This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

11 472/1000 —

Skalić

Digitized by Google

Digitized by Google

Obći austrianski

gradjanski zakonik

proglašen

patentom od 29. Studenoga 1852

u kraljevinah

Ugarskoj, Hèrvatskoj i Slavonii, sèrbskoj Vojvodovini i tamiškom Banatu,

ujedno

s potonjimi u dodatku sadèržanimi naredbami, koje se odnose na ovaj zakonik.

Dio pèrvi.

Beč, 1853.

Iz c. kr. dvorske i dèržavne štamparie.

Digitized by Google

Digitized by Google

Cesarski patent od 29. Studenoga 1852,

kriepostan za kraljevine Ugarsku, Hèrvatsku i Slavoniu, vojvodovinu sèrbsku i tamiški Banat,

kojim se za ove krunovine uvodi sa više stegah i s potanjimi ustanovami obći gradjanski zakonik od 1. Lipnja 1811, i u kriepost stavlja počamši od 1. Svibnja 1853.

Mi Franjo Josip Pèrvi,

po božjoj milosti cesar austrianski; kralj ugarski i češki, kralj lombardezki i mlietački, dalmatinski, hèrvatski, slavonski, galički, vladimirski i ilirski; kralj jeruzolimski; arkivojvoda austrianski; veliki vojvoda toskanski i krakovski; vojvoda lotarinžki, solnogradski, štajerski, koruški, kranjski i bukovinski; veliki knez erdeljski; markgrav moravski, vojvoda gornjo- i dolnjoslezki, modenski, parmanski, piačentinski i gvastalski, osviećimski i zatorski, tiešinski, furlanski, dubrovački i zadarski; pokneženi grof habsburžki, tirolski, kiburski, gorički i gradiški; knez trientski i brixenski; markgrav gornjo- i dolnjo-lužički i istrianski; grof hohenembski, feldkirchski, bregenski, sonnenberžki itd., gospodar od Tèrsta, Kotora i slovenskoga kraja, veliki vojvoda vojvodovine sèrbske itd. itd. itd.

već smo u načelih, koja patentom Našim od 31. Prosinca 1851 *) proglasismo o budućih organičkih uredbah u

*) Br. 4 dèrž. zak. lista od godine 1852.

2016558

Digitized by Google

krunovinah cesarevine Naše, izrazili namieru, da se obći gradjanski zakonik kao zajedničko pravo za svekolike prinadležnike dèržave austrianske, i u onih krunovinah, u kojih isti dosada neimadiaše valjanosti, uvede uz uvažavanje vlastovitih razmierjah tih krunovinah. U izvèršbu ove namiere, pak i da se na ovi način za promicanje obćenitoga dobra i u ovih krunovinah izdatbom obširnih, izrazitih i vremenu shodnih propisah o pravu privatnom utemelji uredjeno pravno stanje: posluhnuv Naše ministre i čuvši vieće Naše dèržavno, zaključismo kao što sliedi:

Članak I.

Počamši od 1. Svibnja 1853, ima u kraljevinah Ugarskoj, Hèrvatskoj i Slavonii, u vojvodovini sèrbskoj i tamiškom Banatu u kriepost stupit patentom od 1. Lipnja 1811 u drugih krajevih cesarevine Naše proglašeni obći gradjanski zakonik, sa svimi poznijimi naredbami, koje se na isti odnose i koje su u priklopljenom dodatku sadèržane; po čem u isto doba ukidaju se i stavljaju izvan krieposti svikoliki u ovih krunovinah dosad postojavši zakoni, statuti i običaji, odnoseći se na predmete ovoga obćega gradjanskoga prava.

Članak II.

Nego pri tom imadu, s obzirom na vlastovita razmierja ovih krunovinah, valjat stege i potanje ustanove, sadèržane u točkah sliedećih:

Digitized by Google

Članak III.

U drugom poglavju zakonika sadèržani propisi o pravu ženitbenom, u koliko se tiču valjanoga sklopljenja i razpravljanja o nezakonitosti ženitbe, razstave od stola i postelje i razpusta ženitbe, neimaju se uporavljivat u gorinaznačenih krunovinah na Naše u gradjanski stališ (čl. X.) spadajuće podložnike rimo-katoličkoga, zatim gèrčko-sjedinjenoga i gèrčko-nesjedinjenoga vierozakona. U obziru priepomenutih točakah, tičućih se samoga veza ženitbenoga, ostaju dakle ovi jednovierci i unapredak podvèrženi onim zakonitim propisom i sudovom duhovnim, koji su po različnosti njihova vieroizpovieda-nja za njih dosad postojali i koji za njih dosad postoje.

U koliko po postojećih zakonih i naredbah postupat imaju vladarski sudovi i vlasti, imadu se kao mierilo smatrat propisi obćega gradjanskoga zakonika.

Članak IV.

Na sve ne-katoličke kèrstjanske jednovierce u pomenutih krunovinah, izim ne-sjedinjenih Gèrkah (članak III.), imadu se u obće, istina, podpuno uporavljivat propisi drugoga poglavja zakonika o pravu ženitbenom.

Nego u obziru sklopljenja ženitbah miešovitih izmedju osobah katoličkih i ne-katoličkih vierozakona kèrstjanskoga ostaje se pri dosad postojećih zakonih, a navlastito pri onoj zakonitoj ustanovi, po kojoj u slučaju,

Digitized by Google

ako se u goripomenutih krunovinah katolička i ne-katolička osoba vierozakona kèrstjanskoga uzet žele, privolu na to, različito od propisa §. 77 obćega gradjanskoga zakonika, izjavit mogu i pred redovitim duhovnim pastirom stranke ne-katoličke, i po kojoj ovaj i vienčanje obavit može.

Propisi drugoga poglavja obćega gradjanskoga zakonika uporavljuju se podpuno i na jednovierce židovske.

Članak V.

Osobna sposobnost prinadležnikah krunovinah u uvodu naznačenih za sklapanje ženitbe ima se prosudjivát po onih zakonih, kojim su isti po razlici svoga vieroizpoviedanja (čl. III., IV.) podvèrženi, sklapala se ženitba na kojem mu drago miestu.

Osobna sposobnost prinadležnikah onih krunovinah, u kojih su u podpunoj krieposti propisi obćega gradjanskoga zakonika u stvarih ženitbenih, ima se bez razlike njihova vieroizpoviedanja prosudjivat po propisih zakonika. Miesto, gdie ženitbu sklapaju, neima nikakova upliva na prosudjivanje osobne njihove sposobnosti.

Članak VI.

U goripomenutih krunovinah postojeći osobiti zakoni i naredbe o predmetih, u obziru kojih na pojedinih miestih obćega gradjanskoga zakonika čini se osobita

Digitized by Google

uputa na ustroj zemaljski ili na zakone političke, komorske ili financialne, a tako i u obće propisi, izdati tamo o predmetih političkih, komorskih i financialnih, koji prava privatna stežu ili približje ustanovljuju, ostaju u krieposti na toliko, na koliko se slažu s organičkimi od onda izdatimi zakoni i s patentom Našim od 31. Prosinca 1851.

Članak VII.

U ovom obziru, što se tiče propisah o predmetih političkih, obnašli smo ustanovit sliedeća:

1. Ustanove obćega gradjanskoga zakonika, odnoseće se na kmetsko razmierje podložničtva i podaničtva, koje je odprie obstojalo, nego koje je sada ukinuto i za unapredak nedopustivo, neimaju se već uporavljivati.

2. Ustanove obćega gradjanskoga zakonika o zakonitom nasliedju imadu se pri slučajevih smèrti, koji se sbiju poslie uvedenja istoga zakonika, uporavljivat i onda, kada se radi o dobrih kmetskih (seljačkih), pri čem priuzdèržajemo Si osobite naredbe, koje možebit potrebite budu. Imadu svakako pri diobi kako dobarah kmetskih, tako i dobarah negibivih u obće obdèržavat propisi, postojeći o stegi takovih diobah.

3. Što se tiče političkih propisah, navedenih u ustanovah obćega gradjanskoga zakonika o pravu nasliednom, u obziru duhovničtva, ima se:

Digitized by Google

a) nasliedna sposobnost duhovničkih općinah i članovah njihovih (§. 539) prosudjivat po osobitih naredbah, postojećih o tom u svakoj krunovini;

b) u obziru nesposobnosti osobah redovničkih, sačinjat naredbu posliednje volje, imadu za njih, izim prelatah, valjat pravila, sadèržana u §. 573 općega gradjanskoga zakonika.

Oporučna pako sposobnost prelatah podvèržena je u obziru stečenoga imietka do dalnje naredbe stegam, utemeljenim u dosadanjih zakonih i naredbah.

U obziru imietka, pripadšega duhovnim osobam po odprie postojavših zakonih o diedinstvu, imadu iste jednaku sposobnost oporučnu, kao i svi ostali dèržavljani.

c) Propisi, koji su se u krunovinah u uvodu pomenutih odprie imali obdèržavat, kad je u obziru zaostavštine duhovnih osobah nastupilo nasliedje zakonito (§. 761), ostaju nepromienjeni do dalnje naredbe. Nego glede onoga diela stečene imovine ostavnikove, na koi su po tih zakonih zvani bili rodjaci istoga ostavnika, a tako i glede dobarah, pripadših ostavniku uslied obstojavšega diedinstva, ima miesta ustanovam općega gradjanskoga zakonika o zakonitom nasliedju.

Digitized by Google

d) U obziru oporučne povlastice duhovničtva gèrčkonesjedinjenoga i u obziru zakonitoga nasliedja u zaostavštinah istoga imadu se i unapred obdèržavat ustanove, što ih propisuje ***Declaratorium illyricum*** od 16. Rujna 1779. Nego u točkah *b)* i *c)* navedena načela o postupku sa nasliednim dielom, koi pripada rodjakom, i sa dobri, koja su odprie diedinska bila, imadu se uporavljivat i pri zaostavštinah ove vèrste.

4. U §. 760 obćega gradjanskoga zakonika pomenuto pravo posvojenja ošastnih dobarah pripada, u koliko u Našem patentu od današnjega dana o diedinstvu nije inako ustanovljeno, u buduće samo dèržavi.

5. Iz obzira, što se u §. 1171 obćega gradjanskoga zakonika napominju politički propisi o patisku, pak i zato, da se ustanove §§. 1164 i 1171 o nakladnoj pogodbi u obće nadopune i izprave, obnašli smo, patentu, 19. Listopada 1846 za ostale krajeve cesarevine radi zaštite vlastničtva književnoga i umietnoga izdatomu, podielit kriepost i za gorinaznačene krunovine, i naredit, da se isti patent primi u dodatak priklopljeni. To smo dakle voljni napomenut još napose s tom priklopljenom ustanovom, da se svaki učinjeni patisak na zahtievanje povriedjenika, u smislu ustanovah zakonika kaznenoga, iztraživat i kaznit ima po vlastih za to naredjenih.

Digitized by Google

Članak VIII

Uslied stegah, kojim su privatna prava podvèržena zakoni financialnimi i komorskimi, imaju se prava i dužnosti, odnoseće se osobito na platjanja novčana, još nadalje prosudjivat po patentih izdatih dne 1. Kolovoza 1812 i dne 1. Lipnja 1816, kao i po propisih od 2. Lipnja 1848, nalazećih se u dodatku pod br. 66, zatim po propisih ostalih, izdatih u obziru ovoga predmeta.

Članak IX.

U obziru dužnosti k platjanju novčanomu treba u napredak do dalnje naredbe ostat pri naredbi, odlukom Našom od 3. Studenoga 1849 o privremenom ustrojstvu sudovah uzdèržanoj, da se onim zemaljskim posiednikom, kojim je s posiedom skopčana bila urbarialnost sada već ukinuta, nesmiju odpovieditì glavnice, posudjene im prie mieseca Travnja 1848, izim mienbenicah, koje proizticu iz savezah tèrgovačkih; i da je slobodno putem zakonitoga postupka iztierivat samo neplatjene zakonite kamate.

Članak X.

Glede propisah o ženitbah onih osobah, koje su podvèržene oblasti vojničkoj, zatim o sudbenosti u parbah ženitbenih istih osobah ništa se sada nepreinačuje člankom III. i IV. ovoga patenta.

Digitized by Google

Isto tako svikoliki ostali, na privatno pravo odnoseći se osobiti propisi, koji postoje za stališ vojnički i za osobe, spadajuće k vojsci, ostaju u krieposti, i imadu se obdèržavat pri pravnih poslovih, koji se ili po istih ili š njimi preduzimaju, akoprem se u zakoniku izriekom nenapominju.

Članak XI.

Poslovi tèrgovački i mienbeni prosudjuju se po postojećih osobitih zakonih tèrgovačkih i mienbenih, u koliko ovi odstupljuju od propisah obćega gradjanskoga zakonika.

O stiečaju i o postupku stiečajnom izdat će se naredbe osobite.

Članak XII.

U smislu načela (§. 5. obć. gradj. zak.), da zakoni neimaju povratne sile, neće ni ovaj zakonik imat upliva na čine, koji su se sbili prie dana, kojega nastane obvezna moć njegova, a tako ni na prava, stečena jurve po priašnjih zakonih.

Nego nalazimo pri tom naredit sliedeća:

1. Parbe o valjanosti ženitbe, o kojih sudit imaju sudovi gradjanski (čl. IV.), treba da isti prosudjuju svagda po zakonih, postojavših u doba, kad se je ženitba sklopila.

Digitized by Google

Parnice o razpustu ženitbe i o razstavi od stola i postelje, koje jurve teku pri početku krieposti obćega gradjanskoga zakonika, podvèržene su prosudjivanju po zakonih odprie postojavših; svekolike pak parnice ove vèrste, koje kašnje nastanu, imadu se, u koliko treba da postupaju sudovi svietovni, riešavat po propisih sadèržanih u ovom zakoniku, bila ženitba sklopljena u doba koje mu drago.

2. Priašnji zakoni, koji su povlastice: izabirat prokuratorah, naredjivat pravnih zastupnikah, obvezivat se, i razredjivat s imietkom svojim, s obzirom na dobu i spol ustanovljivali različito, lišavaju se krieposti od časa, kojega započme kriepost obćega gradjanskoga zakonika. Nego žene i udovice, koje su se prie goripomenutoga časa udale, i koje su udatbom bez obzira na dobu svoju stekle prava punolietnosti, imadu se i nadalje nepromienjeno ostavit u uživanju tih pravah.

Pravni poslovi i čini, obavljeni po ustanovah priašnjih zakonah prie nastupa krieposti obćega gradjanskoga zakonika, imadu se prosudjivat po zakonih priašnjih.

Ovo navlastito valja o osobnoj sposobnosti, o svom imietku razredjivat naredbami posliednje volje, u koliko ista visi od dobe i spola ostavnika.

3. Roditelji, koji su po priašnjih zakonitih propisih jurve zadobili pravo, da mogu brat dohodke od imietka

Digitized by Google

svoje diece, nemorajući o istih polagat računa, ostaju i unapredak prosti od polaganja računah, u koliko se radi o imietku, koi je u vrieme obstanka onih zakonah dieci jurve pripao. Nego nasuprot imadu takovi roditelji i u buduće izpunjivat naprema dieci one dužnosti, koje su im po priašnjih zakonih s obzirom na potezanje tih dohodakah nametnute. Dèržani su oni takodjer, glavno imietka dietinjega po ustanovah novoga zakona izkazivat sudu, koi će prosudjivat, dà li je isto osigurano, kao što treba, ili na koi se način treba pobrinut za osiguranje istoga.

4. Tutori i skèrbnici, naredjeni jurve po priašnjih pravnih propisih, imadu svoju službu od dana početka krieposti obćega gradjanskoga zakonika sa svimi dužnostmi, koje su im nametnute novim zakonom, i pod stegami povlasticah, izrečenimi u istom, izvèršivat pod nadzorom suda.

5. Ustanove o ostalih još pravnih posliedicah iz ukinutoga diedinstva, o moći, koju imaju još prie uvedenja obćega gradjanskoga zakonika sačinjene naredbe posliednje volje i sklopljene pogodbe nasliedne, zatim o zakonitom nasliedju, koje se obdèržavat ima u slučajevih, gdie je ostavnik još prie krieposti obćega gradjanskoga zakonika preminuo, nesačinivši naredbe posliednje volje, sadèržane su u zakonu o uredjenju razmierjah diedinstva. Isto tako i pitanje, na koliko će

Digitized by Google

ženitbami, koje su se sklopile još prie krieposti ovoga zakonika, izmedju suprugah utemeljena pravna razmierja glede imietka njihova imat obstojat i nadalje, ima se prosudjivat po propisih ondi sadèržanih.

6. Još prie krieposti obćega gradjanskoga zakonika započeta dosielost ili zagoda ima se prosudjivat po stariih zakonih.

Ako bi se tko hotio pozvat na dosielost ili zagodu u slučajevih, u kojih joj po prie postojavših zakonih nije bilo miesta, ili u kojih joj je bilo, istina, miesta, ali na dužje vrieme, nego što je ustanovljeno u obćem gradjanskom zakoniku, moći će u pèrvom slučaju zagodu ili dosielost u obće, a u drugom slučaju kratji rok iste, ustanovljeni u zakoniku, računat stopram od onoga časa, kojega ovaj zakon u kriepost stupi.

Ovim se medjutim ništa nemienja u osobitih propisih, izdatih za uredjenje obstojavših razmierjah o diedinstvu i založnom posiedu.

Članak XIII.

S inostranimi dèržavami postojeći ugovori, koji se odnose na pravo gradjansko, u koliko kriepost njihova nije izriekom stegnuta na stanovite krunovine, imadu počamši od časa, kojega obći gradjanski zakonik u život stupi, uporavljivat se i u krunovinah u uvodu pomenutih.

Digitized by Google

Članak XIV.

Gdie se u zakonu ovom upotrebljuje izraz: pokrajina, razumieva se pod njim obseg svekolike krunovine. Poslove, koji su zakonikom doznačeni vladi zemaljskoj, vlastne su obavljat vèrhovne političke vlasti zemaljske, a poslove uredah okružnih one vlasti političke, koje su providjene jednakim dielokrugom, bez razlike, makar se kako zvale ove vlasti po uredjenju različitih zemaljah.

Dielokrug, povieren u zakoniku sudovom zemaljskim *(Landrechte)*, pripada onim sudovom pèrve molbe, kojim je isti doznačen po zakonu o nadležnosti u gradjanskih pravnih poslovih.

Članak XV.

Našemu ministru pravosudja naložena je izvèršba ovoga patenta.

Dato u cesarskom Našem glavnom i prestolnom gradu Beču na dvadeset i deveti Studenoga, godine hiljadu osam sto petdeset i druge, vladanja Našega godine četvèrte.

Franjo Josip s. r. (LS)

Gr. Buol-Schauenstein s. r. **Krauss** s. r.

Po previšnjoj naredbi:
Ransonnet s. r.

Digitized by Google

Digitized by Google

MI FRANE PÈRVI

po milosti božjoj Cesar austrianski,

Kralj ugarski i češki, Nadvojvoda Austrie itd.

Promišljajuć, da zakoni gradjanski, da osiguraju podpuno gradjane u uživanju svojih pravah posebničkih, valja da su ne samo utemeljeni na obćenih načelih pravde, nego i opredieljeni po osobitih odnošenjih stanovnikah, oglašeni u jeziku kojega razumiu, i urednom zbirkom sačuvani u vazdašnjoj uspomeni, Mi smo se još od Našega uzašastja na prestolje neprestano starali da se dokonča jedan podpuni domaći zakonik, kojega sastavljenje bilo je još po Naših predcih naredjeno i započeto.

Osnova, koju za Našega vladanja biaše sgotovilo Naše dvorsko zakonotvorno poviereništvo, bila je na isti način, kao negda osnova zakonika vèrhu zločinstvah i težkih redarstvenih prestupakah, predana na razsudjenje

Digitized by Google

osobitim poviereništvom na to ustanovljenim u različnih pokrajinah a medjutim u Galicii stavljena u dielo.

Pošto smo se tim načinom radi popravke ove toli važne grane zakonotvorstva okoristili mnenji pravoznalacah i izkustvom dobivenim kroz praktično uporavljanje, odlučismo za tim oglasiti ovi obćeni gradjanski zakonik po svih Naših nasliedno-niemačkih pokrajinah, i naredjujemo da on s 1og. Siečnja 1812 u život stupiti ima.

Za to prestaju imati moć pravo obćeno do sada primljeno; pèrvi dio zakonika gradjanskog oglašen 1. Stud. 1786; zakonik gradjanski izdan za Galiciu i svi ini zakoni i običaji, koji se odnose na predmete ovoga obćega gradjanskoga prava.

Ali, kao što smo u samom zakoniku postavili za obće pravilo da zakoni nemogu dielati nazad, tako i ovi zakonik neće imati nikakova upliva na dielanja koja su predhodila dan, kada on obveznu moć dobiva, niti na prava po priašnjih zakonih stečena, negledajući na to, da li ova dielanja sastoje u dvostrano obveznih pravnih poslovih, ili u takovih očitovanjih volje, koja očitovatelj mogao bi još samovlastno preinačiti, ili uredit ih polag propisah sadèržanih u ovom zakoniku.

Radi toga i dosielost ili zastara, koja je započela prie nego je ovi zakonik u kriepost stupio, ima se polag priašnjih zakonah prosudjivati. Ako bi tko htio da se

Digitized by Google

nasloni na dósielost ili zastaru, koja je u noviem zakoniku ustanovljena na kratje vrieme nego je bilo ustanovljeno u priašnjih zakonih, takovi može brojiti i ovi kratji rok samo od onoga časa, kada sadašnji zakonik obveznu moć dobiva.

Propisi ovoga zakonika obvežuju, istina, svakoga u obće: ali ipak postoje za vojničtvo i osobe koje idu u vojničtvo osobiti zakoni tičući se prava posebničkoga, kojih se treba dèržati u sudnih poslovih, što ih iste osobe ili ini s njima preduzimaju. Tèrgovački i mienični poslovi sudit će se po osobitih zakonih tèrgovačkih i mieničnih ako se nepodudaraju s pravili ovoga zakonika.

Ostaju takodjer u snazi naredbe jur oglašene o predmetih političkih, komorskih ili dohodarstvenih, kojimi se ograničuju ili se pobližje opredieljuju prava posebnička, premda se o tih naredbah u ovom zakoniku izriekom i ne govori.

Osobito pak prava i obveze glede plaćanjah u novcu valja da se prosudjuju po povelji izdanoj 20. Veljače 1811 vèrhu novacah odredjenih da prolaze i da imaju obćenu zemaljsku vriednost (valutu), ili polag osobitih zakonah, koji će se poslie oglasiti, i samo kada nebi ovih bilo, imadu se polag obćenih propisah zakonika prosudjivati.

Digitized by Google

Proglašujemo u isto doba ovi niemački tekst zakonika za tekst izvorni, po kojem valja da se prosudjuju prevodi, koji će se u raznih jezicih Naših pokrajinah učiniti.

Dano u Našem glavnom i stolnom gradu Beču pèrvoga Lipnja tisuća osamsto jedanaeste, Našega carovanja devetnaeste godine.

FRANE.

(M. P.)

ALOIZ GROF UGARTE,

kraljevsko-češki najviši i nadvojvodstva Austrie pèrvi kancler.

FRANE GROF WOYNA.

Po najvišjoj naročitoj zapoviesti Nj. c. kr. Veličanstva.

IVAN NEPOMUK BARON GEISSLERN.

Digitized by Google

SADÈRŽAJ.

UVOD. O zakonih građjanskih u obće. 1—14.

Dio pèrvi.

O pravu osobah.

Poglavje pèrvo. O pravih, koja se tiču osobnih vlastitostih (svojstvah) i odnošenjah, §. 15—43.

Poglavje drugo. O pravu ženitbenom, §. 44—136.

Poglavje tretje. O pravih medju roditelji i diecom, §. 137—186.

Poglavje četvèrto. O tutorstvu i skèrbništvu, §. 187—284.

Dio drugi.

O pravu na stvari.

O stvarih i njihovom pravnom razdieljenju, §. 285—308.

Digitized by Google

Pèrvi razdio

prava na stvari.

O pravih stvarnih.

Poglavje pèrvo. O posiedu, §. 309—352.

Poglavje drugo. O pravu vlastnosti, §. 353—379.

Poglavje tretje. O stečenju vlastnosti prisvojenjem, §. 380—403.

Poglavje cetvèrto. O stečenju vlastnosti priraštajem, §. 404—422.

Poglavje peto. O stečenju vlastnosti predajom, §. 423—446.

Poglavje šesto. O pravu zaloga, §. 447—471.

Poglavje sedmo. O služnostih (servitutih), §. 742—530.

Poglavje osmo. O pravu nasliedstva, §. 531—551.

Poglavje deveto. O očitovanju posliednje volje, i o oporukah na pose, §. 552—603.

Poglavje deseto. O zamienicih (panasliednicih) i povierbah (fideikomissih), §. 604—646.

Poglavje jedanaesto. O zapisih, §. 647—694.

Poglavje dvanaesto. O ograničenju i ukinutju posliednje volje, §. 695—726.

Poglavje trinaesto. O nasliedovanju zakonitom ili neoporučnom, §. 727—761.

Poglavje četèrnaesto. O dielu zakonitom i o uračunanju u dio zakoniti ili nasliedni, §. 762—796.

Poglavje petnaesto. O uzetju naliedstva u posied, §. 797—824.

Poglavje šestnaesto. O zajednici vlasnosti i o inih pravih stvarnih, §. 825—858.

Digitized by Google

Drugi razdio.

O pravih osobnih na stvari.

Poglavje sedamnaesto. O pogodbah u obće, 859—937.

Poglavje osamnaesto. O darovanjih, §. 938—956.

Poglavje devetnaesto. O pogodbi ostavnoj, §. 957—970.

Poglavje dvadeseto. O pogodbi posudnoj, §. 971—982.

Poglavje dvadeset pèrvo. O pogodbi zajamskoj, §. 983—1001.

Poglavje dvadeset drugo. O opunovlaštenju i inih vèrstah poslovodstva, §. 1002—1044.

Poglavje dvadeset tretje. O pogodbi promiene, §. 1045—1052.

Poglavje dvadeset četvèrto. O pogodbi kupovnoj, §. 1053—1089.

Poglavje dvadeset peto. O pogodbah uporabe, nasliednoga zakupa i nasliedne daće, §. 1090—1150.

Poglavje dvadeset šesto. O pogodbah vèrhu uslugah za platju, §. 1151—1174.

Poglavje dvadeset sedmo. O pogodbi vèrhu zajednice dobarah, §. 1175—1216.

Poglavje dvadeset osmo. O ugovorih ženitbenih, §. 1277—1266.

Poglavje dvadeset deveto. O pogodbah na sreću, §. 1267—1292.

Poglavje trideseto. O pravu naknadjenja štete i zadovoljenja, §. 1293—1341.

Digitized by Google

Dio tretji.

O ustanovljenjih zajedničkih glede pravah osobah i pravah na stvari.

Poglavje pèrvo. O utvèrdjenju pravah i obvezah, §. 1342—1374.
Poglavje drugo. O preinaki pravah i obvezah, §. 1375—1410.
Poglavje tretje. O ukinutju pravah i obvezah, §. 1411—1450.
Poglavje četvèrto. O zastari i dosielosti, §. 1451—1502.

Digitized by Google

Uvod.

O zakonih gradjanskih u obće.

§. 1.

Pojem prava gradjanskoga.

Skup zakonah, koji ustanovljuju posebnička prava i dužnosti stanovnikah dèržave medju sobom, čini pravo gradjansko u istoj dèržavi.

§. 2.

Čim je zakon oglašen kao što treba, nitko se nemože tim izgovarati, da mu nije poznat.

§. 3.

Početak moći zakona.

Moć zakona, i pravne posliedice koje izhode od njega, počimlju odmah kako je oglašen; već ako je u istomu oglašenomu zakonu početak moći njegove postavljen na kasnié vrieme.

§. 4.

Obseg zakonah.

Zakoni gradjanski obvežuju sve dèržavljane onih zemaljah, za koje su oglašeni. Dèržavljani ostaju podložni tim zakonom i u dielanjih i poslovih, koje čine izvan dèržave; u

Digitized by Google

koliko je ograničena po istih zakonih osobna njihova sposobnost preduzimat ih, i u koliko rečena dielanja i poslovi imadu izvesti pravne posliedice i u ovih zemljah. Koliko su tudjinci vezani za te zakone, odredjuje se u sliedećemu poglavju.

§. 5.

Moć zakonah neproteže se nazad; zato nepadaju oni na predjašnja dielanja i na prava odprie stečena.

§. 6.

Tumačenje. Kada se zakon na što uporavljiva (obratja), nije dopušteno inačie tumačit ga, nego li donosi vlastito značenje riečih u njihovu savezu i jasna namisao zakonotvorca.

§. 7.

Ako se pravni slučaj neda presuditi ni po riečih ni po smislu naravskomu zakona, imatće se obzir na spodobne slučajeve, koji su u zakonih stanovito presudjeni. Ako pravni slučaj ostane sa svim tim dvojben, valja ga s obzirom na okolnosti brižljivo sabrane i zrelo razsudjene presuditi po naćelih prava naravskoga.

§. 8.

Samo zakonotvorcu pristoji vlast tumačiti zakon na način, koi svakoga jednako obvežuje. Takovo tumačenje ima se uporaviti na sve pravne slučajeve, koji se još imadu pre-

Digitized by Google

suditi, samo ako zakonotvorac neprida, da tumačenje njegovo neima se uporaviti na presudu takovih pravnih slučajevah, koji imaju za predmet dielanja započeta, i prava iskana prie istoga tumačenja.

§. 9.

Trajanje zakona.

Zakoni imaju dotle svoju moć, dokle ih zakonotvorac nepreinači ili izriekom neukine.

§. 10.

Druge vérste propisah kao: *a*) običaji;

Na običaje može se imati obzir samo u onih slučajevih, gdie se zakon na njih poziva.

§. 11.

b) pokrajinske ustanove;

Samo one ustanove pojedinih pokrajinah i zemaljskih kotarah imaju moć zakona, koje zakonotvorac poslie oglasa ovog zakonika izriekom potvèrdi.

§. 12.

c) sudačke izreke;

Naredbe izdane u pojedinih slučajevih i presude izrečene po sudovih u osobitih parnicah neimaju nigda moći zakona, i nemogu se protegnuti na druge slučajeve ili na druge osobe.

§. 13.

d) povlastice

Povlastice i oslobodjenja dana pojedinim osobam ili cielim sborovom prosudjuju se kao svako drugo pravo, u koliko uredbe političke nesadèržavaju osobitoga odredjenja o tom.

Digitized by Google

§. 14.

Glavno razdieljenje prava gradjanskoga.

Propisi zakonika gradjanskoga obuzimaju pravo osobah, pravo na stvari i ustanovljenja, koja su ovim pravom obća.

Digitized by Google

Dio pèrvi.

O pravu osobah.

Poglavje pèrvo.

O pravih, koja se tiču osobnih vlastitostih (svojstvah) i odnošenjah.

§. 15.

Neka prava osobah tiču se osobnih vlastitostih i odnošenjah, a neka imaju temelj u odnošenju porodice. Prava osobah.

§. 16.

Svaki čoviek ima prirodjenih pravah, koja se poznaju samim razumom, i zato se on kao osoba ima smatrati. Robstvo ili nevoljništvo, i izvèršivanje kakove vlasti, koja se na to odnosi, nije dopušteno u ovih dèržavah. I. Iz značaja osobnosti Prava prirodjena.

§. 17.

Što se slaže s prirodjenimi naravskimi pravi, dèrži se da obstoji dotle, dok se nedokaže zakonito ograničenje tih pravah. Pravna predmnieva o njih.

Digitized by Google

§. 18.

Prav asteciva. Svak je pod uvieti, koje zakoni propisuju, sposoban steći prava.

§. 19.

Traženje pravah. Tko misli da je uvredjen u svojem pravu, prosto mu je tužit se oblasti po zakonih ustanovljenoj. Tko mimoišavši oblast sam sebi sudi, ili tko predje granice pravedne obrane, taj je za to odgovoran.

§. 20.

I takove pravne poslove, koji se tiču dèržavnoga vladaoca, a spadaju na njegovu vlastnost posebničku, ili na načine stečenja utemeljene u pravu gradjanskomu, suditće sudovi po zakonih.

§. 21.

II. Prava osobah po godinah, ili po nedostatku razuma. Oni, koji neimajući podpunih godinah, ili nebudući u svoj pameti, ili radi drugih uzrokah nisu sposobni skèrbit se sami kao što treba o svojih poslovih, stoje pod osobitom zaštitom zakonah. To su: dieca, koja sedmu; nedorasli koji četèrnaestu; malolietnici, koji dvadesetčetvèrtu godinu života svojeg nisu navèršili; dalje biesni, koji su sa svim lišeni razuma, ili bar nemogu poznati posliedice svojih dielanjah; i oni takodjer, kojim je sudac kao proglašenim razmetnikom zabranio, da upravljaju nadalje svojom imovinom (imetkom); najposlie nepritomni i obćine.

Digitized by Google

§. 22.

I sama nerodjena dieca imaju od časa, kada su se začela, pravo na zaštitu zakonah. U koliko se radi o njihovih vlastitih pravih, a ne o pravih tretjega, smatraju se ona kao rodjena; diete pak rodjeno mèrtvo dèrži se, glede pravah koja su mu priuzdèržana za slučaj smèrti, kao da nigda nije bilo začeto.

§. 23.

Kada je dvojba, da li se diete rodilo živo ili mèrtvo, uzima se pèrvo. Tko protivno tvèrdi, mora to dokazati.

§. 24.

III. Po nepritomnosti.

Ako nastane dvojba, da li je onaj, koi je nepritoman ili kojeg je nestalo jošte živ ili ne, dèržatće se da je umro samo u sliedećih okolnostih: 1. ako je, od kako se rodio, prošlo osamdeset godinah, a od deset godinah nezna se gdi je; 2. ako, bez obzira na vrieme, koje je prošlo od rodjenja njegova, nezna se o njemu za punih trideset godinah; 3. ako, bivši težko ranjen u ratu, ili našavši se u brodu, kada se je razbio, ili u drugoj kojoj smèrtnoj pogibelji, neima ga od toga vremena za tri godine. U svih ovih slučajèvih može se iskati da se proglasi da je mèrtav, i preduzeti takovo proglašenje pod opazi propisanimi u §. 277.

Digitized by Google

§. 25.

Kada je dvojba, koja je od dvie ili više pokojnih osobah prie preminula, mora onaj, koi tvérdi da se smért jednoga prie dogodila nego drugoga, to dokazati; ako on to dokazati nemože, uzima se da su svi u isto doba umérli, i o prenosu pravah s jednoga na drugoga govoriti se nemože.

§. 26.

IV. Po moralnoj osobi.

Prava članovah kojega dopuštenoga družtva medju sobom ustanovljuju se pogodbom ili svérhom, i osobitimi propisi, koji obstoje za ta družtva. Prema drugim osobam uživaju dopuštena družtva redovito ista prava, koja uživa pojedina osoba. Družtva nedopuštena kao takova, neimaju nikakova prava ni prema članovom ni prema drugim, i nisu sposobna steći prava. A družtva nedopuštena jesu ona, koja su po zakonih političkih posebno zabranjena, ili koja se očito opiru sigurnosti, javnomu redu ili dobrim običajem.

§. 27.

V. Po dèržavljanstvu.

U koliko su občine za svoja prava podložne osobitomu staranju javne uprave, sadèržava se u zakonih političkih.

§. 28.

Podpuno uživanje pravah gradjanskih zadobiva se dèržavljanstvom. Dieci austrianskoga

Digitized by Google

dèržavljanina pripada po samomu rodjenju svojem gradjanstvo u ovih nasliednih dèržavah.

§. 29.

Kako se zadobiva dèržavljanstvo;

Tudjinci postaju dèržavljanima austrianskim ulazkom u javnu koju službu; preduzimanjem kakvoga obèrta, za obavljanje kojega potrebna je uredna nastanjenost u zemlji; prebivanjem u ovih dèržavah neprekidno za dovèršenih deset godinah, ali pod uvietom, da tudjinac u sve to vrieme nije na se navukao nikakovu kazan (pedepsu, kaštigu) za koje god zločinstvo.

§. 30.

I bez preduzimanja kojega obèrta ili zanata, i prie nego prodju deset godinah, može se iskati dèržavljanstvo od oblastih političkih, i ove mogu ga dati, ali gledajući na imovinu, na sposobnost steći i na ćudoredno vladanje iskaoca.

§. 31.

Tko samo dèrži ili vremenito uživa koje posiedovanje, kuću ili zemljište; tko otvori koju tèrgovinu, fabriku, ili udionièstvuje u jednoj ili u drugoj, a nije nastanjen u kojoj god zemlji ovih dèržavah, taj nezadobiva time dèržavljanstva austrianskoga.

§. 32.

kako se gubi.

Kako se gubi dèržavljanstvo izseljenjem

Digitized by Google

ili udajom dèržavljanke za inozemca, ustanovljuju zakoni o izseljenju.

§. 33.

Prava tudjinacah.

Tudjinci imaju u obće jednaka gradjanska prava i obveze kao i tuzemci, ako za uživanje tih pravah neište se izriekom vlastitost dèržavljanina. Takodjer moraju tudjinci, ako će jednako pravo da uživaju s tuzemci, dokazati u dvojbenih slučajevih, da i dèržava u koju spadaju, postupa u pravu, o kojem je govor, s dèržavljani austrianskimi kao sa svojimi vlastitimi.

§. 34.

Sposobnost osobna tudjinacah preduzimati pravne poslove prosudjuje se u obće polag zakonah miesta, pod kojimi tudjinac po svojemu prebivalištu, ili ako neima pravoga prebivališta, po svojemu rodjenju kao podanik stoji; samo ako za pojedine slučajeve u zakonu nije drugo što naredjeno.

§. 35.

Ako inozemac preduzme u ovoj dèržavi kakav posao, kojim on daje prava drugim osobam, a ove zamienito neobvežuje, ovakovi posao sudi se ili po ovomu zakonu, ili pak po zakonu, pod kojim tudjinac stoji kao podanik; u koliko jedan ili drugi zakon valjanost posla najvećma podpomaže.

Digitized by Google

§. 36.

Ako inozemac u ovoj dèržavi sklopi s kojim dèržavljaninom koi god posao, koi zamienito obvežuje obadvie strane, ima se prosuditi bez iznimke po ovomu zakoniku; ako li ga učini s inozemcem, prosuditće se po istomu zakoniku samo onda, ako se nedokaže, da se je pri sklapanju posla gledalo na drugo pravo.

§. 37.

Ako inozemci u zemlji inostranoj preduzimaju pravne poslove s inozemci ili s podanici ove dèržave, imaju se poslovi ti prosudjivati polag zakonah onoga miesta, gdi je posao sklopljen; samo ako pri sklapanju nije bilo očito uzeto za temelj drugo pravo, i da se neopire propis sadèržani u §. 4.

§. 38.

Poslanici, javni poslonoše i u službi njihovoj stojeće osobe, uživaju oslobodjenja utemeljena na pravu narodah i na dèržavnih pogodbah.

§. 39.

VI. Prava osobah po bogoštovju.

Razlika bogoštovja neima nikakova upliva na prava posebnička, već u koliko to zakoni za neke predmete osobito naredjuju.

§. 40.

VII. Po porodici, rodbini i tastbini (prijateljstvu).

Pod porodicom razumievaju se praroditelji sa svimi svojimi potomci. Sveza medju ovimi osobami zove se rodbina (rod); a sveza, koja

Digitized by Google

obstoji medju jednim zakonitim drugom i srodnici drugoga zakonitoga druga, imenuje se tastbina (prijateljstvo).

§. 41.

Koliena rodbine medju dvie osobe odredjuju se po broju porodah, po kojih u pravoj lozi jedna izlazi od druge, a u pobočnoj lozi obadvie izhode od najbližjega svoga zajedničkog stabla. U kojoj lozi i u kojem kolienu je tko s jednim zakonitim drugom u rodbini, u istoj je lozi i u istomu kolienu s drugim zakonitim drugom u tastbini.

§. 42.

Pod imenom roditeljah razumievaju se redovito bez razlike koliena svi srodnici u lozi uzhodnoj; a pod imenom diece svi srodnici u nizhodnoj lozi.

§. 43.

Osobita prava članovah porodice bitće navedena ondie, gdie se govori o različnih pravnih odnošenjih, u kojih im ona pripadaju.

Digitized by Google

Poglavje drugo.

O pravu ženitbenom.

§. 44.

Pojam ženitbe,

Odnošenja porodice ustanovljuju se pogodbom ženitbenom. U pogodbi ženitbenoj očituju dvie osobe različnoga spola zakonitim načinom svoju volju, da će živiti u nerazlučnoj zajednici, diecu radjati, odhranjivat ih, i da će jedna drugoj zamienito pomagati.

§. 45.

i vieritbe (zarukah).

Vieritba (zaruke) ili predhodno obećanje uzeti se, bilo učinjeno ili prihvatjeno pod kojimi god okolnostmi ili uvieti, nedonosi sa sobom pravne obveze niti da se sklopi ženitba, niti da se učini ono, što je bilo ugovoreno za slučaj, ako bi se odustalo od obećanja.

§. 46.

Pravna krieposl odustanka od ženitbe.

Samo ona strana, koja nije dala nikakova temeljita uzroka na odustanak, ima pravo iskati, da joj se naknadi sva prava šteta, što bi mogla dokazati, da ju je imala radi toga odutsanka.

Digitized by Google

§. 47.

Pravila sposobnosti oženiti se (ili udati se).

Svak može sklopiti ženitbu, samo ako mu nesmeta nikakova zaprieka zakonska.

§. 48.

Zaprieka ženitbe: I. Kada nema privoljenja

Bicsni, ludi, slaboumni i nedorasli nemogu se valjano oženiti.

§. 49.

a) radi nemogućstva dati privoljenje;

Malolietnici, ili i punolietnici, koji za koje mu drago uzroke nemogu sami po sebi valjano obvezati se, nesposobni su takodjer bez privoljenja svoga zakonitoga otca valjano oženiti se. Ako otac nije više živ, ili nije sposoban zastupat ih, za valjano stženitbe ište se osim očitovanja urednoga zastupnika i privoljenje suda.

§. 50.

Da bi se mogli valjano oženiti malolietnici, koji su nezakonito rodjeni, potrebno je osim tutora da pristane i oblast sudna.

§. 51.

Ako bi malolietni koi tudjinac hotio da se oženi u ovih dèržavah, i nebi mogao pokazati potrebnog privoljenja, dužan je sud ove dèržave, na koi bi on spadao po svojem staležu i prebivalištu, odredit mu zastupnika, koi će pred istim sudom kazati, da li pristaje ili nepristaje na ženitbu.

§. 52.

Ako se kojem malolietniku ili osobi podvèrženoj skèrbništvu uzkrati dopuštenje da se

Digitized by Google

može ženiti, i vierenici dèržali bi se time otegotjeni, imaju pravo zaiskati pomoć urednoga sudca.

§. 53.

Nedostatak u potrebnomu dohodku; dokazano ili obće poznato zlo vladanje; primljive bolesti ili slabosti, koje smetaju svèrhu ženitbenu u osobi, s kojom se ženitba sklopiti ima; jesu zakoniti uzroci, da se uzkrati privoljenje na ženitbu.

§. 54.

Zakoni politički odredjuju s kojimi osobami vojničkimi ili spadajućimi na vojništvo nemože se valjano sklopiti ženitba bez pismenoga dopuštenja njihove regimente, kora, ili obćenito njihovih starešinah.

§. 55.

b) kada neima pravoga privoljenja.

Privoljenje na ženitbu neima pravne moći, ako je bilo iztèrgnuto temeljitim strahom. Da li je strah bio temeljit, sudi se po veličini i po vierojetnosti pogibelji, i po kakvoći tielesnoj i duševnoj zastrašene osobe.

§. 56.

Privoljenje ni tad nevalja, ako ga je dala osoba oteta i u svoju slobodu još nepovratjena.

§. 57.

Bludnja uništuje privoljenje na ženitbu samo onda, ako se je dogodila u osobi budućega muža ili žene.

Digitized by Google

§. 58.

Muž našavši poslie vienčanja ženu noseću od drugoga, može, osim slučaja naznačenoga u §. 121, iskati, da se ženitba proglasi da nije tvèrda.

§. 59.

Sve ostale bludnje muža i žene, kao i prevarena njihova očekivanja o uvietih predpostavljenih ili i ugovorenih, nesmetaju valjanosti pogodbe ženitbene.

§. 60.

II. Nemogućstvo izpuniti svèrhu ženitbenu: *a*) nemogućstvo naravsko;

Svagdašnje nemogućstvo činiti dužnost ženitbenu zaprieka je ženitbe, ako je bilo još u vrieme sklopljene pogodbe ženitbene. Nemogućstvo samo vremenito, ili koje je pridošlo tek za ženitbe, ma bilo i neizliečivo, nemože razkinuti saveza ženitbenog.

§. 61.

b) nemogućstvo čudoredno; radi osude na težku kazan zločinstvenu;

Zločinac osudjeni na tamnicu najtežju ili težku, nemože od dana kada mu je oglašena osuda, pa dok traje vrieme kazni njegove, valjano oženiti se.

§. 62.

radi saveza ženitbenoga;

Čoviek može biti u isto vrieme oženjen samo jednom ženom, a žena udata samo za jednoga čovieka. Tko je bio jur oženjen, te bi hotio da se opet oženi, mora zakonito dokazati razpust, to jest, da je pèrvi savez ženitbeni podpuno razkinut.

Digitized by Google

§. 63.

radi posvetjenjah ili zavieta;

Duhovnici, koji su jur primili posvetjenja, kao i redovničke osobe oba spola (fratri i koludrice), koje su položile svečane zaviete bezženstva, nemogu valjano oženiti se.

§. 64.

razlika bogoštovja;

Nemože se valjano sklopiti ženitba medju kèrstjani i osobami, koje nisu kèrstjanskoga vierozakona.

§. 65.

rodbina;

Proizlazila rodbina od zakonita ili nezakonita rodjenja, ženitba je zabranjena medju srodnici u lozi uzhodnoj i nizhodnoj; medju pravom bratjom i sestrami ili samo po otcu ili po materi; medju bratučedi; kao i s bratjom i sestrami roditeljah, to jest, sa stricem ili ujakom ili s tetkom od strane otčeve i materine.

§. 66.

ili tastbina;

Iz tastbine postaje zaprieka ženitbena, da muž nemože uzeti srodnicah svoje žene, koje su imenovane u §. 65, nit žena udati se za srodnike muža svojeg, koji su ondie spomenuti.

§. 67.

radi preljubočinstva (preljube);

Ženitba nevalja medju dvie osobe, koje su učinile medju sobom preljubočinstvo. Ali preljubočinstvo treba da je dokazano prie nego se sklopi ženitba.

Digitized by Google

§. 68.

ili radi kèrvništva muža ili žene.

Ako dvie osobe i bez predhodećega preljubočinstva budu ugovorile da će se uzeti, pa za dostignuti ovu namisao ima jedna samo od njih radila je o glavi drugu, koi je ženitbi njihovoj bio na putu; nemože se medju njimi sklopiti tvèrda ženitba ni onda, ako se kèrvništvo doisto nije svèršilo.

§. 69.

III. Kada neima svečanostih bitnih. Takove su:

Za valjanost ženitbe ište se takodjer napovied i svečano očitovanje privoljenja.

§. 70.

a) napovied:

Napovied sastoji u razglašenju došaste ženitbe, u kojem će se naznačiti ime, prezime, miesto rodjenja, stalež i boravište obojih vierenikah, s opomenom, da svak, koi bi znao za koju zaprieku ženitbenu, istu objaviti ima. Ova objava ima se učiniti neposredno ili po župniku, koi je naviestio ženitbu, onomu župniku, kojem pristoji vienčati viereniке.

§. 71.

Napovied ima se učiniti u tri nedieljna dana ili svetkovine pred običajnom cèrkvenom skupštinom župe, i ako su vierenici nastanjeni u različnih župah, u župskoj cèrkvi od oba vierenika. Napovied ženitbah medju kèrstjani nekatoličanskimi ima se preduzeti ne samo u njihovih skupštinah bogoslužbenih, nego i u onih

Digitized by Google

katoličanskih župskih cèrkvah, u kojih župi oni borave, a napovied ženitbah medju kèrstjani katoličanskimi i nekatoličanskimi učinit će se kako u župskoj cèrkvi strane katoličanske i u bogomolji strane nekatoličanske, tako i u župskoj cèrkvi katoličanskoj, u čijoj župi posliednja boravi.

§. 72.

Ako vierenici ili jedan od njih još neborave šest nedieljah u župi, u kojoj se ženitba ima sklopiti, napovied treba da se učini i u miestu posliednjega njihova boravljenja, u kojem su živili za vrieme duže nego je gori naznačeno, ili moraju boraviti cielih šest nedieljah u miestu gdie se nahode, da ondie učinjena napovied njihove ženitbe bude dovoljna.

§. 73.

Ako se nesklopi ženitba za šest miesecih poslie napoviedi, tad se ima ponoviti trikratna napovied.

§. 74.

Da valja napovied i odtuda zaviseća valjanost ženitbe, dovoljno je, istina, da su imena vierenikah i došasta njihova ženitba bili napoviedjeni bar jedanput u župi koliko vierenika toliko vierenice, i nedostatak u načinu (formi) ili u broju napoviedih neuništuje ženitbe; ali koje vierenici ili njihovi zastupnici,

Digitized by Google

koje župnici obvezani su pod primierenu kazan starat se o tom, da se sve napoviedi ovdie propisane izvèrše nadležnim načinom.

§. 75.

b) svečano očitovanje privoljenja.

Svečano očitovanje privoljenja ima se učiniti pred urednim duhovnim pastirom vierenika ili vierenice, zvao se on, po razliki bogoštovja, župnik, pastor ili kako mu drago, ili pred njegovim namiestnikom u pritomnosti dva sviedoka.

§. 76.

Svečano očitovanje privoljenja na ženitbu može se učiniti po punovlastniku; ali treba izmoliti dopuštenje u načelstva zemaljskog, i naznačiti u punovlastju osobu, s kojom se ženitba ima sklopiti. Ženitba sklopljena bez toga osobitog punovlastja nevalja. Ako je punovlastje porečeno prie sklopljene ženitbe, ženitba istina nevalja, ali vlastodavac odgovara za štetu prouzročenu svojom porekom.

§. 77.

Ako se uzimaju osobe katoličanska i nekatoličanska, privoljenje ima se očitovati pred župnikom katoličanskim u pritomnosti dva sviedoka, ali na zahtievanje druge strane može i župnik nekatoličanski doći na ovu svečanost.

§. 78.

Ako vierenici nepokažu pismenoga sviedočanstva da je napovied uredno svèršena; ili ako

Digitized by Google

osobe imenovane u §§. 49, 50, 51, 52 i 54 nepokažu dopuštenja potrebitog za njihovo vienčanje; ili ako oni, kojih punolietnost nije očita, nemogu pokazati kèrštenice ili pismenoga svicdočanstva da su punolietni, ili ako se pokrene (uzbudi) druga koja zaprieka ženitbena; zabranjeno je pod težku kazan župniku preduzeti vienčanje, dok vierenici nedonesu potrebnih svicdočanstvah, i neuklone sve zaprieke.

§. 79.

Ako vierenici uzkratjenjem vienčanja nadju se uvredjeni, mogu predložiti svoju tužbu načelstvu zemaljskomu, a u miestih gdie ovoga neima, uredu okružnomu.

§. 80.

Radi stalnoga dokaza da je sklopljena pogodba ženitbena, obvezani su župnici upisat ju svojom rukom u knjigu vienčanih osobito za to odredjenu. Ima se upisati razgovetno ime i prezime, godine, stan i stalež muža i žene, s pazkom: da li su prie bili oženjeni ili neoženjeni; ime, prezime i stalež roditeljah i sviedokah; dan vienčanja; najposlie i ime župnika, pred kojim je privoljenje bilo svečano očitovano, i naznačiti izprave, s kojimi su bile uklonjene dogodivše se zaprieke.

§. 81.

Ako se ženitba ima sklopiti u tretjemu miestu, u kojega župu nespada nijedan od vic-

Digitized by Google

renikah, dužan je uredni župnik u isto vrieme, kada daje pismo, kojim odredjuje drugoga za svojeg namiestnika, upisati ovu okolnost u knjigu vienčanih svoje župe, naznačivši u kojem miestu, i pred kojim župnikom ženitba se sklopiti ima.

§. 82.

Župnik miesta, u kojem biva ženitba, dužan je takodjer upisati sklopljenu ženitbu u knjigu vienčanih svoje župe s dodatkom: od kojeg je župnika bio odredjen za namiestnika, i u osam danah od sklopljene ženitbe javit će to onomu župniku, koi mu je vlast dao.

§. 83.

Oprost od zapriekah ženitbenih.

Oprost od zapriekah ženitbenih može se iz važnih uzrokah iskati u načelstva zemaljskoga, koje će se po okolnostih staviti u dalji dogovor.

§. 84.

Prie nego se sklopi ženitba, oprost od zapriekah ženitbenih mogu stranke iskati same i pod svojim imenom. Ali ako bi se poslie sklopljene ženitbe odkrila koja zaprieka odprie neznana ali razdriešiva, mogu stranke i po svojem župniku, i sa zamučanjem svojeg imena iskati oprost u načelstva zemaljskoga.

§. 85.

U miestih, gdie neima načelstva zemaljskoga, daje se vlast uredom okružnim iz važ-

Digitized by Google

nih uzrokah da oproste od druge i tretje napoviedi.

§. 86.

Kada je silna potreba, može načelstvo zemaljsko ili okružni ured, a u slučaju potvèrdjene pogibelji života, koja netèrpi odgadjanja, može i miestno poglavarstvo oprostiti sa svim od napoviedi; ali vierenici dužni su potvèrditi sa zakletvom, da im nije poznata nikakova zaprieka, koja bi smetala ženitbi njihovoj.

§. 87.

Oprost od sve tri napoviedi ima se uz spomenutu prisegu i onda dati, kada se dvie osobe imaju vienčati, o kojih se prie obćenito glasalo, da su medju sobom vienčane. U ovomu slučaju oprost može u načelstva zemaljskoga iskati župnik, zamučavši imena stranakah.

§. 88.

Ako se tko oprosti od zaprieke, koja je bila u vrieme sklopljene ženitbe, ima se tad, a da se neponovi napovied, očitovati opet privoljenje pred župnikom i dva prijateljska sviedoka, i svečano to činjenje upisaće se u knjigu vienčanih. Kada se ovaj propis izpuni, ovakova ženitba smatra se, kao da je iz početka bila valjano sklopljena.

§. 89.

Prava i obveze muža i žene izhode iz svèrhe njihova sjedinjenja, iz zakona, i iz

Kriepost tvèrde ženitbe.

Digitized by Google

Prava i obveze muža i žene;

ugovorah učinjenih. Ovdie se označuju samo prava osobah od muža i žene; a prava na stvari, izhodeća od ugovorah ženitbenih bitće ustanovljena u drugomu dielu.

§. 90.

zajedničke;

Prie svega obadvie strane imadu jednaku obvezu na dužnost ženitbenu, na viernost, i na pristojno zamienito postupanje.

§. 91.

posebne muža;

Muž je glava porodice. Kao takovi on ima osobito pravo upravljati kućanstvom; ali je i dužan davati ženi pristojno uzdèržanje po svojoj imovini, i nju u svih prigodah zastupati.

§. 92.

žene.

Žena uzima prezime muža svojeg, i uživa prava njegovog staleža. Ona je dèržana ići za mužem u prebivalište njegovo, pomagat ga po mogućnosti u kućnjih poslovih i u tečenju, i u koliko ište domaći red izvèršivati dane po njemu naredbe, i skèrbit se, da ih i drugi izvèršuju.

§. 93.

Ukinutje zajednice ženitbene.

Muž i žena, ma bili o tom oboje složni, nemogu nikako ukinuti samovlastno saveza ženitbenog, i to tvèrdili oni da ženitba nevalja, ili tražili razpust ženitbeni, ili samo razstavu od tèrpeze (stola) i postelje.

Digitized by Google

§. 94.

I. Prividno, očitovanjem pèrvobitne nevaljanosti. Način uvoda.

Nevaljanost ženitbe, kojoj smeta kakova od zapriekah navedenih u §. 56, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 75 i 119 ima se iztraživati službeno. U svih ostalih slučajevih treba čekati, da to zaištu oni, koji su po ženitbi sklopljenoj sa zapriekom uvredjeni u svojih pravih.

§. 95.

Drug zakoniti, koi je znao za bludnju dogodivšu se u osobi, ili za strah zadat drugoj strani; kao i onaj zakoniti drug, koi je znao da nemože iz uzrokah naznačenih u §§. 49, 50, 51, 52 i 54 sam po sebi sklopiti tvèrde ženitbe, pa je zatajao ovu okolnost, ili je lažno rekao da ima potrebno privoljenje, nemože radi svoga vlastitoga nezakonitog diela ustati proti valjanosti ženitbe.

§. 96.

U obće samo nevina strana ima pravo iskati, da se pogodba ženitbena proglasi da nevalja; ali gubi ovo pravo, ako obaznavši zaprieku, sliedila je živiti u ženitbi. Otac, tutor ili skèrbnik mogu se oprieti ženitbi sklopljenoj samovlastno po malolietniku ili podložnomu tutorstvu ili skèrbništvu, ali samo dok traje otčeva vlast, tutorstvo ili skèrbništvo.

§. 97.

i razprave;

Razprava o nevaljanosti ženitbe spada samo pred sud zemaljski onoga kotara, u ko-

Digitized by Google

jem muž i žena običajno prebivaju. Isti sud odreditće fiškalni ured, ili drugoga kojega razumna i poštena čovieka da izvidi okolnosti, i da brani ženitbu, da bi se tako službeno obaznalo kako stoji stvar i onda, ako je razprava započeta na prošnju koje stranke.

§. 98.

Ako se zaprieka može dignuti, sud zemaljski nastojatće to učiniti, narediv̀ši što je za ovo potrebito, i u porazumljenju sa strankami. Ako li je to nemoguće, sud zemaljski presuditće da li ženitba valja ili nevalja.

§. 99.

Predmnieva je svagda za valjanost ženitbe. Navedena zaprieka ženitbena mora dakle biti podpuno dokazana, i ovdie neima snage dokaza suglasno priznanje od muža i žene, nit se o tom prima ikakova prisega njihova.

§. 100.

osobito radi nemogućstva; Osobito onda, kada se tvèrdi, da je nemogućstvo činiti dužnost ženitbenu i prie bilo i da je vazdašnje, ima se to dokazati po izkusnih liekarih i vidarih, i ako je potreba i po primaljah (babicah).

§. 101.

Ako se stanovito nemože odlučiti da li nemogućstvo jest vazdašnje ili samo vremenito; muž i žena obvezani su živiti zajedno još jednu godinu danah, pa ako je nemogućstvo trajalo

Digitized by Google

za sve to vrieme, tad ima se proglasiti da ženitba nevalja.

§. 102.

Ako se iz razprave parnične o valjanosti ženitbe pokaže, da je jednoj strani, ili da je obojim stranam još prie bila poznata zaprieka ženitbena, i da su ju navlaš zatajale; krivci dolaze pod kazan naznačenu u zakoniku kaznenomu o težkih redarskih prestupcih. Ako je jedna strana nevina, prosto joj je tražiti naknadu. Ako su najposlie u takovoj ženitbi rodjena dieca, treba se za njih skèrbiti po onih načelih, koja su ustanovljena u poglavju o dužnosti roditeljah.

§. 103.

II. Pravo ukinutje:
a) vremenita razstava s porazumljenjem

Razstavu od tèrpeze i postelje, kada muž i žena na nju pristaju, i složni su o uvietih, ima dopustiti sud pod sliedećim opazom.

§. 104.

Muž i žena javitće najprie župniku svojem zajedno s uzrocih da su naumili razstavit se. Dužnost je župnika opomenuti ih na svečano obećanje, što su pri vienčanju zadali jedan drugom, i kriepko im na sèrce staviti štetne posliedice razstave. Ove opomene imaju se ponoviti tri put u različno vrieme. Ako su zaludne, župnik datće strankam pismeno sviedočanstvo, da, negledajući na učinjene tri-

Digitized by Google

kratne opomene, ostaju one pri zahtievanju razstavit se.

§. 105.

Muž i žena imaju dati zajedno s tim sviedočanstvom prošnju radi razstave urednomu svojem sudu. Sud pozvatće ih da dodju glavom, i ako pred njim potvèrde, da su se složili medju sobom i o razstavi, i o uvietih, koji se tiču dobarah u uzdèržanja, dopustitće bez daljega iztraživanja iskanu razstavu, i nju će zabilježiti u sudnih spisih. Ako ima dicce, dužnost je suda skèrbit se za njih po propisih sadèržanih u sliedećemu poglavju.

§. 106.

Malolietni zakoniti drug ili podložan skèrbništvu može i sam pristati na razstavu; ali što se tiče pogodbe radi imovine muža i žene i uzdèržanja, kao i radi obskèrbljenja diece, potrebno je privoljenje zakonskog zastupnika i suda tutorstvenog.

§. 107.

bez porazumljenja.

Ako jedna strana na razstavu neće da pristane, a druga ima zakonite uzroke na nju navaljivati, tad će i u ovomu slučaju predhoditi župnikove blage opomene. Ako su ove bez koristi, ili ako strana okrivljena neće da dodje pred župnika, ima se prošnja zajedno sa sviedočanstvom župnikovim i s potrebnimi dokazi predati urednomu sudu, koi će izviditi službeno

Digitized by Google

stvar, i o njoj sud izreći. Sudac može i prie odluke dozvoliti pristojno na pose stanište onoj strani, koja se nalazi u pogibelji.

§. 108.

Razpre, koje postaju pri razstavi iskanoj bez privoljenja druge strane, vèrhu obskèrbljenja diece, pretresaju se polag istoga propisa, koi se nižje daje u §. 117 o razpustu ženitbe.

§. 109.

Važni uzroci, radi kojih može se presudom dopustiti razstava, jesu: ako je nad tuženikom izrečen sud, da je krivac preljubočinstva ili kojeg zločinstva; ako je on tužećega zakonitog druga pakostno ostavio, ili je tako neuredno živio, da je time stavljen na pogibelj znameniti dio imovine tužećega zakonitog druga, ili dobri običaji porodice; pogibeljne zasiede učinjene životu ili zdravlju; težka zlostavljenja, ili polag kakvoće osobah veoma oćutljive, ponovljene žalosti; trajući tielesni nedostatci, skopčani s pogibelju primljive nemoći.

§. 110.

Razstavljeni muž i žena mogu se opet sjediniti; ali sjedinjenje ima se javiti sudu urednomu. Ako bi poslie takovog sadruženja htieli da se opet razstave, imaju izvèršivati isto ono, što je propisano glede pèrve razstave. Način sjedinjenja s nova;

Digitized by Google

§. 111.

b) konačni razpust; kod katolikah smèrtju.

Savez tvèrde ženitbe, koja je sklopljena medju osobami katoličanskimi, razkida se samo smèrtju muža i žene. Isto tako je nerazrješiv savez ženitbeni, ako je i samo jedna strana u vrieme sklopljene ženitbe bila vierozakona katoličanskog.

§. 112.

i proglašenjem smèrti;

Za to, što je minulo vrieme ustanovljeno u §. 24 da se proglasi smèrt, za koje vrieme jedan od vienčanikah je nepritoman, nezadobiva time druga strana još nikakova prava dèržati ženitbu da je razdriešena, i stupiti u drugu; ali ako ovu nepritomnost sprovode takove okolnosti, koje nikako nedaju dvojiti, da je nepritomnik umro, tad može se iskati kod suda zemaljskog onoga kotara, u kojem prebiva ostavljeni zakoniti drug, da se nepritomnik sudno proglasi da je mèrtav, a ženitba da je razkinuta.

§. 113.

Na ovu prošnju postavlja se skèrbnik da bi obaznao što o nepritomniku, i ovaj ima se pozvati izrokom (zakazom) razpisanim na cielu godinu, i koi će se staviti tri put u novine, ako je potreba i inostranske, s dodatkom, da će ga sud, ako se za to vrieme neprijavi, ili na drugi način nejavi sudu da je živ, za mèrtva proglasiti.

Digitized by Google

§. 114.

Ako je ovaj rok minuo bez koristi, ima se odrediti na prošnju ponovljenu od strane ostavljenoga zakonitog druga fiškalni ured ili druga koja poštena i viešta osoba, da brani ženitbu, i poslie svèršene razprave sud će razsuditi, da li se ima prošnji zadovoljiti ili ne. Dopuštenje nejavlja se odmah stranki, nego predlaže se previšnjemu riešenju po sudu vèrhovnomu.

§. 115.

kod kèrstjanah nekatoličanskih.

Zakon dopušta kèrstjanom nekatoličanskim po načelih svoje viere, da iz važnih uzrokah ištu razpust ženitbe. Ovi uzroci jesu: ako je zakoniti drug krivac preljubočinstva ili kojega zločinstva, za koje je bio osudjen najmanje pet godinah na tamnicu; ako je pakostno ostavio druga svojeg, i u slučaju da je nepoznato boravište njegovo, nije se na javni poziv sudni javio za godinu danah; pogibeljne zasiede životu ili zdravlju; ponovljena težka zlostavljenja; nepredobljiva mèržnja, radi koje oba vienčanika zahtievaju da se razdrieši ženitba; ali u posliednjemu slučaju razpust nedopušta se odmah, nego ima se pokušati najprie razstava od tèrpeze i postelje, koje pokušenje po okolnostih ponovitće se i više putah. U ostalom u svih ovih slučajevih treba postupati po-

Digitized by Google

lag istih propisah, koji su dani za iztraživanje i prosudjenje ženitbe tvèrde.

§. 116.

Zakon dopušta nekatoličanskomu zakonitomu drugu da ište iz navedenih uzrokah razpust, premda je druga strana prešla u vieru katoličansku.

§. 117.

Razlučenje imovine.

Ako pri razpustu ženitbe nastanu razpre, koje se odnose na drugu koju učinjenu pogodbu, na razlučenje imovine, na uzdèržanje diece, ili na druga iskanja i protivuiskanja; dužan je svagda uredni sudac najprie pokušati, da se obadvie stranke prijateljski pogode. Ako li stranke na pogodbu neće da pristanu; sudac uputitće ih na uredno postupanje, o čem ima se suditi polag propisah danih u poglavju o ugovorih ženitbenih, a medju tim ima se odrediti ženi i dieci pristojno uzdèržanje.

§. 118.

Način sjedinjenja na novo.

Ako razpušteni muž i žena hoće da se opet sjedine, ovo sjedinjenje ima se smatrati kao nova ženitba, i učiniti s izvèršivanjem svih svečanostih, koje zakon ište da se sklopi pogodba ženitbena.

§. 119.

Ograničenje i opazi u obziru ženitbe s nova.

Razpuštenim je u obće dopušteno opet uzeti se; ali nemože biti tvèrde ženitbe medju njimi i onimi osobami, koje su polag do-

Digitized by Google

kazah predloženih pri razpustu, prouzročile razpust preljubočinstvom, draženjem, ili drugim kojim kazni dostojnim načinom.

§. 120.

Ako je ženitba proglašena da nije tvèrda, ako je razpuštena, ili smèrtju muža razdriešena, nemože žena noseća prie porodjaja, a kada je dvojba da li je noseća, prie nego prodje šest miesecih, opet udati se; nu ako po okolnostih i po sviedočanstvu vieštih ljudih nije vierojetno da je noseća; može poslie tri mieseca dati oprost u glavnomu gradu načelstvo zemaljsko, a po drugih miestih ured okružni.

§. 121.

Prestupak ovoga zakona (§. 120) nedonosi, istina, nevaljanost ženitbe, ali žena gubi koristi dane joj od pèrvoga muža po ugovorih ženitbenih, po pogodbi nasliedovnoj, po posliednjoj volji, ili po ugovoru učinjenom pri razpustu; muž pako, s kojim ona sklapa drugu udatbu, gubi pravo, koje mu osim toga slučaja pripada po §. 58, iskati, da se ženitba proglasi da nevalja, i suviše podpastće oba vienčanika kazni primierenoj okolnostim. Ako se rodi diete u takovoj ženitbi, pa je bar dvojba, da je bilo začeto s pèrvim mužem, odredjuje mu se skèrbnik, da zastupa prava njegova.

Digitized by Google

§. 122.

Ako je presudjeno da ženitba nevalja, ili ako se izreče razpust njezin; ima se to naznačiti u knjizi vienčanih na onomu miestu, gdi je upisano vienčanje, i na tu svèrhu dužan je sud, pred kojim se je razpravljalo uništenje ili razpust, ubaviestiti o tom oblast, kojoj pristoji staranje o točnosti knjigah od vienčanih.

§. 123.

Iznimke za židove:

Za židove, gledajući na njihovo bogoštovje, imaju miesta sliedeče iznimke od prava ženitbenoga obće ustanovljenog u ovomu poglavju.

§. 124.

a) glede zapriekah ženitbenih;

Vierenici, da se mogu valjano uzeti, treba da izmole dopuštenje od okružnoga ureda, u kojega kotaru nalazi se glavna obćina, kojoj su pridružene obadvie strane.

§. 125.

Zaprieka ženitbena po rodbini medju pobočnimi židovskimi srodnici neproteže se dalje, nego do na ženitbu medju bratom i sestrom, i medju sestrom i sinom ili unukom njezinoga brata ili njezine sestre; a zaprieka ženitbena po tastbini ograničena je na sliedeće osobe: pošto je razdriešena ženitba muž nemože uzeti srodnice svoje žene u lozi uzhodnoj i nizhodnoj, niti takodjer žene svoje sestru; žena pak nemože udat se za srodnika svojeg muža u lozi uzhodnoj i nizhodnoj, niti za brata svoga mu-

Digitized by Google

ža, niti za sina ili unuka od brata ili od sestre muža svojeg.

§. 126.

Židovske ženitbe imadu se napoviediti u sinagogi ili u obćenoj bogomolji; a gdie ove neima, dužno je miestno poglavarstvo učiniti ovu napovied glavnoj i posebnoj obćini, kojoj je pridružena jedna i druga vierena strana, u tri zasobce sliedeće subote ili svečana dana s izvèršivanjem propisah danih u §§. 70—73. Oprost od napoviedih ište se po propisih §§. 83 - 88. b) napoviedi;

§. 127.

Pošto su vierenici predali sviedočanstva, dužan ih je vienčati pred dva sviedoka rabbin ili vierozakonski učitelj glavne obćine jednoga ili drugoga vierenika. Rabbin ili zakonoučitelj može za vienčanje odrediti rabbina ili zakonoučitelja druge koje obćine. c) vienčanja;

§. 128.

Svèršeno vienčanje treba uredni rabbin ili vieroučitelj da upiše na jeziku zemaljskomu u knjigu vienčanih načinom propisanim u §§. 80—82; potrebna sviedočanstva, koja su vierenici donieli, naznačitće on brojem napredovnim, pod kojim su vierenici upisani u knjigu vienčanih, i ta će knjizi ovoj prišiti.

§. 129.

Ženitba židovska nevalja, ako nije sklopljena polag propisah zakonskih.

Digitized by Google

§. 130.

Vierenici, ili rabbini i vieroučitelji, koji rade proti spomenutim propisom, kao i oni, koji nebudući na to uredno odredjeni, preduzimaju vienčanje, bitće kaznjeni polag §. 252 drugoga diela zakona kaznenog.

§. 131.

Rabbini ili zakonoučitelji, koji knjige vienčanih nevode po propisu zakona, podpadaju primierenoj globi ili tielesnoj kazni, bitće lišeni službe, i proglašeni, da su za svagda nesposobni za istu službu.

§. 132.

d) razstave; U razstavi od tèrpeze i postelje valjaju i za židovskog muža i ženu obćeni propisi; s toga imaju se i oni obratiti na rabbina ili vieroučitelja, i ovaj će se dèržati gori dane naredbe (§. 104—110).

§. 133.

e) razpusta. Ženitba valjano sklopljena medju židovi može se razpustiti njihovim zamienitim privoljenjem po razpustnomu pismu, koje muž daje ženi; ali vienčanici dužni su najprie da se radi svojeg razpusta prijave svomu rabbinu ili vieroučitelju, koji će s najkriepčiimi opomenami nastojati, da se opet sjedine, i onda samo, kada je pokušenje zaludno, datće im pismeno sviedočanstvo, da je on izpunio dužnost naloženu mu, ali da

Digitized by Google

stranke od nakane njihove odvratiti nije mogao, premda je svojski nastojao o tom.

§. 134.

S ovim pismenim sviedočanstvom imadu oba vienčanika doći pred zemaljski sud onoga kotara, u kojem imaju svoje prebivalište. Ako nadje ova oblast po okolnostih, da je za novo sjedinjenje još neka nada, nedopušta odmah razstavu ženitbenu, nego odpravlja vienčanike na jedan ili dva mieseca. Samo kada i to nebi pomoglo, ili odmah s početka nebi bilo nade, da će se opet sdružiti, dopustitće sud zemaljski da muž preda ženi pismo razpustno, i ako su obadvie strane još jedanput očitovale pred sudom, da su odlučile pismo razpustno slobodnim privoljenjem dati i prihvatiti; tad ima se dèržati razpustno pismo da je pravomoćno, i time razdriešiti ženitba.

§. 135.

Ako je žena učinila preljubočinstvo, i dielo se osviedoči, muž ima pravo da ju odpusti pismom razpustnim i suprot volji njezinoj. Tužba podignuta svèrhu razpusta ženitbe proti ženi, mora se predati sudu zemaljskomu onoga kotara, u kojem muž i žena imaju svoje uredno prebivalište, i s njom se postupa kao sa svakom drugom parnicom.

Digitized by Google

§. 136.

Ženitba se nerazkida radi prelazka židovskoga muža ili žene u vieru kèrstjansku; ali može se razkinuti iz uzrokah navedenih u §§. 133 — 135.

Digitized by Google

Poglavje tretje.

O pravih medju roditelji i diecom.

§. 137.

Izvor pravnoga odnošenja medju zakonitimi roditelji i diecom.

Ako se u ženitbi rode dieca, postaje novo pravno odnošenje; tim se osnivaju prava i obveze medju zakonitimi roditelji i diecom.

§. 138.

Zakonsko ustanovljenje o rodjenju zakonitom.

Uzima se da su rodjena u ženitbi ona dieca, koju je rodila zakonita žena sedmoga mieseca poslie sklopljene ženitbe, ili desetoga mieseca poslie smèrti muža ili poslie konačnoga razdriešenja sveze ženitbene.

§. 139.

Zajednička prava i dužnosti roditeljah.

Roditelji imaju u obće obvezu odgojivati svoju zakonitu diecu, to jest, skèrbiti za njihov život i njihovo zdravlje; njima pristojno uzdèržanje pribaviti; njihove tielesne i duševne moći razvijati, i naukom u bogoštovju i koristnih znanjih položiti temelj budućoj njihovoj sreći.

§. 140.

Zakoni politički ustanovljuju u kojoj vieri ima se odgojivati diete onih roditeljah, koji nisu

Digitized by Google

iste viere, i u kojih godinah ima diete pravo preći u vieru različnu od one, u kojoj je bilo odgojeno.

§. 141.

Otac je navlastito dužan skèrbit se za uzdèržanje diece, dok neuzmogu sama sebe hraniti. Negu o njihovom tielu i zdravlju obvezana je osobito mati da uzme na sebe.

§. 142.

Ako se muž i žena razstave ili sa svim razpuste, i nisu složni u tom, tko od njih da se skèrbi za odgojenje, ima sud, nedopuštajući pravne prepirke, postarat se, da mužku diecu do navèršene četvèrte, a žensku do navèršene sedme godine mati neguje i odgojiva, ako važni uzroci proizlazeći osobito iz razstave ili razpusta neištu druge naredbe. Za odgojenje mora otac trošiti.

§. 143.

Ako je otac siromah, mati prie ikoga drugoga branitće diecu, i kada otac umre, ima u obće skèrbiti za odgojenje njihovo. Ako i matere neima, ili je uboga, skèrb ova pada na dieda i babu od strane otčeve, a poslie njih na dieda i babu od strane materine.

§. 144.

Roditelji imaju pravo upravljati u dogovoru dielanja svoje diece, a dieca dužna su ih poštovati i slušati.

Digitized by Google

§. 145.

Roditelji imaju pravo tražiti diecu, koje je nestalo, koja su pobiegla natrag iskati, i u bieganju nahodeću se s pomoću poglavarstva opet k sebi dovesti; oni su takodjer ovlastjeni razvratnu i neposlušnu diecu, ili koja domaći red i mir smetaju, kazniti umierenim i zdravlju njihovomu neškodnim načinom.

§. 146.

Dieca uzimaju prezime svojeg otca, njegov gèrb i sva ostala prava, u koliko nisu samo osobna, njegove porodice i njegova staleža.

§. 147.

Osobita prava otca. Otčinska vlast.

Prava, koja pripadaju osobito otcu kao glavi porodice, čine otčinsku vlast.

§. 148.

Posliedice njezine:

a) glede odabranja staleža diečinjega;

Otac može svoje još nedoraslo diete odgojivati za onaj stalež, što ga on dèrži da je za njega primieren; ali kada diete odraste, ako je badava kazalo otcu svojem, da želju ima na drugi, svomu nagnutju i sposobnostim bolje primiereni način življenja, može potužit se urednomu sudu, koi će službeno o tom presuditi, gledajući na stalež, na imovinu i na prigovore otca.

§. 149.

b) imovine:

Što god steku dieca na koi mu drago zakoniti način, jest njihova vlastnost; ali dokle su pod vlastju otčinskom, upravljanje pripada

Digitized by Google

otcu. Samo ako otac upravljati nije sposoban, ili su ga od toga izključili oni, koji su dieci njegovoj ostavili imovinu, sud imenuje drugoga upravitelja.

§. 150.

Od dohodakah imovine, u koliko su dovoljni, imaju se namiriti troškovi odgojenja. Ako što preteče, datće se na kamatu, i o tom će se svake godine račun polagati. Samo ako bi taj suvišak bio malen, može otac biti oslobodjen od davanja računa, i takovi će se njemu ustupiti, da njime po volji razredi. Ako je onaj, koi je dietetu dao imovinu, dopustio otcu da ju uživa; dohodci jamče ipak svagda za uzdèržanje dieteta, koje treba da je prema njegovu staležu, i nemogu ga na njegovu štetu uzaptiti otčevi vierovnici.

§. 151.

Diete još malolietno, ali koje roditelji nehrane, može slobodno razredjivati s onim, što je svojim trudom steklo, kao i sa stvarmi, koje su mu, pošto je odraslo, bile predane da se njimi služi.

§. 152.

c) dužnosti diece.

Dieca, koja su pod vlastju otčinskom, nemogu se valjano obvezati, dok otac izriekom ili barem mučeći nepristane na to. Na takove obveze ima se u obće uporaviti ono, što je ustanovljeno u sliedećemu poglavju o obveznih

Digitized by Google

dielanjih malolietnikah, koji su podvèrženi tutorstvu. Otčeva je takodjer dužnost zastupati svoju malolietnu diecu.

§. 153.

Propisi, na koje se ima paziti, da ženitba malolietne osobe bude tvèrda, sadèržavaju se u prednjemu poglavju (§. 49 i sl.).

§. 154.

S toga, što su roditelji učinili potroške za odgojenje diece, neimaju oni nikakova prava na imovinu, koju su dieca poslie stekla. Ali ako roditelji osiromaše, dieca dužna su pristojno ih uzdèržavati.

§. 155.

Odnošenje pravno medju nezakonitimi roditelji i diecom. Bližje označenje pojama o dieci nezakonitoj.

Dieca nezakonita neuživaju sa zakonitom jednakih pravah. Uzima se po pravu da su nezakonita ona dieca, koju je, istina, rodila vienčana žena, ali su rodjena prie ili poslie vremena zakonskog, koje je gori (§. 138) s obzirom na sklopljenu ili razkinutu ženitbu ustanovljeno.

§. 156.

Ali ova pravna predmnieva glede raniega rodjenja nastaje onda tekar, ako se muž, koi prie vienčanja nije znao da mu je žena noseća, protivio u sudu da je on otac dieteta najdalje za tri mieseca, od kada je saznao da se je rodilo.

Digitized by Google

§. 157.

Zakonitost raniega ili kasniega rodjenja, kojoj se muž u to vrieme protivio pred sudom, može se dokazati samo po vieštacih, koji razgledavši točno kakvoću tielesnu dieteta i matere, pokazatće razgovetno uzrok toga neobičajnoga slučaja.

§. 158.

Muž, koi tvèrdi da nije otac dieteta, koje mu je žena rodila za vremena zakonskog, dužan je opriet se zakonitosti rodjenja dieteta najdalje za tri mieseca, od kako je začuo, i suprot skèrbniku, koi će se odrediti da brani zakonitost rodjenja, dokazatće nemogućnost, da je diete po njemu začeto. Ni preljubočinstvo koje je učinila mater, ni tvèrdjenje njezino da je diete nezakonito, nisu sami dovoljni oduzeti dietetu prava zakonitog rodjenja.

§. 159.

Ako umre muž prie roka naznačenog mu za protivit se zakonitosti rodjenja, tad mogu i nasliednici, koji bi kakovu štetu imali u svojih pravih, iz navedenoga uzroka u tri mieseca poslie muževlje smèrti ustati proti zakonitosti rodjenja takovoga dieteta.

§. 160.

Pozakonjenje diece nezakonite: *a*) dignutjem zaprieke že-

Dieca rodjena istina u ženitbi koja nije tvèrda, ali ne u takovoj, kojoj se opiru zaprieke naznačene u §§. 62—64, dèrže se da

Digitized by Google

su zakonita, ako je zaprieka ženitbena bila poslie uklonjena; ili ako bar jedno od njihovih roditeljah bez svoje krivice nije znalo za rečenu zaprieku; ali u posliednjemu slučaju ovakova dieca nemogu zadobiti onu imovinu, koja je po uredbah porodice osobito priuzdèržana potomstvu zakonitomu.

nitbene ili nevinim neznanjem muža i žene;

§. 161.

Dieca rodjena izvan ženitbe, i stupivša u porodicu po kasniemu vienčanju svojih roditeljah, broje se, kao i potomci njihovi medju zakonito rodjenu; samo nemogu ona dieci rodjenoj u ženitbi, koja je medjutim obstojala, tražiti da preotmu pèrvorodstvo, i druga jur stečena prava.

b) sliedećom ženitbom;

§. 162.

Rodjenje nezakonito nemože škoditi dietetu u gradjanskomu njegovom poštovanju i napredku. Za ovo nije od potrebe osobita povlastica zemaljskoga vladaoca, kojom se diete proglašuje da je zakonito. Samo roditelji mogu iskati ovu povlasticu, ako bi htieli da diete isto kao zakonito učine dionikom svojeg staleža ili pravah na onu imovinu, koju mogu slobodno prenieti na nasliednike. Za ostale članove porodice, ova povlastica neima nikakove krieposti.

c) milostju vladaoca.

§. 163.

Onaj, proti komu je dokazano načinom propisanim u sudovniku, da je s materom die-

Dokaz da je tko otac dieteta nezakonitog.

Digitized by Google

teta puteno obćio za ono vrieme, od kojega do porodjaja njezinog nije prošlo ni manje od šest, ni više od deset miesecih; ili tko ovo i samo izvan suda prizna, dèrži se da je otac dieteta.

§. 164.

Zapisanje otčeva imena u knjigu kèrštenih ili rodjenih učinjeno po kazivanju matere, čini podpuni dokaz onda samo, ako je učinjeno po propisu zakonskomu s otčevim privoljenjem, i to privoljenje bude potvèrdjeno sviedočanstvom župnika i kuma s tim dodatkom, da oni otca poznaju po licu.

§. 165.

Kakovo je pravno odnošenje medju zakonitimi roditelji i diecom?

Dieca nezakonita izključena su u obće od pravah porodice i rodbine; ona neimaju prava ni na ime otčeve porodice, ni na plemstvo, gèrb i na druga preimućstva roditeljah; ona nose prezime matere.

§. 166.

Ali i diete nezakonito ima pravo iskati od svojih roditeljah prema njihovoj imovini hranu, odgojenje i obskèrbljenje; a prava roditeljah nad njim protežu se toliko, koliko ište svèrha odgojenja. U ostalom diete nezakonito nestoji pod pravom vlastju otčinskom svojeg roditelja, nego zastupa ga skèrbnik.

§. 167.

Otac je navlastito obvezan hraniti diete nezakonito, a kada on nebi bio u stanju, tad obveza ova pada na mater.

Digitized by Google

§. 168.

Dok mati može i hoće da sama odgojiva svoje nezakonito diete shodno budućemu njegovom odredjenju, otac nesmie joj ga oduzeti; i on mora sa svim tim trošiti za hranu njegovu.

§. 169.

Ali ako bi odgojenje materinsko bilo pogibeljno dobrostanju dieteta, otac je dužan razstavit ga od matere, i k sebi ga uzeti, ili drugdie ga sigurno i pristojno namiestiti.

§. 170.

Slobodno je roditeljem pogodit se medju sobom o uzdèržanju, odgojenju i obskèrbljenju dieteta nezakonitog; ali ovakov ugovor nemože nikako škoditi pravom dieteta.

§. 171.

Obveza hraniti i obskèrbljivati diecu nezakonitu prelazi, kao svaki drugi dug, na nasliednike roditeljah.

§. 172.

Prestanak vlasti otčinske nad diecom.

Vlast otčinska prestaje odmah čim je diete postalo punolietno, već ako bi sud na otčevu prošnju iz pravednoga uzroka dopustio, i javno oglasio, da ova vlast i nadalje trajati ima.

§. 173.

Pravedni uzroci iskati od suda produženje vlasti otčinske jesu: ako diete, premda punolietno, radi nedostatakah tielesnih ili duševnih nije u stanju da se samo hrani, i za

Digitized by Google

svoje stvari postara; ili ako se u vrieme malolietnosti uvalilo u velike dugove, ili se učinilo krivcem takovih pomanjkanjah, radi kojih potrebno je i dalje dèržat ga pod oštrim nadzorom otčevim.

§. 174.

Dieca mogu izići izpod vlasti otčinske i prie nego navèrše dvadesetčetvèrtu godinu, ako ih otac s odobrenjem suda izriekom odpusti, ili ako on dopusti dvadesetlietnomu sinu da vodi vlastito kućanstvo.

§. 175.

Kći malolietna kada se udaje, dolazi istina za svoju osobu pod vlast muževlju (§. 91 i 92); ali što se tiče imovine, otac ima do punolietnosti njezine prava i dužnosti skèrbnika. Ako joj umre muž, dok je malolietna, tad povratja se pod vlast otčinsku.

§. 176.

Ako otac pamet izgubi; ako je proglašen za razmetnika; ili je radi zločinstva kojeg osudjen na tamnicu duže od godine danah; ako je samovlastno u inostrane zemlje izselio se, ili ako je više od godine danah nepritoman, nedajući glasa o boravištu svojem; obustavlja se moć otčinske vlasti, i meće se skèrbnik; ali kad prestanu ove zaprieke, otac ulazi opet u svoja prava.

Digitized by Google

§. 177.

Otcevi, koji sa svim zapuste negu i odgojenje svoje diece, gube za svagda vlast otčinsku.

§. 178.

Ako se otac služi vlastju otčinskom na način, da se time dietetu čini uvreda u svojih pravih, ili ako neizvèršuje dužnostih skopčanih s tom vlastju; može ne samo diete isto, nego svak, koi to zna, a osobito najbližji srodnici zaiskati pomoć sudnu. Sud ima razviditi predmet tužbe, i narediti što je primiereno okolnostim.

§. 179.

Savezi prilični pravnomu odnošenju medju roditelji i diecom: 1. Posinjenje.

Osobe, koje nisu svečano položile zavieta bezženstva, i koje neimaju svoje zakonite diece, mogu inu diecu uzeti pod svoje; osoba, koja uzima drugoga miesto svojeg dieteta, zove se poočim ili pomajka, a uzeta osoba zove se posinak ili poćerka.

§. 180.

Potrebnosti.

Poočimi ili pomajke treba da su navèršili petdesetu godinu, a posinak ili poćerka treba da su najmanje osamnaest godinah mladji od svojih posiniteljah (poočima ili pomajke).

§. 181.

Ako je diete malolietno, može se posiniti samo kada pristane otac zakoniti, ili ako njega neima, samo kada pristane mati, tutor i sud. Takodjer ako je diete punolietno, a

Digitized by Google

otac zakoniti još mu je živ, potrebno je privoljenje ovoga. Ako je privoljenje uzkratjeno bez dovoljnih uzrokah, prosto je potužit se uredno-mu sudcu. Posinjenje, imajuće potrebno privoljenje, predlaže se načelstvu zemaljskomu da se potvèrdi, a sudu posiniteljah i posinka ili poćerke da se uvede u sudne spise.

§. 182.

Odtuda iztičuća prava.

Bitna pravna kriepost posinjenja jest: da posinjena osoba uzima prezime poočima ili porodično prezime pomajke, ali zadèržava zajedno priašnje prezime svoje porodice, i plemstvo ako bi ga imala. Ako posinitelji žele, da plemstvo i gèrb njihov predju na posinka ili poćerku, ima se zaiskati dopuštenje vladaoca zemaljskoga.

§. 183.

Medju posinitelji i posinkom ili poćerkom i potomci posinka ili poćerke obstoje, u koliko zakon nečini iznimke, ista prava, kao medju zakonitimi roditelji i diecom. Poočim prima otčinsku vlast. Odnošenje medju posinitelji i posinkom ili poćerkom neima nikakova upliva na ostale članove porodice posiniteljah; ali s druge strane i posinak ili poćerka negubi pravah svoje porodice.

§. 184.

Prava medju posinitelji i posinci ili poćerkami mogu se pogodbom drugčie ustanov iti

Digitized by Google

samo ako se time nepreinačuje bitna kriepost posinjenja navedena u §. 182, i akò se nedira u prava tretjega.

§. 185.

Prestanak njihov.

Odnošenje pravno medju posinitelji i posinkom ili poćerkom, dok su ovi malolietni, može se ukinuti samo ako pristanu zastupnici malolietnika i sud. Kad nestane pravnoga odnošenja medju poočimom i posinkom ili poćerkom, diete malolietno vratja se pod vlast otca zakonitog.

§. 186.

2. Uzimanje za odhranjenje.

Prava i obveze posiniteljah i posinka ill poćerke nemogu se uporavljivati na diecu, koja se samo uzimaju za odhranjenje. Ovo odhranjenje svakomu je slobodno; ali ako bi stranke htiele da o tom učine pogodbu, treba da istu potvèrdi sud, u koliko bi se tom pogodbom skratila prava hranjenika, ili mu se osobite obveze nametnuti imale. Na naknadu troškovah za hranu neimaju hranitelji nikakova prava.

Digitized by Google

Poglavje četvèrto.

O tutorstvu i skèrbništvu.

§. 187.

Označenje tutorstva i skèrbništva.

Osobam, koje su lišene otčeve skèrbi, i koje su još malolietne, ili su iz inoga kojega uzroka nesposobne da nastoje same oko svojih poslovah, daju zakoni po tutoru ili skèrbniku osobitu zaštitu.

§. 188.

Razlika medju tutorstvom i skèrbništvom

Tutor treba osobito da se skèrbi za osobu malolietnika, ali zajedno da upravlja imovinom njegovom. Skèrbnik postavlja se, da nastoji o poslovih onih osobah, koje iz uzroka inoga nego je malolietnost, nisu sposobne starat se same o istih poslovih.

§. 189.

1. O tutorstvu. Povod odrediti tutora.

Kada se dogodi, da se malolietniku bio on zakonit ili nezakonit, ima odrediti tutor, dužni su pod primierenu kazan srodnici malolietnika, ili ine osobe stojeće s njim u bližjem odnošenju, javiti to sudu, kojega vlasti sudnoj podvèržen je malolietnik. I poglavarstva

Digitized by Google

politička, svietovni i duhovni stariešine občinh imaju nastojati, da se sudu to javi.

§. 190.

Tko pèrvo odredjuje tutora.

Čim je sud saznao, treba službeno da odredi sposobnoga tutora.

§. 191.

Potrebni izgovor da se tko izvadi od tutorstva u obće;

Nesposobni za tutorstvo u obće jesu oni, koji radi svoje malolietnosti, radi manah tielesnih ili duševnih, ili iz inih uzrokah nemogu sami da nastoje oko svojih poslovah; oni, koji su osudjeni kao krivci kojega zločinstva, ili od kojih nemože se očekivati, da će pristojno odgojivati siroče, ili da će koristno upravljati imovinom.

§. 192.

I osobam ženskoga spola, samostanikom (fratrom, kaludjerom) i stanovnikom tudjih dèržavah, nemože se redovito (§. 198) naložiti tutorstvo.

§. 193.

ili od kakvoga stanovitog tutorstva.

Neprimaju se za kakovo stanovito tutorstvo oni, koje je otac naročito izključio od tutorstva; koji su s roditelji malolietnika ili s njim samim bielodano živili u neprijateljstvu, nit oni, koji su s malolietnikom jur zapleteni u kakovu parnicu, ili koji bi se mogli zaplesti radi iskanjah još neplatjenih.

Digitized by Google

§. 194.

Osobe, koje u pokrajini, na koju spada malolietnik po vlasti sudnoj, ili sa svim neborave, ili bar dužje od godine valja da su udaljene od nje, neimaju se redovito odredjivati na tutorstvo.

§. 195.

Uzroci svojevoljni da se tko izvadi.

Nemogu biti suprot svojoj volji prisiljeni da se prime tutorstva: svietovni svećenici, vojničke osobe, koje se nahode u pravoj službi i javni urednici; tako isto i onaj, kojemu je šestdeset godinah; koi se stara o petoro diece ili unučadi, ili koi jur ima jedno težko tutorstvo, ili tri manja.

§. 196.

Načini, po kojih se tko poziva na tutorstvo:

1. oporukom;

Pred svimi pristoji tutorstvo onomu, kojeg je otac pozvao na to, ako mu nesmeta nijedna od zapriekah navedenih u §§. 191—194.

§. 197.

Ako je mati ili ina koja osoba ostavila malolietniku neki dio nasliedstva, i zajedno naimenovala mu tutora; ima se ovaj smatrati samo kao skérbnik za ostavljenu imovinu.

§. 198.

2. zakonom;

Ako otac nije naimenovao tutora, ili ako je naimenovao kojega nesposobna, ima se povieriti tutorstvo pèrvo diedu po otcu, pak materi, zatim babi po otcu, najposlie kojemu drugomu srodniku, i to onomu, koi je od mužkoga spola najbližji,

Digitized by Google

ili medju više jednako bližnjimi, stariemu godinami.

§. 199.

Ako se tutorstvo na rečeni način nemože odrediti, stoji sudu na volji, kojeg da naimenuje za tutora, gledajući na sposobnost, na stalež, na imovinu i na nastanjenost. 3. sudom.

§. 200.

Svakomu naimenovanomu tutoru, bez razlike, naložitće odmah sud tutorstveni da se primi tutorstva. Tutor dužan je primit ga se, ma on za svoju osobu podčinjen bio inoj vlasti sudnoj, i podvèržen je sudu tutorstvenomu za sve one poslove, koji spadaju na taj ured. Način pravoga odredjenja tutora.

§. 201.

Ako onaj, kojeg sud pozove na tutorstvo, scieni da nije za taj ured, ili da ga zakon oprašta od toga, dužan je u četèrnaest danah, od kako mu je bio objavljen sudni nalog obratit se na sud tutorstveni, ili ako ovomu za svoju osobu podložan nije, na svoj osobni sud, koi će razloge njegove sprovesti sa svojim mnienjem i predložiti sudu tutorstvenomu da presudi. Način primit se tutorstva.

§. 202.

Tko taji svoju nesposobnost za tutorstvo, odgovara isto kao i sud, koi znajuć naimenuje tutora po zakonu nesposobna, za svukoliku štetu, koja je malolietniku iz toga proizišla, i za korist izmaklu. Odgovornost tutora i suda glede toga predmeta.

Digitized by Google

§. 203.

Pod ovu odgovornost dolazi i onaj, koi bez temeljitoga uzroka neće da se primi tutorstva, i takovi ima se suviše shodnom silom na to prisiliti.

§. 204.

Primanje tutorstva.

Ureda tutorstvenog može se tko primiti samo po nalogu, što mu ga je dao nadležni sud. Tko se samovlastno umeće u tutorstvo, obvezan je naknaditi malolietniku svukoliku štetu, koja mu je proizišla iz toga.

§. 205.

Obećanje.

Svaki tutor, osim dieda, matere i babe, mora davši ruku obećati, da će malolietnika uputjivati na poštenje, strah božji i na kriepost, da će ga odgojivati shodno staležu njegovomu da postane koristan gradjanin, da će ga zastupati u sudu i van suda, upravljati imovinom njegovom vierno i marljivo, i u svemu da će se vladati po propisu zakonah.

§. 206.

Izprava o tom.

Tutoru koi je tako obvezan, ima sud dati formalnu izpravu, koja će sviedočiti da je on tutor, i kojom se, ako je potrebno, može opravdati. Ako li se tutorstva prime died, mati ili baba, mora im se dostaviti spodobna izprava, i u nju staviti ono, što ini tutori obećavaju.

Digitized by Google

§. 207.

Izvèršivanje tutorstva. Predhodni opaz sudni.

Svaki tutorstveni sud obvezan je voditi tako zvanu tutorstvenu ili sirotinsku knjigu. U ovu knjigu imaju se upisati imena, prezimena, godine malolietnikah, i što god se dogodilo važnoga u primanju, trajanju i dokončanju tutorstva.

§. 208.

U ovu knjigu imaju se takodjer sve izprave tako zabilježiti, da ne samo sud, nego i sirote, kada postanu punolietne, uzmogu u vierodajnoj formi razgledati sve, što im je koristno znati.

§. 209.

Sjedinjenje u jednoj osobi poglavitih tutorskih dužnostih odgojenja i uprave imovinom.

Kao što tutor, kojeg je naimenovao otac, ima se skèrbiti ne samo za osobu malolietnika, nego i za imovinu njegovu; isto tako uzima se, da je otac, postavivši kojega za skèrbnika nad imovinom, hotio istomu povieriti zajedno i nadgledanje osobe. Ali ako otac nije naimenovao tutora za svu diecu, ili skèrbnika za svukoliku imovinu; dužan je sud odrediti drugoj dieci tutora, ili skèrbnika za ostali dio imovine.

§. 210.

Ako je naimenovano više tutorah, mogu oni upravljati imovinom malolietnika zajednički ili na dielove. Ako upravljaju njom zajednički, ili ako upravljanje diele medju sobom, a sud

Digitized by Google

nije odobrio; svak pojedini odgovara za svu štetu, koja bi se dogodila malolietniku. Sud ima takodjer svagda narediti, da se osoba malolietnikova i glavno upravljanje poslovah povieri samo jednomu.

§. 211.

Podpora tutorke po sututoru.

Materam i babam, koje se primaju tutorstva, ima se pridati sututor. Kada se ovaj izbira, valja gledati prie svega na otčevu volju, zatim na predlog tutorke, najposlie na srodnike malolietnikove.

§. 212.

Dužnosti i prava sututora.

I sututor primitće od suda vierodajnu izpravu, i obećatće, da će nastojati o napredku malolietnika, i na tu svèrhu obvezan je pomagati tutorku svojim savietom. Ako bi opazio velikih neurednostih, staratće se doskočiti tomu, i ako je potreba javitće to sudu tutorstvenomu.

§. 213.

Druga bitna dužnost sututora jest, da u poslovih, za koje potrebno je privoljenje suda tutorstvenog da budu tvèrdi, podpiše prošnju tutorke s njom zajedno, ili da priloži svoje obsebno mnienje, kao što na zahtievanje suda dèržan je i upravo dati svoje mnienje o takovom poslu.

§. 214.

Sututor, koi je izpunio te dužnosti, prost je od svake druge odgovornosti; nu ako je tutoru bilo naloženo zajedno da upravlja

Digitized by Google

imovinom, tad je on tim upravljanjem uzeo na se sve dužnosti skèrbnika.

§. 215.

Ako tutorka izstupi iz tutorstva; tutorstvo ima se redovito naložiti bivšemu sututoru.

§. 216.

Osobite dužnosti i prava tutora: *a*) u obziru odgojenja osobe.

Tutor ima, isto kao otac, obvezu i pravo skèrbit se za odgojenje malolietnika; ali u poslovih važnih i trudnih treba najprie da zaište odobrenja i naputka od suda tutorstvenog.

§. 217.

Odgovarajuća obveza malolietnika.

Malolietnik dužan je poštovati i slušati tutora svojeg; ali on ima i pravo potužit se svojim najbližjim srodnikom, ili sudu tutorstvenomu, ako bi se tutor svojom vlastju na koi god način zlo služio, ili ako bi zanemario dužnosti potrebne skèrbi i nege. Takodjer mogu javiti srodnici malolietnikovi i svak, koi to sazna. Na ovu oblast ima se obratiti i tutor, ako s vlastju koja mu je dana na odgojenje, nebi mogao uztegnuti pomanjkanja malolietnikova.

§. 218.

Tko najpèrvo treba da se skèrbi za odgojenje.

Osoba sirote ima se povieriti osobito materi i onda, ako se ona nije primila tutorstva, ili ako se opet udala; već ako bi korist dieteta iskala inu naredbu.

§. 219.

Odredba koliko i odkuda da se troši na odgojenje.

Troškove uzdèržanja odredjuje sud tutorstveni, i odredjujući ih, gleda na razredbu ot-

Digitized by Google

čevu, na mnienje tutora, na imovinu, na stalež, i na ine okolnosti malolietnika.

§. 220.

Ako dohodci nisu dovoljni da se namire ovi troškovi, ili oni, koji su potrebni da se postavi malolietnik u stalan način života, može se s odobrenjem suda taknuti i u glavnu imovinu.

§. 221.

Ako su sirote sa svim bez imovine, sud tutorstveni nastojatće skloniti na obskèrbljivanje njihove najbližje imućne srodnike, ako polag §. 143 nisu na to i bez toga obvezani po zakonu. Osim toga ima tutor puno pravo iskati pomoći od javnih zadušbinah i obstojećih sirotištah, dok malolietnik nebude u stanju hranit se sam svojim trudom i obèrtnostju.

Osobite dužnosti tutorstva: *b)* u obziru upravljsnja imovinom. Razvidjenje i osiguranje imovine,

§. 222.

Skèrb povierena sudu tutorstvenomu nad imovinom sirote ište, da se sud isti prie svega postara razviditi imovinu dieteta, i osigurat ju zapečatjenjem, popisom i procienom.

zapečatjenjem i popisom;

§. 223.

Zapečatjenjem sudnim imaju se uzeti u sahranu pokretne stvari samo onda, ako je to potrebno za njihovo osiguranje; popis pako, to jest, točno pobilježenje svekolike imovine malolietnikove, treba svagda napraviti, baš da je to i zabranio otac, ili ini koi oporučitelj.

Digitized by Google

§. 224.

zatim procienom imovine ili neposredno po sudu tutorstvenom,

Popis imovine i prociena stvarih pokretnih ima se učiniti bez dangube, pa ako je potrebno i prie nego se odredi tutor. Popis čuva se u spisih zaostavštine, i tutoru daje se od toga udostovierni prepis. Prociena imovine nepokretne ima se preduzeti što se prie može; ali ona može i izostati, ako se vriednost vidi iz drugih izvorah pouzdanih.

§. 225.

ili po sudu onoga miesta, u kojem se nalazi stvar.

Ako dobro nepokretno malolietnika leži u inoj pokrajini, ili baš u tudjoj dèržavi; sud tutorstveni zamolitće radi popisa i prociene, i za njihovo priobćenje uredno sudište ine pokrajine ili tudje dèržave, i ovomu će ostaviti, da nad tim dobrom odredi skèrbnika.

§. 226.

Ako je dobro nepokretno u istoj pokrajini ali pod inom oblastju, pristoje toj oblasti sva prava, koja se odnose na dobro, dakle i popis i prociena; ali ona mora sudu tutorstvenomu na zahtievanje priobćiti ne samo prepis toga popisa i prociene, nego i tutoru ostaviti da slobodno upravlja dobrom, neprisvajajuć sebi nad njegovimi dielanji tutorstvenimi ikakove vlasti sudne.

§. 227.

Kamo spada imovina nepokretna.

One pokretnosti, koje se nalaze na nepokretnom kojem dobru, da uviek na njem ostanu, smatraju se kao dio toga dobra; sve

Digitized by Google

ostale pokretnosti i zadužnice, i iste glavnice koje su na dobru nepokretnom, spadaju pod sud tutorstveni.

§. 228.

Obćeni propis glede upravljanja imovinom.

Čim se tutor ili skèrbnik primi imovine, dèržan je upravljati njom sa svom pomnjom poštenoga i marljivoga domaćina, i odgovarati za ono što skrivi.

§. 229.

Osobiti propisi za neposredno upravljanje imovinom, osobito glede dragocienostih;

Adidjar, ine dragocienosti i zadužnice, i sva važna pisma dolaze u sahranu sudnu; od pèrvih daje se tutoru pobilježenje; a od posliednjih prepise, koji su mu potrebni za porabu.

§. 230.

gotova novca;

Gotova novca ima se samo toliko ostaviti u rukuh tutora, koliko je potrebno da se odgoji siroče, i da se uredno vodi gospodarstvo; ostalo ima se obratiti osobito na platjanje dugovah, ako ih uzbude, ili na drugi koi koristan način, pa ako se nebi moglo koristnie upotrebiti, datće se na kamatu u javne pieneznice, ili uz sigurnost zakonitu i posebnim osobam. A sigurnost onda je samo zakonita, ako osiguranjem, uzevši u račun i možebit predhodne terete, kuća nije obteretjena više od polovine, a posiedovanje ili zemljište više od dvie tretjine svoje prave vriednosti.

Digitized by Google

§. 231.

ostale imovine pokretne;

Ostala pokretna imovina, koju netreba sačuvati ni za porabu malolietnika, ni za spomen porodice, ili polag razredbe otčeve, ili koja se nemože na drugi način koristno uložiti, ima se u obće prodati na javnoj dražbi. Pokućstvo može se ustupiti roditeljem i sunasliednikom po procieni sudnoj. Stvari, koje nisu bile prodane na javnoj dražbi, može tutor s dopuštenjem suda tutorstvenog prodati i izpod prociene.

§. 232.

nepokretne;

Dobro nepokretno može se prodati samo kada je potreba, ili na očevidnu korist malolietnikovu s odobrenjem suda tutorstvenog, i redovito samo na javnoj dražbi; ali iz važnih uzrokah može sud prodati stvar i bez dražbe.

§. 233.

kada se preduzimaju važne preinake;

U obće tutor bez dopuštenja sudnoga nemože ništa preduzimati u poslovih, koji nespadaju na uredno gospodarstveno upravljanje, i koji su od veće važnosti. On nemože dakle samovlastno odbaciti ili bezuvietno prihvatiti nikakova nasliedstva; nemože otudjiti nikakovih dobarah, koja su mu povierena da ih čuva; nemože sklopiti nikakove zakupne pogodbe, niti odkazati glavnice uložene sa sigurnostju zakonitom; nemože ustupiti nikakova iskanja; nijedne parnice poravnati; nijedne fabrike,

Digitized by Google

tèrgovine i obèrta bez odobrenja sudnoga započeti, produžiti ili ukinuti.

§. 234.

kada se diže glavno;

Tutor nemože sam primiti nikakove glavnice malolietnikove, kad ju tko povratja. Dužnik, kojemu je odkazana takova glavnica, iskatće za svoju sigurnost od tutora, da mu pokaže dopuštenje sudno da može primiti glavnicu, i nije dužan zadovoljit se samom namirom tutorovom; slobodno mu je takodjer izplatiti dug neposredno samomu sudu.

§. 235.

kada se ulaže nadalje;

Koliko se god putah dogodi, da se koja glavnica ima povratiti, nastojatće tutor da se ona opet koristno uloži, i prie nego se doisto uloži, iskatće on na to odobrenje suda.

§. 236.

da se osiguraju iskanja neosigurana.

Što se tiče onih iskanjah, za dokazati koja nenalazi se nikakovih izpravah, treba tutor da nabavi izprave, i iskanja neosigurana treba po mogućnosti da osigura, ili da ih dade naplatiti u rok odredjeni za platjanje. Ali glavnica malolietnikova uložena kod njegovih roditeljah, koja ako i nije osigurana po zakonu, ali nije pogibelji za malolietnika, da će ju po svoj prilici izgubiti, nemože se odkazati, u koliko bi bilo težko roditeljem da ju povrate, a da ne prodadu svoga nepokretnog dobra, ili da neostave obèrta svojeg.

Digitized by Google

§. 237.

Sigurnica (kaucia).

Tutor, kada ulazi u tutorstvo, nije dužan dati sigurnice. On je i u napredak oslobodjen od sigurnice, dok se točno dèrži onoga, što zakon propisuje za sigurnost imovine, i dok u svoje vrieme račun uredno polaže.

§. 238.

Obveza polagati račune.

Svaki tutor i svaki skèrbnik redovito je obvezan davati račun o upravljanju njemu povierenom. Oporučitelj može, istina, oslobòditi tutora od davanja računa za iznosak, što ga je on svojevoljno ostavio, a i sud tutorstveni može to učiniti, kada je sva prilika da dohodak neprelazi troškovah za uzdèržanje i odgojenje malolietnika; ali dužan je svagda davati račun od popisane glavne imovine i gotovine; i podnieti takodjer izviestje o stanju svojeg malolietnika, ako bi se u tom dogodila kakova važna preinaka.

§. 239.

Vrieme kada se polaže račun.

Računi imaju se predavati sa svimi potrebnimi dokazi sudu tutorstvenomu svèršetkom svake godine, ili najdalje za sliedeća dva mieseca. U tih računih ima se točno naznačiti dohodak i razhodak, suvišak ili umaljenje glavnice. Ako se u imovini malolietnikovoj nalazi koja tèrgovina, sud mora zadovoljit se predloženjem udostovier-

Digitized by Google

noga računskoga zaključka, ili tako nazvanom bilancom, i takovu će dèržati u tajnosti. Suprot tutoru, koi bi propustio dati račun u vrieme odredjeno, imaju se upotrebiti pravna nasilna sredstva, primierena okolnostim.

§. 240.

Miesto, gdie se račun ima polagati.

Ako malolietnik ima dobarah nepokretnih u različnih pokrajinah, kojih upravljanje povièreno je samo jednomu tutoru; tutor treba za svaku pokrajinu da vodi posebni račun, i da ga predloži vlasti tamošnjoj; ali slobodno mu je suvišak imovine ležeće u jednoj pokrajini, uložiti na malolietnikovu korist u drugoj pokrajini.

§. 241.

Način riešiti računodavanje.

Sud tutorstveni obvezan je dati razviditi i popraviti račune polag osobitih propisah, od ljudih viešth u računu i u stvari, a zatim riešenje o tom priobćiti tutoru.

§. 242.

Ako je u računih što zaboravljeno, ili se podkrala koja mu drago pogrieška, to škoditi nemože ni tutoru, ni malolietniku.

§. 243.

Osobiti propisi za tutora u upravljanju posrednom i-

Malolietnik nemože doći pred sud ni kao tužitelj ni kao tuženik; njega mora tutor ili

Digitized by Google

sam zastupati, ili mu dati kojega drugoga zastupnika. movine. Osobito u zastupanjih.

§. 244.

Malolietnik ima, istina, pravo steći štogod po dielanjih dopuštenih, a da tutora i nezapita; ali bez odobrenja tutorstva nemože niti otudjiti što od svoga, niti koju obvezu na se uzeti. U pogodbah malolietnika.

§. 245.

Navlastito nemogu malolietnici bez privoljenja tutorstva valjano oženiti se (§§. 49—51).

§. 246.

Ako se malolietnik i bez dopuštenja svojega tutora najmio, tutor nemože ga natrag pozvati bez važnoga uzroka prie roka zakonita ili ugovorena; što je malolietnik stekao svojim trudom na taj ili na drugi način, time može on slobodno razredjivati i sebe obvezati, isto kao i onimi stvarmi, koje su mu, kada je dorastao, bile predane da se njimi služi. U kojih slučajevih može malolietnik obvezati se a da tutor ne pristane.

§. 247.

Sud tutorstveni može malolietniku, koi je navèršio dvadesetu godinu, ustupiti čisti suvišak njegovih dohodakah, da sam slobodno njim upravlja; glede toga iznoska, povierena upravi njegovoj, ima on pravo da samovlastno sebe obveže.

Digitized by Google

§. 248.

Malolietnik, koi navèršivši dvadesetu godinu, gradi se punolietan u kojem poslu, odgovara za svaku štetu, ako druga strana, prie nego je svèršen posao, nije mogla saznati, da li je istina, što on govori. U obće takovi malolietnik odgovara svojom osobom i svojom imovinom i za ina dielanja zabranjena, kao i za štetu uzrokovanu svojom krivnjom.

§. 249.

Svèršetak tutorstva. *a*) smèrtju;

Tutorstvo svèršuje se sa svim smertju malolietnika. Ako umre tutor ili ako je odpušten; ima se po propisu zakona (§§. 198 i 199) odrediti ini.

§. 250.

b) kada je uklonjena zaprieka u izvèršivanju vlasti otčinske:

Tutorstvo prestaje takodjer, kada se otac opet prima izvèršivanja svoje vlasti, od koje je bio obustavljen za neko vrieme (§. 176).

§. 251.

c) kada malolietnik postane doisto punolietan;

Tutorstvo prestaje i odmah, čim malolietnik dostigne punolietnost; ali sud tutorstveni može na molbu tutora, ili pošto sasluša tutora i srodnike, produljiti tutorstvo na vrieme neodredjeno, i to radi manah tielesnih ili duševnih malolietnika, radi razmetnosti, ili iz inih važnih uzrokah. Ova naredba pak, ima se javno oglasiti nekoliko vremena pre, nego diete postane punolietno.

Digitized by Google

§. 252.

Sud tutorstveni, pošto sasluša mnienje tutora i ako je potrebno i najbližjih srodnikah, može oprostiti malolietniku, koi je navèrsio dvadesetu godinu, ostale godine, i proglasit ga da je punolietan. Ako je oblast dopustila malolietniku, da vodi koju tèrgovinu ili kakav obèrt, tim se on proglašuje zajedno da je punolietan. Proglašenje punolietnosti ima sa svim jednaku pravnu kriepost, kao da je malolietnik doisto postao punolietan.

d) kada se malolietniku oprosti malolietstvo;

§. 253.

Odpust tutora naredjuje sud u nekih slučajevih službeno; u drugih kada se to ište.

e) kad se odpusti tutor službeno ili na njegovu molbu.

§. 254.

Službeno ima se odpustiti tutor, ako obavlja tutorstvo proti svojoj dužnosti; ako se spozna da je nesposoban, ili ako se proti njemu pojave takove sumnje, koje bi ga po zakonu bile izključile od primanja tutorstva.

Slučajevi odpusta službenoga.

§. 255.

Ako se mati, koja je tutorka svojeg dieteta, opet uda; dužna je ona ista, ili sututor javiti to sudu tutorstvenomu, i ovaj treba da presudi, ima li ona i unapred ostati tutorka.

§. 256.

Ako je oporučitelj ili sud odredio tutora samo na neko vrieme, ili ako ga je izključio

Digitized by Google

na koi slučaj stanoviti; ima biti odpušten, čim je prošlo to vrieme, ili čim je nastao slučaj stanoviti.

§. 257.

Slučajevi odpusta što ga tutor pravno ište,

Ako za tutorstva nastanu takovi uzroci, koji bi tutora po zakonu oslobodili ili izključili od primanja tutorstva; u pèrvom slučaju ima on pravo, a u posliednjem dužnost iskati odpust.

§. 258.

Ako je tutoru naloženo tutorstvo radi toga, jer se mislilo da je najbližji srodnik malolietnika, prosto mu je, ako se kasnie odkrie drugi bližji i sposoban srodnik predložiti ovoga na svoje miesto; ali bližji srodnik neima nikakova prava iskati, da mu drugi udaljenii srodnik ustupi tutorstvo, što ga je ovaj jur primio; već ako se nije mogao prie prijaviti.

§. 259.

ili od inih pravno iskanoga odpusta.

Mati ili brat, ako su u vrieme, kada je odredjeno tutorstvo, bili i sami još malolietnici, postavši punolietni, mogu iskati tutorstvo. A i svakomu srodniku slobodno je, prijavit se za godinu danah da se primi tutorstva, ako je sud kakvoga nesrodnika pozvao na tutorstvo.

Digitized by Google

§. 260.

Kada se udaje malolietnica, zavisi od razsudjenja suda, da li se skèrbništvo mužu ustupiti ima (§. 175).

§. 261.

Uvieti da se odpusti tutor: *a*) običajno vrieme;

Redovito, tutor nemože ostaviti tutorstva, nego samo na svèršetku godine tutorstvene, pošto je njegov nastupnik uredno uzeo na se upravljanje imovinom. Ako li sud nadje da je to potrebno za sigurnost osobe ili imovine, može mu tutorstvo i odmah oduzeti.

§. 262.

b) zaključni račun;

Tutor dèržan je najdalje u dva mieseca pošto je svèršeno tutorstvo, predati sudu svoj zaključni račun, i ako se nadje da je u redu, sud daje tutoru pismenu sviedočbu, da je ured švoj obavljao pošteno i uredno. Ali ovo pismo neoslobodjuje ga od obveze, ako bi se kasnie odkrilo da je lukavo (himbeno) radio.

§. 263.

c) predaja imovine.

Kada prestaje tutorstvo, dužan je tutor predati imovinu postavšemu punolietniku, ili novoodredjenomu tutoru uz primku, i dokazati u sudu ovu predaju. Učinjeni popis imovine, i računi odobreni svake godine, služe za pravilo u takovom predavanju.

§. 264.

Odgovornost tutora za tudju krivnju.

U obće tutor odgovara samo za svoju krivnju, a ne i za krivnju onih, koji su mu

Digitized by Google

podčinjeni. Ali ako je hotimice namiestio osobe nesposobne, ako ih je zadèržao, ili ako nije nastojao, da se naknadi šteta, koju su uzrokovale; odgovara on i za ovu nemarnost.

§. 265.

Odgovornost pomoćna suda tutorstvenog.

I sud tutorstveni, koi je zanemario svoj ured na štetu malolietnika, odgovara za to, i ako nebi bilo drugih sredstvah naplate, treba da naknadi štetu.

§. 266.

Nagrada tutora: a) godišnja;

Tutorom marljivim može sud iz dohodakah zaštedjenih prisuditi razmiernu godišnju nagradu; ali ova nagrada nesmie nigda preći pet po sto čistoga dohodka, niti može biti veća od četiri tisuće forintih na godinu.

§. 267.

b) ili kada izstupi.

Ako je imovina malolietnikova tako neznatna, da se svake godine može malo prištediti ili baš ništa; može se tutoru, koi je sačuvao imovinu neumaljenu, ili nabavio malolietniku pristojno obskèrbljenje, dati barem na svèršetku tutorstva nagrada primierena okolnostim.

§. 268.

Pravno sredstvo tutora da se potuži.

Ako tutor misli da je otegotjen po kojoj naredbi suda tutorstvenog, treba da predloži tužbu najprie istomu sudu, i samo ako je tužba ova bila zalud, uteći će se k višjemu sudu.

Digitized by Google

§. 269.

II. O skèrbništvu. Pojam skèrbništva;

Osobam, koje nemogu same da nastoje oko svojih poslovah, i da svoja prava same brane, ima sud, ako neima miesta vlasti otčinskoj ili tutorstvenoj, odrediti skèrbnika ili nastojnika.

§. 270.

slučajevi skèrbništva;

To se dogadja: kod malolietnikah, koji u inoj pokrajini posieduju kakovu nepokretnu imovinu (§. 225), ili koje u osobitom kojem slučaju nemože da zastupa otac ili tutor; kod punolietnikah, koji su poludili ili postali slaboumni; kod proglašenih razmetnikah; kod nerodjenih; kadkad i kod gluhoniemih; kod nepritomnih i osudjenih.

§. 271.

a) za malolietne;

U poslovih, koji se dogadjaju medju roditelji i dietetom malolietnim, ili medju tutorom i malolietnikom, treba zamoliti sud, da malolietniku naimenuje posebnoga skèrbnika.

§. 272.

Ako se medju dva ili više malolietnikah, koji imaju jednoga i istoga tutora, dogode kakove parnice, tutor ovaj nesmie zastupati ni jednoga od tih malolietnikah; nego ima zamoliti sud, da svakomu na pose naimenuje inoga skèrbnika.

Digitized by Google

§. 273.

b) za lude ili slaboumne;

Za luda ili slaboumna može se dèržati samo onaj, koji je sudno proglašen da je takov, a to pošto se točno razvidilo njegovo vladanje, i pošto saslušani budu liekari, koje je sud na to odredio. A za razmetnika ima sud proglasiti onoga, o kojem je, poslie učinjene objave i nakon iztraživanja o tom satvorena, bielodano, da svoju imovinu razmetje nerazsudno, i da sebe ili svoju porodicu izlaže budućoj nevolji po pogodbah zajma odobiesnih, ili učinjenih pod štetnimi uvieti. U oba slučaja ima se sudno proglašenje javno oglasiti.

c) za razmetnike;

§. 274.

d) za nerodjene;

U obziru nerodjenih, odredjuje se skèrbnik ili za potomstvo u obće, ili za diete jur začeto u utrobi materinoj (§. 22). U pèrvom slučaju ima se skèrbnik starati o tom, da potomstvo u nasliedstvu njemu odredjenom nebude skratjeno, a u drugom slučaju, da se sačuvaju prava dieteta, koje još nije rodjeno.

§. 275.

e) za gluhonicme;

Gluhoniemi, ako su zajedno slaboumni, ostaju svagda pod tutorstvom; ako bi pak, pošto stupe u dvadeset petu godinu, bili sposobni obavljati sami svoje poslove, nesmie im se proti njihovoj volji postaviti skèrbnik; samo neće oni nigda bez zastupnika doći pred sud.

Digitized by Google

§. 276.

Odredjuje se skèrbnik nepritomnim i dionikom u kojem poslu, koji su sudu još nepoznati, ako nisu ostavili ni jednoga zastupnika urednoga, bez kojega prava njihova bila bi u pogibelji radi odgadjanja, ili bi bilo smetano izvèršivanje tudjih pravah. Ako je poznato boravište nepritomnoga, skèrbnik javitće mu stanje njegovih poslovah, i o tih poslovih, ako nepritomni nebude ništa naredio o tom, nastojatće on isto, kao da su poslovi kojega malolietnika.

f) za nepritomne i nepoznate dionike u kojem poslu;

§. 277.

Ako se steku sve potrebnosti ustanovljene po zakonu u §. 24, pa uzište tko, da se sudno proglasi smèrt nepritomnoga, sud ima prie svega naimenovati skèrbnika nepritomnomu, i pozvatće ga zatim izrokom razpisanim na cielu godinu s tim dodatkom, da će ga sud proglasiti za mèrtva, ako se neprijavi u to vrieme, ili na ini način nejavi sudu, da je živ.

§. 278.

Dan, kada je proglašenje smèrti zadobilo svoju pravnu moć, dèrži se da je pravni samèrtni dan nepritomnoga; ali proglašenje smèrti neizključuje dokaza, da je nepritomni ranie ili kasnie umro, ili da je još živ. Ako se to dokaže, tad se s onim, koi je na temelju sudnoga

Digitized by Google

proglasa smèrti ušao u posied imovine, ima postupati kao s inim poštenim posiednikom.

§. 279.

g) za osudjenike. Zločincu, osudjenom na tamnicu najtežju ili težku, ima se odrediti skèrbnik, ako ima kakovu imovinu, koja po dužjem trajanju kazni bila bi stavljena na pogibelj.

§. 280.

Odredjenje skèrbništva. Sud, kojemu pristoji naimenovati tutora, odredjuje redovito pod istim opazom, i polag istih načelah i skèrbnika. Ali ako se radi o upravljanju koje stvari ili kojega posla, koi spada na drugo sudište; tad ovo sudište ima naimenovati i skèrbnika.

§. 281.

Uzroci da se tko izvadi od skèrbništva. Tko ima vlastitostih potrebnih za ured tutorstveni, može se primiti i skèrbništva. Iste uzroke da se tko izvadi, i ista prava od preimućstva, koja ima tutorstvo, ima i skèrbništvo.

§. 282.

Prava i obveze. Prava i obveze skèrbnikah, koji se imaju starati ili samo o upravljanju imovinom, ili zajedno i o osobi povierenoj njihovoj skèrbi, prosudjuju se po propisih, koji su vèrh toga dani za tutore.

§. 283.

Prestanak skèrbništva. Skèrbništvo prestaje, kada su svèršeni poslovi, koji su povièreni skèrbniku, ili kada

Digitized by Google

prestaju uzroci, koji su smetali osobi podložnoj skèrbništvu, da obavlja svoje poslove. Da li se ludi ili slaboumni opametio; da li se volja razmetnika popravila temeljito i stalno, ima se prosuditi poslie točnoga razvidjenja okolnostih iz trajućega izkustva, i u pèrvom slučaju zajedno iz sviedočanstvah liekarah, odredjenih po sudu da izvide stanje luda ili slaboumna.

§. 284.

Iznimke u obziru seljakah.

Osobiti opazi pri tutorstvu i skèrbništvu seljakah sadèržavaju se u zakonih političkih.

Digitized by Google

Digitized by Google

Obći austrianski

gradjanski zakonik

proglašen

patentom od 29. Studenoga 1852

u kraljevinah

Ugarskoj, Hèrvatskoj i Slavonii, sèrbskoj Vojvodovini i tamiškom Banatu,

ujedno

s potonjimi u dodatku sadèržanimi naredbami, koje se odnose na ovaj zakonik.

Dio drugi.

Beč, 1853.

Iz c. kr. dvorske i dèržavne štamparie.

Digitized by Google

Digitized by Google

Dio drugi

zakonika gradjanskoga.

O pravu na stvari.

O stvarih i njihovom pravnom razdieljenju.

§. 285.

Pojam o stvarih u pravnom smislu.

Što god je različno od osobe, i ljudem služi na porabu, zove se stvar u smislu pravnom.

§. 286.

Razdieljenje stvarih po različnosti onoga, čije su.

Stvari, koje se nalaze u okružju dèržave, ili su dobro dèržavno ili dobro posebničko. Posliedńje je pojedinih ili moralnih osobah, manjih družtvah, ili cielih občinah.

§. 287.

Stvari ničije; javno dobro i dèržavna imovina.

Stvari ničije zovu se one, koje svi dèržavljani mogu prisvojiti. One stvari pak, koje su im dozvoljene samo na porabu, kao: ceste, velike i male rieke, luke i obale morske, zovu se obćeno ili javno dobro. Što je odre-

Digitized by Google

djeno da se zadovolji potrebam dèržave, kao: pravo kovati novce, pravo poštarsko i druga prava kraljevska, dobra komorska, rudnici i soline, danci (poreze) i carine, imenuje se dèržavna imovina.

§. 288.

Dobro obćine; imovina obćine.

Na isti način dobro obćine čine one stvari, koje po ustavu zemaljskom služe na porabu svakomu članu kakove obćine; a imovinu obćine čine one stvari, od kojih dohodci odredjeni su da se namiruju troškovi obćinski.

§. 289.

Dobro posebničko vladaoca.

I ona imovina vladaoca, koju on neposieduje kao vèrhovni poglavar dèržave, smatra se kao dobro posebničko.

§. 290.

Obćeni propis u obziru tih različnih vèrstih dobarah.

I upravitelji dobarah dèržavnih i obćinskih, ili dèržavne i obćinske imovine, imaju redovito dèržat se propisah sadèržanih u ovom posebničkom pravu o načinu, kako se stvari mogu po zakonu steći, sačuvati i na druge prenieti. Iznimke i posebni propisi, koji se odnose na upravu i na porabu tih dobarah, sadèržavaju se u pravu dèržavnom i u naredbah političkih.

§. 291.

Razdieljenje stvarih po razliki njihove kakvoće.

Stvari po njihovoj različnoj kakvoći razdieljuju se: na tielesne i netielesne; na pokretne i nepokretne; na potrošne i nepotrošne; na procienjive i neprocienjive.

Digitized by Google

§. 292.

Stvari tielesne jesu one, koje u ćutilo padaju; inače zovu se netielesne; na pr. pravo lov loviti, ribu loviti, i sva ina prava.

Stvari tielesne i netielesne;

§. 293.

Stvari, koje se mogu premiestiti s jednoga miesta na drugo, a da im se nepokvari sućanstvo, jesu pokretne; inače su nepokretne. Stvari, koje su po sebi pokretne, dèrže se u smislu pravnom da su nepokretne, ako su po zakonu ili po odredjenju vlastnika pripadnost kakove stvari nepokretne.

pokretne i nepokretne.

§. 294.

Pod pripadnostju razumieva se ono, što se sa stvarju stavlja u neprestani savez. Amo spada ne samo priraštaj stvari, dok se god nerazstavi od nje; nego i stvari pobočne, bez kojih se glavna stvar upotrebiti nemože, ili koje su po zakonu ili vlastniku odredjene na stalnu porabu stvari poglavite.

Pripadnost u obće;

§. 295.

Trava, stabla, plodovi i sve stvari porabne, koje zemlja radja na svojem povèršju, ostaju dotle nepokretna imovina, dok nisu razstavljene od zemljišta i poda. I same ribe u ribnjaku, i divjač u šumi, postaju onda tekar dobro pokretno, kada su ribe ulovljene, i divjač uhvatjena ili ubijena.

osobito kod zemljištah i ribnjakah;

Digitized by Google

§. 296.

Žito, dèrva, kèrma, i svi ostali premda jur sabrani proizvodi, kao i sva živina, i svi težački alati (orudja) i sve sprave spadajuće na zemljište, dèrže se u toliko da su stvari nepokretne, u koliko su potrebne da se produži uredno opravljanje gospodarstva.

§. 297.

i kod sgradah.

Tako isto spadaju medju stvari nepokretne one stvari, koje se grade na zemljištu i podu u toj namieri, da na njemu svagda ostanu, kao: kuće i druge sgrade s prostorom od zraka, koi je nad zemljištem u potezu (linii) kalamirskom; dalje, ne samo što je u zemlju sabijeno, uzidano, priudareno i pribijeno s čavli, kao: kotlovi pivarski i rakidžinski, i uzidane spreme, nego i one stvari, koje su odredjene na stalnu porabu kakove cielosti, kao vedrice bunarske, konopi, lanci, sprave, čim se gasi vatra, i tima spodobne.

§. 298.

Prava imaju se u obće smatrati kao stvari pokretne;

Prava broje se medju stvari pokretne, ako nisu skopčana s posiedom koje stvari nepokretne, ili ako nisu ustavom pokrajinskim proglašena za stvar nepokretnu.

§. 299.

i iskanja predbilježena.

Iskanja nepretvaraju se u nepokretnu imovinu radi toga, što su osigurana na dobro nepokretno.

Digitized by Google

§. 300.

Po kojih zakonih prosudjuju se stvari nepokretne; a po kojih pokretne.

Stvari nepokretne podložne su zakonom onoga kotara, u kojem leže; a sve ostale stvari stoje sa osobom svojega vlastnika pod jednakimi zakoni.

§. 301.

Stvari potrošne i nepotrošne.

Stvari potrošne zovu se one, koje donose običajnu korist samo kada se razruše ili potroše; a one, koje su protivne naravi, zovu se nepotrošne.

§. 302.

Ukupnost stvarih (universitas rerum).

Skup više posebnih stvarih, koje se običavaju smatrati kao jedna stvar, i znamenovati imenom zajedničkim, čini jednu ukupnu stvar, i smatra se kao cielost.

§. 303.

Procienjive i neprocienjive.

Stvari procienjive jesu one, kojih vriednost može se ustanoviti u prometu prispodobljajući ih s inimi stvarmi; amo spadaju i službe, radnje, koje se čine rukami i glavom. Stvari nasuprot, kojih vriednost nemože se ustanoviti po nikakovu prispodobljanju s inimi stvarmi, koje su u prometu, zovu se neprocienjive.

§. 304.

Mierilo prociene sudne.

Vriednost stanovita kakove stvari, zove se ciena njezina. Ako koju stvar sud ima cieniti, prociena ima se učiniti po stanovitoj nekoj sumi novacah.

Digitized by Google

§. 305.

Ciena uredna i izvanredna.

Ako se stvar procienjuje po koristi, koju ona gledajući na vrieme i na miesto, običajno i obćeno donosi, ciena je uredna i običajna; ali ako se gleda na osobita odnošenja, i na posebnu u slučajnih vlastitostih stvari utemeljenu naklonost one osobe, kojoj se vriednost ima naknaditi, tad nastaje ciena izvanredna.

§. 306.

Koja se ciena u sudnih procienah ima uzeti za pravilo.

U svih slučajevih, gdie ništa drugo niti je ugovoreno, niti zakonom naredjeno; uzima se, kada se procienjuje koja stvar, za pravilo ciena običajna.

§. 307.

Pojami o pravih stvarnih i osobnih na stvari.

Prava, koja osobi kakovoj pripadaju na koju stvar, negledajući na nekoje osobe, zovu se prava stvarna. Prava, koja na kakovu stvar samo suprot nekojim osobam izhode neposredno iz zakona, ili iz kojega obveznoga dielanja, zovu se prava osobna na stvari.

§. 308.

Prava stvarna na stvari jesu: pravo posieda, vlastnosti, zaloga, služnosti i pravo nasliedstva.

Digitized by Google

Pèrvi razdio

Prava na stvari.

O pravih stvarnih.

Poglavje pèrvo.

O posiedu.

§. 309.

Dèržalac. Posiednik.

Tko stvar kakovu ima u svojoj vlasti ili sahrani, zove se njezin dèržalac. Ako dèržalac koje stvari ima volju zadèržat ju kao svoju, tad je njezin posiednik.

§. 310.

Stečenje posieda. Sposobnost osobe da steče posied.

Osobe lišene pameti, nisu po sebi sposobne zadobiti posied. Takove osobe zastupa tutor ili skèrbnik. Nedorasli, koji su navèršili godine dietinstva, mogu sami sobom posiesti stvar (u posied uzeti).

§. 311.

Predmeti posieda.

Mogu se posiesti sve tielesne i netielesne stvari, koje su predmet prometa pravnog.

Digitized by Google

§. 312.

Načini zadobiti posied;

Tielesne pokretne stvari uzimaju se u posied fizičnim uzetjem, odnešenjem ili čuvanjem; a nepokretne nastupom, omedjašenjem, ogradjenjem, obilježenjem ili obradjenjem. U posied stvarih netielesnih ili pravah dolazi se, kada se tko služi njimi u svoje ime.

§. 313.

osobito o pravu tvèrdećem nikajućem, ili zabranjujućem.

Služi se tko pravom, ako on od drugoga ište što kao dužnost, i ovaj mu to čini; dalje, ako se tko služi na svoju korist tudjom stvarju s dopuštenjem onoga čija je; najposlie, ako tko po tudjoj zabrani propusti što, što bi inače učiniti imao pravo.

§. 314.

Neposredni i posredni način zadobiti posied.

Posied pravah i stvarih tielesnih zadobiva se ili neposredno, kada se zauzmu prava i stvari koje nisu ničije; ili posredno, kada se zauzme kakovo pravo, ili tudja kakova stvar.

§. 315.

Obseg stečenja.

Neposrednim i posrednim samovlastnim uzetjem posieda, uzima se u posied samo toliko, koliko se doisto uzelo, nastupilo, upotrebilo, obilježilo ili sačuvalo; a posrednim uzetjem posieda, ako dèržalac u svoje ili u tudje ime ustupa koje pravo ili stvar, zadobiva se sve ono, što je prijašnji dèržalac imao i predao s razgovetnimi znaci, bez da je potrebno, da se svaki dio ciele stvari primi na pose.

Digitized by Google

§. 316.

Posied stvari jest zakonit, ako se osniva na tvèrdom naslovu (Titel), to jest, na pravnom kakovom temelju, po kojem se što steći može. Inače zove se nezakonit. Posied zakonit i nezakonit.

§. 317.

Kod stvarih, koje nisu ničije, naslov osniva se u prirodjenoj slobodi raditi ono, čim se nevredjaju tudja prava; kod inih stvarih, naslov osniva se u volji prijašnjega posiednika, ili u izreki sudčevoj, ili najposlie u zakonu, kojim se daje komu pravo na posied. Glavni naslov posieda zakonitog.

§. 318.

Tko stvar kakovu ne dèrži u svoje nego u tudje ime, taj neima još nikakova naslova, da stvar uzme u posied. Dèržalac neima još nikakova naslova;

§. 319.

Dèržalac koje stvari neima prava promieniti samovlastno temelj, po kojem ćuva istu stvar, i time prisvajati sebi naslov; ali tko je dotada stvar u vlastito ime zakonito posiedovao, može pravo posieda ustupiti drugomu, i u buduće dèržati ju u ime njegovo. i nemože ga zadobiti samovlastno.

§. 320.

Naslovom valjanim zadobiva se samo pravo na posied stvari, a ne posied isti. Tko ima samo pravo na posied, nesmie u slučaju, da bi mu tko hotio uzkratiti posied, posadit se unj samovlastno; nego dužan ga je tražiti po Kriepost samoga naslova.

Digitized by Google

putu zakonitom od urednoga sudca s očitovanjem naslova svojeg.

§. 321.

Što se ište za istinito pravo posieda?

Gdie su uvedene tako zvane zemske table (gospoštinske knjige), miestne ili zemljišne knjige (zemljišnice), ili ini takovi javni registri, zadobiva se posied zakoniti stvarnoga prava na nepokretne stvari, samo urednim upisom u ove javne knjige.

§. 322.

Ako je kakova pokretna stvar bila predana nekolicini osobah jedno za drugim, pravo posieda pristoji onoj osobi, koja rečenu stvar ima u svojoj vlasti. Ali ako je stvar nepokretna, a uvedene su javne knjige; pravo posieda pripada izključivo onomu, koi je upisan kao posiednik njezin.

§. 323.

Posiednik nemože biti pozvan da pokaže naslov svoj.

O posiedniku kakove stvari dèrži se po zakonu, da ima tvèrd naslov; on nemože dakle biti pozvan da pokaže naslov taj.

§. 324.

Ovomu pozivu ni tad neima miesta, ako tko tvèrdi, da posied protivnika njegovog nemože se sjediniti s inimi predmnievami zakonitimi, na pr. sa slobodom vlastnosti. U takovih slučajevih mora tvèrdeći protivnik tužiti pred urednim sudcem, i dokazati svoje mišljeno jače pravo. U dvojbi posiednik ima pèrvenstvo.

Digitized by Google

§. 325.

Iznimka.

Glede stvari, koja je zabranjena u prometu, ili koja se čini da je ukradena, propisuju zakoni kazneni i politički, u koliko je obvezan posiednik pokazati naslov posieda svojeg.

§. 326.

Posiednik pošteni i nepošteni.

Tko dérži iz uzrokah vierojetnih, da je njegova stvar koju posieduje, jest pošteni posiednik. Posiednik nepošteni jest onaj, koi zna ili iz okolnostih mora misliti, da je tudja stvar koju posieduje. S toga, što se tko prevario u samom dielu, ili što nezna propisah zakonitih, takovi može biti nezakoniti (§. 316) a pri svem tom pošteni posiednik.

§. 327.

Kako suposiednik postaje posiednikom nepoštenim ili nezakonitim.

Ako koja osoba posieduje samu stvar, a druga pravo na sve ili na neke koristi iste stvari; može jedna i ista osoba, ako prekorači granice prava svojeg, u različnih obzirih biti posiednik pošteni i nepošteni, zakoniti i nezakoniti.

§. 328.

Riešenje o tom, da li je posied pošten

Da li je način posieda pošten ili nepošten, presudjuje sudac u slučaju pravne razpre. U dvojbi uzima se da je posied pošten.

§. 329.

Trajanje posieda. Prava posieda poštenoga:
a) glede sućanstva stvari;

Pošteni posiednik može iz jedinoga uzroka, što posieduje poštenim načinom, po volji upotrebiti, potrošiti i uništiti stvar koju posieduje, a da nikomu za to neodgovara.

Digitized by Google

§. 330.

b) koristih; Poštenomu posiedniku pripadaju svi plodovi, koji iz stvari proizlaze, čim su razstavljeni od stvari; njegove su takodjer i sve ine jur sabrane koristi, u koliko su za mirnoga posieda jur dospiele.

§. 331.

c) troška. Ako je pošteni posiednik učinio trošak, koi je ili potrebit, da se sućanstvo stvari postojano sačuva, ili koristan, da se još trajuće koristi umnože; pristoji mu naknada po sadašnjoj vriednosti, u koliko vriednost tà neprelazi troška doisto učinjenog.

§. 332.

Trošak učinjen samo radi zabave i poliepšanja, naknadja se samo toliko, koliko je time stvar po obćenoj vriednosti doisto pridobila; ali priašnjemu posiedniku slobodno je, da sve za se odnese, što se nekvareći sućanstva odnieti može.

§. 333.

Pravo na naknadu ciene. Ni sam pošteni posiednik nemože iskati ciene, koju je on za ustupljenu mu stvar dao predniku svojemu. Tko je pak poštenim načinom pribavio tudju stvar, koju bi vlastnik inače bio težko opet zadobio, i time vlastniku nabavio korist dokazljivu, može iskati primierenu naknadu.

Digitized by Google

§. 334.

Da li dèržaocu poštenomu pripada pravo, radi iskanja svojeg zadèržati stvar, ustanovljuje se u poglavju o pravu zaloga.

§. 335.

Obveza posiednika nepoštenoga.

Posiednik nepošteni obvezan je povratiti ne samo sve koristi, koje je zadobio posiedom tudje stvari; nego i one koristi, koje bi oštetjenik bio zadobio, i naknaditi svukoliku štetu postavšu s posieda svojeg. Ako je nepošteni posiednik zadobio posied po kakovu dielanju zabranjenu u zakoniku kaznenom, naknada proteže se do vriednosti od osobite naklonosti.

§. 336.

Ako je nepošteni posiednik učinio na stvar kakovi trošak, ima se na to uporaviti ono, što je naredjeno u poglavju o opunovlaštenju glede troška, učinjenoga poslovodjom bez naloga.

§. 337.

Prosudjenje o poštenju posieda kakove općine.

Posied općine prosudjuje se po poštenju ili nepoštenju punovlastnikah, koji rade u ime članovah. Ali svagda članovi nepošteni moraju naknaditi štetu kako članovom poštenim, tako i vlastniku.

§. 338.

U koliko tužbom posied postaje nepošten.

I s posiednikom poštenim, ako je osudjen po sudnoj izreci da povrati stvar, ima se postupati glede koristih i štete i glede troška, od časa kada mu je dostavljena tužba, isto kao s

Digitized by Google

posiednikom nepoštenim; ali za nenadni slučaj, koi stvar kod vlastnika nebi bio postigao, odgovara on samo onda, ako je samovoljno vodeć parnicu stvar povratiti zakasnio.

§. 339.

Pravno sredstvo posiednika, kada je smetan u posiedu svojem.

Posied bio kakav mu drago, nitko neima prava samovlastno smetat ga. Smetani ima pravo iskati od suda, da se zabrani zadievanje, i naknadi dokazljiva šteta.

§. 340.

Osobito gradjenjem;

Ako se ima graditi nova kakova sgrada, ili gradjevina na vodi, ili ina koja gradjevina, po kojoj bi posiednik nepokretne stvari ili stvarnoga prava mogao biti oštetjen u svojih pravih, a gradilac nije se zaštitio po propisu sudnoga postupka suprot rečenom posiedniku; ovaj ima pravo iskati u sudu, da se novost ta zabrani, i sud je obvezan presuditi stvar što skorie.

§. 341.

Dok se stvar nepresudi, sud redovito neće dopustiti, da se nastavi gradjenje. Ova nastava može se medju tim dopustiti samo, ako je pogibelj blizu i ako je očevidna, ili ako gradilac daje primierenu sigurnost, da će postaviti stvar u priašnje stanje i naknaditi štetu, a zabranilac nasuprot nedaje u posliednjem slučaju nikakove spodobne sigurnosti za posliedice svoje zabrane.

Digitized by Google

§. 342.

Što se u predhodnih §§. naredjuje o novom gradjenju, ima se uporavljivati takodjer na porušenje stare sgrade, ili ine gradjevine.

§. 343.

ili kada je pogibelj od kakove sgrade jur obstojeće.

Ako posiednik kojega prava stvarnoga može dokazati, da stojeća tudja sgrada ili ina koja tudja stvar jest gotova srušit se, i da mu prieti očevidna šteta; ima pravo iskati po sudu osiguranje, ako oblast politička nije se jur dovoljno postarala za javnu sigurnost.

§. 344.

Pravno sredstvo da se uzdèrži stanje posieda:

a) kada je skrajnja pogibelj;

Medju prava posieda spada i pravo branit se u posiedu svojem, i u slučaju da bi sudna pomoć stigla posve kasno, odbiti silu s primierenom silom (§. 19). U ostalom oblast politička ima se starati, da se uzdèrži javni mir, a kazneni sud, da se kazne javna nasilja.

§. 345.

b) suprot posiedniku neistinitom;

Ako tko ulazi silom u posied, ili se uvlači potajno s lukavstvom ili molbom, i nastoji pretvoriti u stalno pravo ono, što mu je dopušteno od jedne uslužnosti, bez obveze istu uslugu dalje mu činiti; posied po sebi nezakonit i nepošten postaje suviše neistinit; inače smatra se kao istinit.

§. 346.

Suprot svakom posiedniku neistinitom može se podignuti tužba, kako za povrat u

Digitized by Google

priašnje stanje, tako i za naknadu štete. Oboje će sud, poslie pravne razprave, narediti, i negledajući na jače pravo, koje bi tuženik na stvar mogao imati.

§. 347.

c) kada se dvoji da li je posie istinit.

Ako se odmah nemože poznati, tko se nalazi u posedu istinitom, i u koliko jedna ili druga strana ima pravo na podporu sudnu; ima se stvar, o kojoj se vodi razpra, povieriti sudu ili tretjemu komu, da ju dotle pričuva, dok se razpra o posiedu nerazpravi i nepresudi. Tko je parnicu izgubio, može i poslie te presude ponoviti tužbu po jačem pravu, što misli da mu pripada na stvar.

§. 348.

Ohranjiva sredstva dèržaoca suprot više stičućih se tražilacah posieda.

Ako više tražilacah kojega posieda ištu zajedno da im stvar preda onaj, koi ju samo dèrži, pa je medju njimi jedan, u kojeg ime stvar biaše čuvana; ima se stvar predati navlastito ovomu, i predaja javiti ostalim. Ako okolnost ova nebi za nikoga od njih imala miesta, stvar će se povieriti sudu ili tretjemu komu, da ju čuva. Sudac dužan je razviditi pravne razloge tražilacah posieda, i o tom izreći presudu.

§. 349.

Prestanak posieda:
a) stvarih tielesnih;

Posied stvari tielesne gubi se u obće, kad je nje nestalo, a neima nade da će se opet naći;

Digitized by Google

kad je svojevoljno ostavljena; ili kad predje u tudj posied.

§. 350.

Posied onih pravah i stvarih nepokretnih, koje su predmet javnih knjigah, prestaje, kad su izbrisane iz knjigah zemskih, miestnih ili zemljišnih; ili kad su upisane na ime drugoga. *b)* pravah upisanih u javnih knjigah;

§. 351.

Što se tiče inih pravah, prestaje njihov posied, ako protivna strana očituje, da neće više činiti, što je inače činila; ako ona dalje netèrpi da se izvèršuje pravo tudje; ili ako nepazi više na zapoviest da što propusti, a posiednik u svih ovih slučajevih neprotivi se tomu, i nepodigne tužbe da bi odèržao posied. Što se tko nesluži pravom kakovim, negubi zato posieda, osim slučajevah zastarielosti, koji su ustanovljeni u zakonu. *c)* inih pravah.

§. 352.

Dok je god nade, da će se zadobiti stvar izgubljena, može se tko po samoj volji odèržati u posiedu njezinom. Baš da je posiednik nepritoman, ili da kasnie postade nesposoban steći posied, tim se neruši posied, što ga je jur zadobio.

Digitized by Google

Poglavje drugo.

O pravu vlastnosti.

Pojam vlastnosti; vlastnost u smislu predmetnom (objektivnom);

§. 353.

Sve što je osobe kakove, sve tielesne i netielesne njezine stvari, zovu se vlastnost njezina.

u podmetnom (subjektivnom).

§. 354.

Vlastnost smatrana kao pravo, jest vlast, raditi po volji sućanstvom i koristmi stvari kakove, i svakoga inoga izključiti od toga.

Predmetna i podmetna mogućnost stečenja vlastnosti.

§. 355.

Sve stvari jesu u obće predmeti prava vlastnosti, i svak, kojeg zakoni naročito neizključuju, može steći pravo to sam sobom ili po drugom u svoje ime.

§. 356.

Tko dakle tvrdi, da osobi, koja hoće što da steče, smeta kakova zakonita zaprieka glede osobne njezine sposobnosti, ili glede stvari, koja se ima steći, mora to dokazati.

Razdieljenje vlastnosti na podpunu i nepodpunu.

§. 357.

Ako je u jednoj i istoj osobi sjedinjeno pravo na sućanstvo stvari s pravom na koristi,

Digitized by Google

pravo vlastnosti jest podpuno i nerazdielno. Ako li pako jedan ima pravo samo na sućanstvo stvari, a drugi skupa s pravom na sućanstvo ima izključivo pravo na koristi iste stvari, tad je pravo vlastnosti razdieljeno, i za obojicu nepodpuno. Onaj zove se vèrhovni vlastnik; ovaj vlastnik koristovni.

§. 358.

Svi ini načini ograničenja po zakonu ili po volji vlastnikovoj, neuništuju podpunosti vlastnosti.

§. 359.

Razlučenje prava na sućanstvo od prava na koristi postaje stranom po uredbi vlastnika; stranom po naredbi zakonitoj. Polag različnosti odnošenjah obstojećih medju vlastnikom vèrhovnim i koristovnim, imenuju se dobra, kojih je vlastnost razdieljena, dobra feudna, nasliedni zakupi i nasliedne daćevine. O feudih govori se u posebno obstojećem pravu feudnom; a o nasliednih zakupih i nasliednih daćevinah u pogodbah uporabnih.

§. 360.

Za to, što se platja stalna koja daća ili godišnji prihodi (rente) s kakovoga zemljišta, nemože se iz toga još izvesti da je vlastnost razdieljena. U svih slučajevih, gdie nije očito, da je razlučeno pravo na sućanstvo od prava

Digitized by Google

na koristi, svaki pošteni posiednik dérži se da je vlastnik podpuni.

§. 361.

Suvlastnost.

Ako stvar kakova, koja je još nerazdieljena, prinadleži u isto vrieme nekolicini osobah; tad postaje vlastnost zajednička. Glede svekolike stvari, suvlastnici smatraju se kao jedna jedina osoba; ali ako su odredjeni svakomu od njih nekoji stanoviti, premda nerazlučeni dielovi, tad svaki suvlastnik ima podpunu vlastnost diela svojeg.

§. 362.

Prava vlastnikova.

Polag prava, razredjivati slobodno svojom vlastnostju, može podpuni vlastnik redovito svojom stvarju služit se ili neslužit se; može ju zatèrti, prenieti svukoliku ili stranom na druge, ili odreć se je bezuvietno, to jest, ostavit ju.

§. 363.

Ograničenja tih pravah.

Ta ista prava uživaju i nepodpuni vlastnici vèrhovni i koristovni; samo nesmie jedan ništa preduzeti, što se opire pravu drugoga.

§. 364.

U obće izvèršivanju prava vlastnosti ima samo u toliko miesta, u koliko se time nevredjaju prava tretjega, niti se prestupaju granice propisane u zakonih, da se uzdèrži i unapredi obćeno dobro.

Digitized by Google

§. 365.

Kad ište občeno dobro, mora član dèržave ustupiti uz primierenu naknadu i samu podpunu vlastnost stvari kakove.

§. 366.

S pravom, koje ima vlastnik, da izključi svakoga inoga od posieda stvari svoje, skopčano je takodjer pravo, da ju ište sudno od svakoga dèržaoca tužbom o vlastnosti. Ali ovo pravo neima onaj, koi je otudjio stvar u svoje ime, kad još nebiaše njegova, a zatim je zadobio vlastnost njezinu.

Tužbe iz prava vlastnosti: *a)* prava tužba o vlastnosti komu i suprot komu pristoji?

§. 367.

Tužbi o vlastnosti neima miesta suprot poštenom posiedniku stvari pokretne, ako on dokaže, da je tu stvar pribavio ili na javnoj dražbi, ili od kojega obèrtnika, ovlastjenoga voditi takovi promet, ili za platju od onoga, komu ju povieri isti tužitelj da se njom služi, da ju čuva, ili na koju mu drago inu svèrhu. U ovih slučajevih pošteni posiednik zadobiva vlastnost; a priašnji vlastnik ima pravo na naknadu štete samo suprot onim, koji su mu za to odgovorni.

§. 368.

Ali ako se dokaže, da se je posiednik mogao temeljito posumnjiti o načinu poštenom svojega posieda, po samoj naravi prisvojene stvari, ili po njezinoj očito nizkoj cieni, ili po

Digitized by Google

poznatih osobnih vlastitostih svojega prednika, po obèrtu njegovom, ili po drugih okolnostih, dužan je kao nepošteni posiednik ustupiti stvar vlastniku.

§. 369.

Šta ima tužitelj dokazati?

Tko preduzme tužbu o vlastnosti, mora dokazati, da tuženik ima u svojoj vlasti stvar iskanu putem pravice, i da je ta stvar njegova (tužiteljeva) vlastnost.

§. 370.

Tko stvar pokretnu sudno natrag ište, mora ju opisati s biljezi, po kojih se razlikuje od svih spodobnih stvarih jednake vèrste.

§. 371.

Tužbom o vlastnosti nemogu se dakle redovito tražiti stvari, koje se na gori spomenuti način nemogu razlikovati, kao gotov novac pomiešan s drugim gotovim novcem, ili na donosnika glaseće zadužnice; ako nenastanu takove okolnosti, iz kojih tužitelj može dokazati svoje pravo vlastnosti, i iz kojih je tuženik morao znati, da mu nije slobodno stvar sebi prisvojiti.

b) tužba o vlastnosti iz pravno predmnievane vlastnosti tužitelja. Suprot kojemu posiedniku nastaje ova predmniева?

§. 372.

Ako tužitelj nemože dovoljno da dokaže da je stekao vlastnost stvari, koja mu je zaustavljena, ali dokaže tvèrdi naslov, i istiniti način, po kojem je došao do posieda njezinog; ima se on ipak dèržati za pravoga vlastnika

Digitized by Google

prema svakom posiedniku, koi nemože pokazati nikakova naslova, ili samo slabii naslov posieda svojeg.

§. 373.

Ako dakle tuženik posieduje stvar na nepošteni ili nezakoniti način; ako neuzmogne pokazati nikakova prednika ili samo sumnjivoga; ili, ako je zadobio stvar bez platje, a tužitelj uz platju; tad mora da ustupi tužitelju.

§. 374.

Ako tuženik i tužitelj imadu jednaki naslov svojega istinitoga posieda; pristoji tuženiku pèrvenstvo radi toga, što posieduje stvar.

§. 375.

Tko posieduje kakovu stvar u tudje ime, može se suprot tužbi o vlastnosti time braniti, da prednika svojeg imenuje, i da dokaže da je stvar primio od njega.

§. 376.

Posliedica zakonita: *a)* kada tko taji posied;

Tko taji pred sudom da posieduje kakovu stvar, pa se dokaže da ju posieduje, mora radi toga samo da ustupi posied tužitelju; ali zadèržava pravo iznieti kasnie svoju tužbu o vlastnosti.

§. 377.

b) kada tko govori da posieduje što;

Tko neposiedujući kakove stvari, govori da ju posieduje, i time vara tužitelja, odgovara za svukoliku štetu, koja odtuda izlazi.

Digitized by Google

§. 378.

c) kada tko ostavlja posied preporne stvari.

Tko je stvar posiedovao, pa ju ostavio pošto mu je dostavljena tužba, treba da ju o svojem trošku povrati tužitelju, ako ovaj nebi htio tražiti pravoga dèržaoca, ili da naknadi izvanrednu vriednost stvari.

§. 379.

Šta posiednik naknadja vlastniku.

Što je pošteni i nepošteni posiednik dužan naknaditi vlastniku za korist izmaklu ili za štetu, koju je ovaj imao, ustanovljeno je u prednjem poglavju.

Digitized by Google

Poglavje tretje.

O stečenju vlastnosti prisvojenjem.

§. 380.

Pravne potrebnosti stečenja.

Bez naslova i bez pravnoga načina stečenja nemože se zadobiti nikakova vlastnost.

§. 381.

Naslov i način neposrednoga stečenja. Prisvojenje.

Za stvari, koje nisu ničije, naslov sastoji u prirodjenoj slobodi posiesti ih. Način stečenja jest prisvojenje, po kojem zauzima se stvar, koja nije ničija, s odlukom, dèržat ju kao svoju.

§. 382.

Svaki član dèržave može prisvojenjem steći stvari koje nisu ničije, ako pravo to nije ograničeno po zakonih političkih, ili ako nekojim članovom nepristoji preče pravo prisvojiti ih.

§. 383.

1. Lovom zvieradih.

Ovo valja vèrh svega o lovu zvieradih. Zakoni politički ustanovljuju, komu pristoji pravo loviti zvierad i ribe; kako se ima ustaviti prekomierno množenje divljači, i naknaditi počinjena od nje šteta; kako se ima zapriečiti,

Digitized by Google

da tudje pčele med nekradu. Zakoni kazneni odredjuju, kako se kradljivci divljači kazniti imaju.

§. 384.

Rojevi domaćih pčelah i ina pitoma ili pripitomljena zvierad nemogu se slobodno loviti; da pače vlastnik ima pravo vijati ih na tudjem zemljištu ali tako, da naknadi posiedniku zemljišta štetu, koja mu je možebit uzrokovana. Ako vlastnik ulišta u dva dni nije pognao roj; ili ako pripitomljena zvier izostade sama od sebe za četèrdeset i dva dana; može ih na obćem zemljištu svak, a na svojem vlastnik zemljišta za se uzeti i zadèržati.

§. 385.

2. Nahodjenjem stvarih, koje nisu ničije.

Nijedna posebnička osoba neima prava prisvajati sebi proizvode, koji su polag naredbah političkih ostavljeni za dèržavu.

§. 386.

Stvari pokretne, koje vlastnik za svoje neće više da dèrži, te ih ostavlja, može svaki član dèržave sebi prisvojiti.

§. 387.

Zakoni politički ustanovljuju, u koliko se imaju smatrati kao ostavljena, i uzeti za dèržavu zemljišta radi toga, što je njihovo obradjenje sa svim zapušteno, ili sgrade za to, što nisu popravljane bile.

Digitized by Google

§. 388.

Propisi o nalazku:

a) stvarih izgubljenih;

U dvojbi nemože se misliti, da tkogod svoju vlastnost hoće da ostavi; zato tko nadje koju stvar, nemože ju smatrati da je ostavljena, i sebi ju prisvojiti. Još manje može tko prisvajati sebi pravo na stvari izbačene vodom na obalu (pravo obale).

§. 389.

Nalaznik je dakle obvezan povratiti stvar priašnjemu posiedniku, ako bi se ovaj po biljezih stvari, ili po inih okolnostih razgovetno poznao. Ako mu priašnji posiednik nije poznat, a nadjeno vriedi više od forinte, javitće nalazak u osam danah načinom običajnim u svakom miestu; ali ako bi stvar nadjena vriedila više od dvanaest forintih, javitće dogadjaj poglavarstvu miestnomu.

§. 390.

Poglavarstvo je dužno, nespominjući posebnih biljegah nadjene stvari, dati nezadèržno na glas što joj je javljeno načinom običajnim u svakom miestu; ali ako se vlastnik neodkrie za neko vrieme primiereno okolnostim, a vriednost nadjene stvari prelazi dvadeset i pet forintih, oglasitće to tri puta po javnih novinah. Ako se nadjena stvar nemože bez pogibelji ostaviti u rukuh nalaznika, ili bez velike štete sačuvati; ima se u pèrvom slučaju stvar, a u drugom vriednost izvadjena po javnoj dražbi,

Digitized by Google

dati na ostavu u sudu, ili predati komu tretjemu, da ju sačuva.

§. 391.

Ako se priašnji dèržalac ili vlastnik stvari nadjene prijavi za godinu danah od kako je svèršen oglas, i svoje pravo kako treba dokaže, ima mu se izručiti stvar, ili novac iz nje izvadjeni. Ali je obvezan naknaditi troškove, i platiti nalazniku na njegovo zahtievanje deset od sto obćene vriednosti kao nalježbu. Ako je pak nalježba po ovom računu dosegla tisuću forintih, tad će se od suviška platiti samo pet na sto.

§. 392.

Ako nadjenu stvar nije za godinu danah nitko tražio s pravom, nalaznik zadobiva pravo upotrebiti stvar ili vriednost iz nje izvadjenu. Ako li se kasnie prijavi priašnji dèržalac, ima mu se po odbitku troškovah i nalježbe povratiti stvar, ili vriednost izvadjena zajedno s kamatami, koje su možebit odtuda dobivene. Tek pošto je prošlo vrieme zastarielosti, zadobiva nalaznik pravo vlastnosti isto, kao svaki ini pošteni posiednik.

§. 393.

Tkogod nepazi na propise navedene u §§. 388-392, odgovara za sve štetne posliedice. Ako ih zanemari nalaznik, gubi takodjer nalježbu, i podpada uslied zakonika kaznenoga

Digitized by Google

još vèrh toga polag okolnostih pod krivinu prevare.

§. 394.

Ako više osobah nadju zajedno koju stvar, pripadaju im glede te stvari jednake obveze i jednaka prava. Medju nalaznike broji se i onaj, koi je najprie odkrio stvar, i za nju se mąšio, prem da ju je drugi koi prie posvoio.

§. 395.

b) stvarih sakrivenih;

Ako se odkriu stvari nepoznatoga vlastnika zakopane, uzidane ili inače sakrivene; ima se to javiti na isti način, kao što je narędjeno pri nalazku u obće.

§. 396.

Ako bi se poznao vlastnik po biljezih izvanskih ili po inih okolnostih, ima mu se dostaviti stvar; ali dèržan je dati nalazniku nalježbu odredjenu u §. 391, ako neuzmogne dokazati, da je još prie znao, gdie se nahodi stvar.

§. 397.

Ako vlastnik nebi se odmah mogao poznati, poglavarstvo postupa po propisih §§. 390 —392.

§. 398.

c) blaga.

Ako stvari odkrivene sastoje u novcu, nakitu ili u inih dragocienostih, koje su tako dugo ležale sakrivene, da se njihov priašnji vlastnik više saznati nemože, tad zovu se one

Digitized by Google

blago. Odkritje blaga javitće poglavarstvo miestno načelstvu zemaljskomu.

§. 399.

Tretji dio blaga pripada dèržavnoj imovini. Od ostale dvie tretjine jedna je nalaznika, a druga vlastnika zemljišta. Ako je vlastnost zemljišta podieljena, tretjina pripada na jednake dielove vlastniku vèrhovnomu i koristovnomu.

§. 400.

Tko se u odkritju blaga učinio krivcem nedopuštenoga kojega dielanja; tko je bez znanja i volje vlastnika koristovnoga potražio blago, ili zatajao nalazak; dio njegov pripastće opoviedniku, ili ako neima njega, dèržavi.

§. 401.

Radnikom, koji slučajno nadju blago, pristoji kao nalaznikom tretji dio od njega. Ali ako ih je naročito najmio vlastnik da traže blago, treba da se zadovolje svojom urednom platjom.

§. 402.

3. O plienu.

Propisi o pravu pliena i o stvarih, neprijatelju preotetih, sadèržavaju se u zakonih ratnih.

§. 403.

O pravu iz izbavljenja tudje pokretne stvari.

Tko tudju pokretnu stvar sačuva od neizbieživoga gubitka ili propasti, ima pravo zahtievati od vlastnika, koi stvar natrag ište, da mu naknadi trošak, i da mu da razmiernu nagradu od najvišje deset na sto.

Digitized by Google

Poglavje četvèrto.

O stečenju vlastnosti priraštajem.

§. 404.

Priraštaj zove se što god izhodi iz stvari, ili k njoj novo dolazi, a nije vlastniku nitko drugi predao. Priraštaj biva naravju, umietnostju ili obojim zajedno. Priraštaj.

§. 405.

Plodovi naravski kakvoga zemljišta, to jest takove koristi, koje radja zemljište bez radnje, kao: trave, gljive i tim spodobna, pripadaju vlastniku zemljišta; kao što sve koristi, izlazeće od kakvoga živinčeta, pripadaju vlastniku živinčeta. I. Priraštaj naravski: *a)* u proizvodih naravskih; *b)* u kotenju živine;

§. 406.

Vlastnik živinčeta, oplodjenoga po tudjem živinčetu, nije dužan dati vlastniku posliednjega nikakove nagrade, ako nije bila ugovorena.

§. 407.

Ako usred kakove vode postane otok; vlastnici onih zemljištah, koja duž toga otoka leže *c)* u otocih;

Digitized by Google

na obadvie obale (kraja), imaju izključivo pravo prisvojiti postavši otok u dva jednaka diela, i medju se podielit ga po dužini svojih zemljištah. Ako je otok postao na jednoj poli vode, vlastnik bližje obale ima sam pravo nanj. Otoci na riekah ladjonosnih ostaju za dèržavu.

§. 408.

Ako se koja voda presuši ili se razciepi na više rukavah (trakovah), i kroza to načine se otoci, ili se poplave zemljišta; prava priašnje vlastnosti ostaju čitava.

§. 409.

d) u korítu ostavljenom;

Ako voda ostavi svoje korito, prie svega posiednici zemljištah, koji su oštetjeni novim tokom vode, imaju pravo, da se naknade iz korita ostavljenog, ili iz vriednosti njegove.

§. 410.

Osim slučaja takovoga naknadjenja, korito ostavljeno pripada graničnim posiednikom obale isto, kao što je naredjeno za postavši otok.

§. 411.

e) u naplavu;

Zemlja, koju voda nanosi neprimietno na obalu, jest vlastnika obale.

§. 412.

f) u odkínutju zemlje.

Ali ako se veliki dio zemlje snagom rieke položi na tudju obalu; priašnji posiednik gubi svoje pravo vlastnosti na rečeni dio zemlje onda samo, ako to pravo nije izvèršivao za godinu danah.

Digitized by Google

§. 413.

Svaki posiednik zemljišta ima vlast utvèrdjivati svoju obalu proti uronu (plahosti) rieke. Ali nitko nesmie zamećati takovih sgradah ili činiti takove nasade, koji preinačuju uredni tok rieke, ili koji bi mogli donieti štete brodarenju, mlinom, ribolovu, ili inim tudjim pravom. U obće, spodobne sgrade i nasadi mogu se dizati samo s dopuštenjem oblasti političke.

§. 414.

II. Priraštaj umietni preradjenjem ili sjedinjenjem u obće.

Tko tudje stvari preradi; tko ih sa svojimi sjedinjuje, mieša ili smiešava; nedobiva time još nikakova prava na tudju vlastnost.

§. 415.

Ako se ovakove preradjene stvari mogu u priašnje stanje povratiti; a stvari sjedinjene, miešane ili smiešane ako se mogu opet razstaviti, tad se svakomu vlastniku svoje vratja, i naknadjuje se šteta onomu, komu pristoji. Ako povrat u priašnje stanje, ili razstava nije moguća, stvar postaje obćena medju dionici; ali vlastniku stvari, koja je po krivini drugoga bila sjedinjena, ostavlja se na volju, da zadèrži za sebe svukoliku stvar, naknadivši troškove za podobrenje (poboljšanje) njezino, ili da ju ustupi drugomu takodjer uz naknadu. S dionikom, koi je kriv, postupa se polag njegove poštene ili nepoštene namisli. Ako pak nijedna strana nemože biti okrivljena, izbor ostaje onomu, čiji dio više vriedi.

Digitized by Google

§. 416.

Ako tko tudju gradju upotrebi samo na popravak koje stvari; tudja gradja pripada vlastniku poglavite stvari; i ovaj je obvezan po svojem poštenom ili nepoštenom postupku, platiti priašnjemu vlastniku potrošene gradje vriednost njezinu.

§. 417.

osobito pri gradjenju.

Ako tko na svojoj zemlji podiže kakovu sgradu, i tudju gradju na to je uložio (upotrebio), sgrada ostaje vlastnost njegova; ali i sam pošteni gradilac, ako gradju nije nabavio po kojemgod od načinah navedenih u §. 367, dužan je platiti oštetjeniku vriednost gradje po obćenoj cieni; a nepošteni gradilac platitće mu je po najvišjoj cieni, i vèrh toga naknaditće mu svaku inu štetu.

§. 418.

Nasuprot, ako je tko gradio od svoje gradje na tudjem zemljištu, bez znanja i proti volji vlastnika, sgrada pripada vlastniku zemljišta. Pošteni gradilac može iskati naknadu troškovah potrebnih i koristnih; a s gradiocem nepoštenim postupa se kao s onim, koi bez naloga obavlja tudje poslove. Ako je vlastnik zemljišta znao za gradjenje, pa ga nije odmah zabranio gradiocu poštenomu; nemože on iskati za zemljište nego obćenu cienu.

Digitized by Google

§. 419.

Ako je sgrada podignuta na tudjem zemljištu, i s tudjom gradjom, vlastnost sgrade pripada i u ovom slučaju vlastniku zemljišta. Medju ovim i gradiocem nastaju ista prava i obveze, koje su ustanovljene u prednjem paragrafu; i gradiłac po kakvoći svoje poštene ili nepoštene namisli, ima naknaditi priašnjemu vlastniku gradje občenu ili najvišju cienu njezinu.

§. 420.

III. Priraštaj pomiešani.

Što je dosada ustanovljeno za sgrade podignute s tudjom gradjom, služi i u slučajevih, ako je polje tudjim siemenom posiano, ili tudjim rastjem zasadjeno. Ovakovi priraštaj jest vlastnika zemljišta, ako je rastje jur žile pustilo.

§. 421.

Vlastnost stabla neoznačuje se po žilah, koje se razširuju u graničnom zemljištu, nego po trûpu, koi se iz zemljišta u vis diže. Ako je trûp na granicah od višje vlastnikah, stablo je občeno medju njimi.

§. 422.

Svaki vlastnik zemljišta može iz svoje zemlje iztèrgnuti žile tudjega stabla, ili odsieći grane, koje vise nad njegovim prostorom zračnim, ili ih upotrebiti na ini način.

Digitized by Google

Poglavje peto.

O stečenju vlastnosti predajom.

§. 423.

Stečenje posredno.

Stvari, koje jur imadu vlastnika, teku se posredno, kada po načinu pravnom prelaze s vlastnika na inoga kojeg.

§. 424.

Naslov stečenja.

Naslov posrednoga stečenja osniva se u pogodbi; u naredbi za slučaj smèrti; u izreki sudčevoj, ili u naredbi zakona.

§. 425.

Način stečenja posrednoga.

Sami naslov nedaje još nikakove vlastnosti. Izvan slučajevah naznačenih u zakonu, vlastnost i u obće sva prava stvarna mogu se samo steći, kada se po zakonu predadu i prime.

§. 426.

Načini predaje:
1. kod stvarih pokretnih:
a) predaja u naturi;

Stvari pokretne mogu se redovito prenieti na inoga samo po predaji tielesnoj iz ruke u ruku.

§. 427.

b) predaja po znacih;

Ali što se tiče takovih stvarih poktretnih, koje se nemogu predati iz ruke u ruku, kao

Digitized by Google

što su iskanja, povozni tovari, skladišta robe, ili ina kakova ukupna stvar, zakon dopušta da se predadu kakovimi znaci, koje biva, kada vlastnik predaje primaocu izprave, koje dokazuju vlastnost, ili orudja, kojimi primalac postavlja se u stanje, da izključivo uzme posied od stvari; ili kad se sa stvarju skopča takovi biljeg, po kojem svak razgovetno može poznati, da je stvar ostavljena inomu komu.

§. 428.

c) predaja očitovanjem.

Očitovanjem predaje se stvar, ako onaj, koi otudjuje stvar, izjavljuje na način dokazljivi svoju volju, da će u napried dèržati stvar u ime primaoca; ili da primalac može u buduće posiedovati po pravu stvarnom stvar, koju je prie dèržao bez prava takovoga.

§. 429.

Posliedice glede stvarih poslanih,

Stvari poslane dèrže se redovito da su predane onda stopèrv, kada ih je primalac primio; već ako je on isti naznačio ili odobrio način, kako da se pošalju.

§. 430.

ili stvarih otudjenih nekolicini osobah.

Ako je vlastnik otudjio istu pokretnu stvar dviema različnim osobam, jednoj predajom, a drugoj bez predaje; stvar pristoji onoj osobi, kojoj je najprie bila predana; ali vlastnik treba da odgovara strani oštetjenoj.

Digitized by Google

§. 431.

2. Predaja stvarih nepokretnih upisom u javne knjige.

Da se prenese vlastnost stvarih nepokretnih, treba da je stečenje upisano u javne knjige na to odredjene. Ovo upisanje zove se uknjižba (uknjiženje, intabulacia).

§. 432.

Uvieti njezini.

Da se upiše u javnu knjigu, ište se prie svega, da je onaj sam jur uknjižen kao vlastnik, s kojega vlastnost na inoga prieći ima.

§. 433.

Osobito u stečenju: *a)* pogodbom;

Da se nepokretno seljačko dobro može pogodbom dalje prenieti, dosta je, ako predavalac i primalac, ili samo predavalac dodje pred poglavarstvo zemljišta, i učini te se upiše stečenje u javnu knjigu.

§. 434.

Ali ako predavalac nedodje glavom, tad u ovom i u svih slučajevih, koji se tiču dobarah gradskih ili zemskih, ima se sastaviti vèrhu stečenja pismena izprava, koju će podpisati ne samo strane ugovarajuće, nego i dva vierovna čovieka kao sviedoci.

§. 435.

U takovu izpravu imadu se naznačiti točno osobe, koje predaju i primaju vlastnost; stvar koja se ima predati, s granicami njezinimi; naslov stečenja; zatim miesto i vrieme sklopljene pogodbe, i u istoj ili u inoj osobitoj iz-

Digitized by Google

pravi dopustitće predavalac, da primalac kao vlastnik uknjížen biti može.

§. 436.

Ako se vlastnost stvarih nepokretnih ima prenieti na drugoga uslied pravomoćne presude, sudnoga diobnoga pisma, ili uslied sudnoga izručenja kojega nasliedstva; tad je od potrebe i uknjiženje ovih izpravah. *b)* presudom i inimi izpravami sudnimi;

§. 437.

Tako isto, da se steče vlastnost kojega zapisanoga dobra nepokretnog nije dosta, da je naredba oporučiteljeva u obće upisana u javne knjige. Tko ima iskanje od ove vèrste, dužan je uz to izmoliti u nadležne oblasti, da se zapis posebno uknjiži. ili *c)* zapisom.

§. 438.

Ako tko govori, da je vlastnik kakove stvari nepokretne, i ima vierovnu izpravu o tom, ali neimajuću svih potrebnostih, koje su za uknjižbu propisane u §§. 434 i 435, može sa svim tim, da ga nitko nepreteče u pravu, izmoliti uvietni upis u javnu knjigu, što se zove predbilježenje (prenotacia). Time zadobiva on uvietno pravo vlastnosti, i čim je ozakonio predbilježenje izrekom sudnom, dèrži se da je pravi vlastnik još od časa onoga, kad je po redu zakonitom predao prošnju radi predbilježenja. Upis uvietni u javnu knjigu; ili predbilježenje.

Digitized by Google

§. 439.

Učinjeno predbilježenje ima se objaviti kako onomu, koi ga je izmolio, tako i protivniku njegovom dostavkom u vlastite ruke. Iskalac predbilježenja dužan je u četèrnaest danah, brojeći od dana primljene dostavke, predati urednu tužbu za dokazanje prava vlastnosti; inače izmoljeno predbilježenje ima se izbrisati na molbu protivnika.

§. 440.

Propis kada se sukobe upisi.

Ako je vlastnik istu nepokretnu stvar ostavio dviema različnim osobam; stvar pripada onoj, koja je ranie zaiskala uknjižbu.

§. 441.

Posliedica stečenja: *a)* glede posieda;

Čim je izprava o pravu vlastnosti upisana u javnu knjigu, novi vlastnik ulazi u posied zakoniti.

§. 442.

b) glede pravah s njim skopčanih.

Tko steče vlastnost kakove stvari, zadobiva time i prava koja su skopčana s njom. Ali nemože predati prava, koja su ograničena na osobu predavaoca. U obće, nitko nemože drugomu ustupiti više prava, nego sam ima.

§. 443.

c) teretah.

Sa vlastnostju stvarih nepokretnih primaju se takodjer tereti njihovi, koji su zabilježeni u javnih knjigah. Tko u ove knjige nezagleda, tèrpi u svih slučajevih za svoju nemarnost. Ina iskanja i ina prava, koja tkogod ima su-

Digitized by Google

prot priašnjemu vlastniku, neprelaze na novoga stecioca.

§. 444.

Prestanak prava vlastnosti.

Vlastnost u obće može se izgubiti po volji vlastnikovoj, po zakonu, ili po izreki sudčevoj. Ali vlastnost stvarih nepokretnih prestaje onda samo, kada je izbrisana iz javnih knjigah.

§. 445.

Pružanje ovih propisah na ina prava stvarna.

Polag propisah ustanovljenih u ovom poglavju o načinu, kako se steče i kako prestaje pravo vlastnosti od stvarih nepokretnih, treba se ravnati i glede ostalih pravah stvarnih, koja se odnose na stvari nepokretne.

§. 446.

Način i opazi pri uknjižbah.

Na koi način, i s kojimi opazi treba u obće postupati pri uknjiženju pravah stvarnih, sadèržava se u osobitih naredbah obstojećih vèrhu uredjenja tablah zemskih i knjigah zemljišnih.

Digitized by Google

Poglavje šesto.

O pravu zaloga.

§. 447.

Pojam o pravu zaloga i zalogu.

Pravo zaloga jest pravo stvarno, koje se ustupa vierovniku, da se namiri iz stvari, ako obveza nebi bila izpunjena u vrieme ustanovljeno. Stvar, na koju pristoji vierovniku pravo to, zove se u obće zalog.

§. 448.

Vèrste zaloga.

Kao zalog može služiti svaka stvar, koja je u prometu. Ako je stvar pokretna, zove se pokretni zalog, ili zalog u užjem smislu; ako li je nepokretna, zove se hipoteka ili zalog nepokretni.

§. 449.

Naslov prava od zaloga.

Pravo zaloga odnosi se, istina, svagda na tvèrdo iskanje, ali svako iskanje nedaje naslova, da se steče pravo zaloga. Ovaj naslov osniva se u zakonu, u izreki sudčevoj, u pogodbi, ili u posliednjoj volji vlastnika.

Digitized by Google

§. 450.

Slučajevi, u kojih zakon ustupa komu pravo zaloga, naznačeni su na miestu nadležnom ovoga zakonika, i pri postupku u stečajih (konkursih). U koliko sud može dati pravo zaloga, ustanovljuje sudovnik. Ako se pravo zaloga ima steći po privoljenju dužnikovu ili tretje kakove osobe, koja svoju stvar zanj podvežuje; tad služe za pravilo propisi o pogodbah i zapisih.

§. 451.

Način steći pravo zaloga: *a)* predajom u naturi;

Da se doisto steče pravo zaloga, dužan je vierovnik, koi naslov ima, uzeti u sahranu stvar založenu, ako je pokretna; ako li je nepokretna, treba da upiše svoje iskanje po načinu propisanom, da se steče vlastnost stvarih nepokretnih. Sami naslov daje tek pravo osobno k stvari, ali nedaje nikakova stvarnoga prava na stvar.

b) zapisom u javne knjige;

§. 452.

c) predajom značnom(simboličkom);

Kada se zalažu one stvari pokretne, koje se fizično nemogu predati iz ruke u ruku; treba isto kao kada se prenosi vlastnost (§. 427), služit se takovimi znaci, iz kojih svak može lasno poznati, da je stvar založena. Tko propusti ovaj opaz, odgovara za štetne posliedice.

§. 453.

d) predbilježenjem.

Ako upisu kojega iskanja u javne knjige neima miesta radi toga, što izprava neima

Digitized by Google

formalnostih po zakonu; tad vierovnik može iskati da se predbilježi. Ovim predbilježenjem zadobiva on uvietno pravo zaloga, koje, ako je iskanje ozakonjeno na način navedeni u §§. 438 i 439, prelazi u pravo bezuvietno još od časa, kada je po redu zakonitom predana prošnja radi predbilježenja.

§. 454.

Stečenje podzaloga.

Dèržalac zaloga može svoj zalog, u koliko ima pravo nanj, tretjemu komu opet založiti, i zalog taj postaje podzalogom onda, ako ga je u isto vrieme rečeni tretji po predaji primio, ili ako je podzalog dao upisati na pravo zaloga u javne knjige.

§. 455.

Ako je vlastnik ubaviešten, da je stvar dalje založena; može namiriti svoj dug vierovniku samo ako pristane onaj, koi ima podzalog, ili mora dug položiti u sud; inače zalog ostaje založen za dèržaoca podzaloga.

§. 456.

Zaťaganje stvari tudje.

Ako je založena tudja pokretna stvar bez privoljenja vlastnikova; ovaj redovito ima pravo natrag iskat ju; ali u takovih slučajevih, u kojih neima miesta tužbi o vlastnosti suprot posiedniku poštenomu (§. 367), treba isti vlastnik ili da naknadi štetu onomu, koi dèrži po-

Digitized by Google

šteno zalog, ili da ostavi zalog, a da se zadovolji pravom naknade suprot založitelju.

§. 457.

Obseg predmetni (objektivni) prava od zaloga.

Pravo zaloga proteže se na sve dielove, koji spadaju na slobodnu vlastnost založitelja, na priraštaj i pripadnost zaloga, dakle i na plodove, dok nisu još razlučeni ili sabrani. Ako dakle dužnik založi jednomu vierovniku svoje dobro (miljak), a kasnie založi inomu njegove plodove; posliednji zalog valja samo za plodove, koji su jur razlučeni i sabrani.

§. 458.

Prava i obveze vierovnika založnoga:

a) kada se pronadje da zalog nedastaje;

Ako se nadje, da vriednost zaloga nije dovoljna osigurati dug, a to po krivini založitelja, ili po kojem nedostatku u stvari, kojemu se stopèrv u trag ušlo; vierovnik ima pravo iskati od založitelja ini primiereni zalog.

§. 459.

b) prie nego rok mine;

Bez dopuštenja založiteljeva nesmie vierovnik služit se zalogom; nego je još dèržan dobro ga čuvati, i zanj odgovarati, ako bi se izgubio po krivini njegovoj. Ako se izgubi zalog, a vierovnik nije tomu kriv, on negubi za to iskanja svojeg.

§. 460.

Ako je vierovnik zalog dalje založio; odgovara on i za takovi slučaj nenadni, po ko-

Digitized by Google

jem zalog nebi bio propao, ili se nebi pokvario. da je bio ostao u rukuh njegovih.

§. 461.

e) po dospietku iskanja

Ako založni vierovnik, pošto prodje vrieme ustanovljeno, nebi bio namiren; ima vlast iskati od suda, da se proda zalog. Sud postupatće u tom po propisu sudovnika.

§. 462.

Prie nego se proda dobro, prosto je svakomu vierovniku, koi je upisan na isto dobro, izplatiti iskanje, radi kojeg se tražila prodaja.

§. 463.

Dužnici neimaju nikakova prava, da udioništvuju u dražbi od stvari, koju su založili.

§. 464.

Ako se od prodaje zaloga neizvadi onoliko, koliko iznosi dug, dužnik ima naknaditi što nedostaje; ali s druge strane njemu pripada i onaj suvišak, koi se izvadi od prodaje.

§. 465.

Sudovnik ustanovljuje, u koliko vierovnik založni treba da se dèrži svojeg zaloga, ili u koliko ima pravo dirati i u inu imovinu dužnika svojeg.

§. 466.

Ako dužnik u vrieme trajućega zaloga prenese na inoga koga vlastnost stvari zalo-

Digitized by Google

žene, prosto je vierovniku tražiti najprie svoje osobno pravo suprot dužniku, a zatim podpuno namirenje iz stvari založene.

§. 467.

Kako prestaje pravo zaloga?

Ako stvar založena propadne; ako se vierovnik prava svojeg na nju odreče po zakonu, ili ako ju bezuvietno povrati dužniku; pravo zaloga prestaje, ali dug ostaje i nadalje.

§. 468.

Pravo zaloga prestaje takodjer, kad prodje vrieme, na koje pravo to biaše ograničeno, dakle prestaje i s prestankom založiteljevog prava vremenita na stvar založenu; samo ako je vierovnik znao za ovu okolnost, ili ako je za nju znati mogao iz javnih knjigah.

§. 469.

Kad se dug izplati, prestaje pravo zaloga. Ali založitelj obvezan je platiti dug onda samo, ako mu se zajedno povrati zalog. Da se digne hipoteka nije dosta samo izplatiti dug. Dobro dano u hipoteku ostaje dotle obvezano, dok se izprava zadužna neizbriše iz javnih knjigah.

§. 470.

O pravu pèrvenstva vierovnikah založnih.

Prava pèrvenstva vierovnikah, kada se otvori stečaj, ustanovljuje postupak u slučajevih stečajnih.

Digitized by Google

§. 471.

O pravu zadèržanja.

Ni zalogoprimac, ni koi mu drago ini dèržalac tudje stvari, nemože zadèržati istu stvar radi kojega inog iskanja, pošto je jednoć prestalo pravo ustupljeno mu. Ali ako nastanu potrebnosti naznačene u sudovniku, a stvar je pokretna, može ju predati u sudnu sahranu, i staviti na nju zabranu, ili ako je nepokretna, iskati da se uzapti.

Digitized by Google

Poglavje sedmo.

O služnostih (servitutih).

§. 472.

Pojam prava služnosti.

Po pravu služnosti obvežuje se vlastnik, da će u obziru svoje stvari štogod terpiti ili propustiti na korist inoga. Ovo je pravo stvarno i kriepostno suprot svakomu posiedniku stvari služne.

§. 473.

Razdieljenje služnostih u služnosti zemljišne i osobne;

Ako je pravo služnosti skopčano s posiedom zemljišta, da se ovo koristnie i zgodnie može upotrebiti, tad postaje služnost zemljišna; inače je služnost osobna.

§. 474.

u služnosti poljske i kućne.

Glede služnostih zemljišnih, uzima se da su dva posiednika zemljišta; jednoga od tih posiednikah kao obvezanoga jest dobro služno, a drugoga kao povlaštenoga jest dobro gospodujuće. Zemljište gospodujuće ili je odredjeno na gospodarstvo poljsko, ili na inu koju porabu; zato i razlikuju se služnosti poljske i kućne.

Digitized by Google

§. 475.

Vèrste običnie: *a)* služnostih kućnih;

Služnosti kućne jesu običajno:

1. Pravo, nasloniti teret svoje sgrade na tudju sgradu;

2. Umetnuti gredu ili rožnik u tudji zid;

3. Otvoriti prozor u tudjem zidu, bilo to za svietlost ili vida radi;

4. Graditi krov ili nastriešnicu (balkun) nad zračnim prostorom susiedovim;

5. Provoditi dim kroz dimnjak susiedov;

6. Navoditi kapnicu sa svoje streje na tudje zemljište;

7. Polivati ili propuštati žičine na zemljište susiedovo.

Ove i spodobne služnosti kućne, daju pravo posiedniku kuće, da čini na zemljištu susieda svojeg takovo što, što ovaj tèrpiti mora.

§. 476.

Ine služnosti kućne obvežuju posiednika služnoga zemljišta da propusti što, što bi inače imao pravo činiti. Takove su:

8. Neuzdizati kuće svoje;

9. Nepraviti je nižju;

10. Neoduzimati sgradi gospodujućoj svietlost i zrak;

11. Ili neoduzimati joj vid;

12. Neodvraćati kapnicu svoje kuće sa zemljišta susiedovog, komu može biti koristna

Digitized by Google

na polivanje vèrta njegovog (bašte), ili za naliti cisternu, ili na ini koi način.

§. 477.

b) služnostih poljskih;

Poglavite služnosti poljske jesu:

1. Pravo ići piešice, goniti živinu i voziti se u kolih na tudjem zemljištu;

2. Cèrpsti vodu, živinu pojiti, vodu odvraćati ili dovoditi;

3. Čuvati i pasti živinu;

4. Sieći dèrva, suho granje i suvad sabirati, žir kupiti, i lstje grabljami kupiti;

5. Divljač loviti, ribu loviti, ptice hvatati;

6. Kamenje vaditi, pesak kopati, klak paliti.

§. 478.

Vèrste služnostih osobnih.

Služnosti osobne jesu: potrebna poraba (upotrebljenje) kakove stvari, uživanje, i stan.

§. 479.

Služnosti nepravilne i prividne.

Ali i služnosti, koje su po sebi služnosti zemljišne, mogu se dati samoj osobi; ili dozvoljenja, koja su običajno služnosti, mogu se dati samo pod uvietom da se poreku. Ali odstupci od naravi kakove služnosti nepredmnievaju se; tko to tvèrdi, mora dokazati.

§. 480.

Stečenje prava služnosti. Naslov da se steče.

Naslov k služnosti kakovoj osniva se u pogodbi; u očitovanju posliednje volje, u izreki sudčevoj, izustjenoj povodom razdieljenja koje-

Digitized by Google

ga zajedničkoga zemljišta; ili najposlie u zastarielosti.

§. 481.

Način stečenja.

Pravo stvarno služnosti na stvari nepokretne, i u obće na takove predmete, koji su upisani u javnih knjigah, može se steći samo upisom u iste knjige; a na ine stvari zadobiva se pravo to po načinih predaje naznačenih u §§. 426—428.

§. 482.

Odnošenje pravno pri služnostih.

Obćeni propisi o pravu služnosti.

Sve služnosti slažu se u tom, da posiednik stvari služne, redovito, nije obvezan činiti što, nego samo dopustiti, da se drugi služi pravom kojim, ili uzdèržat se od onoga, što bi inače kao vlastnik imao pravo činiti.

§. 483.

Zato i trošak na uzdèržanje i opravljanje stvari, koja je odredjena da služi, ima redovito nositi povlaštenik. Ali ako ovu stvar uživa i obvezanik, ima priložiti razmierno na trošak, i može se osloboditi od prinosa toga samo, ako bi stvar ustupio povlašteniku, baš da ovaj na to i nepristane.

§. 484.

Posiednik dobra gospodujućega može, istina, izvèršivati svoje pravo kako mu se najbolje vidi; ali služnosti nemogu se razširivati, da pače treba ih stezati, na koliko dopušta narav njihova, i svèrha, radi koje su ustanovljene.

Digitized by Google

§. 485.

Nijedna služnost nemože se samovlastno razlučiti od stvari služne, niti prenieti na inu stvar ili osobu. Uz to svaka služnost dèrži se u toliko da je nerazdielna, u koliko pravo, koje je na zemljištu, nemože biti preinačeno niti razdieljeno po povekšanju, umaljenju ili po razkomadanju zemljišta.

§. 486.

Jedno zemljište može u isto vrieme služiti nekolicini osobah, samo ako time nebi tèrpila štete staria prava tretjega kojeg.

§. 487.

Upravljivanje na služnosti zemljišne; osobito na pravo dèržati teret, gredu na tudjoj sgradi, ili provoditi dim.

Polag načelah ovdie postavljenih imadu se ustanoviti pravna odnošenja pri različnih vèrstah od služnostih. Tko je dakle dèržan tèrpiti teret susiedne sgrade; umetak tudje grede u svoj zid, ili prolaz tudjega dima kroz svoj dimnjak; taj treba razmierno da prilaže na uzdèržanje odredjenoga na to zida, stupa, stiene ili dimnjaka. Ali nemože se iskati od njega, da podupire dobro gospodujuće, ili da popravlja dimnjak susiedov.

§. 488.

Pravo prozora.

Pravo prozora daje samo pravo na svietlost i na zrak; vid mora posebno biti dopušten. Tko neima prava na vid, može biti natieran da stavi rešetku na prozor. S pravom prozora skopčana je dužnost čuvati otvor; tko

Digitized by Google

zanemari ovu dužnost, odgovara za štetu, koja bi odtuda izišla.

§. 489.

Pravo kapnice.

Tko ima pravo kapnice, može propuštati kišnicu na tudj krov slobodno tako kao što pada, ili na žliebove; on može i uzdići krov svoj, ali mora učiniti takove priprave, da tim služnost tegotnia nebude. Tako isto dužan je za vremena počistiti obilno popadavši snieg, i dèržati u dobrom stanju žliebove, koji su odredjeni da odtiče voda.

§. 490.

Pravo odvoditi kišnicu.

Tko ima pravo dovesti s krova susiednoga kišnicu na svoje zemljište, dužan je sam trošiti za žliebove, kade, i za ostale sprave, koje na to spadaju.

§. 491.

Ako su za odvoditi žičine potrebni prokopi i kanali; vlastnik zemljišta gospodujućeg mora ih sagraditi; ima ih takodjer dèržati dobro pokrivene i čiste, i time olakšati teret služnoga zemljišta.

§. 492.

Pravo staze. Pravo progona živine i kolnika.

Pravo staze sadèržava u sebi pravo hoditi po toj stazi, dati se po njoj nositi od ljudih, i ine ljude tuda k sebi puštati. S progonom živine skopčano je pravo služit se tačkami (kolicami), a s kolnikom skopčano je pravo, voziti se s jednom ili više zapregah.

Digitized by Google

§. 493.

Nasuprot pravo ići piešice nemože se bez osobitoga dopuštenja razpružiti na pravo jahati, ili na pravo dati se nositi od živine; niti pravo progona živine na pravo vući terete preko zemljišta služnoga, kao ni pravo voziti se na pravo nevezanu živinu tuda pretierivati.

§. 494.

Na uzdèržanje puta, mostovah i bèrvih, prilažu razmierno sve osobe ili posiednici od zemlje, koji pravo imaju njimi se služiti; dakle i posiednik zemljišta služnoga, u koliko vuče odtuda korist.

§. 495.

Prostor k tomu.

Prostor za ove tri služnosti treba da bude primieren potrebnoj porabi njihovoj i okolnostim miesta. Ako bi se putovi i staze poplavom ili inim kojim slučajem nenadnim tako pokvarile, da se više nemogu upotrebiti; ima se odrediti novi prostor, dok se nepostave u priašnje stanje, ako politička oblast nije jur naredila što je od potrebe.

§. 496.

Pravo cèrpsti vodu.

Tko ima pravo cèrpsti tudju vodu, tomu je i dopušteno pristupati k njoj.

§. 497.

Pravo vodovoda.

Tko ima pravo navraćati vodu s tudjega zemljišta na svoje, ili nju sa svoje zemlje od-

Digitized by Google

vraćati na tudju zemlju, ima vlast takodjer namieštati o svojem trošku potrebne k tomu cievi, žliebove i ustave (plavnice). Miera, koja se neima preći u izvèršivanju tih napravah, ustanovljuje se po potrebi zemljišta gospodujućeg.

§. 498.

Pravo paše.

Ako u vrieme, kada se je steklo pravo paše, nije bila naznačena vèrsta i broj živine od progona, niti vrieme i miera uživanja paše; ima se braniti mirni posied od trideset godinah. U slučajevih dvojbenih služe za upravu sliedeći propisi.

§. 499.

Propisi zakoniti:

a) o vèrsti živine, koja se goni na pašu;

U koliko se ne opiru zakoni politički, i naredbe o šumah, pravo paše protežo se na svaku vèrstu tegleće živine, govedah, i ovacah, ali ne na svinje, i na živad; a u šumskih stranah ni na koze. Živina nečista, nezdrava i tudja svagda se izključuje od paše.

§. 500.

b) o broju njezinom;

Ako se je u najposliedjih trideset godinah mienjao broj živine, koja biaše odagnana na pašu; tad iz izgona od tri pèrve godine uzima se srednji broj. Ako ni taj broj neizlazi, ima se uzeti pravičan obzir na to, kolika je i kakva je paša; povlaštenomu pak nije nikako dopušteno, da na tudjoj paši dèrži više živine, nego ju može izraniti za jednu zimu

Digitized by Google

s kèrmom dobivenom sa zemljišta gospodujućeg. Živina, koja još sisa, nespada u broj odredjeni.

§. 501.

c) o vremenu paše;

Vrieme paše ustanovljuje se u obće po običaju uvedenom u svakom potesu, i kojemu se nitko nije protivio; ali radi paše nemože nigda biti smetano ili otegotjeno poljsko obradjenje, uredjeno po osobitih naredbah političkih.

§. 502.

d) dokle se proteže uživanje?

Uživanje prava paše neproteže se ni na kakovu inu korist. Tko ima pravo nemože trave kositi, ni redovito izključiti vlastnika zemljišta, da i njegova živina skupa nepase, a tim manje može kvariti sućanstvo paše. Ako bi bio uzrok bojat se kakove štete, ima narediti da živinu pastir čuva.

§. 503.

Uporavljivanje ovih ustanovljenjah na ine služnosti.

Što god je dosad propisano glede prava paše, ima se uporavljivati razmierno i na pravo hvatati zvierinje, sieći dèrva, vaditi kamenje i na ostale služnosti. Ako tko misli da može prava ta osnivati na suvlastnost; razpre, koje bi nastale o tom, imaju se presudjivati po načelih sadèržanih u poglavju o zajednici vlastnosti.

§. 504.

Osobne služnosti; osobito:

Izvèršivanje služnostih osobnih, ako što drugo nije ugovoreno, ustanovljuje se po slie-

Digitized by Google

1. pravo porabe; dećih načelih. Služnost porabe sastoji u tom, da tkogod ima vlast služit se tudjom stvarju samo za svoju potrebu, nekvareći sućanstva njezinoga.

§. 505.

ustanovljenje glede koristih; Tko dakle ima pravo služit se kakovom stvarju, takovi može bez obzira na svoju ostalu imovinu, vaditi odtuda onu korist, koja je prema njegovomu staležu, njegovomu gospodarstvu i prema njegovoj domaćoj potrebi.

§. 506.

Da se može ustanoviti, na kakovu potrebu ima služiti pravo porabe, treba paziti na ono vrieme, kad je dozvoljena poraba. Potanje preinake u staležu ili u obèrtu porabovnika, nedaju mu nikakova prava na prostraniu porabu.

§. 507.

sućanstva; Porabovnik nemože preinačiti sućanstva stvari dane mu na porabu, niti može svoje pravo prenieti na inoga kojeg.

§. 508.

teretah; Sve koristi, koje se mogu vaditi iz stvari bez štete porabovnika, pripadaju vlastniku iste stvari. Ovaj je pak obvezan nositi sve terete uredne i izvanredne koji su na stvari, i nju o svojem trošku dèržati u dobrom stanju. Samo kada troškovi nadilaze korist, koja ostaje vlastniku, mora porabovnik nositi suvišak, ili ostavit se porabe.

Digitized by Google

§. 509.

2. pravo uživanja.

Uživanje jest pravo, upotrebljavati tudju stvar bez svakoga ograničenja, ali čuvajući sućanstvo njezino.

§. 510.

U koliko se pravo to može protegnuti na stvari potrošne.

Stvari potrošne nisu same po sebi predmet porabe ili uživanja, nego samo vriednost njihova. Tko ima pravo uživanja može s gotovim novcem po volji razredjivati. Ali ako je dana na uživanje ili porabu kakova glavnica jur uložena; tko ima takovo pravo, može samo iskati kamate.

§. 511.

Prava i obveze uživaoca.

Uživalac ima pravo na vaskolik običajni i izvanobičajni dohodak; njemu dakle pripada i čisti dobitak iz rudničkih dielovah, kakovi se po obstojećem redu rudokopnom izvaditi može, kao i dèrva siečena po propisu šumarskom. Ali neima nikakova prava na blago nadjeno u zemljištu odredjenom na uživanje.

§. 512.

Osobito: *a)* u obziru teretah, koji su na stvarih;

Kao čist dohodak može se smatrati samo ono, što preteče po odbijenju svih potrebnih troškovah. Uživalac prima dakle na se sve terete, koji su bili skopčani sa služnom stvarju u vrieme, kad mu bi dozvoljeno uživanje, a tako i kamate od glavnicah upisanih na spomenutoj stvari. Nanj spadaju sve uredne i izvanredne dužnosti skopčane sa stvarju, na ko-

Digitized by Google

liko mogu biti naplatjene iz koristih izvadjenih za vrieme, dok se uživa stvar; on nosi i troškove, bez kojih plodovi nebi se mogli imati.

§. 513.

b) sadèržanja stvari; Uživalac obvezan je dèržati stvar služnu kao dobar domaćin u stanju, u kojom ju je primio, i iz dohodka ju popravljati, ponačinjati i ponavljati. Ako bi se sa svim tim omalila vriednost stvari služne samo po uživanju zakonitom bez krivine uživaoca; ovaj neima za to odgovarati.

§. 514.

c) gradjenja; Ako vlastnik, pošto mu je javio uživalac, preduzima o svojem trošku takova gradjenja, koja su postala potrebna po starini sgrade, ili po kojem inom slučaju; uživalac ima mu naknaditi kamate od uložene glavnice polag umnoženoga time uživanja.

§. 515.

Ako vlastnik nemože ili neće da pristane na trošak taj, uživalac ima pravo preduzeti sam gradjenje, i kad se svèrši uživanje, iskati naknadu isto kao svaki ini pošteni posiednik, ili će tražiti primierenu naplatu za uživanje, koje je radi propuštenoga gradjenja izgubio.

§. 516.

Uživalac nije obvezan dopustiti bez podpune naknade gradjenjah koja nisu potrebna, baš da bi na umnoženje dohodka i koristna bila.

Digitized by Google

§. 517.

Uživalac može uzeti natrag što god je bez privoljenja vlastnikova uložio na umnoženje koristih jednake trajućih; ali glede koristih, koje se još nalaze od popravka, može samo u toliko iskati naknadu, u koliko ju poslovodja bez naloga ima pravo iskati. *d)* troškovah popravnih.

§. 518.

Da se lašnje dokažu iskanja zamienitja medju vlastnikom i uživaocem, treba ovi da opišu vieredostojno sve stvari služne. Ako to nije učinjeno, uzima se da je uživalac primio stvar u stanju upotrebljivom od sredoje vèrste sa svimi pripadnostmi, koje su potrebne, da se ona uredno uživa. Sredstva to dokazati.

§. 519.

Kada je okončano uživanje, plodovi još stojeći pripadaju vlastniku; ali je ovaj dužan isto kao pošteni posiednik naknaditi uživaocu ili njegovim nasliednikom sve one troškove, koji su učinjeni na radjanje plodovah. Na ine koristi ima pravo uživalac ili nasliednici njegovi po razmieru vremena, za kojega je trajalo uživanje. Čije su koristi, kada prestaje uživanje?

§. 520.

Vlastnik može redovito samo tad zahtievati od porabovnika, ili od uživaoca, da mu osiguraju sućanstvo stvari, kad bi se pogibelj za nju pojavila. Ako nije dana sigurnost; stvar Na koliko je porabovnik ili uživalac obvezan dati osiguranje?

Digitized by Google

ima se ostaviti vlastniku uz pravičnu naplatu, ili će se polag okolnostih predati sudu, da njom upravlja.

§. 521.

3. Služnost stana.

Služnost stana jest pravo, služit se za svoju potrebu dielovi kakove kuće, što su za stanovanje. Ona je dakle služnost porabe od kuće. Ali ako su komu ustupljeni svi dielovi kuće, koji su za stanovanje, da ih čuvajući sućanstvo uživa neograničeno; tad je to uživanje kuće. Polag ove razlike imaju se upravljivati gori spomenuti propisi na pravno odnošenje medju imajućim pravo služnosti i vlastnikom.

§. 522.

U svakom slučaju vlastnik zadèržava pravo razredjivati svimi dielovi kuće nespadajućimi na pravi stan; nemože mu se takodjer otegotiti potrebno nadgledanje kuće svoje.

§. 523.

Pravo tužbeno glede služnostih.

Glede služnostih dvojako je pravo tužbeno. Može se podići tužba suprot vlastniku na obranu prava služnosti; ili vlastnik može tužit se proti onomu, koi prisvaja sebi služnost kakovu. U pèrvom slučaju tužitelj treba da dokaže, da je zadobio služnost ili bar posied njezin kao stvarnoga prava; u drugom dokazatće vlastnik nepravedno prisvajanje služnosti u stvari svojoj.

Digitized by Google

§. 524.

Prestanak služnostih. U obće.

Služnosti prestaju u obće na iste načine, po kojih se polag tretjega i četvèrtoga poglavja tretjega diela ukidaju u obće prava i obveze.

§. 525.

Osobita naredba kad prestaju služnosti: *a*) propastju zemljišta služnoga ili gospodujućega;

Služnost istina prestaje, ako propadne zemljište služno ili gospodujuće; ali čim je zemljište ili sgrada povratjena u priašnje stanje, služnost zadobiva opet svoju priašnju snagu.

§. 526.

b) sjedinjenjem;

Ako se vlastnost zemljišta služnoga i gospodujućega sjedini u jednoj osobi, služnost prestaje sama od sebe. Ako li kasnie bude opet otudjeno jedno od tih zemljištah sjedinjenih, a medjutim služnost nije izbrisana iz javnih knjigah; novi posiednik zemljišta gospodujućeg ima pravo izvèršivati služnost.

§. 527.

c) iztečenjem vremena.

Ako je posiednik služnosti mogao poznati iz javnih knjigah ili na ini način, da je pravo onoga, koi mu je dozvolio služnost, bilo samo vremenito, ili da je trajanje služnosti bilo ograničeno na neko vrieme; čim to vrieme prodje, i služnost prestaje sama od sebe.

§. 528.

Ako je dana komu služnost, dok tretja koja osoba dostigne neke stanovite godine, služnost prestaje tek u vrieme ustanovljeno, prem da je tretji umro prie tih godinah.

Digitized by Google

§. 529.

Prestanak služnostih osobnih na pose.

Služnosti osobne prestaju smèrtju. Ako su na nasliednike iznimce bile razpružene; tad, ako bi nastala dvojba, razumievaju se pod tim nazvanjem samo pèrvi nasliednici zakoniti. Pravo pak dano kojoj porodici, prelazi na sve članove njezine. Ako je koja obćina ili ina kakova moralna osoba zadobila služnost osobnu, ova traje dotle, dok obstoji rečena osoba moralna.

§. 530.

Gornji propis neuporavljiva se na stalne prihode (rente).

Stalni godišnji prihodi nisu nikakove služnosti osobne, i zato mogu se polag svoje naravi prenieti na sve nastupnike.

Digitized by Google

Poglavje osmo.

O pravu nasliedstva.

§. 531.

Zaostavština.

Skùp pravah i obvezah kojega pokojnika, ako ta prava i obveze nisu osnovane na čisto osobnih odnošenjih, zove se njegova zaostavština.

§. 532.

Pravo nasliedstva i nasliedstvo.

Ako tko ima izključivo pravo posiesti svukoliku zaostavštinu, ili gledajući na cielost stanoviti koi dio njezin (na pr. polovinu, tretjinu); pravo takovo zove se pravo nasliedstva. Ovo je pravo stvarno, i kriepostno je suprot svakomu, koi zaostavštinu hoće sebi da prisvoji. Onaj, komu pristoji pravo nasliedstva, zove se nasliednik, a zaostavština, glede nasliednika, naziva se nasliedstvo.

§. 533.

Naslov k pravu nasliedstva.

Pravo nasliedstva osniva se na volji oporučitelja po zakonu očitovanoj; na pogodbi nasliedovnoj po zakonu dopuštenoj (§. 602) ili na zakonu.

Digitized by Google

§. 534.

Spomenute tri vèrste prava nasliedstva mogu takodjer obstojati jedna uz drugu tako, da jednomu nasliedniku glede cielosti pristoji stanoviti dio po posliednjoj volji, drugomu po pogodbi, a tretjemu po zakonu.

§. 535.

Razlika medju nasliedstvom i zapisom.

Ako komu nije ostavljen dio nasliedstva, koi se odnosi na svukoliku zaostavštinu, nego samo kakova stvar pojedina, jedna ili višje stvarih neke vèrste, kakova suma ili kakovo pravo; tad ostavljena stvar, ma vriednost njezina činila najveći dio zaostavštine, zove se zapis (legat), i onaj, komu je ostavljena, neima se smatrati kao nasliednik, nego samo kao zapisovnik (legatar).

§. 536.

Vrieme od kojega počimlje nasliedstvo.

Pravo nasliedstva nastaje stopèrv po smèrti oporučitelja. Ako koi mišljeni nasliednik umre prie oporučitelja; takovi nije mogao prenieti na svoje nasliednike pravo nasliedstva, što ga sam još nije bio zadobio.

§. 537.

Ako nasliednik prežive oporučitelja; pravo nasliedstva, ma nasliedstvo i nebilo još primljeno, prelazi na njegove nasliednike, kao ina prava, koja se nasliednikom mogu slobodno ostaviti; samo ako pravo to nije prie prestalo po odrečenju ili na drugi koi način.

Digitized by Google

§. 538.

Sposobnost nasliediti.

Tko ima pravo steći imovinu, može redovito i nasliedovati. Ako se tko odrekao prava steći što u obće, ili se valjano odrekao kakvoga nasliedstva stanovitog; taj gubi time pravo nasliedstva u obće, ili pravo na stanovito nasliedstvo.

§. 539.

U koliko su obćine duhovne ili njihovi članovi sposobni nasliedovati, ustanovljuju propisi politički.

§. 540.

Uzroci nesposobnosti.

Tko je oporučitelja, njegovu diecu, roditelje ili druga, iz zlobne namisli u imovini tako uvredio ili uvrediti hotio, da bi se suprot njemu moglo postupati polag zakonah kaznenih službeno, ili na zahtievanje uvredjenoga; taj je dotle nedostojan prava nasliedstva, dok se nesazna iz okolnostih, da mu je oporučitelj oprostio.

§. 541.

Ako je onaj, koi je postao nedostojan prava nasliedstva, umro prie oporučitelja; tad potomci nedostojnoga nisu izključeni od prava nasliedstva.

§. 542.

Tko je oporučitelja prisilio, ili prevarom naveo, da očituje svoju posliednju volju, ili smetao mu da ju očituje ili da ju preinači, ili

Digitized by Google

tko je zatajio razredbu posliednje volje, koju je oporučitelj jur napravio, taj je izključen od prava nasliedstva, i valja da odgovara za svu štetu, koja je time uzrokovana tretjemu.

§. 543.

Osobe, koje su izpoviedile u sudu preljubočinstvo ili rodoskvèrnost, ili protivu kojim je preljubočinstvo ili rodoskvèrnost dokazana, izključene su od prava da nasliedjuju zamienito jedna drugoj po razredbi posliednje volje.

§. 544.

Naredbe političke ustanovljuju, u koliko gube pravo nasliedstva tuzemci, koji su ostavili svoju otačbinu ili vojničku službu bez urednoga dopuštenja.

§. 545.

Od kojega vremena ima se prosudjivati sposobnost.

Sposobnost nasliedovanja može se ustanoviti samo od onoga časa, kada je nasliedstvo komu doisto pripalo. Čas taj jest redovito smèrt oporučitelja (§. 703).

§. 546.

Ako je tko kasnie postao sposoban nasliedovati, to mu ipak nedaje nikakova prava da oduzme inim ono, što im je jur zakonito pripalo.

§. 547.

Kriepost prihvata nasliedstva.

Čim je nasliednik prihvatio nasliedstvo, glede toga zastupa on oporučitelja. U obziru trctjega kojeg, obojica dèrže se za jednu osobu. Prie nego je nasliednik prihvatio zaostavštinu,

Digitized by Google

ova se tako smatra, kao da ju pokojnik još posieduje.

§. 548.

Nasliednik uzima na se obveze, koje je oporučitelj imao izpuniti iz svoje imovine. Na nasliednika neprelaze globe odredjene zakonom, na koje pokojnik nije bio još osudjen.

§. 549.

Na terete nasliedstva spadaju i troškovi za pogreb, koji treba da su prema običaju miesta, prema staležu i imovini pokojnika.

§. 550.

Više nasliednikah smatraju se za svoje zajedničko pravo nasliedstva kao jedna osoba. Kao takovi, prie nego je po sudu izručeno nasliedstvo, stoje oni svi za jednoga i jedan za sve. U koliko oni poslie učinjene predaje imaju odgovarati, ustanovljuje se u poglavju o uzetju nasliedstva u posied.

§. 551.

Tko svojim pravom nasliedstva može sam valjano razredjivati, taj ima takodjer pravo odreći se toga prava napried. Takovo odrečenje valja i za potomke.

Digitized by Google

Poglavje deveto.

O očitovanju posliednje volje u obće i o oporukah na pose.

§. 552.

Očitovanje posliednje volje.

Razredba, po kojoj oporučitelj prenosi porečno za slučaj smèrti svoju imovinu ili dio njezin na jednu ili više osobah, zove se očitovanje posliednje volje.

§. 553.

Potrebnosti: 1. Forma unutarnja.

Ako je u posliednjoj razredbi postavljen nasliednik, zove se oporuka; ako li sadèržava samo ine uredbe, zove se zapisje (kodicil).

§. 554.

Pripadak nasliedstva: *a)* ako je samo jedan nasliednik;

Ako je oporučitelj postavio obćeno samo jednoga nasliednika, a nije ga ograničio na neki dio zaostavštine; nasliednik taj zadobiva cielu zaostavštinu. Ako je pak jedinomu nasliedniku ostavljen stanoviti dio nasliedstva, koi je odredjen prema cieloj zaostavštini; ostali dielovi zapadaju nasliednikom zakonitim.

Digitized by Google

§. 555.

Ako je postavljeno više nasliednikah, a nije naredjena dioba, tad razdieljuju oni zaostavštinu na jednake dielove.

b) ako ih je više bez dioba;

§. 556.

Ako je postavljeno više nasliednikah i svi imaju naznačene stanovite dielove, koji neizpražnjuju cieloga nasliedstva, ono što preteče zapada nasliednikom zakonitim. Ako je pak oporučitelj pozvao nasliednike u cielo nasliedstvo; nasliednici zakoniti nemogu ništa tražiti, ma oporučitelj nešto i propustio u računu iznosakah ili u nabrojenju stvarih nasliedstvenih.

c) ako svi nasliednici imaju dielove stanovite;

§. 557.

Ako ima više nasliednikah postavljenih, pa je za neke odredjen stanoviti dio (na pr. tretjina, šestina), a za druge neodredi se ništa stanovitoga; ovi posliednji zadobivaju ostalu zaostavštinu u jednake dielove.

d) ako neki nasliednici imaju stanovite dielove, a drugi neimaju ih.

§. 558.

Ako ništa nepreteče za nasliednika obćeno postavljenog, ima se zanj odbiti razmierno od svih dielovah stanovitih toliko, koliko je dosta, da on zadobie jednaki dio s onim, komu je najmanje ostavljeno. Ako su dielovi nasliednikah jednaki, imaju oni nasliedniku obćeno postavljenomu predati toliko, da on s njimi zadobie jednaki dio. U svih inih slučajevih, gdie se oporučitelj prevario u računu, ima se

Digitized by Google

preduzeti dioba na takovi način, da se volja oporučiteljeva polag razmierjah očitovanih vrèhu cieloga nasliedstva izpuni što se najviše može.

§. 559.

Koji se nasliednici smatraju kao jedna osoba.

Ako se medju nasliednici postavljenimi sastaju takove osobe, od kojih neke imaju se u nasliedovanju neoporučnom smatrati prema ostalim kao jedna osoba (na pr. bratova dieca prema bratu oporučiteljevu); tad valja osobe te i pri diobi po oporuci dèržati samo za jednu osobu. Sbor, obćina, skupština (na pr. siromasi) broje se svagda samo za jednu osobu.

§. 560.

Pravo priraštaja.

Ako su svi nasliednici zvani u nasliedstvo bez odredjenja dielovah ili pod obćenim izrazom jednake diobe, pa tkogod od njih nemože ili neće da se služi svojim pravom nasliedstvenim; pušteni dio prirastjuje ostalim nasliednikom postavljenim.

§. 561.

Ako su postavljeni jedan ili više nasliednikah u stanoviti dio nasliedstva, a jedan ili više njih postavljeni su bez odredjenja diela toga; pušteni dio prirastjuje onomu ili onim ostalim nasliednikom, kojim nisu odredjeni dielovi stanoviti.

Digitized by Google

§. 562.

Nasliedniku postavljenom u stanoviti dio nepristoji nikako pravo priraštaja. Zato, ako neima više nijednoga nasliednika obćeno postavljenog; pušteni dio nasliedstva nezapada nasliedniku postavljenom u stanoviti dio, nego nasliedniku zakonitomu.

§. 563.

Tko zadobie pušteni dio nasliedstva, uzima na se i terete koji su na njemu, ako ti tereti nisu ograničeni na dielanja osobna nasliednika postavljenog.

§. 564.

Oporučitelj sam treba da postavi nasliednika; on nemože ostaviti drugomu komu da ga naimenuje.

§. 565.

Očitovanje valja da je promišljeno, stanovito i slobodno.

Oporučitelj valja da očituje svoju volju stanovito, i nije dosta da jednim samo potvèrdjivanjem pristane na koi predlog njemu učinjeni; osim toga treba da ju očituje pri punoj sviesti, promišljeno i ozbiljski, bez sile, bez prevare i bez bludnje bitne.

§. 566.

Uzroci nesposobnosti praviti oporuku: 1. nedostatak pameti;

Očitovanje nevalja, ako se dokaže, da je bilo učinjeno u biesnoći, ludosti, slaboumnosti ili pianstvu.

§. 567.

Ako tko tvèrdi, da je oporučitelj, koi biaše poludio, bio pri punoj sviesti kada je

Digitized by Google

posliednju volju očitovao; ima se tvèrdjenje to istinito dokazati po vieštacih, ili po osobah poglavarstvenih, koje su stanje duševno oporučitelja točno razvidile, ili po inih pouzdanih dokazih.

§. 568.

2. proglašenje razmetnosti; u koliko smeta činiti oporuku?

Koga je sud proglasio za razmetnika, taj može po posliednjoj volji razredjivati samo polovinom svoje imovine; druga polovina zapada nasliednikom zakonitim.

§. 569.

3. nezrele godine;

Nedorasli nisu sposobni činiti oporuke. Malolietnici, koji osamnaestu godinu još navèršili nisu, mogu samo ustmeno pred sudom praviti oporuke. Sud je dužan uvierit se po pristojnom izvidjenju, da oporučitelj očituje svoju posliednju volju slobodno i razborito. Ovo očitovanje ima se staviti u napisnik, i pridatće se ono, što je sud poznao iz izvidjenja. Poslie navèršene osamnaeste godine, može se posliednja volja očitovati bez ikakova ograničenja.

§. 570.

4. bludnja bitna;

Razredba posliednje volje nije tvèrda, ako se pokaže bitna bludnja oporučiteljeva. Bludnja je bitna, ako se oporučitelj pomeo u osobi, koje se hotio spomenuti, ili u stvari, koju je hotio zapisati.

Digitized by Google

§. 571.

Razredba je tvèrda, ako se pokaže da osoba, koje se spomenuo oporučitelj, ili da stvar zapisana samo je krivo nazvana, ili opisana.

§. 572.

Razredba je i tad tvérda, ako se nadje da je neistinit (lažan) uzrok, što ga je očitovao oporučitelj; već ako bi se dokazalo, da se volja oporučiteljeva oslanjala jedino i samo na kriví taj uzrok.

§. 573.

5. zavieti redovnički (fratarski, kaludjerski);

Osobe redovničke (fratri, kaludjeri) neimaju redovito prava činiti oporuke; ali ako je red zadobio povlasticu, da njegovi članovi mogu praviti oporuku; ako su osobe redovničke odriešene od zavietah; ako su po ukinutju svojega reda, zavoda ili samostana (manastira) izstupile iz staleža svojeg, ili ako su namieštene u takovu službu, da se polag naredbah političkih nesmatraju više kao osobe spadajuće u red, zavod ili samostan, nego mogu podpunu vlastnost steći; slobodno im je razredjivati tom vlastnostju po očitovanju posliednje volje.

§. 574.

6. težka kazan zločinstvena.

Zločinac, osudjeni na smèrt, nemože od dana, kada mu je oglašena presuda, valjano očitovati svoje posliednje volje; a osudjeni na tamnicu najtežju ili težku nemože je dotle valjano očitovati, dok traje vrieme kazni njegove.

Digitized by Google

§. 575.

Trajanje valjanosti razredbe.

Zakonito očitovana posliednja volja nemože postati netvèrda radi toga, što su zaprieke kasnie nastupile.

§. 576.

Posliednja volja, koja s početka nije tvèrda, nepostaje tvèrdom za to, što je zaprieka kasnie ukinuta. Ako se u ovom slučaju neučini nikakova nova razredba, nastaje nasliedovanje zakonito.

§. 577.

II. Forma izvanjska očitovanjah posliednje volje:

Može se praviti oporuka izvan suda ili u sudu, pismeno ili ustmeno; pismeno pak sa sviedoci ili bez sviedokah.

§. 578.

1. izvansudne pismene;

Tko hoće da čini oporuku pismeno i bez sviedokah, mora nju ili zapisje svojom rukom napisati, i svojom rukom ime podpisati. Ako i nije potrebno, ali da se uklone razpre, nije s gorega priložiti dan, godinu i miesto, gdie se pravi razredba posliednje volje.

§. 579.

Ako je oporučitelj svoju posliednju volju dao napisati po drugoj kojoj osobi, treba da ju podpiše svojom vlastitom rukom. On mora suviše pred tri sposobna sviedoka, od kojih barem dva treba da su zajedno pritomni, potvèrditi, da sastavak sadèržava njegovu posliednju volju. Najposlie valja i sviedoci iznutra ili s vani, ali svagda na izpravu samu, i ne možebit na zavitak, da se

Digitized by Google

podpišu kao sviedoci posliednje volje. Nije potrebno da sviedok znade saderžaj oporuke.

§. 580.

Oporučitelj, koi neumie pisati, mora ne samo dèržat se formalnostih propisanih u prednjem §. nego i miesto podpisa treba da stavi sam znak svoje ruke i to u pritomnosti sva tri sviedoka. Da se lašnje i stalno dokaže tko je oporučitelj, opazno je takodjer, da jedan od sviedokah pristavi ime oporučiteljevo, dodavši da je to učinio miesto njega.

§. 581.

Ako oporučitelj neumie štiti, ima narediti, da mu sastavak proštie jedan od sviedokah pred dva druga sviedoka, koji su vidieli sadèržaj, i on će potvèrditi, da se sastavak taj slaže s voljom njegovom. Pisac posliednje volje može u svih slučajevih biti zajedno sviedok.

§. 582.

Ako se oporučitelj u svojoj razredbi poziva na koju cedulju ili na koi sastavak; razredba ta valja onda samo, ako rečeni sastavak ima sve one potrebnosti, koje su od potrebe da valja očitovanje posliednje volje. Izvan toga, ovakove pismene pazke, na koje se poziva oporučitelj, služe samo da izjasne (raztumače) volju njegovu.

§. 583.

Redovito jedan i isti sastavak valja samo za jednoga oporučitelja. Iznimka glede muža i

Digitized by Google

žene sadèržava se u poglavju o ugovorih ženitbenih.

§. 584.

Oporučitelj, koi nemože ili neće da se dèrži formalnostih potrebnih za pismenu oporuku, može praviti oporuku ustmenu.

§. 585.

2. izvansudne ustmene;

Tko ustmeno pravi oporuku, valju da očituje ozbiljski svoju posliednju volju pred tri sposobna sviedoka, koji treba da su zajedno pritomni, i da su sposobni potvérditi, da se u osobi oporučitelja nije dogodila nikakova prevara ili bludnja. Ako i nije potrebno, ali je opazno, da sviedoci, da bi lašnje upamtili, zabilježe svi zajedno, ili svak na pose očitovanje oporučiteljevo sami, ili što prie po drugom kojem.

§. 586.

Da ustmena razredba posliednje volje bude pravomoćna, treba da ju na zahtievanje svakoga, komu je do toga, potvérde spomenuta tri sviedoka suglasnim priseżnim sviedočanstvom, ili bar ostala dva sviedoka, ako jedan od njih nebi se više mogao saslušati.

§. 587.

3. sudne.

Oporučitelj može takodjer praviti oporuku pred sudom pismeno ili ustmeno. Razredbu pismenu treba oporučitelj bar svojom rukom da podpiše, i da ju on isti preda sudu. Sud će opomenuti oporučitelja, da podpis treba svojom

Digitized by Google

vlastitom rukom da priloži; zatim će sastavak sudno zapečatiti, i na zavitku naznačiti, čija se volja u njemu šadéržava. Vérhu posla toga ima se napraviti napisnik, i sastavak čuvat će se u sudu, koi će dati sviedočanstvo da ga je primio.

§. 588.

Ako oporučitelj hoće da očituje svoju volju ustmeno, očitovanje ima se primiti u napisnik, i taj će se čuvati zapečatjen onako isto, kako što je ustanovljeno u prednjem §. o sastavku pismenom.

§. 589.

Sud, koi prima pismeno ili ustmeno očitovanje posliednje volje, treba da sastoji najmanje iz dvie sudne osobe obvezane zakletvom, od kojih jedna valja da je sudac u miestu, gdie se prima očitovanje. Sviedočanstvo druge sudne osobe, osim sudca, mogu zamieniti i dva ina sviedoka.

§. 590.

Ako je nevolja, mogu gori naznačene osobe otići u kuću oporučitelja, primiti pismeno ili ustmeno očitovanje njegove posliednje volje, i zatim stavit ju u napisnik, priloživši dan, godinu i miesto.

§. 591.

Sviedoci nesposobni u posliednih naredbah.

Člani kakvoga reda duhovnoga, žene i mladići, koji nisu navèršili osamnaestu godinu,

Digitized by Google

ludi, sliepi, gluhi, ili niemi, i oni koji nerazumiu jezika oporučiteljevog, nemogu biti sviedoci u razredbah posliednje volje.

§. 592.

Tko je bio osudjen radi zločinske prevare, ili radi inog kakovog zločinstva učinjenog iz pohlepe za dobitkom, takovi za sviedoka služiti nemože.

§. 593.

Tko nije viere kèrstjanske, nemože posviedočiti posliednje volje kèrstjanina.

§. 594.

Nasliednik ili zapisovnik nije sposoban sviedok glede stvari, koja mu je ostavljena, kao što nisu sposobni ni njegov drug, roditelji, dieca, bratja i sestre, ili osobe spriateljene s njim u istom koljenu, i njegovi platjeni domaći. Da razredba bude tvèrda, mora ju oporučitelj napisati svojom rukom, ili treba da ju potvèrde tri sviedoka različna od napomenutih osobah.

§. 595.

Ako oporučitelj hoće što da ostavi onomu, koi mu piše posliednju volju, ili njegovomu zakonitomu drugu, dieci, roditeljem, bratji i sestram, ili osobam spriateljenim s njime u istom koljenu; ima se razredba ta staviti izvan dvojbe na način spomenuti u prednjem paragrafu.

Digitized by Google

§. 596.

Što se naredjuje o nepristranosti i sposobnosti sviedokah, da osobu oporučitelja stave izvan dvojbe, ima se uporavljivati takodjer i na osobe sudne, koje primaju očitovanje posliednje volje.

§. 597.

O povlaštenih razredbah posliednjo volje.

U razredbah posliednje volje, koje se prave na brodarenju ili u miestih, gdie vlada kuga ili spodobne primljive pošasti, dobri su sviedoci i člani kakvoga duhovnoga reda (fratri, kaludjeri) žene i mladići, koji su četèrnaestu godinu navèršili.

§. 598.

Za ove povlaštene razredbe posliednje volje ištu se samo dva sviedoka, od koih jedan može pisati oporuku. Ako je pogibelj od kakove primljive nemoći, nije potrebno da su oba sviedoka zajedno pritomni.

§. 599.

Poslie šest miesecih od kako je svèršeno brodarenje ili od kako je prestala pošast, gube svoju snagu povlaštena očitovanja posliednje volje.

§. 600.

Povlastice oporukah vojničkih sadèržavaju se u zakonih vojničkih.

Digitized by Google

§. 601.

Nevaljanost posliednjih razredbah radi nedostatka formalnostih.

Ako je oporučitelj zanemario i jednu samu od potrebnostih ovdie propisanih, i koje mu nisu naročito ostavljene na volju radi jedinoga opaza; očitovanje posliedniye volje nije tvèrdo.

§. 602.

Pogodbe nasliedovne valjaju samo medju mužem i ženom.

Pogodbe nasliedovne, koje se tiču svekolike zaostavštine ili njezinoga diela odredjenoga u obziru na cielost, mogu se samo valjano sklopiti medju mužem i ženom. Propisi vèrh toga sadèržavaju se u poglavju o ugovorih ženitbenih.

§. 603.

Na koliko darovanja za slučaj smèrti smatraju se kao razredba posliednje volje.

U koliko darovanje za slučaj smèrti ima se smatrati kao pogodba ili kao razredba posliednje volje, ustanovljeno je u poglavju o darovanjih.

Digitized by Google

Poglavje deseto.

O zamienicih i povierbah.

§. 604.

Zamiena običajna.

Svaki oporučitelj može u slučaju, da postavljeni nasliednik nezadobie nasliedstva, pozvati na njegovo miesto inoga; pa ako i taj nebi došao do nasliedstva, drugoga, i u istom slučaju tretjega, ili još i više zamienikah. Ova razredba zove se zamiena običajna. Tko je u redu pèrvo pozvan jest nasliednik.

§. 605.

Ako oporučitelj čineć zamienu naročito je izrekao, da imenuje drugoga nasliednika, ako pèrvi nebi mogao ili nebi hotio biti nasliednik, tad jedan od ta dva slučaja po oporučitelju izrečena, izključuje drugi slučaj.

§. 606.

Prava iz nje izlazeća.

Tereti nametnuti nasliedniku protežu se i na zamienike, koji dolaze na njegovo miesto, već ako su isti tereti po naročitoj volji oporučitelja ili po kakvoći okolnostih ograničeni na osobu nasliednika.

Digitized by Google

§. 607.

Ako su sami sunasliednici pozvani da jedan drugoga zamiene; uzima se, da je oporučitelj hotio protegnuti i na zamienu dielove odredjene u svojoj razredbi. Ako li je u zamieni, osim sunasliednikah, pozvan još drugi tko, pušteni dio nasliedstva zapada svim na jednake dielove.

§. 608.

Zamiena povierbena.

Oporučitelj može obvezati nasliednika svojeg, da ustupi poslie svoje smèrti, ili u inih stanovitih slučajevih primljeno nasliedstvo drugomu naimenovanom nasliedniku. Ova razredba zove se zamiena povierbena. Zamiena povierbena sadèržava u sebi muče običajnu zamienu.

§. 609.

U koliko roditelji mogu svojoj dieci postaviti zamienika?

I roditelji mogu svojoj dieci naimenovati nasliednika ili zamienika, ali samo za imovinu koju im oni ostavljaju, a to i onda ako bi ista dieca bila nesposobna praviti oporuke.

§. 610.

Mučeća povierbena zamiena.

Ako je oporučitelj zabranio nasliedniku da po oporuci razredjuje zaostavštinom; tad je to zamiena povierbena, i nasliednik dužan je sačuvati zaostavštinu za svoje zakonite nasliednike. Zabrana otudjiti stvar, neoduzima prava razredjivati o njom po oporuci.

Digitized by Google

§. 611.

Ograničenje zamiene povierbene.

Ako su svi nasliednici povierbeni suvremenici oporučiteljevi; red po kojem isti imaju sliediti jedan drugomu neograničuje se nikoim načinom; nu može se protegnuti na tretjega, četvèrtoga, i još dalje.

§. 612.

Ako zamienici nisu suvremenici oporučitelja, nu takovi, koi nebiahu još rodjeni kad je napravljena oporuka, tad se zamiena povierbena glede novčanih iznosakah i inih stvarih pokretnih može protegnuti do drugoga koljena. A u obziru nepokretnostih valja ona samo za pèrvo koljeno; ali kad se ustanovljuju koljena, broji se samo onaj zamienik, koi je ušao u posied nasliedstva.

§. 613.

Prava nasliednikova u zamieni povierbenoj.

Dok nenastane slučaj zamiene povierbene, postavljeni nasliednik ima ograničeno pravo vlastnosti, s pravi i obvezami uživaoca.

§. 614.

Tumačenje zamienah.

Ako je zamiena dvojbeno izrečena, ima se ona tako tumačiti, da se time sloboda nasliednika, razredjivati vlastnostju, ograniči što se manje može.

§. 615.

Načini prestanka običajne povierbene zamiene.

Zamiena običajna prestaje, čim je postavljeni nasliednik stupio u nasliedstvo; a povierbena, ako neima nikoga više od zamienikah po-

Digitized by Google

zvanih, ili ako je prestao slučaj, za koi je bila naredjena.

§. 616.

Navlastito zamiena povierbena učinjena ludomu (§§. 608 i 609) gubi svoju snagu, ako se dokaže, da je ludi bio u punoj sviesti, kad je očitovao svoju posliednju volju, ili ako mu je sud radi stečene pameti dopustio da može imovinom slobodno upravljati; i zamiena ta nezadobiva iz nova svoje snage, makar da je ludi radi povratka bolesti metnut opet pod skèrbnika, i da u to medjuvreme nije napravio nikakove posliednje razredbe.

§. 617.

Ako je oporučitelj učinio zamienu svomu dietetu, kad ovo nije imalo još nikakova potomstva; prestaje ista zamiena, ako je diete ostavilo nakon sebe potomakah sposobnih da naslieduju.

§. 618.

Povierba. Povierba (povierba porodice) jest razredba, kojom kakova imovina proglašuje se da je neprodavno dobro porodice za sve buduće nastupnike od plemena, ili za više njih.

§. 619.

Glavne vèrste povierbe. Povierba u obće ili je pèrvorodstvo, ili bližjerodstvo (majorat) ili stariešinstvo (seniorat), kako je kad zametnik njezin odredio da naslieduje ili pèrvorodjeni iz starie loze,

Digitized by Google

ili onaj iz porodice, koi je po koljenu najbližji; a izmedju više jednako bližnjih starii godinami, ili najposlie, negledajući na lozu, starii u porodici.

§. 620.

Kad je dvojba uzima se prie pèrvorodstvo, nego bližjerodstvo ili stariešinstvo; a medju ovimi bližjerodstvo prie nego stariešinstvo.

§. 621.

Nasliedovanje u njih.

U pèrvorodstvu mladja loza dolazi do povierbe tek pošto je nestalo starie loze tako, da brat posliednjega posiednika mora da ustupi miesto njegovim sinovom, unukom, praunukom i daljim potomkom.

§. 622.

Zametnik povierbe može i prevèrnuti sa svim red nasliedovanja, i pozvati mezimca iz starie loze, ili najmladjega iz svih lozah; ili može u obće pozvati onoga, koi je u koljenu najbližji zametniku povierbe, pèrvomu steciocu, ili posliednjemu posiedniku.

§. 623.

Ako o toj stvari zametnik nije stanovito izrazio svoje volje, ima se veći obzir na posliednjega posiednika, nego na zametnika povierbe i pèrvoga stecioca. Ago je više osobah u jednakom koljenu, presudjuje se za onoga, koi je starii godinami.

Digitized by Google

§. 624.

Ako je zametnik ustanovio, da povierba ima zapasti svagda najbližjemu iz porodice; pod time se razumieva onaj, koi je polag obćenoga zakonitog nasliedovanja najbližji iz mužkoga potomstva. Ako ih je više jednako bližnjih; razdieljuju oni uživanje povierbe, samo ako se iz razredbe nevidi što protivnoga tomu.

§. 625.

Ako je tko osim povierbe za lozu pèrvorodjenu, napravio drugu povierbu ili više povierbah za mladje loze; posiednik pèrve povierbe i potomstvo njegovo dolazi onda samo do posieda ine koje povierbe, ako u ostalih lozah neima više potomakah pozvanih na povierbu, i povierbe ostaju dotle samo sjedinjene u jednoj osobi, dok nepostanu iz nova dvie ili više lozah.

§. 626.

Potomstvo žensko neima redovito nikakova prava na povierbe. Ako je pak zametnik naredio izriekom, da povierba, pošto nestane mužkog koljena, prieći ima na ženske loze; tad ovo biva polag reda propisanog za nasliedovanje mužkoga spola; ali mužki nasliednici one loze, koja je stupila u posied povierbe, idu pred nasliednici spola ženskoga.

Uvieti da se zametne povierba.

§. 627.

Bez osobitoga dopuštenja vlasti zakono-

Digitized by Google

tvorne nemože se napraviti nikakova povierba. Kada se pravi, treba sastaviti popis uredan i vierodostojan svih stvarih spadajućih na povierbu, i čuvat ga u sudu. Ovaj popis služi za pravilo svaki put kad se mienja posied, i kad se razlučuje povierba od slobodne imovine. Za sigurnost povierbe valja sud da skèrbi polag osobitih propisah.

§. 628.

Kad se može poreći zametak povierbe?

Zametnik povierbe ima pravo poreći zametak povierbe, dokle tko nije stekao pravo na nju po predaji ili po pogodbi. A volja dèrži se da je porečena, ako se oporučitelju rodi mužki zakoniti nasliednik, koi se nesadéržava u povierbi.

§. 629.

Načelo o pravih čekalacah i posiednika povierbe.

Vlastnost imovine povierbene razdieljena je medju svimi čekaoci i medju onim, koi poposieduje istu povierbu. Oni imaju samo vlastnost vèrhovnu; a ovaj i vlastnost koristovnu.

§. 630.

Osobita prava čekalacah;

Vlastnost vèrhovna daje pravo čekaocem povierbe zahtievati, da se dadu na ostavu u sud zadužnice povierbene; javljati sudu zlo upravljanje dobarah povierbenih; predlagati zajedničkoga skèrbnika povierbe da zastupa povierbu i potomstvo; jednom rieči preduzimati sve načine, koji su potrebni da se sačuva sućanstvo povierbe.

Digitized by Google

§. 631.

Prava neograničena i obveze posiednika povierbe.

Posiednik povierbe ima sva prava i obveze, koje ima vlastnik koristovni. Njegove su svekolike koristi iz povierbine i iz priraštaja, ali ne sućanstvo povierbe. Zato nosi on i sve terete; ali neodgovara, ako se sućanstvo povierbe omalilo bez njegove krivine.

§. 632.

Prava ograničena:
a) da se tko čega odreče, i založi;

Posiednik povierbe može istina odreći se svojeg prava za sebe, ali nemože nikako za potomstvo, ma ovoga još i nebilo. Ako založi plodove od povierbe ili istu povierbu; zalog valja samo za onaj dio plodovah, što ga ima pravo sabrati, ali ne za povierbinu, ili za dio plodovah pristojeći nastupniku.

§. 633.

b) da se pretvori, promieni ili dade u nasliedni zakup povierbina.

Pod nižjesliedećimi ograničenji može posiednik povierbe nepokretnu povierbinu pretvoriti u glavnicu, promieniti zemljišta, ili podieliti ih uz primierene daće, ili dati ih takodjer u zakup nasliedni.

§. 634.

Ovih preinakah nemože činiti posiednik povierbe ako neodobri sud uredni. Sud dužan je saslušati sve poznate čekaoce; ako bi ovi bili malolietni ili nepritomni, njihove skèrbnike; takodjer skèrbnika povierbe i potomstva; dužan je prosuditi da li su važni razlozi, i osobito kada dopušta da se podiele zemljišta, treba da nastoji, da se pazi

Digitized by Google

miera propisana u naredbah političkih. Ciena ugovorena u tom slučaju, ima se uložiti kao glavnica povierbena.

§. 635.

c) da se zaduži.

Posiednik povierbe može tretji dio povierbine zadužiti; ili ako povierba sastoji u glavnicah, može tretji dio njihov dignuti. Za ovo netreba mu privoljenja čekalacah ili skèrbnikah; dosta je da sud uredni pristane na to.

§. 636.

Kako se ustanovljuje tretjina, koja se zadužiti može;

U taj tretji dio imaju se uračunati svi tereti, koji su na povierbini pod kojim mu drago imenom na takovi način, da dvie tretjine ostanu sa svim proste.

§. 637.

i prednost povierbine.

Ako se povierbina ima promieniti ili zadužiti, vriednost njezina ustanovljuje se po procieni sudnoj; a po javnoj dražbi, ako se u novac obratiti ima.

§. 638.

Način oddu-živanja.

Oddu̇živanja povierbena imaju se tako odrediti, da se svake godine povrati pet na sto na platjanje duga. Samo iz važnih uzrokah može se dopustiti da se odgodi rok.

§. 639.

Ako posiednik povierbe hoće da za svoju porabu digne opet koi iznosak od sume jur povratjene, valja na izplatu toga iznoska da platja na pose pet po sto svake godine.

Digitized by Google

§. 640.

Odgovornost nastupnika za dugove.

Nastupnik u povierbi dužan je platiti samo dugove, koje je učinio predak njegov s odobrenjem suda. Za platjanje duga, kom su rokovi jur minuli, odgovara on samo, ako rečeni dug nemože se izplatiti iz slobodne imovine predka.

§. 641.

Ako je predak na sačuvanje ili na glavni popravak povierbe učinio znatni trošak, radi kojeg imao bi pravo da zaduži povierbinu, ima mu se naknaditi trošak taj. Na tu svèrhu pak mogu nastupnici da tretjinu povierbine obterete dugom. Oddužívanja čine se na način propisani u §. 639.

§. 642.

Vierovnik povierbeni nemože iskati da mu se izplati dug, ma bio ovaj na povierbi s dopuštenjem suda, iz same povierbine, nego samo iz dohodakah njezinih.

§. 643.

Dioba plodovah posliednje lietine.

Plodovi posliednje lietine podieljuju se medju nasliednici predka i medju nastupnikom u povierbi isto, kao medju uživaocem i vlastnikom (§. 519).

§. 644.

Razdriešaj

Povierba može se razdriešiti, kad neima nade da će pridoći ikakovo potomstvo pozvano na povierbu. Ali da se razdrieši savez povierbeni,

Digitized by Google

potrebno je osim privoljenja vlastnika koristovnog i svih čekalacah, koji se imaju pozvati izrokom, da se sasluša i skèrbnik potomstva, i da sud potvèrdi.

§. 645.

Povierba prestaje, ako je propalo dobro podložno savezu tomu; ili ako su izumérle svekolike loze pozvane u pismu zakladnom, a neima nade da će biti potomakah. U posliednjem slučaju vèrhovna vlastnost sjedinjuje se s vlastnostju koristovnom, i posiednik može po volji razredjivati povierbom. ili prestanak povierbe.

§. 646.

Od zamienah i povierbah razlikuju se zaklade, kojimi odredjuju se za sva sliedeća vremena dohodci od glavnicah, zemljištah, ili pravah na obćekoristne zavode, kao: na dobra cèrkvena (prebende), na učionice, bolnice ili ubožišta, ili na uzdèržavanje nekih osobah. Propisi o zakladah sadèržavaju se u naredbah političkih. Razlika povierbe od zakladah.

Digitized by Google

Poglavje jedanaesto.

O zapisih.

§. 647.

Tko, kako i komu se može zapisati;

Zapis valja (§. 535) onda samo, ako ga je oporučitelj, koi je sposoban praviti oporuku, ostavio po tvèrdom očitovanju posliednje volje osobi takovoj, koja je sposobna nasliediti.

§. 648.

Oporučitelj može jednomu ili nekolicini sunasliednikah odrediti napried koi zapis; i glede toga zapisa smatraju se oni samo kao zapisovnici.

§. 649.

Tko je dužan izdati zapis?

Redovito, zapisi su teret spadajući na sve nasliednike po razmierju njihovoga diela nasliedstva, a to i onda, ako je zapisana kakova stvar, koja je nasliednika kakvog. Ali stoji na volji oporučitelju, da li će posebno naložiti kojemu sunasliedniku, ili i zapisovniku, da dade zapis.

Digitized by Google

§. 650.

Zapisovnik nemože oprostit se da podpuno neizpuni zapisa njemu naloženog radi toga, što ovaj dalji zapis više vriedi nego stvar, koja mu je zapisana. Ako on neprihvati zapisa; mora onaj, komu zapadne zapis taj, izvèršiti nalog oporučiteljev, ili ustupiti zapisovniku na to odredjenomu zapis, koi mu je zapao na višerečeni način.

§. 651.

Oporučitelj, koi je odredio zapis nekoj klassi osobah, kao: srodnikom, služiteljem ili siromakom, može ostaviti na volju nasliednika ili komu tretjemu da razrcdi, koja od tih osobah, i što svaka ima primiti. Ako oporučitelj nije ništa ustanovio vèrhu toga; izbor pristoji nasliedniku.

§. 652.

Zamiene u zapisih.

Oporučitelj zapisujući komu što, može narediti občenu ili povierbenu zamienu; i tad imaju se uporavljivati propisi dani u prednjem poglavju.

§. 653.

Predmeti zapisa.

Sve se može zapisati, što se nalazi u prometu: stvari, prava, radnje i ina dielanja, koja vriednost imaju.

§. 654.

Ako se zapisuju stvari, koje se nalaze istina u prometu občenom, ali koje zapisovnik ni-

Digitized by Google

je sposoban posiedovat ih za svoju osobu; ima mu se izplatiti običajna vriednost stvarih takovih.

§. 655.

Obćeno pravilo tumačenja u zapisih.

I u zapisih uzimaju se rieči onako, kako običajno znače; već ako bi se dokazalo, da je oporučitelj imao običaj skopčavati s nekimi izrazi osobiti smisao samo njemu vlastit; ili ako zapis nebi inače imao nikakove krieposti.

§. 656.

Osobiti propisi vèrhu zapisa;

a) vèrhu stvarih neke vèrste;

Ako je oporučitelj zapisao jednu ili više stvarih neke vèrste, ali nenaznačivši ih poizbližje, a u zaostavštini nalazi se više stvarih takovih; izbor pristoji nasliedniku. Ali on valja da izabere stvar, kojom se zapisovnik služiti može. Ako je pušteno zapisovniku da uzme ili izabere jednu medju više stvarih; može odabrati i najbolju.

§. 657.

Ako je oporučitelj izriekom zapisao samo iz svoje vlastnosti jednu ili više stvarih neke vèrste, a u zaostavštini nenalazi se nikakova od tih stvarih; zapis gubi svoju kriepost. Ako nebi bilo onoliko stvarih, koliko je naredjeno; zapisovnik treba da se zadovolji onimi, koje se nalaze.

§. 658.

Ako je oporučitelj zapisao jednu ili više stvarih neke vèrste ne izriekom iz svoje

Digitized by Google

vlastnosti, i ako se u zaostavštini nenalaze stvari takove; nasliednik ima ih nabaviti zapisovniku, ali takove, koje su prema njegovom staležu i potrebam. Zapis kakove summe novčane obvežuje nasliednika da ju izplati, nepazeć na to, da li u zaostavštini ima gotova novca ili neima.

§. 659.

Oporučitelj može i tretjemu komu pustiti izbor, koju stvar medju više stvarih da zadobie zapisovnik. Ako tretji taj neprimi izbora, ili ako je umro prie izbora; sud odredjuje zapis, gledajući na stalež i na potrebu zapisovnika. Takovo sudno odredjenje nastaje i onda, ako je zapisovnik umro, prie nego je učinio izbor.

§. 660.

b) zapis koje stvari stanovite;

Ako je zapis kakve stvari stanovite i ponovljen u jednoj ili u različnih razredbah, nemože ipak zapisovnik zahtievati zapis taj u naravi i u vriednosti. Ini zapisi, prem da sadèržavaju stvar iste vèrste ili isti iznosak, pristoje zapisovniku toliko putah, koliko su bili ponovljeni.

§. 661.

Zapis neima krieposti, ako zapisana stvar u vrieme posliednje razredbe biaše jur vlastnost zapisovnika. Ako ju je zapisovnik pribavio kasnie; ima mu se platiti običajna vried-

Digitized by Google

nost. Ako je zapisovnik rečenu stvar primio od samoga oporučitelja, i to bezplatno, zapis dèrži se da je ukinut.

§. 662.

c) zapis stvari tudje;

Neima krieposti zapis tudje stvari, koja niti je oporučiteljeva, niti nasliednikova ili zapisovnika, obvezanoga da ju dade komu tretjemu. Ako rečenim osobam pristoji kakav dio ili pravo na stvar; zapis valja samo za to pravo ili za taj dio. Ako zapisana stvar je založena ili otegotjena; primalac uzima takodjer i terete, koji su na njoj. Ako je pak oporučitelj naredio izriekom, da se koja tudja stanovita stvar ima kupiti i predati zapisovniku, a vlastnik neće da ju otudji za onoliko, pošto se procieni; ima se zapisovniku dati vriednost ta.

§. 663.

d) zapis kojeg iskanja;

Ako oporučitelj zapiše ono, što mu je dužan zapisovnik; nasliednik mora da povrati zadužnicu, ili da oslobodi pismeno zapisovnika od duga i od kamatah neizplatjenih.

§. 664.

Ako oporučitelj zapiše komu ono, što mu je dužan tretji koi; nasliednik mora pustiti zapisovniku iskanje s kamatami neizplatjenimi i tekućimi.

§. 665.

Zapis duga, što ga oporučitelj ima platiti zapisovniku, uzrokuje to, da nasliednik

Digitized by Google

mora priznati dug, stanovito izrečen po oporučitelju ili dokazan po zapisovniku, i neglededajuć nimalo na uviete ili rokove u zadužnici sadèržane, mora namiriti dug taj najdalje u vrieme ustanovljeno za izplatjenje ostalih zapisah. Ali priznanje to neškodi vierovnikom, koji bi iz toga mogli imati štetu.

§. 666.

Ako oporučitelj zapisom odpušta zapisovniku što mu je ovaj dužan; odpust takovi razumieva se samo za dugove, koji su bili u vrieme kad je odredjen zapis, a ne i za dugove poslie učinjene. Ako se zapisom odpušta pravo zaloga ili poručanstvo; nesliedi iz toga, da je i dug odpušten. Ako se odgode rokovi platjanja; kamate imaju se ipak dalje plaćati.

§. 667.

Ako je oporučitelj dužan kakovoj osobi koju summu, pa joj zapisuje jednaku summu; nerazumieva se da je hotio zapisom namiriti dug. Nasliednik treba da plati u ovom slučaju dva puta istu summu; jedan put kao dug, a zatim kao zapis.

§. 668.

Zapis svih neizplatjenih iskanjah, nesadèržava u sebi niti iskanjah iz javnih zadužnicah (vierovnih artiah), niti glavnicah koje su na nepokretnoj kakovoj imovini, niti iskanjah izhodećih od kakovoga prava stvarnoga.

Digitized by Google

§. 669.

e) zapis miraza (pèrćie);

Miraz (pèrćia) može se zapisati, ili za oslobodit muža od dužnosti da ga povrati, ili za obvezati nasliednika, da dade ženi donešenu kao miraz summu ili stvar bez dokaza, i bez odbienja troškovah uloženih na to. Ovdie obstoje isti propisi, koji su ustanovljeni za ina zapisana iskanja

§. 670.

Ako oporučitelj zapisuje tretjoj kakvoj osobi miraz ali ga nenaznačuje; razumieva se pod tim izrazom, bez obzira na vlastitu imovinu rečene osobe, takovi miraz, koi bi imao dati otac osobe te od srednjega stanja polag staleža svojeg.

§. 671.

Ako roditelji zapišu kćeram miraz; ima se takovi uračunati u zakoniti ili oporučni dio nasliedstva, već ako se oporučitelj naročito izrazio, da je hotio zapis taj odrediti kao predzapis.

§. 672.

f) zapis uzdèržanja, odgojenja ili hrane (kosta);

Zapis uzdèržanja sadèržava hranu, odieću, stan i ostale potrebe do smèrti, i osim toga potrebni nauk. Sve to razumieva se takodjer pod odgojenjem. Odgojenje dospieva s punolietnostju. Pod hranom (kostom) razumieva se jelo i pitje za života.

§. 673.

Što se tiče miere zapisah navedenih u

Digitized by Google

prednjem §. ako se miera ta nevidi iz naročite volje oporučitelja, ili ako se nemože izvesti iz mučeće volje njegove, koju je davanom do tada pomoćju očitovao, ima se ona ustanoviti polag staleža zapisovnika, ili polag onoga staleža, za koi je on uslied uživanoga obskèrbljenja bio pripravljen.

§. 674.

Pod pokućstvom razumievaju se samo stvari, koje su potrebne za pristojnu porabu stana; pod kućnom spravom ili namieštajem razumievaju se i stvari, koje su od potrebe za vodjenje kućanstva. Ali ako se nekaže jasnie, nesadèržava se u tom i orudje, koje je potrebno da se izvèršiva (tiera) obèrt kakov. *g)* zapis pokućstva, sprave kućne;

§. 675.

Ako je komu zapisana shrana, koja nestoji po sebi, nego čini samo dio kakove cielosti, uzima se redovito, da su ostavljene samo one stvari, koje se na smèrti oporučitelja nalaze u njoj, i na kojih hranjenje shrana je odredjena po svojoj naravi, ili kojom se je oporučitelj običajno služio. *h)* zapis shrane;

§. 676.

Ako li je shrana pokretna, ili je stvar stojeća sama po sebi; zapisovnik može iskati samo shranu, ali ne i stvari, koje se u njoj nalaze.

§. 677.

Ako je komu zapisan kakov ormar, skri-

Digitized by Google

nja ili kovčeg sa svimi stvarmi, koje se u njima nalaze; razumieva se pod tim zapisom takodjer zlato i srebro, nakit i gotovi novci, i same zadužnice, koje je zapisovnik dao oporučitelju. Ine zadužnice ili dokaznice, na kojih se osnivaju iskanja i prava oporučiteljeva, broje se amo onda samo, ako osim njih nenahodi se ništa drugoga u shrani. Na zapis žitkih stvarih spadaju takodjer i sudi odredjeni za prenos njihov.

§. 678.

i) zapis adidjara, nakita i ukrasa;

Pod adidjarom razumieva se redovito samo drago kamenje i pravi biser; pod nakitom razumieva se i lažljivo kamenje, i ures služeći na kitjenje osobe, napravljen od zlata ili srebra, pozlatjen ili posrebljen; a pod ukrasom razumieva se ono, što osim nakita, uresa i haljinah služi na kitjenje osobe.

§. 679.

k) zapis zlata ili srebra, pèrtenine, podvoza;

Zapis zlata ili srebra sadèržava u sebi zlato i srebro preradjeno i nepreradjeno, ali ne u novac skovano, nit ono, što čini samo dio ili kitjenje koje druge stvari zaostavačke, kao na pr. ure (sata) ili kutie (burmutice). Pèrtenina (rubina) nebroji se medju odieću, niti čipke medju pèrteninu, nego medju ukras. Pod podvozom razumievaju se tegleći konji i kola odredjena na ugodnost oporučitelja, s amovi (remenjem) na to spadajućimi, ali ne konji jahaći i jahaća sprava.

Digitized by Google

§. 680.

Na gotovinu spadaju i one javne vierovne artie, koje u prometu urednom prolaze za gotov novac. *l)* zapis gotovine;

§. 681.

Pod nazvanjem: dieca, ako je oporučitelj ostavio što tudjoj dieci, razumievaju se samo sinovi i kćeri; ako je pak ostavio svojoj vlastitoj dieci, razumievaju se i potomci, koji dolaze na njihovo miesto, i koji su pri smèrti oporučitelja jur bili rodjeni. *m)* što se razumeva pod nazvanjem: dieca?

§. 682.

Zapis, ostavljen srodnikom bez bližjega naznačenja, zapada onim, koji su po nasliedovanju neoporučnom najbližji, i pravilo postavljeno u §. 559 o razdieljenju nasliedstva medju takovimi osobami, koje se smatraju kao jedna osoba, ima se uporavljivati i na zapise. *n)* srodnici;

§. 683.

Ako je oporučitelj svojim službenim osobam što zapisao, pa ih je znamenovao samo po službi, koju izvèršuju; uzima se da zapis zapada onim, koji se u vrieme smèrti njegove nalaze u toj službi. Ali u tom i u drugih slučajevih, mogu ovu predmnievu uništiti protivni i jači predmnievani razlozi. *o)* službene osobe.

§. 684.

Zapisovnik zadobiva redovito (§. 699.) odmah poslie smèrti oporučitelja za se i za Dan, od kojega započimlje pravo na zapis.

Digitized by Google

svoje nastupnike pravo na zapis. Ali pravo vlastnosti na stvar zapisanu, može se zadobiti samo po propisih sadèržanih u poglavju petom o stečenju vlastnosti.

§. 685.

Dan platjanja.

Zapis pojednih stvarih zaostavštine, i prava koja se na njih odnose, mali darovi služećoj čeljadi, i pobožni zapisi, mogu se iskati odmah; a ini zapisi tek poslie godine danah od smèrti oporučitelja.

§. 686.

Ako je komu zapisana iz zaostavštine kakova stvar posebna, pripadaju zapisovniku od dana, kada je umro oporučitelj, i tekuće kamate, pridošle koristi, i svaki ini priraštaj. Nasuprot zapisovnik nosi i sve terete, koji su na zapisu, i samu štetu, ako se zapisana stvar bez tudje krivine omali, ili sa svim propadne.

§. 687.

Ako je komu zapisana kakova stanovita summa, koja treba da se namiri u rokove povratne, kao: svake godine, svakoga mieseca i tako dalje; zapisovnik zadobiva pravo na svukoliku summu toga roka, prem da je doživio samo početak istoga roka. Ali summa nemože se iskati, nego pošto prodje rok. Pèrvi rok počimlje od samèrtnog dana oporučiteljeva.

§. 688.

Pravo zapisovnika na osiguranje.

U svih slučajevih, u kojih vierovnik ima

Digitized by Google

pravo iskati osiguranje od svoga dužnika, može i zapisovnik zahtievati osiguranje zapisa svojeg. Na koi način ima se uknjižiti zapis, da se tom uknjižbom zadobiti može pravo stvarno, propisano je u §. 437.

§. 689.

Komu pušteni zapis pripada.?

Zapis, što ga zapisovnik nemože ili neće da prihvati ide zamieniku (§. 652). Ako neima nijednoga zamienika, a cieli zapis odredjen je nekolicini osobah nerazdielno ili izriekom na jednake dielove; dio što ga jedan od njih nezadobie, pripada ostalim na isti način kao nasliedstvo sunasliednikom. Osim spomenuta dva slučaja, pušteni zapis ostaje u massi nasliedstvenoj.

§. 690.

Pravo nasliednika, kada tereti izprazne massu;

Ako zapisi izprazne cielo nasliedstvo, nasliednik nemože drugo iskati, nego da mu se naknade troškovi, koje je učinio na korist masse, i da mu se dade nagrada pristojna trudu svojemu. Ako on isti neće da upravlja zaostavštinom; mora iskati, da se postavi skèrbnik.

§. 691.

Ako svi zapisovnici nemogu biti namireni iz zaostavštine; ima se prie sviuh drugih namiriti zapis uzdèržanja; a zapisovniku pristoji uzdèržanje od dana, kada mu je pripalo nasliedstvo.

Digitized by Google

§. 692.

ili kada ju nadilaze.

Ako zaostavština nedoteče da se izplate dugovi, ini dužni troškovi, i da se namire svi zapisi; imaju se ovi zapisovnikom razmierno umaliti. Zato nasliednik, dokle god je ta pogibelj, nije dužan izdati zapisa bez osiguranja.

§. 693.

Ako su pak zapisovnici jur primili svoje zapise; summa, koja se ima odbiti, odredjuje se po vriednosti, koju je imao zapis u vrieme, kada je bio primljen, i po užitcih. koji su se izvadili iz njega. Zapisovnik, da bi se oprostio toga priloga, može sa svim tim i pošto je primio zapis, povratiti u svako vrieme massi zapis, ili gori spomenutu vriednost, i koristi izvadjene. Glede popravakah i pogoršanjah, postupa se s njim kao s poštenim posiednikom.

§. 694.

O zakonitih prilozih na javne zavode.

Prilozi, koje je oporučitelj polag propisah političkih odredio u oporuci na spomoženje zavodah za uboge, invalide, bolestnike, i za javno naučavanje, nesmatraju se kao zapisi; oni su namet dèržavni; moraju ih plaćati i sami zakoniti nasliednici, i neprosudjuju se polag načelah prava posebničnog, nego samo polag naredbah političkih.

Digitized by Google

Poglavje dvanaesto.

O ograničenju i ukinutju posliednje volje.

§. 695.

Pravo oporučitelja da svoju posliednju volju ograniči ili preinači.

Oporučitelj može svoju razredbu ograničiti time, ako stavlja koi uviet ili koje stanovito doba, ako daje koi nalog, ili ako očituje koju namisao ili svèrhu.

§. 696.

Načini ograničenja posliednje volje: 1) Uviet.

Uviet zove se dogadjaj, od kojeg čini se zavisiti pravo kakovo. On je tvèrdeć ili niekajuć, kako se kad odnosi na izpunjenje ili neizpunjenje dogadjaja. Uviet je odgadjajuć, ako namienjeno pravo svoju kriepost zadobie tek pošto se dogadjaj izpunio; on je razvežujuć ako, čim on nastane, namienjeno pravo gubi se.

§. 697.

Propisi: *a)* o uvietih nerazumljivih;

Uvieti, koji su sa svim nerazumljivi, dèrže se kao da nisu priloženi.

§. 698.

b) o nemogućnih ili nedopuštenih;

Razredba nije tvèrda, kojom se daje komu kakovo pravo pod odgadjajućim nemogućnim uvietom, prem da je nemogućnost izpuniti uviet kasnie pridošla, i prem da je bila poznata opo-

Digitized by Google

ručitelju. Uviet razvežujuć i nemogućan smatra se kao da nije priložen. Sve to valja i za uviete nedopuštene.

§. 699.

c) o mogućnih i dopuštenih;

Ako uvieti su mogući i dopušteni, pravo zaviseće od njih zadobiva se samo točnim izpunjenjem njihovim; ma zavisili uvieti ti od slučaja, od volje postavljenog nasliednika, zapisovnika, ili od koga tretjega.

§. 700.

d) uviet nevienčanja;

Uviet, da se nasliednik ili zapisovnik nemože oženiti ni onda, kad je postao punolietan, smatra se kao da nije priložen. Ovaj uviet treba da izpuni samo udova osoba, ako ima jedno ili više diece. Uviet, da nasliednik ili zapisovnik neuzme nieku stanovitu osobu, može se valjano naložiti.

§. 701.

e) ako je uviet izpunjen još za života oporučitelja.

Ako uviet propisani u razredbi posliednje volje sbio se je još za života oporučiteljeva; ima se ponoviti poslie smèrti njegove onda samo, ako uviet sastoji u kakovom dielanju nasliednika ili zapisovnika, koje on ponoviti može.

§. 702.

Da li uviet treba razpružiti i na nasliednike.

Uviet, naložen nasliedniku ili zapisovniku, neproteže se na njihove zamienike, bez naročitog očitovanja oporučiteljeva.

§. 703.

Kriepost mogućega od-

Da se steče ono, što je komu ostavljeno

Digitized by Google

pod uvietom odgadjajućim, potrebno je, da osoba, kojoj je ostavljeno, preživi izpunjenje uvieta, i kada nastane uviet taj, da je sposobna nasliedovati. gadjajućeg uvieta.

§. 704.

Ako se nezna, da li će doći ili nedoći vrieme, na koje je oporučitelj ograničio pravo namienjeno; ograničenje to smatra se kao uviet. 2. Vrieme ustanovljeno.

§. 705.

Ako je vrieme takovo, da mora svakako doći; pravo namienjeno prenosi se kao ina prava bezuvietna i na nasliednike obdarene osobe, i samo predaja odlaže se do roka ustanovljena.

§. 706.

Ako bi bilo očevidno, da vrieme ustanovljeno u razredbi posliednje volje nemože nigda doći; ustanovljenje toga vremena smatra se tako, kao da je priložen kakov ne-mogući uviet. Samo u slučaju, da se oporučitelj po svoj prilici pomeo u razbroju vremena, ima se ustanoviti vreme to po vierojetnoj volji oporučitelja.

§. 707.

Dokle god pravo nasliednika ili zapisovnika ostaje odgodjeno radi uvieta još neizpunjena, ili radi vremena, koje još nije nastalo; dotle imaju miesta, u pervom slučaju medju nasliednikom zakonitim i postavljenim, a u drugom medju nasliednikom i zapisovnikom u obziru medjutomnoga posieda i uživanja zaostav- Pravno odnošenje medju nasliednikom zakonitim i postavljenim, ili medju nasliednikom i zapisovnikom glede uvieta, koi se još nije sbio, ili glede

vremena koje još nije nastalo.

štine ili zapisa, ona ista prava i obveze, kao u zamieni povierbenoj.

§. 708.

Tko zadobiva nasliedstvo ili zapis pod uvietom niekajućim ili razvežujućim, ili samo na neko odredjeno vrieme, taj ima ista prava i obveze prema onomu, komu zapada nasliedstvo ili zapis, kada nastane uviet ili vrieme odredjeno, koje ima nasliednik ili zapisovnik prema zamieniku povierbenom (§. 613).

§. 709.

3. Nalog.

Ako je oporučitelj ostavio komu zaostavštinu ili zapis pod uvietom, da mu izpuni kakov nalog; nalog taj smatra se kao uviet razvežujuć tako, da nasliednik ili zapisovnik gubi stvar ostavljenu mu, ako se neizpuni nalog (§. 696).

§. 710.

Ako se nalog točno izpuniti nemože, treba bar nastojati približit mu se koliko se može. Ako i to nemože da bude; tad osoba, kojoj je naloženo, zadèržava ipak zaostavštinu odredjenu joj, ako iz volje oporučitelja nebi se protivno vidilo. Tko se sam učinio nesposoban izpuniti nalog, gubi ostavljenu mu zaostavštinu.

§. 711.

Ako je oporučitelj očitovao istina svèrhu, na koju odredjuje zaostavštinu, ali nije ju naložio kao dužnost osobi obdarenoj; ova nemože

Digitized by Google

biti prisiljena, da obrati zaostavštinu na istu svèrhu.

§. 712.

Nevalja ona razredba, kojom oporučitelj nalaže svomu nasliedniku kakovo dielanje nemogućno ili nedopušteno s tim dodatkom, ako neizpuni naloga, da ima izdati kakov zapis tretjemu.

§. 713.

O ukinutju naredbah poslièdnje volje imenito: 1. pravljenjem nove naredbe, oporuke;

Kasnia tvèrda oporuka uništuje prednju oporuku ne samo u obziru postavljenja nasliednika, nego i glede ostalih razredbah, već ako bi oporučitelj u kasnioj oporuci razgovetno očitovao, da prednja oporuka ima obstati sa svim ili stranom. Ovaj propis valja i onda, ako se u kasnioj oporuci postavlja nasliednik pozvan samo u kakov dio nasliedstva. Drugi ostavši dio nezapada nasliednikom postavljenim u prednjoj oporuci, nego prelazi na nasliednike zakonite.

§. 714.

ili zapisjem,

Kasnie zapisje, od kojega više njih mogu obstojati jedno uz drugo, uništuje samo u toliko prednje zapise ili zapisja, u koliko se ova protive kasniemu zapisju.

§. 715.

Ako se nemože razaznati, koja je oporuka ili koje je zapisje kasnie; valjaju ova u kokoliko zajedno mogu obstati, i tad uporavljivaju se propisi ustanovljeni u poglavju vèrhu zajednice vlastnosti.

Digitized by Google

§. 716.

prem da je nepreinačivost prio čitovana.

Prem da je u oporuci ili u zapisju bio priložen dometak, to jest, da svaka kasnia razredba u obće, ili koja nije znamenovana po kojem stanovitom biljegu jest nikakova i bez ikakove krieposti; to ipak nesmeta oporučitelju da preinači svoju posliednju volju; ali ako u kasnioj razredbi nije on porekao izriekom rečeni obćeni ili posebni dometak; ima se dèržati da je tvèrda priašnja, a ne kasnia volja njegova.

§. 717.

2. Porekom;

Ako oporučitelj hoće da ukine svoju razredbu a da nepravi nove, moraju izriekom ustmeno ili pismeno poreći, ili uništiti izpravu.

§. 718.

Poreka može se valjano učiniti samo u takovom stanju, u kojem je tko sposoban očitovati posliednju volju. Kog je sud proglasio razmetnikom, takovi može svoju posliednju volju valjano poreći.

§. 719.

a) naročitom.

Ustmena poreka sudne ili vansudne razredbe posliednje volje ište toliko i takovih sviedokah, koliko ih je potrebno za valjanost ustmene oporuke; a za pismenu poreku ište se očitovanje pisano i podpisano rukom oporučitelja, ili bar podpisano po njemu i po sviedocih, koji su od potrebe u oporuci pismenoj.

Digitized by Google

§. 720.

Razredba, kojom oporučitelj zabranjuje nasliedniku ili zapisovniku pod gubitak kakove koristi odredjene mu, da se suprotivi (razpru zametne) posliednjoj njegovoj volji, neima krieposti onda, ako se napada samo istinitost ili smisao razredbe.

§. 721.

Tko u svojoj oporuci ili u zapisju prereže podpis, prevuče ga, ili izbriše cieli sadèržaj, taj uništuje svoju razredbu. Ako je medju više jednakoglasećih izpravah uništena samo jedna; nemože se odtuda suditi, da je porečena razredba.

b) mučećom;

§. 722.

Ako su se spomenuta pokvarenja izprave dogodila samo slučajno, ili ako se je izgubila izprava; posliednja volja negubi svoje krieposti; ali nenadni taj slučaj ima se dokazati po načinih ustanovljenih u sudovniku, a sadèržaj dokaznice po načinu, kojim se ima dokazati ustmena razredba posliednje volje.

§. 723.

Ako je oporučitelj uništio kasniu razredbu, a priašnju pismenu ostavio čitavu; priašnja pismena razredba zadobiva opet svoju snagu. Ustmena priašnja razredba time neoživljuje.

Digitized by Google

§. 724.

ili c) predmnievanom ;

Zapis dèrži se da je porečen, ako je oporučitelj iztierao i primio iskanje komu zapisano; ako je otudjio stvar zapisanu komu i nije ju opet natrag zadobio; ili ako ju je pretvorio u drugu na takav način, da je stvar izgubila svoju priašnju sliku i svoje priašnje ime.

§. 725.

Ali zapis obstoji, ako je dužnik svojevoljno platio dug; ako stvar zapisana otudjena je po naredbi sudnoj; ili ako je bez privoljenja oporučiteljeva preobratjena u inu stvar.

§. 726.

3. odrečenjem nasliednikah.

Ako ni nasliednik ni zamienik neće ili nemože prihvatiti zaostavštine; pravo nasliedstva prelazi na nasliednike zakonite. Ovi su pak obvezani izvèršiti ostale naredbe oporučitelja. Ako se i ti odreku nasliedstva, tad zapisovnici smatraju se razmierno kao nasliednici.

Digitized by Google

Poglavje trinaesto.

O nasliedovanju zakonitom ili neoporučnom.

§. 727.

Slučajevi nasliedovanja zakonitog.

Ako pokojnik nije ostavio nikakova tvèrda očitovanja posliednje volje; ako u tom očitovanju nije razredio vèrhu ciele svoje imovine; ako osobam, kojim je po zakonu bio dužan ostaviti dio nasliedstva, nije ostavio pristojeći dio; ili ako postavljeni nasliednici nemogu ili neće da prihvate nasliedstva; tad nastaje sa svim ili s'ranom nasliedovanje zakonito (neoporučno).

§. 728.

Ako neima tvèrda očitovanja posliednje volje; svakolika zaostavština pokojnikova zapada nasliednikom zakonitim. Ako pak ima tvèrdog očitovanja posliednje volje, tad zapada spomenutim nasliednikom onaj dio nasliedstva, koi u rečenom očitovanju nije nikomu ostavljen.

Digitized by Google

§. 729.

Propis za slučaj skratjenoga diela zakonitog.

Ako je očitovanjem posliednje volje učinjeno krivo osobi, kojoj je oporučitelj po zakonu bio dužan ostaviti dio nasliedstva, može se ona pozvati na propis zakona, i iskati po sudu dio nasliedstva pristojeći joj polag sliedećega poglavja.

§. 730.

Nasliednici zakoniti: I. Srodnici podriekla zakonitog.

Nasliednici zakoniti jesu najprie oni, koji po podrieklu ženitbenom u rodu su s pokojnikom u najbližjoj lozi. Loze rodbine ustanovljuju se na sliedeći način.

§. 731.

Loze srodnikah sposobnih nasliedovati.

Na pèrvu lozu spadaju oni, koji izlaze od pokojnika kao stabla svojeg, to jest, njegova dieca i njihovi potomci.

Na drugu lozu spadaju otac i mati pokojnika, zajedno s onimi, koji izhode od otca i od matere, to jest, njegova bratja i sestre i njihovi potomci.

Na tretju lozu spadaju diedovi i babe s bratjom i sestrami roditeljah, sa svojimi potomci.

Na četvèrtu lozu spadaju pradiedovi i prababe pokojnika sa svojimi potomci.

Na petu lozu spadaju šukundied i šukunbaba pokojnika s onimi, koji izlaze od njih.

Na šestu lozu spadaju prašukundied i prašukunbaba pokojnika s onimi, koji izhode od njih.

Digitized by Google

§. 732.

1. Loza: Dieca.

Ako pokojnik ima diece zakonite pèrvoga koliena, zapada im svekoliko nasliedstvo; bila dieca mužkoga ili ženskoga spola; rodila se za života pokojnikova ili poslie smèrti njegove. Ako je više diece, razdieljuju nasliedstvo po broju svojem. Unuci izhodeći od diece još živeće, i praunuci izlazeći od unukah još živećih neimaju prava nasliedovati.

§. 733.

Ako je kakovo diete pokojnika umèrlo prie njega, i ako ima od njega jedan ili više unukah; dio, koi bi pristojao dietetu pokojnomu, zapada vaskolik unuku zaostavšemu, ili na jednake dielove unukom, ako je više od jednoga. Ako je i od tih unukah jedan umro, a ostavio poslie sebe praunukah; dio pokojnoga unuka razdieljuje se na isti način medju praunuke. Ako od kakova pokojnika ima potomakah još daljih; dioba čini se razmierno polag ovoga propisa.

§. 734.

Nasliedstvo razdieljuje se na ovaj način, ne samo kada unuci od pokojne diece sastaju se s diecom još živećom, ili dalji potomci s bližjimi potomci oporučitelja; nego i tada, kad se nasliedstvo ima razdieliti medju unuke od različne diece, ili medju praunuke od različnih unukah. Za to unuci ostavljeni od sva-

Digitized by Google

koga dieteta, i praunuci ostavljeni od svakoga unuka, bilo ih mnogo ili malo, nemogu nigda više ili manje zadobiti, nego bi zadobilo pokojno diete ili pokojni unuk, da su ostali živi.

§. 735.

2. loza: Roditelji i njihovi potomci.

Ako neima nikoga, koi izlazi od samog pokojnika; nasliedstvo zapada onim, koji su mu srodnici u drugoj lozi, to jest: njegovim roditeljem i njihovim potomkom. Ako su još živa oba roditelja; pristoji im svekoliko nasliedstvo na jednake dielove. Ako je jedan od tih roditeljah umro; ostavljena njegova dieca ili potomci ulaze u pravo njegovo, i polovina, koja bi bila zapala pokojniku, razdieljuje se izmedju njih po načelih ustanovljenih u §§. 732 — 734 glede diobe nasliedstva medju diecom i daljimi potomci pokojnika.

§. 736.

Ako su umèrla oba roditelja pokojnika, tad ona polovina nasliedstva, koja bi zapala otcu, razdieljuje se medju ostavljenu diecu njegovu i njihove potomke; a druga pola, koja bi pristojala materi, razdieljuje se medju diecu njezinu i njihove potomke polag §§. 732—734. Ako roditelji neostave poslie sebe ine diece osim one, koju su zajedno porodili, ili potomke njihove; obadvie polovine razdieljuju se medju njih na jednake dielove. Ali ako osim te diece, otac ili mati, ili njih oboje,

Digitized by Google

ostave diece od ine ženitbe; dieca od istoga otca i matere ili njihovi potomci, zadobivaju koliko od polovine otčeve toliko i od materine dio pristojeći im, jednak s polubratjom i polusestrami.

§. 737.

Ako je koi od roditeljah pokojnika umro, a nije ostavio poslie sebe ni diece ni potomakah; cielo nasliedstvo zapada drugomu roditelju koi još živi. Ako ni taj nije više živ; svekoliko nasliedstvo razdieljuje se medju njegovu diecu i potomke polag načelah jur navedenih.

§. 738.

3. loza: Diedovi i babe i njihovi potomci

Ako su roditelji pokojnika umèrli bez potomakah; nasliedstvo prelazi na tretju lozu, to jest: na dieda i na babu pokojnika i njihovo potomstvo. Nasliedstvo razdieljuje se tada na dva jednaka diela. Jedna pola spada na roditelje otčeve i njihove potomke; druga na roditelje materine i njihove potomke.

§. 739.

Svaka od tih polovinah razdieljuje se na jednake dielove medju diedove i babe jedne i druge strane, ako obadvie strane još živu. Ako su preminuli died ili baba, ili oboje od jedne ili od druge strane; tad se polovina, koja je zapala ovoj strani, razdieljuje medju diecu i potomke toga dieda i babe polag onih

Digitized by Google

načelah, po kojih cielo nasliedstvo ima se razdieliti u drugoj lozi medju diecu i potomke roditeljah pokojnika (§§. 735—737).

§. 740.

Ako su died i baba od strane otčeve ili materine umèrli, i ako neima potomakah ni od dieda ni od babe ove strane; svekoliko nasliedstvo zapada diedu i babi još živećim od druge strane; ili, poslie njihove smèrti, njihovoj zaostavšoj dieci i potomkom.

§. 741.

4. Loza: Pradiedovi i prababe i njihovi potomci.

Kad nestane sa svim tretje loze, zakonito nasliedovanje prelazi na četvèrtu. Na tu lozu spadaju roditelji otčevoga dieda i njihovi potomci; roditelji otčeve babe sa svojimi potomci; roditelji materinoga dieda sa svojim potomstvom; i roditelji materine babe i njihovi potomci.

§. 742.

Ako od sva ta četiri stabla ima srodnikah; nasliedstvo razdieljuje se medju njih na četiri jednaka diela, i svaki dio razdieljuje se opet medju osobe spadajuće na svako stablo polag istih onih načelah, po kojih biva zakonita dioba cieloga nasliedstva medju roditelji pokojnika i njihovimi potomci.

§. 743.

Ako se jur zatèrlo jedno od četiri stabla spadajuća na ovu lozu; dio njegov nezapada

Digitized by Google

svim ostalim trema stablom, nego, ako se zatèrlo stablo od strane otčeve, polovina nasliedstva prelazi na drugo stablo od strane otčeve; ako li se zatèrlo stablo od strane materine, polovina nasliedstva zapada na isti način drugomu stablu od strane materine. Ako su se pak zatérla oba stabla od strane otčeve i materine; cielo nasliedstvo zapada dvama stablom od druge strane; pa ako se i od tih jedno jur zatèrlo, prelazi na jedino još zaostavše stablo od ove strane.

§. 744.

5. Loza: Šukundied i šukunbaba i potomci njihovi.

Ako od četvèrte loze neima više nikakova srodnika u životu; nasliedstvo zapada petoj lozi, to jest: šukundiedu i šukunbabi pokojnika i njihovim potomkom. Na ovu lozu spada stablo otčevih diedovah i babah otčevoga dieda; stablo materinih diedovah i babah otčevoga dieda; stablo otčevih diedovah i babah otčeve babe; stablo materinih diedovah i babah otčeve babe; stablo otčevih diedovah i babah materinoga dieda; stablo materinih diedovah i babah materinoga dieda; stablo otčevih diedovah i babah materine babe; i stablo materinih diedovah i babah materine babe.

§. 745.

Svako od tih osam stabalah ima jednako pravo nasliedstva s ostalimi, i ako od svakoga stabla ima srodnikah, nasliedstvo razdieljuje

Digitized by Google

se medju njih na osam jednakih dielovah, i svaki dio podrazdieljuje se medju osobe spadajuće dotičnomu stablu, polag reda propisanog u prednjih lozah.

§. 746.

Ako se zatèrlo jedno od tih osam stabalah; tad ono, što bi bilo zapalo otčevim diedovom ili babam kojega dieda ili babe, prelazi na stablo materinih diedovah ili babah toga istoga dieda ili babe; a ono, što bi pristojalo materinim diedovom ili babam kojega dieda ili koje babe zapada stablu otčevih diedovah ili babah istoga dieda ili iste babe.

§. 747.

Ako su se zatèrla oba stabla kojega dieda ili koje babe; dielovi spadajući na otčevu stranu pokojnika, ostaju kod zaostavših još stabalah otčeve strane; a dielovi spadajući na stranu materinu pokojnika, ostaju kod zaostavših još stabalah od strane materine. Ali ako u sva četiri stabla od strane otčeve, ili u sva četiri stabla od strane materine neima više nikakova srodnika; zadobiaju cielo nasliedstvo stabla, koja se nalaze od druge strane.

§. 748.

6. Loza: Prašukundied i prašukunbaba i potomci njihovi.

Ako se najposlie zatèrla sa svim i peta loza; zakonito nasliedovanje prelazi na šestu, to jest: na prašukundieda i prašukunbabu pokojnika, i njihove potomke. Na ovu lozu spa-

Digitized by Google

daju šestnaest stabalah, to jest: stabla onih roditeljah, od kojih su izašli praroditelji pete loze. Ako od svakoga od tih stabalah nalazi se živih srodnikah; nasliedstvo razdieljuje se po broju stabalah na šestnaest jednakih dielovah, i svaki dio od tih stabalah podrazdieljuje se polag načelah jur navedenih medju srodnike spadajuće na isto stablo.

§. 749.

Ako od nekih od tih stabalah neima više u životu nikakovih srodnikah; dielovi njihovi prelaze na ona stabla, koja se po propisu §§. 743 i 746 nalaze u najbližjoj svezi sa zatèrtimi stabli. Ako ima živih srodnikah samo od jednoga stabla, pristoji im se cielo nasliedstvo.

§. 750.

Ako je tko u rodu s pokojnikom više nego s jedne strane; uživa on sa svake strane ono pravo nasliedstva, koje mu pristoji kao srodniku smatranom posebno s te strane(§. 736).

§. 751.

Izključenje daljih srodnikah.

Na tih šest lozah rodbine zakonite ograničuje se pravo nasliedstva za onu imovinu, koja se može slobodno prenieti na nasliednike. Dalji srodnici pokojnika izključeni su od nasliedovanja neoporučnog.

§. 752.

II. Pravo nasliedovanja neoporučnog

Dieca rodjena van ženitbe, i pozakonjena po kasnioj ženitbi svojih roditeljah; kao i

Digitized by Google

diece pozakonjene.

ona dieca, kojoj pripada osobito dobročinstvo sadèržano u §. 160, sa svim tim što je obstojala zaprieka u vrieme, kada sklopiše ženitbu njihovi roditelji, uživaju pod ograničenji sadèržanimi u istom §. 160 i u §. 161 prava diece zakonite i glede nasliedovanja neoporučnog.

§. 753.

Diete nezakonito, koje je pozakonjeno milostju zakonotvorca, ima na otčevu zaostavštinu pravo nasliedovanja neoporučnog onda samo, ako je na otčevu prošnju bilo pozakonjeno na tu svèrhu, da uživa jednaka prava s diecom zakonitom na imovinu, koja se može slobodno prenieti na nasliednike.

§. 754.

III. Diece nezakonite.

U obziru matere, dieca nezakonita imaju isto pravo, koje pristoji dieci zakonitoj u nasliedovanju neoporučnom na imovinu, koja se može slobodno prenieti na nasliednike. Ali dieca nezakonita neimaju nikakova prava nasliedovanja neoporučnog na zaostavštinu otčevu i otčevih srodnikah, niti na zaostavštinu roditeljah, dieda i babe, i ostalih srodnikah materinih.

§. 755.

IV. Diece uzete pod svoje.

Dieca uzeta pod svoje imaju u nasliedovanju neoporučnom jednako pravo, kao dieca zakonita na nasliedstvo, koje njihovi poočim

Digitized by Google

ili pomajka mogu slobodno prenieti na nasliednike. Glede srodnikah poočima ili pomajke, ili zakonitog druga rečenog poočima ili pomajke, bez čijega je privoljenja diete bilo uzeto pod svoje, nepristoji dieci nezakonitoj pravo nasliedovati ih. Ali zadèržavaju pravo nasliedovanja neoporučnog na imovinu svojih rodjenih roditeljah i srodnikah (§. 183).

§. 756.

V. Pravo nasliedovanja roditeljah u obziru diece spomenute u §§. 752—754.

Na zaostavštinu diece pozakonjene, ili nezakonite koja uživaju osobitu milost zakona, imaju njihovi roditelji isto zamienito pravo, koje pristoji dieci na zaostavštinu svojih roditeljah (§§. 752 — 754). Imovinu nezakonitog nepozakonjenog dieteta, može samo mati naslièditi; otac, svi diedovi i babe, i ini srodnici dieteta izključeni su od nasliedovanja. I posinitelji (poočim i pomajka) neimaju nikakova prava neoporučnog nasliedovanja na zaostavštinu posinka ili poćerke; zaostavština ta zapada po zakonitom nasliedovanju srodnikom posinka ili poćerke.

§. 757.

VI. Muža i žene.

Preživivšemu zakonitomu drugu pokojnika, bez razlike imao ili neimao imovine, pristoji dok je živ, ako je troje ili više diece, uživanje jednakoga diela nasliedstva kao svakomu dietetu; a uživanje četvèrtog diela zaostavštine, ako je manje od troje diece; vlastost ostaj e svagda dieci.

Digitized by Google

§. 758.

Ako neima nikakova dieteta, ali nalazi se ini kakov zakoniti nasliednik; preživivši zakoniti drug zadobiva vlastnost neograničnu na četvèrti dio zaostavštine. Ali u ovom slučaju, i u slučaju §. 757 uračunava se u dio nasliedstva ono, što preživivšemu zakonitom drugu zapada od imovine drugoga zakonitog druga po ugovorih ženitbenih, po pogodbi nasliedovnoj, ili po razredbi posliednje volje.

§. 759.

Ali ako se nenalazi niti kakov srodnik pokojnikov u gorispomenutih šest lozah, nit ini kakov nasliednik od onih, koi su pozvani u §§. 752—756, cielo nasliedstvo zapada zakonitomu drugu. Ali zakoniti drug razstavljeni po svojoj krivini, neima prava ni na nasliedstvo, ni na ikakovi dio nasliedstva druga svojeg.

§. 760.

Zaostavština ošastna.

Ako nije više živ ni zakoniti drug, zaostavština, kao dobro ošastno, zapada komori, ili onim osobam, koje polag naredbah političkih imaju pravo posvojivati ošastna dobra.

§. 761.

Iznimke od obćenoga reda nasliedovanja.

Iznimke od reda zakonitog nasliedovanja ustanovljena u ovom poglavju glede dobarah seljačkih, i zaostavštine osobah duhovnih, sadèržavaju se u zakonih političkih.

Digitized by Google

Poglavje četèrnaesto.

O dielu zakonitom i o uračunanju u dio zakoniti ili nasliedni.

§. 762.

Kojim osobam kao nužnim nasliednikom pristoji dio zakoniti.

Osobe, kojim oporučitelj dužan je u razredbi posliednje volje ostaviti neki dio nasliedstva, jesu njegova dieca; a ako nebi bilo diece, njegovi roditelji.

§. 763.

Pod imenom diece razumievaju se polag obćenoga pravila (§. 42) i unuci i praunuci; a pod imenom roditeljah svi diedovi i babe (predci). Ovdie neima miesta nikakovoj razliki medju spolom mužkim i ženskim; medju rodjenjem zakonitim i nezakonitim, čim za te osobe nastane pravo i red nasliedovanja neoporučnog.

§. 764.

Dio nasliedstva, što ga te osobe imaju pravo iskati, zove se dio zakoniti; a osobe, kojim pristoji dio taj, zovu se nužni nasliednici.

Digitized by Google

§. 765.

Koliko?

Zakon odredjuje svakomu dietetu u ime diela zakonitog polovinu od onoga, što bi mu zapalo po nasliedovanju neoporučnom.

§. 766.

i pod kakovimi ograničenji.

U lozi uzhodnoj pristoji svakomu nužnomu nasliedniku u ime diela zakonitog tretjina od onoga, što bi bio zadobio po nasliedovanju neoporučnom.

§. 767.

Tko se odrekao prava na nasliedstvo; tko je izključen prava toga polag propisah sadèržanih u poglavju osmom; ili tko je po oporučitelju iznasliedjen iz pravednog uzroka; takovi neima prava na dio zakoniti, i kada se odredjuje dio taj, smatra se kao da nije ni živ.

§. 768.

Potrebnost da se tko može iznaslieditи po zakonu.

Diete može biti iznasliedjeno:

1. ako je odpalo od kèrstjanstva;

2. ako je oporučitelja u nuždi nahodećeg se ostavilo bez pomoći;

3. ako je radi kakovog zločinstva osudjeno u tamnicu do smèrti ili za dvadeset godinah;

4. ako postojano provodi način življenja protivan javnoj ćudorednosti.

§. 769.

Radi istih uzrokah mogu i roditelji biti izključeni od diela zakonitog, a osobito onda, ako su sa svim zanemarili odgojenje dieteta.

Digitized by Google

§. 770.

U obće može se po naredbi posliednje volje oduzeti nužnomu nasliedniku dio zakoniti i za takova dielanja, koja polag §§. 540—542 čine nasliednika da je nedostojan prava nasliedovanja.

§. 771.

Uzrok iznasliedjenja, ma ga oporučitelj izrekao ili neizrekao, mora nasliednik svagda dokazati, i treba da je utemeljen u riečih i u smislu zakona.

§. 772.

Iznasliedjenje ukida se samo po naročitoj poreki očitovanoj načinom zakonitim.

§. 773.

Ako je nužni nasliednik jako zadužen, ili ako je razmetnik, te je sva prilika bojat se, da će pristojeći mu dio zakoniti propasti sa svim ili najvećim dielom dieci njegovoj; oporučitelj može mu oduzeti dio zakoniti ali tako, da isti ima preći na diecu nužnoga nasliednika.

§. 774.

Kako da se ostavi dio zakoniti.

Dio zakoniti može se ostaviti pod imenom diela nasliednog ili zapisa, a da se i nenazove dielom zakonitim. Ali nužnomu nasliedniku treba da je ostavljen sa svim čist. Svaki uviet ili teret njega ograničavajući nije tvèrd. Ako se nužnomu nasliedniku ostavlja

Digitized by Google

veći dio nasliedstva; uviet ili teret odnosi se na dio prelazeći dio zakoniti.

§. 775.

Pravna sredstva nužnog nasliednika:

a) Ako je nepravedno iznasliedjen ili skratjen u dielu zakonitom;

Nužni nasliednik, ako je iznasliedjen bez uvietah propisanih u §§. 768—773 može iskati vaskolik pristojeći mu dio zakoniti; ako li je skratjen u čistom iznosku diela zakonitog, može iskati da mu se nadopuni dio taj.

§. 776.

b) ako je sa svim mimoidjen.

Ako oporučitelj od više diece, za koju je znao da su na svietu, jedno je diete mučanjem sa svim mimoišao; i diete to može iskati samo dio zakoniti.

§. 777.

Ali ako se iz okolnostih može dokazati, da je oporučitelj za to samo mimoišao jedno od više diece, jer nije znao da je na svietu; mimoidjenik nije dužan zadovoljit se dielom zakonitim; nego može zahtievati dio nasliedstva jednak s dielom nasliedstva nužnog nasliednika, komu najmanje zapada; ako li je postavljen za nasliednika jedini još zaostavši nužni nasliednik, ili ako su svi ostali pozvani na jednake dielove, mimoidjenik može zahtievati jednaki dio nasliedstva.

§. 778.

Ako oporučitelj ima samo jednoga nužnoga nasliednika, i mimoidjega mučanjem po bludnji gorispomenutoj; ili ako se oporučitelju

Digitized by Google

bez diece, pošto je jur očitovao svoju posliednju volju, rodi nužni nasliednik, za kojeg ništa nebiaše odredio; imaju se namiriti razmierno jedni zapisi odredjeni na javne zavode, za nagradu izvèršene službe ili na pobožne svèrhe, i to tako, da njihov iznosak neima preći četvèrtog diela čiste zaostavštine; a sve ostale razredbe posliednje volje gube sa svim snagu. Ali dolaze opet do snage, ako je nužni nasliednik umro prie oporučitelja.

§. 779.

Ako diete umre prie oporučitelja, i ostavi poslie sebe potomakah; svi potomci ako su mimoidjeni mučanjem, dolaze glede prava nasliedovanja na miesto dieteta.

§. 780.

Potomci dieteta, koje je izriekom iznasliedjeno u razredbi posliednje volje, nu koje je umèrlo prie oporučitelja, imaju pravo zahtievati sami dio zakoniti.

§. 781.

Ako je nužni nasliednik u lozi uzhodnoj mimoidjen mučanjem može svagda iskati samo dio zakoniti iz masse.

§. 782.

Ako nasliednik može dokazati, da se nužni mimoidjeni nasliednik učinio krivcem kojegagod od uzrokah navedenih u §§. 768—770, radi kojih se tko može iznaslièditi; mimo-

Digitized by Google

idjenje smatra se kao mučeće pravno iznasliedjenje.

§. 783.

Tko ima prilagati, da se namiri dio nasliedni ili zakoniti?

U svih slučajevih, kada nužnomu nasliedniku nije ostavljen pristojeći mu dio nasliedni ili zakoniti, ili mu je takovi nepodpuno ostavljen; dužni su postavljeni nasliednici i zapisovnici pridodati razmierno, koliko je potrebno, da se podpuno namiri rečeni dio.

§. 784.

Način kako se odredjuje i računa dio zakoniti.

Da se dio zakoniti može pravo odrediti, treba da se točno opišu i uredno procienе sve stvari pokretne i nepokretne spadajuće na zaostavštinu, sva prava i iskanja, koja oporučitelj može slobodno prenieti na svoje nastupnike, i sve ono, što je dužan massi nasliednik ili zapisovnik. Slobodno je nužnim nasliednikom biti gdie se procienjuje, i tu činiti svoje pazke. Ali nemogu zahtievati, da se stvari od zaostavštine prodadu na tu svèrhu, da bi se time ustanovila prava vriednost njihova.

§. 785.

Od masse odbijaju se dugovi i ini tereti, koji su bili na imovini još za zivota oporučiteljeva.

§. 786.

Dio zakoniti odredjuje se bez ikakova obzira na zapise, i na ine terete, proizlazeće iz razredbe posliedne volje. Dok spomenuti dio

Digitized by Google

nije doisto ustanovljen i prisudjen svakomu nasliedniku, zaostavština smatra se glede dobitka ištete, kao dobro zajedničko po razmierju medju nasliednikom glavnim i nasliednikom nužnim.

§. 787.

Uračunanje u dio zakoniti

Što god nužni nasliednici doisto primaju iz zaostavštine po zapisih ili po mih razredbah oporučiteljevih, meće im se na račun, kada se odredjuje njihov dio zakoniti.

§. 788.

Stavlja se u dio zakoniti i ono, što je oporučitelj za života dao za miraz svojoj kćeri ili unuki, svomu sinu ili unuku, da se namiesti, ili neposredno da stupi u koju službu, da započme koi mu drago obèrt, ili što je dao na platjanje dugovah punolietnog dieteta.

§. 789.

Što se tiče zakonitog diela roditeljah, uračunava im se ono, što su prie primili, onda samo, ako im to nije bilo dano kao pomoć pripadajuća im po zakonu (§. 154) ili iz jedne tek izdašnosti.

§. 790.

ili u dio nasliedni pri nasliedovanju neoporučnom.

Kada dieca nasliedjuju po razredbi posliednje volje, uračunanje biva samo onda, ako ga je oporučitelj izriekom naredio. Nasuprot i u nasliedovanju neoporučnom ima se uračunati dietetu, što god je od oporučitelja za života njegovog primilo na svèrhu spome-

Digitized by Google

nutu u §. 788. Unuku meće se na račun svojega nasliednog diela ne samo ono, što je on sam na rečenu svèrhu neposredno primio, nego i ono, što su na istu svèrhu primili roditelji njegovi, na kojih miesto on dolazi.

§. 791.

Što su roditelji, izvan spomenutih slučajevah, dali dietetu, dèrži se da je darovano, i neuračunava se, već da su roditelji izriekom ugovorili, da se povratiti ima.

§. 792.

Roditelji mogu i u nasliedovanju zakonitom odpustiti izriekom dietetu uračunanje. Ali ako troškovi za potrebno odgojenje i obskèrbljenje ostale diece nebi se mogli namiriti niti iz njihove vlastite imovine, niti iz imovine roditeljah; ima se dietetu uračunati ono, što je primilo napried na svèrhu spomenutu u §. 788, i to toliko, koliko je od potrebe, da se odgojivaju i obskèrbljuju njegova bratja i sestre.

§. 793.

Što je diete napried primilo, treba uračunati u dio nasliedni na takovi način, da svako diete još prie diobe zadobie jednaki iznosak. Ako zaostavština nebi za ovo dotekla; diete, koje je prie štogod primilo, neima istina prava tražiti dio nasliedstva, ali i nemože biti prisiljeno, da išto povrati.

Digitized by Google

§. 794.

Kad se god uračunava, ako ono, što je primljeno, nije sastojalo u gotovom novcu, nego u inih stvarih pokretnih ili nepokretnih; vriednost nepokretnih ustanovljuje se po vremenu kad su bile primljene, a pokretnih po vremenu, kad je zapalo nasliedstvo.

§. 795.

Pravo nužnoga nasliednika na potrebno uzdèržanje,

Nužnomu nasliedniku, ma bio po zakonu izključen od svojega diela zakonitog, ima se sa svim tim odrediti svagda potrebno uzdèržanje.

§. 796.

i zakonitoga druga na pristojno uzdèržanje.

Drug zakoniti neima prava na dio zakoniti; ali ako nije bilo ugovoreno nikakovo obskèrbljenje za slučaj da bi preživio druga svojeg, ima mu se davati nedostajuće pristojno uzdèržanje dotle, dok se po drugi put neoženi (neuda). Zakoniti drug razstavljeni po svojoj krivnji, neima prava na takovo uzdèržanje.

Digitized by Google

Poglavje petnaesto.

O uzetju nasliedstva u posied.

§. 797.

Uvieti da se nasliedstvo uzme u posied po zakonu.

Nitko nesmie nasliedstva samovlastno uzeti u posied. Pravo nasliedovanja treba dokazati pred sudom, i od njega iskati prisudjenje, to jest predaju u posied zakoniti.

§. 798.

Posebni propisi obstojeći vèrhu postupanja sudnog ustanovljuju, dokle sud treba da postupa službeno poslie čije smèrti, i kojih rokovah i opazah treba se dèržati u toj razpravi o nasliedstvu. Ovdie se ustanovljuje, što ima činiti nasliednik, ili onaj, koi scieni da ima kakovo pravo na zaostavštinu, da bi zadobio posied onoga, što mu pristoji.

§. 799.

Dokazanje naslova zakonitog; očitovanje za nasliednika.

Tko nasliedstvo hoće da uzme u posied, mora dokazati pred sudom naslov zakoniti, to jest, da li mu zapada nasliedstvo po razredbi posliednje volje, po tvèrdoj nasliedovnoj

Digitized by Google

pogodbi, ili po zakonu, i mora izriekom očitovati, da prihvatja nasliedstvo.

§. 800.

Kada tko stupa u nasliedstvo, ili kad se očituje za nasliednika, treba zajedno da kaže, da li prihvatja nasliedstvo bezuvietno ili pod priuzdèržkom pravnoga dobročinstva od popisa.

§. 801.

Kriepost očitovanja bezuvietnoga,

Bezuvietno očitovanje za nasliednika čini to, da nasliednik mora da odgovara svim vierovnikom oporučiteljevim za njihova iskanja, i svim zapisovnikom za njihove zapise, ma zaostavština i nezalegla.

§. 802.

i uvietnoga;

Ako se stupa u nasliedstvo pod priuzdèržkom pravnoga dobročinstva od popisa; sud dužan je odmah latit se popisa o trošku masse. Ovakovi nasliednik na toliko je obvezan prema vierovnikom i zapisovnikom, koliko zaostavština zaleže za njihova, a i za njegova vlastna iskanja, koja mu pristoje osim prava nasliedovanja.

§. 803.

Pravo stupiti u nasliedstvo pod uvietom ili bezuvietno ili ga odbaciti.

Oporučitelj nemože oduzeti nasliedniku prava da sebi priuzdèrži gorispomenuto dobročinstvo zakona, nit može zabraniti, da se učini popis. Ako su se muž i žena odrekli to-

Digitized by Google

ga prava u pogodbi nasliedovnoj, i samo takovo odrečenje neima krieposti.

§. 804.

I onaj može zahtievati da se učini popis, komu pristoji dio zakoniti.

§. 805.

Tko svojimi pravi može sam razredjivati, takovi može stupiti u nasliedstvo bezuvietno ili pod priuzdèržkom spomenutoga dobročinstva pravnog, ili može i odbaciti nasliedstvo. Tutori i skèrbnici treba da se dèrže propisah danih na svojem miestu (§. 233).

§. 806.

Nasliednik pošto se sudno očitovao za nasliednika, nemože više poreći svojeg očitovanja, niti preinačiti očitovanja bezuvietnog, i sebi priuzdèržati pravno dobročinstvo popisa.

§. 807.

Ako medju više sunasliednikah neki se očituju za nasliednike bezuvietno, a neki, ili i samo jedan od njih pod priuzdèržkom spomenutoga pravnog dobročinstva; ima se učiniti popis, i uvietno to očitovanje za nasliednika meće se za temelj u razpravi zaostavštine. U ovom, i u svih slučajevih, u kojih se popis ima učiniti, pravno dobročinstvo popisa uživa i onaj, koi se bezuvietno očitovao za nasliednika, i to dok mu nasliedstvo nebude predano.

Digitized by Google

§. 808.

Ako je tko postavljen za nasliednika, komu bi i bez očitovanja posliednje volje pristojalo pravo nasliedovanja sa svim ili stranom; takovi nije vlastan pozvat se na zakonito nasliedovanje, i time uništiti očitovanje posliednje volje. On mora ili stupiti u nasliedstvo po razredbi oporučnoj, ili ga se odreći sa svim. Ali osobe, kojim pristoji dio zakoniti, mogu odbaciti nasliedstvo, priuzdèržavajuć sebi dio zakoniti.

§. 809.

Prenos prava nasliedovanja.

Ako nasliednik umre prie, nego je stupio u nasliedstvo koje mu je zapalo, ili prie nego ga je odbacio; njegovi nasliednici, ako ih oporučitelj nije izključio, ili ako nije odredio ine zamienike, ulaze u pravo stupiti u nasliedstvo ili ga odbaciti (§. 537).

§. 810.

Razredjenja prie predaje nasliedstva: *a)* upravljanje;

Ako nasliednik, kada stupa u nasliedstvo, dokaže dovoljno svoje pravo nasliedovanja, ima mu se dati upravljanje i uživanje zaostavštine.

§. 811.

b) osiguranje ili namirenje vierovnikah.

Za osiguranje ili namirenje vierovnikah oporučiteljevih, sud neskèrbi više nego zahtievaju vierovnici. Ali ovi nisu dužni čekati, dok se očituje nasliednik, nego slobodno im je prijaviti svoja prava proti massi, i iskati, da se

Digitized by Google

za obranu njezinu postavi skèrbnik, suprot kojemu bi mogli izvesti svoja iskanja.

§. 812.

c) razlučenje zaostavštine od imovine nasliednikove;

Ako se koi vierovnik nasliedstva, zapisovnik, ili nužni nasliednik boji, da bi pravo njegovo moglo biti u pogibelji radi smiešanja zaostavštine s imovinom nasliednika; može prie nego se prisudi nasliedstvo iskati, da se to razluči od imovine nasliednikove, da se hrani u sudu, ili po skèrbniku upravlja, da se njegovo pravo nanj predbilieži i namiri. Ali u ovom slučaju nasliednik neodgovara više vierovniku svojom imovinom, prem da se bezuvietno očitovao za nasliednika.

§. 813.

d) sazvanje vierovnikah zaostavštine.

Da bi nasliednik ili skèrbnik postavljeni dan zaostavštinom mogao poznati stanje dugovah, slobodno mu je iskati, da se izda izrok, kojim se svi vierovnici imaju sazvati da prijave i dokažu svoja iskanja u vrieme primierno okolnostim, a medjutim dok neprodje rečeni rok, da se zaustavi namirenje vierovnikah.

§. 814.

Kriepost sazvanja vierovnikah,

Ovo sudno sazvanje uzrokuje to, da vierovnici, koji se nisu prijavili u vrieme odredjeno, neimaju nikakova daljega prava na zaostavštinu, ako bi ova izplatjenjem prijavljenih iskanjah bila izpraznjena, nego na koliko im pristoji pravo zaloga.

Digitized by Google

§. 815.

Ako nasliednik zanemari dozvoljeni mu opaz, da vierovnike sudno sazove; ili ako neke od vierovnikah prijavljenih odmah namiri, negledajući na prava ostalih, pa neki vierovnici radi nedostatnosti zaostavštine ostanu neizplatjeni; odgovara im on svojom cielom imovinom, prem da se za nasliednika samo uvietno očitovao, u toliko, u koliko bi oni bili namireni, da je zaostavština po zakonu bila obratjena na namirenje vierovnikah. ili nesazvanja vierovnikah;

§. 816.

Ako je oporučitelj naimenovao izvèršioca svoje posliednje volje; stoji na volji ovomu, da posao na se uzme ili neuzme. Ako se primi posla, dužan je ili sam kao punovlastnik da izvèrši razredbe oporučitelja, ili da nemarljivoga nasliednika prisili da ih izvèrši. *e)* dokazanje po izvèršiocu oporuke, da je izpunjena posliednja volja;

§. 817.

Ako nije naimenovan izveršilac posliednje volje; ili ako naimenovani neće da se prihvati posla; dužan je nasliednik da volju oporučitelja koliko je moguće sam izpuni, ili da osigura izpunjenje njezino, i da to dokaže pred sudom. Glede stanovitih zapisovnikah, dokazat će samo, da ih je obznanio o zapisih njima ostavljenih (§. 688). ili po nasliedniku.

§. 818.

Zakoni politički posebno propisuju, što

Digitized by Google

nasliednik treba da plati u ime danakah prie nego stupi u posied nasliedstva, i šta mu valja dokazati u slučaju, da je pokojnik imao predavati račune blagajnici dèržavnoj.

§. 819.

Kad se nasliedstvo ima predati;

Čim je sud nasliednika zakonitog, po očitovanju učinjenom glede nasliedstva, pripoznao za pravoga nasliednika, i čim je nasliednik izpunio svoje obveze; prisudjuje mu se nasliedstvo, i svèršuje se razprava. U ostalom nasliednik, da bi izradio, da se vlastnost svarih nepokretnih prenese nanj, treba da se dèrži propisa §. 436.

§. 820.

Odgovornost nasliednikah zajedničkih

Kada je više nasliednikah stupilo u kakovo zajedničko nasliedstvo bez pravnog dobročinstva popisa, odgovaraju oni i poslie nego je isto prisudjeno svim vierovnikom nasliedstva i zapisovnikom, svi za jednoga i jedan za sve. Medju sobom pak dužni su prilagati po razmierju svojih nasliednih dielovah.

§. 821.

Ako su se zajednički nasliednici služili pravnim dobročinstvom popisa; odgovaraju prie nego se prisudi nasliedstvo, vierovnikom nasliedstva i zapisovnikom polag §. 550. Pošto je prisudjeno nasliedstvo, odgovara svaki pojedini i za same terete, koji neprelaze nasliedstvene masse, samo po razmierju svojega diela nasliednog.

Digitized by Google

§. 822.

Kakova sredstva osiguranja ima vierovnik nasliednikov?

Vierovnici nasliednikovi mogu istina još prie nego je prisudjeno nasliedniku nasliedstvo, izmoliti da se na zapalo mu nasliedno dobro, stavi zabrana, zalog ili predbilježenje. Ali takovo osiguranje može se dati samo pod naročitim priuzdèržkom, da neškodi pravom, koja bi se pri razpravi zaostavštine prijaviti mogla, i da nastane biti kriepostno stopèrv od vremena, kada je nasliedniku prisudjeno nasliedstvo.

§. 823.

Tužbe o nasliedstvu.

I pošto je prisudjeno nasliedstvo, može onaj, koi tvèrdi da ima bolje ili jednako pravo nasliedovanja, pozvati posiednika nasliedstva da mu ga ustupi, ili da ga podieli s njim. Vlastnost pojedinih stvarih spadajućih u nasliedstvo, netraži se tužbom o nasliedstvu, nego tužbom o vlastnosti.

§. 824.

Kriepost tih tužbih.

Ako je tuženik osudjen, da zaostavštinu ustupi sa svim ili stranom; prava radi povrata plodovah, koje je izvadio posiednik, ili radi naknade troškovah, koje je uložio u zaostavštinu, prosudjuju se polag načelah u obće ustanovljenih u poglavju vèrhu posieda o poštenom ili nepoštenom posiedniku. Tretji pošteni posiednik, koi je u to medjuvrieme zadobio kakove stvari od nasliedstva, neodgovara za to nikomu.

Digitized by Google

Poglavje šestnaesto.

O zajednici vlastnosti i o inih pravih stvarnih.

§. 825.

Postanak zajednice.

Kad vlastnost iste stvari, ili jedno i isto pravo pristoji nekolicini osobah nerazdielno, postaje zajednica. Zajednica se osniva na kakovom slučajnom dogadjaju; na zakonu; na očitovanju posliednje volje, ili na pogodbi.

§. 826.

Po različnosti izvorah (naslovah), iz kojih izlazi zajednica, ustanovljuju se poizbližje prava i dužnosti dionikah. Posebni propisi o zajednici dobarah izhodećoj od pogodbe, sadèržavaju se u poglavju dvadesetsedmom.

§. 827.

Tko ište dio kakove stvari zajedničke, dužan je dokazati svoje pravo, ako bi se ostali dionici protivili pravu tome.

§. 828.

Zajednička prava dionikah.

Dok su svi dionici suglasni, dotle predstavljaju oni jednu samu osobu, i imaju pravo razredjivati po volji stvarju

Digitized by Google

zajedničkom. Ali čim su nesložni, nijedan dionik nemože činiti u stvari zajedničkoj takove preinake, kojom bi se razredjivalo o dielu inoga dionika.

§. 829.

Prava dionikah na svoj dio.

Svaki dionik jest podpuni vlastnik diela svojeg. U koliko nevredja pravah svojih sudionikah, može on svoj dio, ili koristi njegove samovoljno i nezavisno založiti, zapisati ili inače otudjiti (§. 361).

§. 830.

Svaki dionik ima pravo iskati, da se polože računi, i podieli dohodak. Redovito može i zahtievati da se ukine zajednica; ali ne u nevrieme, ili na štetu ostalih. Zato mora on pristati na odgadjaj primieren okolnostim, i koi se lahko izbieći (ukloniti) nemože.

§. 831.

Ako se je koi dionik obvezao, da će ostati i nadalje u zajednici; nemože istina izić iz nje prie nego prodje vrieme ustanovljeno; ali obveza ta prestaje kao ine obveze, i neproteže se na nasliednike, ako ovi sami nisu pristali na to.

§. 832.

I razredbu tretjega kojeg, kojom se odredjuje kakova stvar da je zajednička, imadu izpunitì pèrvi dionici, ali ne i njihovi nasliednici. Obveza na vazdašnju zajednicu nemože obstojati.

Digitized by Google

§. 833.

Prava dionikah u stvari zajedničkoj: *a)* u obziru glavne stvari,

Posied i upravljanje zajedničkom stvarju pripada svim dionikom skupa. U poslovih tičućih se samo urednoga upravljanja i uživanja zajedničke glavnice, odsudjuje većina glasovah, koji se nebroje polag osobah, nego po razmierju dielovah dionikovih.

§. 834.

Ako se predlože važne preinake, da se sačuva ili to bolje uživa zajednička glavnica, dionici, koi su većinom glasovah bili nadvladani, mogu iskati osiguranje za buduću štetu, ili ako im se uzkrati osiguranje to, mogu zahtievati da izstupe iz zajednice.

§. 835.

Ako neće da izidju, ili ako izlazak biva u nevrieme, tad odlučuje ždrieb, odabranik, ili ako se nebi svi u tom mogli složiti, presudjuje sudac, da li se preinaka bezuvietno ili uz osiguranje dopustiti ima ili ne. Ovi načini odluke imaju miesta i kad je jednaki broj glasovah od članovah.

§. 836.

Ako se ima postaviti upravitelj stvarih zajedničkih, takovi izabira se po većini glasovah, i ako nebi bilo većine glasovah, odabira ga sudac.

§. 837.

Upravitelj kojega dobra zajedničkog sma-

Digitized by Google

tra se kao punovlastnik. S jedne strane obvezan je polagati uredni račun; a s druge ima pravo odbiti sve troškove koristno učinjene. To valja i onda, kad koi dionik upravlja dobrom zajedničkim bez naloga ostalih dionikah.

§. 838.

Ako je upravljanje ostavljeno nekolicini; tad i medju njimi odlučuje većina glasovah.

§. 839.

b) koristih i teretah;

Zajedničke koristi i tereti odredjuju se po razmierju dielovah. U dvojbi dèrži se da su dielovi jednaki; tko protivno tvèrdi, mora to dokazati.

§. 840.

Koristi proizvedene imadu se običajno razdieliti u naturi. Ali ako se takovo razdieljenje nemože učiniti; svaki dionik ima pravo iskati, da se stvari prodadu na javnoj dražbi. Vriednost izvadjena odtuda razdieljuje se razmierno medju dionike.

§. 841.

c) diobe.

U diobi stvari zajedničke, pošto je ukinuta zajednica, nevalja većina glasovah. Dioba ima se preduzeti tako, da svaki dionik bude zadovoljan. Ako se dionici nemogu da slože; odlučuje ždrieb ili odabranik, ili ako svi jednoglasno nepristaju na kojigod od ta dva načina odluke, presudjuje sudac.

Digitized by Google

§. 842.

Odabranik ili sudac odlučuje takodjer, da li je u diobi zemljištah ili sgradah dioniku potrebna kakova služnost, da svoj dio može uživati, i pod kojim uvietom ima mu se dozvoliti služnost takova.

§. 843.

Ako je koja zajednička stvar nerazdieljiva, ili ako se bar razdieliti nemože, a da se znatno neumali vriednost njezina; ima se ona, ako i jedan samo dionik uzište, prodati na javnoj dražbi, i ciena podieliti medju dionike.

§. 844.

Služnosti, medjnici (granični biljezi), i izprave potrebne za porabu zajedničku nisu razdieljive. Služnosti zemljišne od koristi su svim dionikom. Izprave, ako inače ništa nesmeta, čuvaju se kod najstariega dionika. Ostali mogu imati o svojem trošku prepise udostovierene.

§. 845.

Kada se razdieljuju zemljišta, treba zabilježiti zamienite granice polag različnosti položaja stupovi, kamenjem ili koljevi na način razgovetan i nepromienjiv. Rieke, bèrda i putovi jesu granice naravske. Da se udalji svaka prevara i bludnja, imaju se usieći u kamenje, u stupove, ili u kolje služeće za me-

Digitized by Google

djaš, kèrstovi, gèrbovi, brojevi ili ina obilježja, ili ukopati poda njih.

§. 846.

O diobi učinjenoj imaju se napraviti izprave. Dionik kakove stvari nepokretne zadobiva pravo stvarno na svoj dio onda tekar, kad je upisana u javne knjige izprava napravljena vèrhu diobe te (§. 436).

§. 847.

Sama dioba kojeg mu drago dobra zajedničkog nemože škoditi tretjemu; sva ovomu pristojeća prava zaloga, služnosti i ina prava stvarna mogu se izvèršivati poslie diobe, kao i prie diobe. I osobna prava pristojeća kakovoj tretjoj osobi prema zajednici ostaju u prijašnjoj snazi, sa svim tim da je ukinuta zajednica.

§. 848.

Isto tako nemože onaj, koi je dužan zajednici, platiti svoj dug pojedinim dionikom. Ovi dugovi imaju se platiti cieloj zajednici, ili onomu, koi ju zastupa po zakonu.

§. 849.

Što se je do sada ustanovilo o zajednici u obće; uporavljiva se takodjer na prava i stvari, koje pristoje kakovoj porodici kao zajednici, n. p. na zaklade, povierbe i t. d.

§. 850.

Ako su medjnici kojimi god okolnostmi Ponovljenje granicah.

Digitized by Google

tako pokvareni, da bi mogli takovi postati, da se sa svim nemogu poznati; svaki dionik ima pravo zahtievati, da se granice ponove zajednički. Na taj posao imaju se pozvati udionstveni susiedi, granice će se točno opisati, i troškove nositće svikolici polag prostora svojih graničnih potezah.

§. 851.

Ako su granice doista postale takove, da se nemogu poznati, ili ako prigodom ustanovljenja medjašah nastane razpra; sud brani prie svega najposliednje stanje posieda. Tko scieni da mu je time učinjeno krivo, može načinom propisanim (§. 347) iznieti dokaze, da mu pristoji pravo na posied, na vlastnost, ili ino koje pravo.

§. 852.

Najglavnia sredstva dokazivanja kada se uredjuju granice jesu; izmier i opis, ili takodjer izrisanje prepornoga zemljišta; k tomu javne knjige, i ine izprave, koje se odnose na to; najposlie kazivanja vieštih sviedokah, i mnienje izrečeno po vieštacih, pošto su razgledali miesto.

§. 853.

Ako nijedna stranka nedokaže izključivog prava na posied ili na vlastnost; sud razdieljuje preporni prostor polag dosadašnjega mirnog stanja posieda. Ali ako je i stanje po-

Digitized by Google

sieda dvojbeno, preporni prostor, po saslušanju vieštakah, razdieljuje se medju strankami polag razmierja posieda od kojega izhodi pravo, a poslie toga meću se medjnici.

§. 854.

Zajednica predmnievana.

Razori, plotovi, živice, stobori, zidovi, posebnički potoci, ždriela (kanali), prazna miesta, i spodobnini (pregrade) nalazeći se medju susiednimi zemljišti, smatraju se kao vlastnost zajednička; već ako bi gèrbovi, nadpisi ili napisi, ili koji drugi znaci i dokazna sredstva protivno sviedočila.

§. 855.

Svaki dionik može sa svoje strane služit se zidom zajedničkim do polovine debljine, može napraviti i sliepa vrata i ormare, gdie ih s protivne strane još nikakovih neima. Ali sgrada nesmie se ipak staviti u pogibelj gradjenjem dimnjaka, ognjišta, ili ine gradjevine, nit se i na koi način može smetati, da se susied služi dielom svojim.

§. 856.

Svi suvlastnici prilažu razmierno na sadèržanje takovih tinah zajedničkih. Gdie su ovi tini dvostruki, ili gdie je vlastnost razdieljena, svak sadèržava o svojem trošku ono, što pripada njemu samomu.

§. 857.

Ako tin tako stoji, da ciglje, letve, ili

Digitized by Google

kamenje samo na jednoj strani izlazi ili naginje se, ili ako su stupovi, podupornji, kolje ukopani na jednoj strani; dèrži se u dvojbi, da nerazdielna vlastnost tina jest na ovoj strani; već ako bi se protivno vidilo iz tereta ležećeg na obadvie strane, iz sklopljenja, iz inih znamenjah, ili iz inih dokazah. I onaj dèrži se da je izključivi posiednik kakvoga zida, koi posieduje nedvojbeno drugi zid jednake visine i debljine, koi ide istim pravcem.

§. 858.

Redovito, izključivi posiednik nije dužan graditi na novo svoj opali zid ili stobor; onda samo mora ih dèržati u dobrom stanju, kad bi se bojalo, da otvor škoditi može graničnomu susiedu. Obvezan je pak svaki vlastnik, da s desne strane svojega glavnog ulazka ogradi svoj prostor, i da ga razluči od prostora susiedovog.

Digitized by Google

DIO II.

Razdio drugi.

O pravih osobnih na stvari.

Poglavje sedamnaesto.

O pogodbah u obće.

§. 859.

Temelj pravah osobnih na stvar.

Prava osobna na stvari, polag kojih jedna osoba obvezana je drugoj činiti što, osnivaju se ili neposredno na zakonu; ili na pogodbi; ili na šteti, koju je tko imao.

§. 860.

Slučajevi, u kojih zakon daje neposredno komu osobno pravo na stvari, naznačeni su na svojih miestih. O pravu naknadjenja štete govori se u poglavju tridesetom.

Digitized by Google

§. 861.

Tko očituje, da će svoje pravo prenieti na koga, to jest, da će mu nešto dopustiti, nešto dati; da će zanj nešto učiniti, ili radi njega nečega se ostaviti, taj čini obećanje; ako drugi prihvati valjanim načinom obećanje to, tad suglasnom voljom obojih stranah nastaje pogodba. Dok traju uvogori, i dok obećanje još nije učinjeno, ili nije ni prie ni poslie prihvatjeno, dotle nenastaje pogodba.

§. 862.

Ako nikakovo vrieme nije bilo ugovoreno da se prihvati obećanje; ustmeno obećanje ima se prihvatiti bez odlaganja. Ako li je obećanje pismeno, treba gledati, da li se obie strane nalaze u istom miestu ili ne. U pèrvom slučaju obećanje valja prihvatiti i objaviti obećavajućoj strani, da je prihvatjeno, u dvadeset i četiri sata; a u drugom slučaju u takovo vrieme, koje je potrebno da odgovor dvaput stigne; inače je obećanje prestalo. Prie nego mine vrieme ustanovljeno, obećanje nemože se poreći.

§. 863.

Razdieljenje pogodbah.

Svoju volju može svak očitovati ne samo izriekom riečmi i znaci obće primljenimi; nego i muče takovimi dielanji, koja po razsudjenju svih okolnostih nedaju nikakova uzroka razumnoga dvojiti o njih.

Digitized by Google

§. 864.

Pogodbe obvežuju jednostrano ili dvostrano, kako kada jedna samo strana obećava štogod a druga prihvatja; ili obie strane prenose prava jedna na drugu, i zamienito ih prihvatjaju. Pèrve čine se dakle bez platje, a druge s platjom.

§. 865.

Potrebnosti tvèrde pogodbe: 1) sposobnosti osobah;

Tko neima razuma, kao i diete do sedam godinah, nesposobno je učiniti obećanje ili prihvatit ga. Ine osobe na suprot, koje zavisc od otca, tutora ili skèrbnika mogu istina prihvatit obećanje samo na njihovu korist učinjeno; ali ako prihvatjaju koi teret skopčani s obećanjem, ili obećavaju i same što, valjanost pogodbe zavisi redovito od privoljenja zastupnika ili zajedno i od suda, polag propisah ustanovljenih u poglavju tretjem i četvèrtom pèrvoga diela. Dok nije dano privoljenje to, druga strana odustati (odstupiti) nemože, ali može zahtievati da se primieran rok odredi za očitovanje.

§. 866.

Tko lukavim načinom govori, da je sposoban praviti pogodbe, i time vara drugoga, koi se nije mogao lasno ubaviestiti o tom, obvezan je na zadovoljenje.

§. 867.

Što se ište, da je tvèrda pogodba sklo-

Digitized by Google

pljena s občinom, koja stoji pod osobitom skèrbi javne uprave (§. 27), ili s njezinimi pojedinimi članovi i zastupnici, doznaje se iz njezinoga ustava i iz zakonah političkih (§. 290).

§. 868.

U koliko zločinac može praviti tvèrde pogodbe, ustanovljuje kazneni zakon o zločinstvih.

§. 869.

2) Pravo privoljenje.

Privoljenje na pogodbu treba da se očituje slobodno, ozbiljno, stanovito i razumljivo. Ako se očitovanje nemože razumieti, ako je sa svim nestanovito, ili ako se prihvati pod inimi uvieti, a ne pod onimi, pod kojimi je učinjeno obećanje; nebiva nikakova pogodba. Tko se služi izrazi nerazgovetnimi, da drugoga prevari, ili preduzima tobožno dielanje, dèrzan je dati zadovoljenje.

§. 870.

Kog je strana prihvatna prisilila na pogodbu strahom nepravednim i temeljitim, taj nije obvezan dèržati pogodbe. Da li je strah bio temeljit, prosudit će sudac iz okolnostih.

§. 871.

Ako je jedna strana lažnimi izviestji uvela u bludnju drugu stranu, i ta bludnja tiče se glavne stvari, ili bitne kakvoće njezine, i to takove, koju su strane ugovarajuće osobito imale pred očima, i na koju su smierale oči-

Digitized by Google

tovanji svojimi; tad za zavedenoga (prevarenoga) nenastaje nikakova obveza.

§. 872.

Ako li se bludnja netiče glavne stvari, niti koje bitne njezine kakvoće, nego kakove okolnosti pobočne; pogodba ostaje u snazi, ako su samo obie strane pristale na glavni predmet, a pobočnu okolnost nisu očitovale da je glavna svèrha pogodbe: ali zavedenik ima pravo iskati od onoga, koi ga je zaveo primierenu naknadu.

§. 873.

Ista ova načela imaju se uporavljivati i na bludnju dogodivšu se u osobi onoga, komu je učinjeno obećanje; u koliko pogodba bez te bludnje nebi bila napravljena, ili bila bi bar napravljena na ini način.

§. 874.

Tko je lukavštinom ili nepravednim strahom uzrokovao te se učinila kakova pogodba, mora svagda dati zadovoljenje za štetne posliedice.

§. 875.

Ako je tretji koi prisilio stranu obećavajuću na pogodbu strahom nepravednim i temeljitim, ili ju je zaveo lažnimi izviestji; pogodba je tvèrda. Samo u slučaju, ako je prihvatna strana dioništvovala u dielanju protizakonitom treće osobe, ili je o njemu očito znati morala,

Digitized by Google

ima se s njom postupati polag §§. 870—874 isto tako, kao da je ona sama drugu stranu zastrašila ili zavela.

§. 876.

Ako je strana obećavajuća sama i jedina uzrok svojoj bludnji, bila bludnja ta kakova mu drago, pogodba obstoji; već ako je bludnja prihvatnoj strani iz okolnostih u oči pasti morala.

§. 877.

Tko zahtieva da se ukine pogodba radi toga, što na nju nije pristao, treba sa svoje strane da povrati sve koristi, koje je imao iz takove pogodbe.

§. 878.

3) mogućnost činjenja (izpunjenja).

Pogodbe mogu se sklopiti o svih stvarih, koje su u prometu. Što se nemože izpuniti ili učiniti; što je sa svim nemoguće ili nedopušteno, o tom nemože se ni tvèrda pogodba učiniti. Tko takovimi obećanji vara drugoga, ili mu odkida što po krivnom neznanstvu, ili korist vadi (vuče) iz štete njegove, taj odgovara za to.

§. 879.

Osim pogodbah imenovanih na svojem miestu, nevaljaju sliedeće pogodbe:

1. ako se ugovori što za staranje, da se sklopi pogodba ženitbena;

2. ako je vidar ili koi mu drago liečnik

Digitized by Google

učinio, te mu je bolestnik obećao naročitu nagradu, sto će se primiti liečenja; ili

3. ako pravdozastupnik ugovori za sebe naročitu koju nagradu, što će se primiti parnice, ili ako je prekupio parnicu njemu povierenu;

4. ako tko nasliedstvo ili zapis, kojemu se on nada od treće koje osobe, otudjuje još za života osobe te.

§. 880.

Ako je stvar, o kojoj je učinjena pogodba, uzeta iz prometa prie nego je bila predana, pogodba dèrži se kao da nije bila sklopljena.

§. 881.

Izvan slučajevah ustanovljenih u zakonu, nitko nemože za drugoga obećavati niti obećanje prihvatjati. Ali ako je tko obećao, da će se zauzeti u tretjega, ili se još ujamčio za uspieh; takovi mora da izpuni obvezu na se uzetu polag obećanja svojeg.

§. 882.

Ako su zajedno bile obećane stvari nemogućne i mogućne; mogućne imaju se izpuniti, već ako su strane ugovarajuće postavile taj naročiti uviet, da nijedna točka pogodbe od druge razlučiti se nemože.

§. 883.

Pogodba može se učiniti ustmeno ili pis- Način (forma) pogodbah.

Digitized by Google

meno; pred sudom ili van suda, sa sviedocim ili bez sviedokah. Osim slučajevah u zakonu ustanovljenih, ova različnost u načinu (formi) nečini u obziru obveze nikakove razlike.

§. 884.

Ako su stranke naročito ugovorile da će učiniti pismenu pogodbu, pogodba ta nedèrži se da je sklopljena, dok ju stranke nepodpišu. I u ovom slučaju nije sa svim potrebno da se udari pečat.

§. 885.

Načèrtanje (punktacia).

Ako prava (formalna) izprava nije još napravljena, ali je napravljeno pismo vèrhu glavnih točkih pogodbe i podpisano od stranakah, tad samim takovim pismom utvèrdjuju se ona prava i obveze, koje su izrečene u njemu.

§. 886.

Tko pisati neumie, ili radi tielesnih manah pisati nemože, ima prizvati dva sviedoka, od kojih će jedan podpisati ime njegovo, a sam će običajno znamenje svoje ruke pristaviti.

§. 887.

Ako je napravljena koja izprava o kakovoj pogodbi; neima se nimalo gledati na ugovore ustmene tobož učinjene u isto vrieme, ali koji se neslažu s izpravom, ili sadèržavaju nove pridavke.

Digitized by Google

§. 888.

Zajednička obveza ili pravo.

Ako dvie ili više osobah obećavaju komu isto pravo ka kojoj stvari, ili ga prihvatjaju od njega; iskanje i dug razdieljuje se polag načelah o zajednici vlastnosti.

§. 889.

Za to, izuzamši slučajeve ustanovljene u zakonu, gdi je više sudužnikah kakove razdieljive stvari, svaki odgovara samo za svoj dio, i tako isto gdi je više dionikah kakove stvari razdieljive, svaki treba da bude zadovoljan dielom njemu pristojećim.

§. 890.

Ako li se radi o stvarih nerazdieljivih, vierovnik, ako je on jedini, može ih iskati od svakoga sudužnika. Ali ako je više vierovnikah, a jedan samo dužnik; ovaj nije obvezan predati stvar bez osiguranja jednomu samomu suvierovniku, nego može iskati da se svi suvierovnici pogode u tom, ili moliti da se stvar čuva u sudu.

§. 891.

Obveza ne razdieljiva.

Ako više osobah obećavaju nerazdielno istu cielu stvar na takovi način, da se obvežuju izriekom jedan za sve a svi za jednoga; svaka pojedina osoba odgovara za cielost. Zavisi tada od vierovnika, da li će od sviuh ili od nekojih sudužnikah da ište stvar svukoliku ili dielove, koje on sam izabira, ili da traži sve

Digitized by Google

to od jednoga sudužnika. Još i pošto je podignuta tužba, priuzdèržan mu je rečeni izbor ako odstupi od tužbe; i ako ga jedan ili drugi sudužnik nešto namiri, može ostatak iskati od ostalih.

§. 892.

Ako li je tko obećao istu svukoliku stvar nekolicini osobah, i ako su ove izriekom povlaštene da ju nerazdielno mogu iskati; dužnik mora dati cielu stvar onomu od vierovnikah, koi mu je pèrvi zaište.

§. 893.

Čim je jedan od sudužnikah platio vierovniku sav dug, nemože isti vierovnik ništa više iskati od ostalih sudužnikah; i čim je jedan suvierovnik po dužniku bio sa svim namiren, ostali suvierovnici ništa više tražiti nemogu.

§. 894.

Sudužnik, koi se podlaže težjim uvietom prema vierovniku, nemože time škoditi ostalim sudužnikom, i ako je komu od sudužnikah što odpušteno, ili je česa oslobodjen za svoju osobu; ostalim sudužnikom to nimalo nepomaže.

§. 895.

Ako ima više suvierovnikah, kojim je ista ciela stvar obećana nerazdielno, a jedan medju njimi primio je za se svekoliko iskanje;

Digitized by Google

ima se ustanoviti po osobitih pravnih odnošenjih obstojećih medju vierovnici, na koliko rečeni vierovnik koi je primio iskanje treba da odgovara ostalim vierovnikom. Ako li neima odnošenja takovog, tad jedan nije dužan dati razloga drugomu.

§. 896.

Sudužnik nerazdielno obvezani, koi je platio od svoga sav dug, povlašten je, ma da mu i nije ustupljeno pravo, iskati od ostalih sudužnikah naknadu, i to na jednake dielove, ako drugo kakovo osobito odnošenje neobstoji medju njimi. Ako je koi od njih bio nesposoban obvezat se, ili ako nije u stanju zadovoljiti obvezi svojoj; dio njegov imaju uzeti na se istim načinom svi suobvezanici. Oslobodjenje jednoga suobvezanika, nemože škoditi ostalim u iskanju naknade (§. 894).

§. 897.

Pobočna ustanovljenja u pogodbah: 1) uvieti;

Glede uvietah u pogodbah valjaju u obće isti propisi, koji su ustanovljeni o uvietih priloženih razredbam posliednje volje.

§. 898.

Ugovori učinjeni pod takovimi uvieti, koji se u posliednjoj volji smatraju kao da nisu priloženi, nisu tvèrdi.

§. 899.

Ako uviet propisani u kakovoj pogodbi sbio se još prie pogodbe; ima se poslie pogodbe

Digitized by Google

ponoviti onda samo, ako se uviet takovi sadèržava u dielanju onoga koi pravo steći ima, i ako on spomenuti uviet ponoviti može.

§. 900.

Pravo obećano pod uvietom odgadjajućim prelazi i na nasliednike.

§. 901.

2) uzrok privoljenja; Ako su stranke uzrok ili svèrhu svojeg privoljenja postavile izriekom kao uviet; uzrok ili svèrha smatra se kao svaki drugi uviet. Osim toga slučaja, takova očitovanja neimaju nikakova upliva na valjanost pogodbah za platju. A na pogodbe bezplatne imaju se uporaviti propisi ustanovljeni glede razredbah posliednje volje.

§. 902.

3. vrieme, miesto i način izpunjenja pogodbe. Pogodbe imaju se izpuniti u vrieme, u miestu, i na način kako su stranke ugovorile. Polag zakona, 24 ure čine jedan dan, 30 danah jedan miesec, i 365 danah jednu godinu.

§. 903.

Ako je za stečenje kojega prava ustanovljen naročiti dan; pravo se steče s početkom toga dana. Ali da se izpuni kakova obveza, cieli dan ustanovljeni na korist je osobi obvezanoj.

§. 904.

Ako nije ustanovljeno naročito vrieme da se izpuni pogodba; izpunjenje to može se

Digitized by Google

iskati odmah, to jest bez ikakova nepotrebna odgadjanja. Ako je obvezanik ostavio sebi na volju naznačiti vrieme, kad da se izpuni pogodba; treba ili čekati smèrt njegovu i dèržat se nasliednikah; ili, ako se tiče samo kakove dužnosti osobne, koja neprelazi na nasliednike, valja nastojati da sudac naznači polag pravičnosti vrieme za izpunjenje obveze. Ovomu posliednjemu propisu ima miesta i tada, ako je obvezanik obećao da će izpuniti pogodbu polag mogućnosti ili činljivosti. U ostalom imaju se i na ovo uporavljivati propisi gori ustanovljeni (§§. 704—706) glede naznačenja vremena priloženoga u razredbah posliednje volje.

§. 905.

Ako miesto, u kojem se pogodba ima izvèršiti, nemože se ustanoviti ni po ugovoru stranakah, ni po naravi ili svèrhi posla; stvari nepokretne predavaju se u miestu, gdi se nahode, a pokretne na onom miestu, gdi je obećanje bilo učinjeno. Radi miere, vage i vèrste novacah; ima se gledati na miesto, u kojem se predaje stvar.

§. 906.

Ako se obećanje može izpuniti na više načinah, izbor stoji na volji obvezaniku; ali pošto je on jednom izabrao, nemože sam uzmaknuti od izbora toga.

Digitized by Google

§. 907.

Ako je u kakovoj pogodbi naročito priuzdèržan izbor, i ovaj se uništi po slučajnoj propasti jedne ili više stvarih izberivih; strana kojoj pristoji izbor nije više obvezana dèržati pogodbe. Ali ako je tomu kriv obvezanik; ovaj treba da odgovara povlašteniku za uništenje izbora.

§. 908.

4) kapara; Ono što se daje napried kada se sklapa pogodba, smatra se, izuzamši slučaj kakovoga osobitoga ugovora, samo kao znak da je sklopljena pogodba, ili kao osiguranje da će se izpuniti, i zove se kapara. Ako se pogodba neizpuni po krivini jedne stranke; nevina stranka može zadèržati kaparu primljenu, ili iskati, da joj se dvostruko vrati kapara koju je dala. Ako li na to neće da pristane; može iskati da se izpuni pogodba, ili ako to nije više moguće, da se naknadi šteta.

§. 909.

5) odustatnina (pišmanluk). Ako se u pogodbi ustanovljuje kakovi iznosak, što ga ima platiti jedna ili druga strana u slučaju da bi htiela odustati (odstupiti) od pogodbe prie nego ju izpuni; pogodba čini se pod odustatninu ili pišmanluk. U ovom slučaju mora se ili izpuniti pogodba ili platiti odustatnina. Tko je pogodbu izpunio stranom samo; ili tko je prihvatio ono, što je druga strana

Digitized by Google

ma nešto dala na izpunjenje obećanja, taj nemože više odstupiti, ako bi odustatninu i platiti hotio.

§. 910.

Ako je dana kapara, i zajedno bude ugovoreno pravo odustati od pogodbe, a osobita odustatnina nije ugovorena; kapara stoji miesto odustatnine. Zato kada se odustane od pogodbe, davalac gubi kaparu, a primatelj vraća ju dvostruko.

§. 911.

Tko je smetan izpuniti pogodbu po svojoj krivini a ne po nenadnom slučaju, mora takodjer platiti odustatninu.

§. 912.

6) pristojbe pobočne.

Kadkad vierovnik ima pravo iskati od svojega dužnika osim glavnoga duga i pobočnih pristojbah. Takove su pristojbe: priraštaj i plodovi glavne stvari; kamate, koje su ili ugovorene ili se radi zatezanja (kárzmenja) dužnikova platiti imaju; naknada učinjene štete, ili naknada onoga što je vierovnik izgubio radi toga, što pogodba nije izpunjena kao što treba; najposlie iznosak, što ga je jedna strana na taj slučaj ugovorila za se.

§. 913.

U koliko je s pravom stvarnim sjedinjeno pravo na priraštaj ili na plodove, jur je ustanovljeno u poglavju pérvom i četvèrtom dru-

Digitized by Google

goga diela. Tko ima samo osobno pravo, taj nemože još zahtievati pristojbah pobočnih. Na koliko vierovniku pripada pravo na te pristojbe, poznaje se nešto iz posebnih vèrstah i ustanovljenjah pogodbenih, a nešto iz poglavja o pravu naknadjenja štete i zadovoljenja.

§. 914.

Pravila, polag kojih imaju se tumačiti pogodbe.

Obćena pravila navedena u pèrvom dielu (§. 6) svèrhu tumačenja zakonah, valjaju i za pogodbe. Navlastito ima se pogodba dvojbena tako tumačiti, da nikakova protivuslovja nesadèržava u sebi, i da bude kriepostna.

§. 915.

U pogodbah jednostrano obveznih dèrži se u dvojbi, da je obvezanik hotio radie uzeti na se manji nego veći teret; a u pogodbah dvostrano obveznih, rieči nerazgovetne (tamne) tumače se na štetu onoga, koji se njimi služio (§. 869).

§. 916.

Ako je posao od neke vèrste ugovoren samo prividno; treba ga prosudjivati polag onih propisah zakonitih, polag kojih po svojoj pravoj naravi prosudjen biti ima.

§. 917.

O prestanku pogodbah.

Na koi način prestaju obveze izhodeće od pogodbah, bitće ustanovljeno kod svake pogodbe na pose, i u poglavju o ukinutju obvezah u obće.

Digitized by Google

§. 918.

Sva prava i obveze izlazeće od pogodbah, prelaze na nasliednike ugovornikah; samo ako se neosnivaju jedino na osobnih odnošenjih i sposobnostih, ili ako nasliednici nisu izključeni po samoj pogodbi ili po zakonu. Obećanje još neprihvatjeno, ako umre i jedna samo strana u vrieme promišljaja, neprelazi na nasliednike (§. 862).

§. 919.

Ako jedna strana ili sa svim neizpuni pogodbe, ili je neizpuni u svoje vrieme, u miestu nadležnom ili na ugovoreni način; druga strana, osim slučajevah u zakonu ustanovljenih, ili kojega naročitoga priuzdèržka, neima prava iskati da se ukine pogodba, nego samo da se točno izpuni, i da se dade naknada.

§. 920.

Pošto je pogodba podpuno izpunjena, nemogu stranke, ma obadvie pristale na to, od nje više uzmaknuti, nego moraju sklopiti novu pogodbu, koja će se smatrati kao drugi posao.

§. 921.

Obćena ustanovljenja plateżnih pogodbah i poslovah.

U pogodbi za platju namiruju se stvari stvarima; ili dielanja, medju koja spadaju i propuštanja, dielanji; ili najposlie stvari namiruju se dielanji, a dielanja stvarima (§. 864).

Digitized by Google

§. 922.

Jemstvo. Ako tko prenosi stvar na drugoga za platju; mora jemčiti da ta stvar ima one vlastitosti, koje su izriekom ugovorene, ili koje se običajno predmnievaju u njoj, i da se ona polag naravi posla, ili polag učinjenoga ugovora uživati i upotrebiti može.

§. 923.

Slučajevi jemstva. Tko dakle pripisuje (pridaje) stvari takove vlastitosti, kojih ona neima, a bile su izriekom ugovorene, ili se polag naravi posla razumievaju da su ugovorene; tko zataji njezine neobičajne nedostatke ili terete; tko otudjiva stvar koje više neima, ili tudju stvar otudjiva kao svoju; tko lažno govori, da je stvar zgodna za neku stanovitu porabu, ili da neima ni običajnih nedostatakah i teretah; taj ima odgovarati, ako se što pojavi protivno tomu.

§. 924.

Ako se koje živinče razboli ili skapa za dvadeset i četiri ure od kako je primljeno; dèrži se da je bilo bolestno prie nego je primljeno.

§. 925.

Ista predmnieva valja ako se odkrie:

1) za osam danah u svinjah guba, a u ovacah ospice ili srab; ili za dva mieseca u posliednjih cèrv u plući i u jetri (metilj);

Digitized by Google

2) za trideset danah poslie prijetja u govedah žliezna bolest;

3) u konjih i u živini od tovara za petnaest danah poslie predaje podmukla žliezda ili bale (sakaga), i sipljivost; ili za trideset danah biesna vèrtoglavica (žura), cèrv (pundrav), ćudljivost, jasna sliepoća ili miesečja sliepoća.

§. 926.

Ovom pravnom predmnievom (§. 924 i 925) može se primatelj takovoga živinčeta služiti onda samo, ako je opaženi nedostatak javio odmah onomu, koi mu je predao živinče, ili jemcu, ili ako ovoga nebi bilo u miestu, sudu miestnomu ili vieštakom, i ako je učinio, te je živinče razvidjeno.

§. 927.

Ako primatelj zanemari ovaj opaz, mora dokazati, da je živinče bilo nedostatno još prie nego je sklopljena pogodba. Ali i predavaocu slobodno je svagda dokazati, da je spomenuti nedostatak nastao stopèrv poslie predaje.

§. 928.

Ako nedostatci kakove stvari padaju u oči, ili ako tereti, koji su na njoj, mogu se poznati iz javnih knjigah; neima miesta nikakovu jemstvu, već ako je izriekom bilo obećano, da je stvar prosta od svih nedostatakah

Digitized by Google

i teretah (§. 443). Za dugove i za ostatke, koji su na stvari, treba svagda odgovarati.

§. 929.

Tko je tudju stvar znajući sebi nabavio, takovi nemože iskati jemstva, kao što ga nemože ni onaj iskati, koi se izriekom odrekao jemstva toga.

§. 930.

Ako se stvari predaju napoprieko, to jest onako, kako stoje i leže, bez broja, miere i vage; predavalac neodgovara za nedostatke, koji su u njih spaženi, izuzamši slučaj, ako stvar neima kakove kakvoće, koju je lažno njoj pripisivao, ili koju je primatelj naročito ugovorio.

§. 931.

Uvieti jemstva.

Ako posiednik hoće da se služi jemstvom radi toga, što ište stvar tretji koi, ima oznaniti svojeg prednjika od koga je zadobio stvar, i iskati po propisu sudovnika da ga ovaj zastupi. Ako je propustio to učiniti, negubi time još prava na naknadjenje štete; ali njegov prednjik može mu u suprot staviti sve prigovore neučinjene proti tretjemu, i time sebe osloboditi od naknade u toliko, u koliko bude presudjeno, da ti prigovori, da su bili učinjeni kao što treba, bili bi proizveli različnu presudu suprot tretjemu.

Digitized by Google

§. 932.

Kriepost.

Ako nedostatak, koi daje povod jemstvu, takovi je, da se više ukloniti nemože, i da smeta urednoj porabi stvari; oštetjenik može iskati da se pogodba sa svim ukine; ali ako se može nadopuniti ono što nedostaje, n. p. u mieri ili u vagi, iskat će samo nadopunjenje to; u oba slučaja pak može tražiti i naknadu dalje štete, a i korist izmaklu, ako je druga strana radila nepošteno.

§. 933.

Prestanak prava od jemstva.

Tko jemstvo hoće da ište, mora tražiti (proizvesti) svoje pravo u tri godine, ako se tiče stvarih nepokretnih; a u šest miesecih, ako su stvari nepokretne, inače je pravo prestalo.

§. 934.

Obezžteta radi skratjenja preko polovine.

Ako u poslovi dvostrano obveznimi jedna strana nije primila od druge ni polovinu onoga, što je istoj dala polag običajne vriednosti; zakon daje strani oštetjenoj pravo iskati, da se pogodba ukine, i da se stvari povrate u prijašnje stanje. Ali drugoj strani slobodno je uzdèržati posao, nadopunjenjem onoga, što nedostaje do običajne vriednosti. Nerazmierje vriednosti odredjuje se polag onoga vremena, kada je sklopljen posao.

§. 935.

Ovomu pravnomu sredstvu neima miesta, ako ga se tko izriekom odrekao, ili ako je

Digitized by Google

očitovao, da stvar za to, jer mu je osobito omilila, prima po cienu izvanobičajnu; ako je pristao na cienu nerazmiernu, premda mu je prava ciena poznata bila; takodjer, ako se iz odnošenja osobah ugovarajućih može misliti, da su htiele sklopiti pogodbu miešovitu stranom za platju a stranom bezplatnu; ako se prava vriednost stvari nemože više pronaći; najposlie, ako je sud prodao stvar na dražbi.

§. 936.

O ugovoru buduće pogodbe.

Ugovor, polag kojega očituju stranke da će tek u napried sklopiti kakovu pogodbu, obvežuje onda samo, ako je ustanovljeno ne samo vrieme, kada se pogodba sklopiti ima, nego i glavni članci pogodbe, i ako medjutim okolnosti nebudu se tako preinačile, da se time uništi svèrha pogodbena, koja je naročito izrečena ili koja se vidi iz okolnostih, ili da jedna ili druga strana izgube povierenje. U obće izpunjenje takovih obećanjah treba iskati najdalje u godini danah poslie roka ugovorena, inače je pravo prestalo.

§. 937.

O odrečenju prigovorah.

Ako se tko u obće i bez naročitoga označenja odriče prigovorah proti valjanosti pogodbe, takovo odrečenje neima krieposti.

Digitized by Google

Poglavje osamnaesto.

O darovanjih.

§. 938.

Darovanje.

Pogodba, kojom se kakova stvar daje komu bez platje, zove se darovanje.

§. 939.

Na koliko odrečenje kakovo jest darovanje.

Tko se odreče kakovog prava, kojemu se nada, ili koje mu je zaista pripalo, ili koje je dvojbeno, a nepreda ga uredno drugomu, ili ga neodpusti obvezanoj osobi s njezinim privoljenjem; taj se nesmatra da je darodavac (darovnik).

§. 940.

Darovanje nagradno.

Sućnost darovanja ostaje ista, ma darovanje to bilo učinjeno iz priznanosti; ili radi zaslugah obdarenoga; ili kao osobita njegova nagrada; samo ako obdarenik nije od prie imao na to kakovog prava tužbenog.

§. 941.

Ako je obdarenik imao tužbeno pravo na nagradu radi toga, jer ova medju strankami biaše jur ugovorena ili zakonom propisana;

Digitized by Google

posao prestaje biti darovanje, i smatra se kao pogodba za platju.

§. 942.

Darovanja zamienita.

Ako su darovanja bila prie ugovorena na takovi način, da darovnik zamienito ima biti obdaren; tad u cielosti nenastaje nikakovo pravo darovanje, nego samo u obziru veće vriednosti.

§. 943.

Forma darovne pogodbe,

Iz darovne pogodbe, koja je učinjena samo ustmeno bez prave predaje darovane stvari, daroprimac nezadobiva nikakova tužbenog prava. Ovo pravo treba da je na pismenoj izpravi osnovano.

§. 944.

i miera darovanja.

Vlastnik neograničeni, ako pazi na propise zakonite, može razpoklanjati i svukoliku svoju imovinu. Ali pogodba, kojom se dariva buduća imovina, valja onda samo, ako neprelazi polovinu rečene imovine.

§. 945.

Na koliko darovnik odgovara za darovanje?

Tko znajući dariva tudju stvar, i ovu okolnost zataji daroprimcu, odgovara za štetne posliedice.

§. 946.

Neporečenje darovanjah.

Darovne pogodbe nemogu se redovito poreći.

Digitized by Google

§. 947.

Ako darodavac kasnie tako osiromaši, da nebi imao potrebnoga čim uzdèržavat se, vlastan je, ako se još nalazi darovana stvar ili njezina vriednost, i u koliko mu nedostaje potrebnoga uzdèržanja, iskati od obdarenika svake godine zakonite kamate od darovane summe, već ako bi i sam obdarenik nalazio se u jednakoj oskudnosti. Gdi je više daroprimalacah, ranii daroprimac obvezan je samo u toliko, u koliko prilozi kasniih daroprimalacah nisu dovoljni da se uzdèržava darodavac. Iznimke: 1. radi oskudnosti;

§. 948.

Darovanje može se poreći, ako je obdarenik krivac kakove grube neharnosti prema svomu dobročincu. Pod grubom neharnostju razumieva se takova pozleda tiela ili uvreda u poštenju, u slobodi ili u imovini, da se suprot uvrediocu može postupati službeno, ili na zahtievanje uvredjenika po zakonu kaznenom. 2. radi neharnost;

§. 949.

Radi neharnosti postaje neharni za svoju osobu posiednikom nepoštenim; i ako uvredjenik nije oprostio neharnost, a od darovane stvari ostaje još štogod u naturi ili u vriednosti, tad neharnost daje pravo i samomu nasliedniku uvredjenika da ište proti nasliedniku uvredioca, da se poreče darovanje.

Digitized by Google

§. 950.

3. radi oštetjenja dužnoga uzdèržanja;

Tko je dužan uzdèržavati drugoga, nemože povrediti pravo njegovo, čineći tretjemu darovanje. Tko je oštetjen ovakim načinom, vlastan je pozvati u sud obdarenika, da mu nadopuni ono, što darovnik nije više u stanju dati mu. Ako je više daroprimalacah, ima se uporaviti gornji (§. 947) propis.

§. 951.

4. radi oštetjenja zakonitog diela;

Tko u vrieme darovanja ima potomakah, kojim je dužan ostaviti zakoniti dio, nemože učiniti nikakovog daro anja na njihovu štetu, koje prelazi polovicu njegove imovine. Ako je ovu mieru prešao, pa rečeni potomci poslie njegove smèrti uzmogu dokazati, da čista njegova zaostavština nedoseže polovice od imovine, koju je imao kad je učinio darovanje, mogu razmierno iskati u obdarenika, da povrati suvišak, što ga je primio proti zakonu.

§. 952.

Ako obdarenik neima više darovane stvari ili vriednosti njezine; odgovara onda samo, ako ju je nepoštenim načinom pustio iz posieda.

§. 953.

5. radi oštetjenja vierovnikah;

Pod tim istim (§. 952) ograničenjem mogu se natrag iskati i oni darovi, kojimi su skratjeni vierovnici, koji su se jur nalazili, kad je učinjeno darovanje. Na vierovnike,

Digitized by Google

kojih iskanja kasnia su nego darovanje, pravo to proteže se onda samo, ako suprot obdareniku posviedočit se može lukavo (himbeno) porazumljenje.

§. 954.

6. radi poslie rodjene diece.

Ako se bezčednomu darodavcu poslie sklopljene darovne pogodbe rodi diece, neima za to prava ni on, ni poslie rodjena dieca da poreku darovanje. Ali u slučaju potrebe, pristoji darodavcu ili poslie rodjenomu dietetu gorispomenuto pravo na zakonite kamate od darovane summe ne samo prema obdareniku, nego i prema nasliednikom njegovim (§. 947).

§. 955.

Koja darovanja ne prelaze na nasliednike.

Ako je darodavac obećao obdareniku kakovu pomoć u odredjene rokove; nasliednikom njihovim nepripada odtuda niti pravo niti kakova obveza; već ako je u darovnoj pogodbi bilo naročito drugačie ugovoreno.

§. 956.

Darovanje za slučaj smèrti.

Darovanje, koje se ima izpuniti stopèrv poslie smèrti darovnika, valjano je kao zapis, ako se je pazilo na formalnosti, koje zakon propisuje. Onda samo ima se darovanje smatrati kao pogodba, ako je obdarenik primio darovanje, ako se darovnik odrekao prava da ga poreče i ako je vèrhu toga darovanja predao obdareniku pismenu izpravu.

Digitized by Google

Poglavje devetnaesto.

O ostavnoj pogodbi.

§. 957.

Ostavna pogodba.

Ako tko uzme tudju stvar pod svoju skèrb; nastaje ostavna pogodba. Prihvatjeno obećanje, da će se tko skèrbiti o tudjoj stvari, koja još predana nije, obvežuje istina stranu obećavajuću, ali to još nije ostavna pogodba.

§. 958.

Ostavnom pogodbom primalac nezadobiva ni vlastnosti, ni posieda, niti prava služit se stvarju. On je samo dèržalac s dužnostju, da čuva od štete stvar povierenu mu.

§. 959.

Kad ona prelazi u pogodbu zajamsku ili posudnu;

Ako je čuvaru na njegovo zahtievanje, ili za to, što ga je ponudio ostavljač sam, bilo dopušteno da upotrebi stvar; pogodba prestaje biti ostava, i to u pèrvom slučaju odmah poslie dopuštenja, a u drugom slučaju od onoga časa, kada je prihvatjena ponuda, ili kada stvar ostavljena bila je zaista upotrebljena;

Digitized by Google

i pretvara se u pogodbu zajamsku, ako su stvari potrošne, a u pogodbu posudnu, ako su nepotrošne, te nastaju prava i dužnosti, koje su skopčane s timi pogodbami.

§. 960.

ili u punovlastje.

Mogu se pokretne i nepokretne stvari dati na ostavu. Ako li je čuvaru zajedno naložen ini kakav posao, koi se odnosi na stvar povierenu mu; čuvar smatra se tad kao punovlastnik.

§. 961.

Dužnosti i prava čuvara;

Glavna je dužnost čuvara, da stvar povierenu mu brižljivo čuva za odredjeno vrieme, i poslie toga vremena da ju vrati ostavljaču u istom onom stanju, u kom ju je primio, i sa svim priraštajem.

§. 962.

Čuvar dužan je i prie nego mine vrieme ustanovljeno, povratiti stvar ostavljaču na njegovo zahtievanje, i može samo iskati, da mu se naknadi šteta, koja mu je možebit uzrokovana. Nasuprot čuvar nemože ranie povratiti stvar povierenu mu; već ako bi mu radi nepredvidjene kakove okolnosti bilo nemogućno da stvar sačuva sigurno, ili bez svoje vlastite štete.

§. 963.

Ako nije izriekom ustanovljeno vrieme, za koje stvar ima biti na ostavi, nit se vrieme

Digitized by Google

to iz pobočnih okolnostih može doznati; ostava može se po volji odkazati.

§. 964.

Čuvar odgovara ostavljaču za štetu, koja mu je uzrokovana radi propuštenoga dužnog staranja, ali neodgovara za nenadni slučaj, ni onda, ako je on stvar povierenu mu, premda dragocieniu, mogao spasti s izgubljenjem svoje vlastite stvari.

§. 965.

Ako li se čuvar služio stvarju njemu povierenom; ako ju je bez potrebe i bez dopuštenja ostavljačeva dao na ostavu tretjemu komu; ili ako se zatezao povratit ju, te bi stvar imala štetu, koju u ostavljača nebi bila trpila; nemože se čuvar izgovarati nenadnim slučajem, i ošteta njemu se pripisuje.

§. 966.

Ako su dane na ostavu stvari zaključane ili zapečatjene, pa se kasnie pokaže, da je zaklop pokvaren ili pečat povredjen; dužan je ostavljač, ako tvrdi da mu je što nestalo, po propisu zakona potvrditi zakletvom rečenu štetu, ako je ista šteta vierojetna, gledajući na njegovo stanje, obrt, imovinu i na ostale okolnosti; već ako bi čuvar mogao dokazati da on tomu nije kriv, što se povredio zaklop ili pečat. To isto obstoji i onda, ako su se

Digitized by Google

izgubile sve stvari, koje su tim načinom bile dane na ostavu.

§. 967.

Ostavljač obvezan je naknaditi čuvaru i ostavljača. štetu, kojoj je on kriv i naplatiti mu troškove, koje je čuvar učinio da se uzdèrži stvar dana na ostavu ili da se umnože trajuće koristi. Ako je čuvar u slučaju potrebe, da sačuva povièreno mu dobro, žertvovao svoje vlastite stvari; može on primierenu naknadu zahtievati. Zamienita iskanja čuvara i ostavljača kakove pokretne stvari, mogu se samo za trideset danah, od kako je stvar povratjena, prijaviti sudu.

§. 968.

Ako su parci ili sud predali komu stvar, Uzaptitelj (sekvester). o kojoj je razpra, da ju čuva; čuvar zove se uzaptitelj (sekvester). Prava i obveze uzaptitelja prosudjuju se po načelih ovdie ustanovljenih.

§. 969.

Platja za čuvanje može se iskati samo Pristoji li čuvaru platja? onda, ako je naročito, ili po staležu čuvara muče bila ugovorena.

§. 970.

Kèrčmari, ladjari ili kiridžie odgovaraju isto kao čuvar (§. 1316) za stvari, koje su predane od primljenih putnikah, ili kao tovar njima samim, ili slugama njihovim.

Digitized by Google

Poglavje dvadeseto.

O posudnoj pogodbi.

§. 971.

Posudna pogodba. Posudna pogodba nastaje tad, kada se komu za odredjeno neko vrieme daje kakova nepotrošna stvar, samo da se njom bez platje posluži. Pogodba, kojom obećava se komu, ali mu se nepredaje kakova stvar na posudu, obvežuje istina, ali to još nije pogodba posudna.

§. 972.

Prava i dužnosti posudovnika (uzimaoca u posudu): 1. što se tiče porabe; Posudovnik zadobiva pravo služit se istom stvari onako, kao što to običajno biva, ili kao što je po pogodbi bližje ustanovljeno. Pošto prodje vrieme, obvezan je istu stvar povratiti.

§. 973.

2. povrata; Ako nije ustanovljeno nikakovo vrieme, kad da se povrati stvar, ali je bila naznačena svèrha porabe; posudovnik treba da neodlaže porabu, i da povrati stvar što bèržje.

Digitized by Google

§. 974.

Ako nije ustanovljeno niti trajanje niti svèrha porabe; tad nije prava pogodba, nego samo izmoljena posuda (precarium), i posudilac može stvar posudjenu kadgod hoće natrag iskati.

§. 975.

Ako razpra nastane o tom, dokle poraba ima trajati, mora posudovnik dokazati, da ima pravo na dužju porabu.

§. 976.

Baš da bi stvar posudjena, prie nego mine vrieme, i prie nego se svèrši poraba, bila neobhodno potrebita posudiocu samomu; neima on ipak prava da ju prie vremena natrag uzme, već ako je to izriekom ugovoreno bilo.

§. 977.

Posudovnik vlastan je redovito, vratiti stvar posudjenu mu i prie vremena odredjenog; ali ako bi taj ranii povrat za posudioca bio težak, tad nemože mu se povratiti stvar suprot volji njegovoj.

§. 978.

Ako posudovnik posudjenom stvarju služi se drugačie, nego je bilo ugovoreno, ili ako samovlastno dopušta komu tretjemu, da se služi njom; odgovara on posudiocu, i ovaj ima pravo stvar odmah natrag iskati. 3. ošćete;

Digitized by Google

§. 979.

Ako posudjena stvar pokvari se ili propadne; posudovnik dužan je isto kao čuvar kakove stvari (§. 965), naknaditi ne samo štetu, kojoj je upravo on kriv, nego i slučajnu štetu, kojoj je dao povod po dielanju protivuzakonitom.

§. 980.

Ako se je izgubila stvar posudjena, pa je posudovnik platio što ona vriedi, neima ovaj prava, ako se stvar opet nadje, zadèržat ju za se suprot volji vlastnikovoj, samo ako je vlastnik gotov povratiti što je primio u ime vriednosti.

§. 981.

4. troškovah da se sačuva stvar.

Običajne troškove, koji su skopčani s porabom stvari, mora posudovnik sam da nosi. A izvanredne troškove da se sačuva stvar, dužan je on napried platiti, ako nebi mogao, ili nebi hotio da ostavi stvar posudiocu, da se o njoj stara; ali i ovi troškovi treba da mu se naknade, isto kao posiedniku poštenomu.

§. 982.

Ograničenje zamienitih tužbah.

Ako posudilac za trideset danah, od kako je natrag dobio stvar posudjenu, nije se potužio radi zloporabe njezine, ili radi pretieranoga izdera; ili ako posudovnik, pošto je povratio stvar, nije za to isto vrieme prijavio izvanredne troškove, koje je na nju uložio; tad je tužba prestala.

Digitized by Google

Poglavje dvadesetpèrvo.

O pogodbi zajamskoj.

§. 983.

Zajam. Pogodba zajamska postaje, kada se predaju kome potrošne stvari pod uvietom, da s njimi može po svojoj volji razredjivati, ali poslie nekoga vremena da baš onoliko od iste vèrste i dobrote povratiti ima. Ovu pogodbu netreba smiešati s drugom takodjer obveznom pogodbom (§. 936), da će se u buduće štogod dati u zajam.

§. 984.

Vèrste zajamske pogodbe. Zajam daje se ili u novcu ili u inih potrošnih svarih, i to bez kamate ili na kamate. U posliednjem slučaju zove se takodjer pogodba kamatna.

§. 985.

Zajam novčani. Novčani zajam može biti u kovanom ili u papirnom novcu, ili u javnih zadužnicah (obligaciah).

Digitized by Google

§. 986.

a) u kovanom ili u papirnom novcu;

U koliko može se sklopiti zajam u kovanom novcu, i u kojoj vriednoći (valuti) ima se vratiti takovi zajam ili zajam u papirnom novcu, ustanovljuju osobiti propisi, koji obstoje vèrbu toga.

§. 987.

Ako je zaimodavac ugovorio, da mu se vrati zajam u onoj istoj vèrsti novacah, u kojoj ih je on dao; tad valja ga namiriti u toj istoj vèrsti novčanoj.

§. 988.

Zakonite preinake u novcu, a to takove, koje nepreinačuju unutrašnje njegove vriednosti, idu na račun zaimodavca. On treba da primi svoj zajam u stanovitoj vèrsti novacah, koju je dao dužniku, na pr. 1000 cesarskih dukatah, ili 3000 cvancikah, nepazeć na to, da li se u to medjuvrieme povisila ili smanjila izvanjska njihova vriednost. Ali ako se preinači unutrašnja vriednost; tad ima se namiriti zaimodavac prema unutrašnjoj vriednosti, koju je u vrieme zajma imala uzajmljena vèrsta novčana.

§. 989.

Ako u vrieme, kada se povraća zajam, neprolaze u dèržavi takove novčane vèrste; dužnik mora da smiri vierovnika s naličnimi novci, u tolikom broju i takovim načinom, da

Digitized by Google

vierovnik primi unutrašnju vriednost onoga, što je dao u zajam, i to takovu, kakova je bila u vrieme zajma.

§. 990.

b) u zadužnicah;

Zajmovi u javnih zadužnicah mogu se valjano sklopiti na takovi način, da se plati dug ili sa svim jednakom javnom zadužnicom, kao što je bila uzajmljena, ili da se iznosak vrati polag vriednosti, koju je imala zadužnica u vrieme zajma.

§. 991.

Ako je miesto novca dana u zajam kakova posebna zadužnica ili roba; dužnik je samo obvezan povratiti čitavu zadužnicu ili primljenu robu, ili naknaditi vierovniku štetu, koju bi ovaj dokazao.

§. 992.

c) zajam u inih potrošnih stvarih.

Kada se u zajam nedaje novac, nego ine stvari potrošne; nečini nikakove razlike, ako je stvar medjutim u vriednosti skočila ili spala; samo ako je povrat bio ugovoren u istoj vèrsti dobroti i množtvu.

§. 993.

Kamate.

Ako je zajmodavac u kojem mu drago zajmu ugovorio za se izriekom ili muče više nego je dao, bilo to u vèrsti, u dobroti, ili u množtvu; takova pogodba obstoji onda samo, ako neprelazi se miera dopuštenih kamatah pogodbenih.

Digitized by Google

§. 994.

Ako se daje zalog, može se pogodbom ugovoriti sa svakim pet, a bez zaloga šest po sto na godinu. Ova miera dopuštenih pogodbenih kamatah razumieva se i onda, ako su kamate istina ugovorene, ali nije bio ustanovljen iznosak njihov.

§. 995.

Ako komu pristoje kamate bez naročitog ugovora, samo po zakonu; kamata zakonita jest četiri na sto na godinu. Medju povlaštenimi tèrgovci i fabrikanti, plaća se za dugove, koji izlaze iz čisto tèrgovaćkih poslovah, kao zakonita kamata šest na sto na godinu.

§. 996.

Ako je zajmodavac naznačio ne samo miesto i vrieme, kad da se plati glavnica i kamate, nego je uz to ugovorio još inih pobočnih dužnostih; ili ako je za se, ili za druge ugovorio neke pobočne koristi; ugovori ti valjaju samo u toliko, u koliko u svemu neprelaze miere dopuštenih pogodbenih kamatah.

§. 997.

Kamate imaju se običajno plaćati, kada se povraća glavnica; ili, ako je pogodba učinjena na više godinah, pa u njoj nije ništa odredjeno, u koje rokove da se namiruju kamate; imaju se plaćati svake godine. U napried mogu se odbiti kamate najviše za po

Digitized by Google

godine. Kamate odbiene napried preko te miere, imaju se od dana odbijenja oduzeti od glavnice.

§. 998.

Zabranjeno je uzimati kamate od kamatah; ali ostatci kamatah od dvie ili od više godinah, mogu se po pogodbi obratiti u novu glavnicu.

§. 999.

U zajmu novčanom, kamate plaćaju se u istoj vriednoći (valuti), kao i sama glavnica.

§. 1000.

Kako se postupa s lihvom, koja je učinjena glede glavnice ili glede dopuštene miere kamatah, ustanovljuje osobiti obstojeći zakon lihveni.

§. 1001.

Forme zadužnice.

Da zadužnica o zajamskoj pogodbi ima podpunu dokaznu silu, valja u nju da se naznači pošteno i razgovetno kako pravi zajmodavac ili vierovnik, tako i pravi zajmoprimac ili dužnik; treba da se naznači stvar i iznosak dani u zajam, i, ako su zajmljeni novci, vèrsta njihova, kao i svi uvieti, koji se odnose na platjanje glavnice i na kamate, koje bi se možebit imale platiti. Sudovnik ustanovljuje izvanjsku formu zadužne izprave, koja je (forma) od potrebe da se izpravom tom može što dokazati.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset drugo.

O opunovlaštenju i inih vèrstah poslovodstva.

§. 1002.

Pogodba opunovlastna.

Pogodba opunovlastna zove se ona pogodba, kojom tko prima se naloženog mu kakvoga posla, da nastoji o njemu u ime drugoga

§. 1003.

Osobe, koje su javno postavljene da nastoje okolo nekih stanovitih poslovah, dužne su uslied kakvoga naloga, koi se odnosi na to, očitovati izriekom i bez otezanja prema naložitelju da li prihvatjaju nalog ili ne; inače valja da odgovaraju naložitelju za štetu, koja bi se odtuda dogodila.

§. 1004.

Razdieljenje opunovlaštenja na

Ako je za nastojanje okolo tudjega posla ugovorena kakova nagrada izriekom, ili po

Digitized by Google

staležu poslovodje ma i samo muče; pogodba spada medju pogodbe za platju, inače medju bezplatne. bezplatno ili za platju;

§. 1005.

Pogodbe opunovlastne mogu se činiti ustmeno ili pismeno. Izprava, koju punovlastitelj daje vèrhu toga punovlastniku, zove se punovlastje. na ustmeno ili pismeno;

§. 1006.

Punovlastja jesu obćena ili osobita, kako se kad nalaže komu da nastoji okolo svih ili samo okolo nekih poslovah. Osobita punovlastja mogu se ticat samo sudnih ili samo vansudnih poslovah u obće; ili mogu se ticat pojedinih poslovah od vèrste sudne ili vansudne. na obćeno ili osobito;

§. 1007.

Punovlastja daju se s neograničenom ili s ograničenom slobodom dielati što. Pèrva daju pravo punovlastniku, da nastoji okolo posla kako najbolje zna i kako ga saviest najbolje uči; a posliednja odredjuju mu granice dokle, i način kako da nastoji okolo posla. na neograničeno ili ograničeno;

§. 1008.

Sliedeći poslovi ištu posebnog punovlastja glasećeg na iste vèrste poslovah: ako se stvari u tudje ime otudjuju ili primaju za platju; ako se čine pogodbe o uzimanju ili davanju zajma; ako se dižu novci ili vriednost njihova; ako se zameću parnice; ako se nalažu, prihvatjaju ili po-

Digitized by Google

vratjaju zakletve, ili ako se nagodbe činiti imaju. Ali ako valja kakovo nasliedstvo bezuvietno prihvatiti ili odbaciti; ako treba sklopiti ortačke pogodbe; ako se imaju učiniti darovanja; ako se ima dati komu vlast da izbere odabranika, ili ako treba odreć se pravah bez platje; tad je za svaki ovakovi posao od potrebe posebno punovlastje. U ovih slučajevih punovlastja obćena, i sama neograničena punovlastja dovoljna su onda samo, ako je u punovlastju izrečena vèrsta posla.

§. 1009.

prava i obveze punovlastnika;

Punovlastnik valja da nastoji okolo posla marljivo i pošteno kako je obećao i kako mu je naloženo u punovlastju, i da ostavi punovlastitelju svukoliku korist, koju donosi posao. On je vlastan, ma imao i ograničeno punovlastje, služit se svimi sredstvi, koja su s naravju posla potrebito skopčana, ili koja se slažu s namisli, koju je očitovao punovlastitelj. Ako li predje granice punovlastja; odgovara za posliedice.

§. 1010.

Ako punovlastnik bez potrebe naloži posao komu tretjemu; odgovara on sam za izhod. Ali ako mu je u punovlastju bilo naročito dopušteno da postavi namiestnika, ili ako mu je to po okolnostih neobhodno potrebito; tad odgovara samo ako je kriv u izboru osobe.

Digitized by Google

§. 1011.

Ako je posao naložen zajedno nekolicini punovlastnikah; potrebito je spomoženje sviuh da posao bude tvèrd, i da može obvezati punovlastitelja; već ako je izriekom jednomu ili nekolicini od njih dana podpuna oblast u punovlastju.

§. 1012.

Punovlastnik dužan je naknaditi punovlastitelju štetu, koju je uzrokovao po svojoj krivini, i kadgod ovaj uzište, valja da mu da račune, koji se odnose na posao.

§. 1013.

Izuzamši slučaj sadèržani u §. 1004, punovlastnici neimaju prava iskati nagrade za svoj trud; nit im je dopušteno, da od koga tretjega suprot volji punovlastitelja prime ikakovi dar radi opravljanja posla. Primljeni darovi pripadaju pieneznici sirotinskoj.

§. 1014.

prava i obveze punovlastitelja:

Punovlastitelj valja da naknadi punovlastniku vaskolik trošak, što je ovaj nastojeći okolo posla potrebito ili koristno učinio, baš da je posao ostao bez koristi; i ako punovlastnik zahtieva, treba da mu da napried razmiernu summu za troškove, koji se u gotovu novcu učiniti imaju; punovlastitelj dužan je takodjer naknaditi svukoliku štetu, kojoj je on kriv

Digitized by Google

da se dogodila, ili koja je skopčana s izpunjenjem naloga.

§. 1015.

Ako punovlastnik opravljajuć posao imao je samo slučajno kakovu štetu, slobodno mu je, ako se primio opravljanja posla bez platje, iskati toliko, koliko bi ga išlo za svoj trud po najvišjoj procieni, da se je primio posla za platju.

§. 1016.

Ako punovlastnik predje granice svoga punovlastja; punovlastitelj obvezan je prema njemu onda samo, ako je odobrio posao, ili ako je prisvoio sebi korist, koju je donio posao taj.

§. 1017.

glede tretjega;

Punovlastnik predstavljajuć punovlastitelja po sadèržaju punovlastja, može zanj steći pravah i naložit mu obvezah. Ako je dakle unutar granicah otvorenoga punovlastja sklopio pogodbu s kojim tretjim; utemeljena na toj pogodbi prava i obveze pripadaju punovlastitelju i tretjemu, ali ne punovlastniku. Tajno punovlastje dano punovlastniku neima nikakova upliva na prava tretjega.

§. 1018.

I onda, ako je punovlastitelj postavio takovog punovlastnika, koi je nesposoban da sam sebe obveže, poslovi sklopljeni unutar granicah punovlastja, obvežuju punovlastitelja i tretjega.

Digitized by Google

§. 1019.

Ako je naloženo punovlastniku, da komu tretjemu nabavi kakovu korist, te punovlastnik prihvati nalog taj; tad tretji, čim ga je punovlastitelj ili punovlastnik izviestio o tom, zadobiva pravo podići tužbu proti jednomu ili drugomu.

§. 1020.

ukinutje pogodbe porekom;

Punovlastitelj može punovlastje poreći kadgod hoće; ali valja punovlastniku ne samo da naknadi troškove, koje je ovaj učinio do poreke, i štetu ako je kakovu imao; nego dužan je dati mu takodjer dio nagrade prema trudu njegovu. Ovo biva i onda, ako je kakav nenadni slučaj smetao, te se posao nije svèršio.

§. 1021.

odkazom;

I punovlastnik može odkazati punovlastje koje je prihvatio. Ali ako ga odkaže prie nego je svèršio posao, koi mu je osobito naložen, ili što ga je započeo uslied obćenoga punovlastja; dužan je naknaditi svukoliku štetu, koja je odtuda postala, već ako je nastala kakova nenadna i neizbiežna smetnja.

§. 1022.

smèrtju;

Punovlastje prestaje redovito, ako umre punovlastitelj ili punovlastnik. Ali ako započeti posao nemože se prekinuti bez očevidne štete nasliednikah, ili ako se punovlastje pro-

Digitized by Google

teže i na slučaj da umre punovlastitelj; punovlastnik ima pravo i dužnost svèršiti posao.

§. 1023.

Ako je kakovi sbor (zajednica) dao i prihvatio punovlastja; ova prestaju kad i zajednica.

§. 1024.

ili stečajem.

Ako punovlastitelj padne pod stečaj; sva dielanja koja je preduzeo punovlastnik u ime družtva stečajnog poslie oglašenja stečaja, neimaju nikakove pravne snage. Isto tako dano punovlastje prestaje samo od sebe, ako se oglasi stečaj nad imovinom punovlastnika.

§. 1025.

U koliko traje obveza.

Ako je punovlastje prestalo radi toga, jer je porečeno ili odkazano, ili radi smèrti punovlastitelja ili punovlastnika; imaju se ipak poslovi, koji se nemogu nikako da odgode nastaviti dotle, dokle god punovlastitelj ili njegovi nasliednici neučine inih naredbah, ili dok takove naredbe učiniti nemogu.

§. 1026.

I one pogodbe obvežuju, koje su sklopljene s tretjom osobom, koja nije kriva što nije znala da je prestalo punovlastje, i punovlastitelj može samo iskati naknadu štete od punovlastnika, koi je zatajao prestanak punovlastja.

§. 1027.

Mučeće opunovlaštenje osobah službenih.

Propisi, koji se sadèržavaju u ovom poglavju, uporavljivaju se takodjer na vlastnike

Digitized by Google

kakove tèrgovine, broda, dućana ili inoga obèrta, koji povieravaju upravljanje nastojniku (faktoru), brodaru, kalfi dućanskom, ili inim poslovodjom.

§. 1028.

Prava takovih poslovodjah imaju se prosudjivati navlastito iz izprave, kojom su namiešteni, a ta je izprava medju tergovci pravilno oglašena oblast podpisivanja (firma).

§. 1029.

Ako punovlastje nije dano na pismu, prosudjuje se po predmetu i po naravi posla, dokle se razpruža punovlastje. Tko je povierio drugomu kakovo upravljanje, uzima se da mu je takodjer dao oblast da čini što god ište upravljanje, i što je običajno s njim skopčano (§. 1009).

§. 1030.

Ako vlastnik kakove tèrgovine ili obèrta dopusti svomu kalfi ili dietiću (šegèrtu) da prodaje robu u dućanu ili van dućana; uzima se da oni imaju i oblast primati novce, i o tom davati namire.

§. 1031.

Ali punovlastje prodavati robu u ime vlastnika nedaje nikakova prava kupovati robu u njegovo ime; isto tako kiridžie nemogu primati vriednost tovarah, koi su im povierени,

Digitized by Google

niti novacah na njih uzajimati, ako to nije naročito ustanovljeno u pismu kiridžinskom.

§. 1032.

Gospodari i domaćini nisu obvezani platiti to, što su njihove osobe službene ili ini domaći uzeli na vieru (veresiu) u njihovo ime. Davalac na vieru valja da dokaže u takovih slučajevih, da je to službenim osobam naloženo bilo.

§. 1033.

Ali ako primalac i davalac na vieru dèrže medju sobom urednu zapisnu knjigu, u koju se upisuju stvari dane na vieru; tad uzima se, da je donosilac iste knjige opunovlašten uzeti robu na vieru.

§. 1034.

Sudno i zakonito opunovlaštenje.

Pravo tutorah i skèrbnikah, da upravljaju poslove osobah povierenih skèrbi njihovoj, osniva se na naredbi suda, koi ih je namiestio. Otcu i mužu zakon daje oblast da zastupa sina i ženu. Propisi o tom sadèržavaju se na svojih miestih.

§. 1035.

Poslovodstvo bez naloga;

Tko po naročitoj ili mučećoj pogodbi, po sudu ili po zakonu nije povlašten, taj redovito nesmie miešat se u tudj posao. Ako je to učinio, odgovaratće za svekolike posliedice.

§. 1036.

kadaje potreba,

Tko nebuduć na to pozvan prima se tudjega posla, da bi odvratio predstojeću kakovu

Digitized by Google

štetu; tomu valja da naknadi potrebiti i svèrsi shodno učinjeni trošak onaj, kojeg je posao on opravljao, premda je nastojanje bez krivine nastojnika ostalo bez koristi (§. 403).

§. 1037.

ili na tudju korist;

Tko se tudjih poslovah hoće da primi samo da umnoži korist drugoga, treba da zaište dopuštenje od njega. Ako je poslovodja ovaj propis istina zanemario, ali je posao opravljao o svojem trošku na jasnu i pretežnu korist drugoga, valja da mu ovaj naknadi troškove na to učinjene.

§. 1038.

Ali ako ova pretežna korist nije jasna; ili ako je poslovodja samovlastno preduzeo tako važnih preinakah u tudjoj stvari, da ju vlastnik njezin nemože upotrebiti na svèrhu, na koju je nju do tada uživao; tad vlastnik nije obvezan dati naknade; dapače može zahtievati, da poslovodja o svojem trošku povrati stvar u priašnje stanje, ili ako to nije više moguće, da mu dade podpuno zadovoljenje.

§. 1039.

Tko je tudj posao na se primio neimajući na to naloga; valja da ga i dovèrši, i o njemu isto kao punovlastnik da položi točni račun.

§. 1040.

proti tudjoj volji.

Tko se u tudj posao mieša suprot tvèrdo očitovanoj volji vlastnika, ili tko smeta zako-

Digitized by Google

nitog vlastnika u opravljanju posla; odgovara ne samo za štetu koja je odtud postala i za izmakli dobitak, nego gubi još i učinjeni trošak, ako se takovi nemože u naturi natrag uzeti.

§. 1041.

Upotrebljivanje stvari na tudju korist.

Ako je bez poslovodstva upotrebljena kakova stvar na tudju korist, može ju vlastnik zahtievati u naturi, ili, ako to više biti nemože, može iskati vriednost njezinu, koju je imala u vrieme kad je bila upotrebljena, premda je korist ta kasnie uništena.

§. 1042.

Tko za drugoga troši što, što bi ovaj po zakonu sam imao trošiti, vlastan je naknadu iskati.

§. 1043.

Ako tko u slučaju potrebe, da bi odvratio veću štetu od sebe i od inih žèrtvuje svoju vlastnost; valja da mu razmierno naknade štetu svi oni, koji su odtuda imali korist. Obširnie uporavljivanje toga propisa na pomorske pogibelji, sadèržava se u zakonih pomorskih.

§. 1044.

Podieljenje ratnih štetah odredjuju vlasti političke polag osobitih propisah.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset tretje.

O pogodbi promiene.

§. 1045.

Promiena. Promiena je pogodba, kojom se jedna stvar daje za drugu. Da ta pogodba postane, nije potrebito da se preda stvar; predaja je od potrebe samo da se izpuni pogodba promiene, i da se steče vlastnost.

§. 1046.

O novcu nesklapa se pogodba promiene; sa svim tim može se zlato i srebro kao roba i kao novčana vèrsta promieniti na takovi način, da se zlato i srebro to promieni za ine vèrste novčane, to jest zlatne za srebèrne, manje za veće komade.

§. 1047.

Prava i dužnosti promienilacah; Sklopljena pogodba obvežuje promienioce da predadu i prime u slobodni posied stvari promienjene kako što je ugovoreno, s njihovimi dieli, i sa svim onim što spada na stvari,

Digitized by Google

u svoje vrieme, na nadležnom miestu, i u onom stanju, u kojem su se nalazile, kada se je sklopila pogodba. Tko propusti izpuniti to, na što se obvezao, odgovara drugomu za štetu i za izmaklu korist.

§. 1048.

osobito glede pogibelji;

Ako je bilo ugovoreno vrieme kad se stvar ima predati, pa medjutim promienjena stvar, koja je u pogodbi naročito imenovana, prestala je po zabrani u obèrtu prolaziti, ili je slučajno sa svim ili preko polovine u vriednosti propala; promiena smatra se kao da nije ni sklopljena.

§. 1049.

Ostala pogoršanja u stvari, koja su se u to medjuvrieme slučajno dogodila, i ostali tereti idu na račun posiednika. Ali ako su stvari pogodjene djuture; tad slučajno izginutje pojedinih stvarih ide na štetu primaoca, samo ako tim izgubitkom nebi se svekoliko, što je bilo promienjeno, skratilo u vriednosti preko polovine.

§. 1050.

i glede koristih prie predaje.

Posiedniku pristoje koristi od promienjene stvari do ugovorenog roka od predaje. Od toga vremena pristoje oni zajedno s priraštajem primaocu, prem da stvar još nije predana bila.

Digitized by Google

§. 1051.

Ako vrieme nije ugovoreno kad se naročita stvar predati ima, i ako nijedna strana okrivit se nemože radi nepažnje; tad se gornji propisi glede pogibelji i koristih (§§. 1048 — 1050) imadu uporaviti na čas, kada se predaje stvar, ako stranke nisu ino što ustanovile.

§. 1052.

Tko predaju hoće da ište, valja da je svoju obvezu izpunio, ili treba da je gotov izpunit ju.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset četvèrto.

O kupovnoj pogodbi.

§. 1053.

Pogodba kupovna.

Kupovnom pogodbom ustupa se drugomu kakova stvar za neku odredjenu summu novacah. Ova pogodba ide isto kao promiena medju naslove, kojimi se teče vlastnost. Stečenje biva onda tek, kad se preda stvar kupljena. Dok stvar nije predana, prodavalac zadèržava pravo vlastnosti.

§. 1054.

Potrebnosti kupovne pogodbe.

Pravila ustanovljena o pogodbah odredjuju u obće kakovo treba da je privoljenje prodavaoca i kupca, i kakove stvari mogu se kupovati i prodavati. Ciena kupovna valja da sastoji u gotovom novcu, i nemože bit neodredjena niti protizakonita.

Digitized by Google

§. 1055.

Ciena kupovna treba *a)* da sastoji u gotovom novcu;

Ako se stvar otudjuje nešto za novce, nešto za inu koju stvar; pogodba je kupovna ili promiene, ako vriednost u novcu veća je nego običajna vriednost stvari dane u naturi; ako li je vriednost u novcu i u stvari jednaka, tad pogodba broji se medju pogodbe kupovne.

§. 1056.

b) treba da je stanovita;

Kupac i prodavalac mogu ostaviti i tretjoj kojoj naročitoj osobi da odredi cienu. Ako osoba ta u vrieme ugovoreno ništa neodredi, ili ako u slučaju da nikakovo vrieme nije ugovoreno, htiela bi jedna strana da odustane prie nego se odredi ciena; pogodba kupovna smatra se kao da nije sklopljena.

§. 1057.

Ako su ugovarajuće strane ostavile nekolicini osobah da odrede cienu, presudjuje većina glasovah. Ako li glasovi tako različno izpadnu, da se ciena odrediti nemože ni pravom većinom glasovah; kupovanje smatra se kao da nije učinjeno.

§. 1058.

Da se odredi ciena stvari kakove, može služiti i vriednost, koja je bila ugovorena u kakovom priašnjem otudjenju te iste stvari. Ako je stavljena za temelj običajna tèržišna (sajamska) ciena; tad uzima se srednja tèr-

Digitized by Google

žišna ciena onoga miesta i vremena, gdie i kada se pogodba izvèršiti ima.

§. 1059.

e) da nije protizakonita.

Ako za robu ima kakova taksa (odredbina); veća ciena jest protizakonita, i kupac može iskati u političke vlasti, da mu se naknadi šteta, ma da je ciena i najmanje povredjena.

§. 1060.

Izuzamši ovaj slučaj, mogu kupac i prodavalac ustati proti kupovánju i prodaji samo ako su oštetjeni preko polovine (§§. 934 i 935). Ovoj žalbi ima miesta i onda, ako kupovnu cienu valja da odredi tretja kakova osoba.

§. 1061.

Dužnosti prodavaoca

Prodavalac valja da čuva briżljivo stvar do vremena kad se ona predati ima, i valja da ju preda kupcu polag istih onih propisah, koji su gori glede promiene (§. 1047) ustanovljeni.

§. 1062.

i kupca.

Kupac nasuprot treba da primi stvar odmah ili u vrieme ugovoreno, i u isto doba treba da izplati cienu u gotovom novcu; inače prodavalac ima pravo nepredat mu stvar.

§. 1063.

Ako je prodavalac predao kupcu stvar, a nije primio kupovne ciene; stvar je prodana na vieru, i vlastnost njezina prelazi odmah na kupca.

Digitized by Google

§. 1064.

Pogibelj i korist kupovine.

Gledè pogibelji i koristih kakove stvari, koja je prodana ali još nije predana, služe isti propisi, koji su dani o pogodbi promiene (§§. 1048—1051).

§. 1065.

Kupovanje stvari, kojoj se tko nada.

Ako se kupuju stvari, kojima se tko još nada; uporavljivaju se naredbe sadèržane u poglavju o pogodbah na sreću.

§. 1066.

Obćeni propis.

Svi slučajevi, koji se dogadjaju u kupovnoj pogodbi, i koji u zakonu nisu izriekom presudjeni, imaju se prosudjivati polag propisah sadèržanih u poglavju o pogodbah u obće. i o pogodbi promiene na pose.

§. 1067.

Posebne vèrste ili pobočni ugovori kupovne pogodbe.

Posebne vèrste ili pobočni ugovori kupovne pogodbe jesu: priuzdèržanje nazad kupiti stvar, nju natrag prodati, nju prekupiti; prodaja na ogled (probu); prodaja pod priuzdèržkom boljega kupca; i nalog prodaje.

§. 1068.

Prodaja priuzdèržanjem stvar nazad kupiti.

Pravo odkupiti stvar koja je prodana, zove se pravo nazadne kupnje. Ako je to pravo ustupljeno prodavaocu u obće i bez bližjega označenja; tad jedna strana povraća kupljenu stvar u stanju nepogoršanom, a druga povraća položenu kupovnu cienu; koristi pak što su obedvie strane imale medjutim iz novca

Digitized by Google

i stvari, nadoknadjuju se zamienito jedno s drugim.

§. 1069.

Ako je kupac od svoje imovine popravio kupljenu stvar, ili ako je učinio troškovah izvanrednih da se ona sačuva; pristoji mu naknada isto kao poštenomu posiedniku; ali on odgovara i za to, ako je on kriv te se preinačila vriednost stvari, ili ako se stvar povratiti nemože.

§. 1070.

Pravo, da se stvar nazad kupi, može se priuzdèržati samo glede stvarih nepokretnih, i pristoji prodavaocu samo dok je živ. Prodavalac nemože prenieti prava svojeg ni na nasliednike, ni na inog koga, al na štetu tretjega može se on tim pravom služiti onda samo, ako je pravo to upisano u javne knjige.

§. 1071.

Kupovanje pod priuzdèržkom stvar nazad prodati.

Istim ograničenjim podvèrženo je pravo, koje je kupac sebi priuzdèržao da stvar prodavaocu opet natrag proda; i na to pravo imaju se uporavljivat isti propisi kao i na nazadnu kupnju. Ali ako uviet, stvar nazad prodati ili nazad kupiti jest pritvoran, i baš upotrebljen na tu svèrhu, da se prikrie kakovo pravo na zalog ili kakova pogodba zajemska, tad nastaje propis §a 916.

Digitized by Google

§. 1072.

Prodaja s priuzdèržanim pravom prekupa.

Tko stvar prodaje pod tim uvietom, da kupac, ako bi ju htio opet prodati, njega odkupom ima ponuditi; takovi ima pravo prekupa.

§. 1073.

Redovito, pravo prekupa jest pravo osobno. Glede dobarah nepokretnih, može se pravo to pretvoriti u pravo stvarno ako se upiše u javne knjige.

§. 1074.

Pravo prekupa nemože se takodjer ustupiti tretjemu komu, nit se može prenieti na nasliednike povlaštenika.

§. 1075.

Povlaštenik valja pokretne stvari doisto da odkupi za dvadeset i četiri sata; a nepokretne za trideset danah od kad su mu bile ponudjene. Pošto prodje ovo vrieme, prestaje pravo prekupa.

§. 1076.

Kada se prodaju na javnoj dražbi stvari otegotjene pravom prekupa, rečeno pravo ima samo tu kriepost, da povlaštenik upisani u javne knjige valja da se na dražbu osobito pozove.

§. 1077.

Tko ima pravo odkupa dužan je, ako nebi bilo inoga ugovora, platiti podpunu cienu, koju je tretji tko obećao. Ako je tretji taj, mimo običajne kupovne ciene, obećao inih

Digitized by Google

pobočnih uvietah, a te uviete nebi mogao izpuniti onaj, koi ima pravo odkupa, i ako vriednost njihova nebi se ni po procieni mogla poravnati; tad pravo prekupa izvèršivat se nemože.

§. 1078.

Pravo prekupa nepruža se na ine načine otudjivanja, već ako bi bio posebni kakav ugovor o tom.

§. 1079.

Ako posiednik nije ponudio odkupom povlaštenika; treba da mu odgovara za svukoliku štetu. Ako je pravo prekupa pravo stvarno, prodana stvar može se iskati nazad u tretjega, i s ovim postupa se po njegovom poštenom ili nepoštenom posiedu.

§. 1080.

Kupovanje na ogled.

Kad se kupuje stvar na ogled, neprelazi ona u vlastnost kupca, dok se neplati ciena njezina. Kupac za vrieme ogleda smatra se kao posudovnik, a pošto je minulo ogledno vrieme, kupovanje dèrži se da je sklopljeno bezuvietno, i kupac smatra se kao vlastnik stvari kupljene.

§. 1081.

Ako je kupac platio cienu za stvar koju je primio, vlastnost pristoji mu odmah; ali on može prie nego mine vrieme ogledno odustati od kupnje.

Digitized by Google

§. 1082.

Ako vrieme ogledno nije bilo ustanovljeno po ugovoru; uzima se da je vrieme to za pokretne stvari tri dana, a za stvari nepokretne godina danah.

§. 1083.

Prodaja pod uvietom boljega kupca.

Ako je kupovanje ugovoreno pod tim priuzdèržkom, da je slobodno prodavaocu, ako se za neko stanovito vrieme javi bolji kupac, ovomu dati pèrvenstvo; tad valjanost posla, ako kupljena stvar nije bila predana, odgadja se dotle, dok nenastane uviet.

§. 1084.

Ako je predana kupljena stvar, tad je kupovna pogodba sklopljena; ali se opet ukida kada ugovoreni uviet nastane. Ako vrieme nije ustanovljeno izriekom, uzima se da je ono vrieme, koje je u kupovanju na ogled ustanovljeno.

§. 1085.

Prodavalac prosudjuje da li je bolji novi kupac. On može dati pèrvenstvo drugomu kupcu, baš da bi pèrvi i više hotio platiti. Kada se ukida pogodba, koristi od stvari i od novca naknadjuju se jedno s drugim. Glede popravljanjah ili pogoršanjah, s kupcem postupa se isto kao s posiednikom poštenim.

§. 1086.

Nalog prodaje.

Ako tko predaje svoju pokretnu stvar

Digitized by Google

drugomu, da ju proda za neku cienu pod uvietom, da primalac valja da mu u odredjeni rok ili plati cienu ili povrati stvar; predavalac nije vlastan iskati stvar natrag prie nego mine vrieme, a primalac dužan je, pošto je vrieme prošlo, platiti odredjenu kupovnu cienu.

§. 1087.

Dok traje vrieme ustanovljeno, stvar je onoga koi ju je predao. Primalac odgovara mu za štetu za koju je on kriv, a kada povraća stvar, valja da mu se naknade samo oni troškovi, koji predavaocu donose korist.

§. 1088.

Ako je stvar nepokretna, ili ako nije odredjena ciena ili rok platjanja; primalac smatra se kao punovlastnik. U niukakvom slučaju nemože se stvar, koja je dana da se proda, iskati u tretjega, koi ju je pribavio načinom poštenim od primaoca (§. 367).

§. 1089.

I u sudnih prodajah imaju miesta redovito propisi, koji su ustanovljeni o pogodbah, i napose o pogodbi promiene i o kupovnoj pogodbi, u koliko ovaj zakon ili sudovnik nezadèržava osobitih naredbah.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset peto.

O pogodbah uporabe, nasliednoga zakupa i nasliedne daće.

§. 1090.

Pogodba uporabna.

Pogodba, kojom se daje komu poraba kakove stvari nepotrošne za neko vrieme, i za odredjenu cienu, zove se u obće pogodba uporabna.

§. 1091.

I. Pogodba o najmu i zakupu.

Ako se stvar, koja je dana u uporabu, može upotrebiti a da se dalje neobradjiva, tad pogodba uporabna jest pogodba o najmu; ali ako se stvar uživati može samo marljivostju i trudom, zove se pogodba zakupna.

§. 1092.

Potrebnosti.

Pogodbe o najmu i zakupu mogu se sklapati o istih stvarih i na isti način kao pogodba kupovna. Najamnina i zakupnina plaća se, ako nije što drugo ugovoreno, isto kao ciena kupovna.

Digitized by Google

§. 1093.

Vlastnik može dati u uporabu kako svoje stvari pokretne i nepokretne, tako i svoja prava; ali se može i dogoditi da vlastnik uzme u uporabu upotrebljenje svoje vlastite stvari, ako upotrebljenje to pristoji tretjemu komu.

§. 1094.

Kriepost pogodbe o najmu i zakupu.

Ako su se pogadjajuće strane složile vèrhu sućanstva uporabe, to jest vèrhu stvari i ciene; pogodba je sa svim sklopljena, i upotrebljenje stvari smatra se da je kupljeno.

§. 1095.

Ako je uporabna pogodba upisana u javne knjige; pravo uporaboprimca smatra se kao pravo stvarno, što i sliedeći posiednik valja da tèrpi za vrieme koje još ostaje.

§. 1096.

Prava zamienita:
1. glede ustupljenja, sačuvanja i uživanja;

Najmodavci i zakupodavci dužni su predati uporabštinu o svojem trošku, dèržat ju u stanju upotrebljivom, i nesmetati uporaboprimce u ugovorenoj porabi ili uživanju. Običajne popravke sgradah gospodarstvenih valja zakupnik da učini o svojem trošku onda samo, ako se popravke te mogu napraviti s gradjom od dobra, i s radnjom, koju on po naravi istoga dobra ima pravo iskati; a ostale popravke treba da javi zakupodavcu, da se za nji postara.

Digitized by Google

§. 1097.

Ako je uporaboprimac učinio na uporabštinu trošak potrebiti ili koristni takovi, što ga je uporabodavac imao učiniti; uporaboprimac smatra se kao poslovodja bez naloga (§. 1036); ali valja da ište putem suda naknadu najdalje za šest miesecih, pošto je povraćena uporabština; inače je tužba prestala.

§. 1098.

Najmitelji i zakupnici vlastni su upotrebljivati i uživati po pogodbi za vrieme odredjeno stvari dane u najam ili u zakup, ili dati ih takodjer u poduporabu, ako to biti može bez štete vlastnikove, ili ako u pogodbi nije izriekom zabranjeno.

§. 1099.

U najmih svekolike terete i danke nosi najmodavac. U zakupih, ako je pogodba učinjena napoprieku, izuzamši uknjižene terete hipotekarne, sve ostale prima na se zakupnik; ako li je zakupna pogodba učinjena po ucieni, zakupnik nosi samo one terete, koji su od dohodka odbieni, ili one, koji se imaju plaćati samo s plodovah, a ne sa zemljišta samog. 2. glede teretah;

§. 1100.

Izuzamši slučaj osobitog ugovora, najamnina ili zakupnina plaća se polugodišnje, ako je stvar dana u uporabu na jednu ili na više godinah; ako li se stvar daje u uporabu na 3. glede najamnine (zakupnine).

Digitized by Google

kraće vrieme, ima se najamnina (zakupnina) platiti, pošto mine vrieme uporabe.

§. 1101.

Da se osigura najamnina ili zakupnina, ima onaj, koi daje u najam stan, pravo zaloga na unešeno pokućstvo i na pokretne stvari, koje su vlastnost najmitelja ili podnajmitelja, ili koje im je tretji tko povierio (§. 367), i koje se još nalaze u stanu kad je učinjena tužba. Podnajmitelj odgovara polag najamnine koju plaća; ali nemože se time braniti, da je glavnomu najmitelju napried platio svoju najamninu. Onaj pako, koi daje zemljište pod zakup, ima pravo zaloga na živinu nalazeću se na zakupštini i na orudja gospodarstvena, i na plodove, koji se još nalaze na njoj.

§. 1102.

Uporabodavac može ugovoriti da se uporabnina napried platiti ima. Ali ako je uporaboprimac napried platio više od jednoga roka; ovu izplatu može on suprot staviti kasnie uknjiženim vierovnikom onda samo, ako je rečena izplata upisana u javne knjige.

§. 1103.

Daća u plodovih.

Ako vlastnik ustupa svoje dobro pod tim uvietom, da ga primalac obradjiva i daje predavaocu dio plodovah, koi se odnosi na svukoliku korist, na pr. tretjinu ili polovinu, tad

Digitized by Google

nije to pogodba zakupna nego pogodba ortačka, koja se prosudjuje polag pravilah ustanovljenih vèrhu toga.

§. 1104.

Slučajevi u kojih, i uvíeti pod kojimi može se odpustiti najamnina ili zakupnina.

Ako se stvar, koja je uzeta u uporabu, nemože nikako upotrebljavati ili uživati radi izvanrednih nenadnih slučajevah, kao radi vatre, rata ili pošasti, radi velikih poplavah, radi grada ili radi podpunoga neroda; neima se platiti ni najamnina ili zakupnina.

§. 1105.

Ako najmitelj nemože da upotrebi najamštinu nego samo stranom, odpušta mu se i razmierni dio najamnine. Zakupnik ima pravo iskati da mu se popusti od zakupnine, ako su koristi od dobra zakupljenog samo na jednu godinu spale više od polovine nego je običajni dohodak, a to radi izvanrednih nenadnih slučajevah. Zakupodavac valja toliko da popusti, koliko tim gubitkom nedostaje na zakupnini.

§. 1106.

Ako je uporaboprimac u obće uzeo na se svekolike pogibelji, razumievaju se pod tim samo šteta od vatre, vode i grada. Ine izvanredne nesreće njemu škoditi nemogu. Ali ako se je obvezao izriekom, da će nositi i sve ostale izvanredne nesreće; ipak se neuzima, da je hotio uzeti na se odgovornost ako bi i slučajno izginula ciela zakupština.

Digitized by Google

§. 1107.

Ako se uporabština nemože upotrebiti ili uživati ne radi toga što je oštetjena, ili što je postala neupotrebljiva, nego radi kakove zaprieke ili nesreće dogodivše se uporaboprimcu; ili ako su u vrieme kada je oštetjena, bili jur razstavljeni plodovi od zemljišta; tad nezgodni dogadjaj pada na samog uporaboprimca. On valja svakako da plati zakupninu.

§. 1108.

Ako zakupnik tvèrdi, da mu je po pogodbi ili po zakonu odpuštena svakolika zakupnina, ili dio njezin; dužan je nedangubeć javiti zakupodavcu dogodivšu se nesreću, i nastojatće da dogadjaj taj, ako u pokrajini nebi bio poznat, izvidi sud ili barem dva viešta čovieka; ako zanemari opaz taj, neće se više saslušati.

§. 1109.

4. glede povrata.

Pošto se svèrši pogodba uporabna, valja uporaboprimac da povrati stvar po popisu, ako je isti učinjen, ili barem u onom stanju, u kom ju je primio; a zakupljena zemljišta treba da povrati u običajnom stanju obradjivanja, koje je prema vremenu od godine, kada se svèršio zakup. Uporaboprimac nemože se osloboditi da nepovrati stvar, ma i govorio da ima pravo preboja, ili da ima i samo priašnje pravo vlastnosti.

Digitized by Google

§. 1110.

Ako u pogodbi uporabnoj nije učinjen popis, nastaje ista predmnieva, koja nastaje kada se uživaju koristi (§. 518).

§. 1111.

Ako se pokvari stvar, koja je dana u najam ili u zakup, ili ako se iztroši po zloporabi; najmitelj i zakupnik odgovaraju za svoju vlastitu krivinu i za krivinu poduporaboprimca, ali neodgovaraju za slučaj nenadni. Nego uporabodavac treba najdalje za godinu danah, od kada je povraćena uporabština, da ište sudno naknadu proizlazeću iz rečene odgovornosti; inače prestaje pravo njegovo.

§. 1112.

5. prestanak uporabne pogodbe: *a)* kada stvar sa svim propadne;

Uporabna pogodba ukida se sama po sebi, ako propadne stvar koja je dana u uporabu. Ako je tomu kriva jedna stranka, drugoj strani pristoji naknada; ako li se to dogodi po kakovom nesrećnom slučaju; tad nijedna strana drugoj neodgovara za to.

§. 1113.

b) kad mine vrieme uporabno;

Uporabna pogodba prestaje takodjer kad mine vrieme, koje je bilo ugovoreno izriekom ili muče time, što je uporabnina odredjena da se plaća u neko stalno vrieme, kao kod tako zvanih sobah na dan, na nedielju, na miesec, ili gdie namisao uporaboprimca jest naročito očitovana, ili se vidi iz okolnostih.

Digitized by Google

§. 1114.

ako se pogodba neponovi;

Uporabna pogodba može se ponoviti ne samo izriekom nego i muče. Ako je u pogodbi bilo ugovoreno, da se odkaz napried ima učiniti, pa se ovaj neučini; tad pogodba je muče ponovljena. Ako li odkaz nije bio ugovoren; mučeća ponova postaje, ako uporaboprimac, pošto prodje vrieme uporabno služi se i nadalje stvarju ili ju uživa, a uporabodavac tomu se neprotivi.

§. 1115.

Mučeća ponova uporabne pogodbe biva pod istimi uvieti, pod kojimi je pogodba prie bila sklopljena. Ali u zakupih ponova proteže se samo na jednu godinu; nu ako uredno uživanje biva tek u kasnie vrieme, ponova proteže se na onoliko vremena, koliko je od potrebe da se koristi jedanput mogu izvaditi. Najmovi, za koje se običajno plaća najamnina poslie ciele godine, ili nakon pol godine, ponavljaju se muče na pol godine; a svi kraći najmovi ponavljaju se muče na ono vrieme, koje je prie bilo ustanovljeno uporabnom pogodbom. O ponovah opetovanih obstoji to isto, što je ovdie propisano glede pèrve ponove.

§. 1116.

c) kad se pogodba odkaže;

Ako vrieme, dokle uporabna pogodba trajati ima, nije ustanovljeno nit izriekom niti muče niti osobitimi propisi, valja onaj koi po-

Digitized by Google

godbu hoće da ukine, da odkaže drugomu zakup šest miesecih; najam nepokretne stvari četèrnaest danah, a najam pokretne stvari dvadeset i četiri sata prie nego ju drugi povratit ima.

§. 1117.

Uporaboprimac vlastan je odustati od pogodbe i prie nego mine vrieme ugovoreno izriekom ili muče, ako se stvar, koja je uzeta u uporabu, radi njezinih nedostatakah nemože uredno upotrebiti; ako nestane velikog diela uporabštine po nenadnom slučaju na duže vrieme, ili ako isti dio postane neupotrebljiv; ili ako uporabodavac nedèrži više uporabštinu u stanju da služiti može.

§. 1118.

Uporabodavac može od svoje strane iskati da se pogodba ukine ranie, ako uporaboprimac služi se stvarju vèrlo štetno; ako, bivši opomenut, toliko je zakasnio s platjanjem uporabnine, da pošto je minuo rok ostavšu uporabninu podpuno nije izplatio, ili ako se sgrada, koja je dana u najam, ima iznova zidati. Najmitelj nije dužan dopustiti, da se preduzme kakovo koristnie zidanje, koje bi zanj štetno bilo; ali potrebite popravke valja da dopusti.

§. 1119.

Ako je naimodavac još onda, kada je

Digitized by Google

učinjena pogodba, morao znati da je potrebito gradjenje; ili ako je potrebnost popravakah, koji se duže vrieme nastaviti imaju, postala odtud, što su zanemareni manji popravci; ima se najmitelju dati pristojna naknada što nije stvar upotrebio.

§. 1120.

d) kad se stvar otudjiva drugomu.

Ako je vlastnik otudjio komu drugomu uporabštinu, i ovomu je jur predao; tad uporaboprimac, ako pravo njegovo nije upisano u javne knjige (§. 1095), valja, pošto mu je učinjen odkaz, da ustupi novomu posiedniku. Ali je vlastan iskati od uporabodavca podpuno zadovoljenje za štetu koju je imao, i za izmaklu korist.

§. 1121.

Ako se prodaje stvar putem sudne konačne dražbe, valja uporaboprimac novomu kupcu i onda da ustupi, ako je pravo njegovo uknjiženo kao pravo stvarno. Samo glede naknadjenja štete ostaje mu priuzdèržano njegovo pravo pèrvenstva.

§. 1122.

II. Zakup nasliedni.

Pogodba nasliednozakupna zove se ta, kojom se daje komu koristovna vlastnost kakovoga dobra nasliedno pod tim uvietom, da on godišnje koristi plaćati ima godišnjim prema dohodku odredjenim dankom u novcu, u plodovih ili u razmiernih službah t. j. robotah.

Digitized by Google

§. 1123.

III. Pogodba nasliednodaćna.

Ako posiednik, samo da se zna tko je vlastnik zemljišta, plaća za to mali kakov danak; takovo zemljište zove se nasliedna daćevina, a pogodba o njoj učinjena zove se pogodba nasliednodaćna.

§. 1124.

Ako je dvojba, da li vlastnost koristovna jest nasliedna zakupština ili nasliedna daćevina, treba gledati na iznosak godišnje daće i na ine dužnosti. Ako ovaj iznosak nije u nikakovom razmieru prema godišnjim čistim koristima; tad vlastnost koristovna jest nasliedna daćevina; ali ako se barem neki razmier misliti može iz obzira na davno vrieme, ili s toga, što su primljena zemljišta sa svim pusta, tad je to dobro nasliedna zakupština (§. 359).

§. 1125.

IV. Podnina.

Ako je vlastnost tako podieljena, da na jednu stranu nasliedno spada sućanstvo zemljišta s uživanjem svega što je u istom zemljištu, a na drugu stranu spada samo uživanje povèršja; tad godišnji danak, što ga taj posliednji posiednik ima plaćati, zove se podnina.

§. 1126.

Stečenje vlastnosti koristovne.

Razdieljena vlastnost kakove stvari nepokretne isto kao i podpuna vlastnost nemože se inače steći, nego kada se upiše u javne knjige ili registre. Tvèrdi naslov daje samo

Digitized by Google

pravo osobno suprot obvezanoj osobi, ali nedaje nikakova prava stvarnog protiv tretjemu (§. 431).

§. 1127.

Zajednička prava vlastnika vèrhovnoga i koristovnog.

Prava vlastnika vèrhovnoga i koristovnog slažu se u obće u tom, da svaki svojim dielom u toliko može razredjivati, u koliko se tim nevriedjaju tudja prava (§. 363).

§. 1128.

Obojica imaju pravo iskati svoj dio putem suda, njega založiti i otudjit ga medju živimi ili po očitovanju posliednje volje. Tko tvèrdi da pravo to jest ograničeno, valja da dokaže takovo ograničenje nadležnim izpravama, tako nazvanim potvèrdnicama (Gewährbriefe), ili izpravama vèrhu ponove vlastnosti koristovne (Handfeste).

§. 1129.

Posebna prava i dužnosti vlastnika vèrhovnoga.

Vlastnik vèrhovni ima suviše pravo zabraniti vlastniku koristovnomu ne samo umaljenje stvari koristovne, nego i sve one preinake, koje bi mogle uništiti ili otežati vlastniku vèrhovnomu da izvèršiva svoja prava.

§. 1130.

1. Glede sačuvanja, obradjivanja dobra i preinakah u njemu.

On može dakle zahtievati da se vlastnik koristovni skèrbi o tom, da se sačuvaju i obradjivaju zemljišta. Ako mimo sviuh opomenah zanemari izpnnjenje tih dužnostih, ili ako neuzmogne nositi teretah koji su na zemljištu;

Digitized by Google

tad vlastnik vèrhovni može ískati, da se ustupi dobro inomu komu u nasliedni zakup ili uz nasliednu daću.

§. 1131.

2. glede nasliedne daće.

Najglavnie pravo gospodara zemljišta, koje je ustupljeno u nasliedni zakup ili uz nasliednu daću, sastoji u tom, da pobira godišnju daću i ine ugovorene pristojbe. Ove nemogu nikako biti povišene, i nemogu se nipošto pobirati sa pokretnostih, koje nespadaju na zemljište, niti s inih stvarih pokretnih.

§. 1132.

Kada se daća ima namirivati.

Ako nije ništa ugovoreno ili odredjeno pokrajinskimi zakoni, godišnja daća ima se namirivati u pèrvoj polovini mieseca studenoga.

§. 1133.

Kad se može odpustiti daća?

Pravilo je, da vlastnik nepodpuni neodgovara drugomu za nenadni slučaj; ali ako je nasliedni zakupnik bio smetan da uživa svoju zakupštinu poplavami, ratom ili pošastmi, ima mu se odpustiti primiereni dio od daće za vrieme što nije uživao.

§. 1134.

Nasliedni daćnik nemože iskati da mu se odpusti dio taj; doklegod uzbude dio dobra kakovog, koje je ustupljeno uz nasliednu daću, dužan je on plaćati ustanovljenu nasliednu daću.

Digitized by Google

§. 1135.

Pravo nastaje kada se zakasni platjanje daće.

Ako nasliedni daćnik nije namirio daću u vrieme ugovoreno, gospodar nasliedne daće može zahtievati da se koristi uzapte, i iz njih da se on naknadi.

§. 1136.

Ako daća nije namirena duže od godine danah, gospodar nasliednoga zakupa može radi namirenja ostanakah zahtievati ili da se koristi uzmu u zalog (uzapte), ili da se nasliedna zakupština proda sudno na dražbi.

§. 1137.

3. glede teretah i popravakah,

Vèrhovni vlastnik obvezan je zastupati vlastnika koristovnog u obziru koristovne vlastnosti, koju mu je on uprav dao, i ako se pravo koristovno sa sućanstvom opet sjedini, naknaditće njemu ili njegovomu nastupniku učinjene popravke isto kao inomu komu posiedniku poštenomu, i odgovoritće za točnost javnih knjigah i registrah, koje isti vèrhovni vlastnik o svojim daćevinam vodi.

§. 1138.

Za ine terete koje je nabavio vlastnik koristovni, i koji nisu upisani u javne knjige, neodgovara vèrhovni vlastnik. U obće vlastnik koristovni nemože prenieti na inoga koga višje prava, nego sam ima. Zato pravo jednoga prestaje kad prestaje pravo drugoga.

Digitized by Google

§. 1139.

Prava i obveze vlastnika koristovnog.

U obće prava i obveze vlastnika koristovnog u zamienitom su odnošenju s gori ustanovljenim obvezam i s pravi vèrhovnoga vlastnika.

§. 1140.

Osobito 1. glede otudjenja.

Ako bi vlastnik koristovni svoju vlastnost otudjiti hotio, nije mu od potrebe da na to pristane vlastnik vèrhovni; ali valja ovomu da kaže po imenu nastupnika, da bi mogao razsuditi, da li je nastupnik taj sposoban upravljati dobrom, i namirivati terete koji su na njemu. Vlastnik vèrhovni neima nikakova prava da stvar pèrvi kupi ili da izključi drugoga od kupovanja.

§. 1141.

Ako li je vèrhovni vlastnik naročito sebi priuzdèržao privoljenje to i gorispomenuta prava; valja da se izjasni u trideset danah pošto mu je objava uredno bila učinjena. Poslie toga roka dèrži se da je pristao. Privoljenje može on uzkratiti a da ne izvèršiva prava prekupnog ili prava izključiti inoga od kupovanja samo kada je u očevidnoj pogibelji sućanstvo i prava koja su s njim skopčana.

§. 1142.

Danak što ga vèrhovni vlastnik ima pravo iskati kadkad od novoga vlastnika koristovnog zove se, ako preinaka biva za života, hvaljevina (laudemium); ako li biva radi smèrti

Digitized by Google

zove se mèrtvina. Obadva ta danka zovu se takodjer pristojbe radi preinake u imovini. Da li su utemeljena ova prava i na koi način, odlučuje ustav zemaljski, javne knjige i izprave, ili mirni posied od trideset godinah.

§. 1143.

2. glede blaga i umaljenja sućanstva;

Vlastniku koristovnomu pristoji takodjer dio razmierni od nadjenoga blaga (§. 399). On ima i pravo umaliti sućanstvo stvari, ako vèrhovnomu vlastniku može dokazati, da se zemljište inače uživati nemože (§. 1129).

§. 1144.

3. glede teretah;

Vlastnik koristovni nosi svekolike terete redne i vanredne koji se nalaze na dobru, on plaća poreze, desetak i ostale danke koji su osobito predbilježeni. Za terete koji se tiču daće, odgovara vlastnik vèrhovni.

§. 1145.

4. glede potvèrdnice.

Redovito, svaki novi vlastnik koristovni valja da pribavi sebi od vlastnika vèrhovnog vierovno sviedočanstvo ili izpravu o tom, da je ponovljena vlastnost koristovna.

§. 1146.

Osobita odnošenja izmedju gospodarah od zemlje i podanikah.

Iz ustava svake pokrajine i iz propisah političkih doznaje se, kakova još druga odnošenja nalaze se medju vlastnikom koristovnim i vlastnikom vèrhovnim, i kakova prava i obveze obstoje osobito izmedju posiednikah i podanikah gospoštinah.

Digitized by Google

§. 1147.

Prava izhodeća iz podnine.

Tko neplaća drugo nego podninu, ima pravo samo na uživanje povèršja, kao: dèrvah, rastja, sgradah, i na dio blaga nadjenog na povèršju. Blago zakopano i ine podzemske koristi pripadaju samo vlastniku vèrhovnomu.

§. 1148.

Prestanak vlastnosti koristovne.

Što je o ukinutju podpune vlastnosti ustanovljeno (§. 444) valja u obće i o vlastnosti razdieljenoj.

§. 1149.

Dobra dana u nasliedni zakup, i uz nasliednu daću prelaze na sve nasliednike, koji nisu izriekom bili izključeni. Ako vlastnik koristovni neima nikakova zakonitog nastupnika; vlastnost koristovna siedinjuje se s vlastnostju vèrhovnom. Ali vèrhovni vlastnik, koi hoće da se služi tim pravom, treba da namiri sve dugove vlastnika koristovnog, koji iz ine imovine plaćeni biti nemogu. Naredbe političke ustanovljuju, u koliko vlastnik vèrhovni obvezan je inima ostaviti dobro, koje mu je pripalo.

§. 1150.

S toga što je nestalo rastjah, dèrvah i sgradah, negubi se vlastnost koristovna nad povèršjem. Dokle god ostaje dio kakav zemljišta, može ga posiednik, samo ako plaća svoju daću, novim rastjem i dèrvi nasaditi i sgradama zapačati.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset šesto.

O pogodbah vèrhu uslugah za platju.

§. 1151.

1. Pogodba radnje za platju.

Ako se tko obvežuje da će činiti kakovu uslugu, ili da će što napraviti za odredjenu platju u novcu; nastaje pogodba radnje za platju.

§. 1152.

Mučeća pogodba radnje za platju.

Čim je tko naručio kakovu radnju ili dielo; uzima se da je pristao i na pristojnu platju. Ako platja nije ustanovljena ni ugovorom ni zakonom; odredjuje ju sudac.

§. 1153.

Prava izhodeća iz pogodbe od radnje za platju.

Ako dielo tako nedovèršeno izpadne, da se nemože upotrebiti, ili ako je protivno uvietu naročito stavljenomu; naručilac ima pravo uzmaknuti od pogodbe. Ako to neće da učini, ili ako nedostatci niti su veliki, niti su proti onomu, što je naročito bilo ugovoreno; naru-

Digitized by Google

čilac može iskati da se dielo popravi ili da mu se da priemierena naknada, i u tu svèrhu može zadèržati razmierni dio platje.

§. 1154.

Ako je naručevnik kriv što nije izpunio obećanje u vrieme naznačeno i ugovoreno; naručilac može naručbinu više da neprimi; on može i za postavšu odtuda štetu iskati naknadu. Ali ako bi naručilac zatezao s platjom, tad je i on obvezan naručevnika podpuno zadovoljiti.

§. 1155.

Naručevniku pristoji primierena naknada i za neizvèršene službe i radnje, ako je on bio gotov svèršiti posao, ali ga je u tom smetao sam naručilac svojom krivnjom, ili nenadni slučaj, koi se dogodio u osobi njegovoj; ili ako je u obće naručevnik dangubeć štetu imao.

§. 1156.

Platja pristoji redovito pošto se svèrši radnja. Ali ako se radnja svèršiva u neke razdiele od vremena ili posla, ili ako su s radnjom skopčani troškovi, koje naručevnik nije uzeo na se, ovaj ima pravo iskati dio platje, koi je prema uslugi ili prema poslu, prie nego se svèrši posao ili prie nego se sa svim svèrši radnja, i vlastan je iskati takodjer naknadu za troškove, što je učinio.

Digitized by Google

§. 1157.

Ako tvorivo pripravljeno za kakovo dielo, ili ako i samo dielo propadne slučajno sa svim ili stranom; šteta je vlastnika tvoriva i diela. Ali ako je naručilac dao tvorivo, koje očevidno nije za to, da se dielo izradi svèrsi shodno, radnik odgovara za štetu, ako je radnja iz toga uzroka hèrdjavo izpala, a on naručioca nije opomenuo da je tvorivo nedostatno.

§. 1158.

Kada naručbina prelazi u kupovnu pogodbu.

Kada je dvojba o tom, da li naručbinu kakove radnje valja dèržati da je pogodba kupovna ili da je pogodba radnje za platju, uzima se da je onaj, koi daje tvorivo za radnju, radnika najmio. Ali ako je radnik dao tvorivo, uzima se da je kupnja.

§. 1159.

Ako s pogodbom radnje za platju skopčavaju se još ine pobočne pogodbe; valja paziti na zakonite propise, koji su primiereni svakoj od tih pogodhah.

§. 1160.

Prestanak pogodbe radnje za platju.

Radnici, koji su pogodjeni za neko odredjeno vrieme, ili dok se nesvèrši kakovo stalno dielo, nemogu bez zakonitog uzroka ostaviti radnju prie nego mine vrieme, i prie nego je svèršeno dielo; a nemogu takodjer ni odpušteni biti. Ako se radnja prekine, svaka strana

Digitized by Google

odgovara za svoju krivinu, ali nijedna neodgovara za slučaj nenadni.

§. 1161.

Samo kad je velika potreba može pogodjeni radnik ili majstor naloženi mu posao povieriti komu drugomu; pa i u ovom slučaju odgovara on za svoju krivinu u izboru osobe.

§. 1162.

Glede onih uslugah, u kojih običajno ima se obzir na osobitu sposobnost osobe, pogodba radnje za platju ukida se kada umre radnik, i njegovi nasliednici mogu samo iskati cienu pripravljenog upotrebljivog tvoriva, i dio platje prema vriednosti učinjene radnje. Ako umre naručilac kakove radnje, nasliednici njegovi valja da nastave pogodbu, ili da zadovolje naručevnika.

§. 1163.

Ovdie ustanovljeni propisi valjaju takodjer za pravdozastupnike, liekare i vidare, nastojnike, provizore, umietnike, nabavljače, i za ostale osobe, koje su izriekom ili muče ugovorile za svoj trud kakovu platju, godišnji stalni dohodak, ili inu koju nagradu, u koliko neobstoje o tom posebni propisi.

Razpruženje tih propisah na pravdozastupnike, liekare i spodobne.

§. 1164.

Pogodbom vèrhu izdanja kakovoga književnoga diela spisatelj daje komu pravo, da taj spis tiskom razmnožava i razprodaje. Tom po-

2. Pogodba izdavanja knjigah.

Digitized by Google

godbom odriče se spisatelj prava ustupiti to isto dielo drugomu komu, da ga o svojem trošku izda.

§. 1165.

Prava i dužnosti izmedju spisatelja i izdavatelja.

Spisatelj je obvezan dati dielo po ugovoru, a izdavatelj odmah pošto mu je predano dielo dužan je platiti nagradu ugovorenu.

§. 1166.

Ako spisatelj nepreda dielo u vriemc odredjeno, ili ako ga nepreda na ugovoreni način, izdavatelj može odustati, i ako je spisatelj kriv što nije dielo predano, može iskati i naknadu štete.

§. 1167.

Ako je broj primierakah bio odredjen, izdavatelj treba za svako novo izdanje da upita spisatelja, i o uvietih da sklopi novu pogodbu.

§. 1168.

Ako spisatelj hoće da učini novo izdanje s preinakami u sadèrzaju diela; ima se i o tom skl oiti nova pogodba. Ali prie nego se razproda izdanje, vlastan je spisatelj preduzeti novo izdanje onda samo, ako je gotov naknaditi primierno izdavatelju štetu za primierkc neprodane.

§. 1169.

Prava spisateljeva glede novoga pretiskanja ili izdanja neprelaze na nasliednike njegove.

§. 1170.

Ako se spisatelj obveže da će sačiniti kakovo dielo po osnovi, koju mu je predložio izda-

Digitized by Google

vatelj; ima on pravo samo na nagradu ugovorenu. A izdavatelj je nakon toga podpuni gospodar dielo tiskati i izdavati.

§. 1171.

Ovi propisi imadu se uporavljivati i na mappe, topografička risovanja i muzikalne sastavke. Ograničenja pretiskanja sadèržavaju se u zakonih političkih.

§. 1172.

3. Pogodba izmedju gospodarah i čeljadi službene.

Prava i dužnosti izmedju gospodarah i službene čeljadi sadèržavaju se u osobitih propisih, koji o tom obstoje.

§. 1173.

Ine pogodbe za platju o uslugah.

Pogodbe, kojimi obećava se kakova stvar ili kakovo dielanje za drugo dielanje, kojega se tko primio, prosudjuju se po pravilih o pogodbah za platju u obće, a napose po onih pravilih, koja su u ovom poglavju postavljena.

§. 1174.

Ako je tko znajuć dao nešto u tu svèrhu, da se učini kakovo nemogućno ili nedopušteno dielo; taj nemože to više natrag iskati. U koliko je fiškus vlastan to posvojiti, odredjuju naredbe političke. Ali može se natrag iskati ono, što je tko na tu svèrhu, da se prepreči kakovo dielo nedopušteno, dao onomu, koi je dielo to učiniti hotio.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset sedmo.

O pogodbi vèrhu zajednice dobarah.

§. 1175.

Kako postaje družtvo stecivno ?

Družtvo na zajedničko tečenje ili ortakluk postaje pogodbom, po kojoj dvie ili više osobah pristaju na to, da ulože samo svoj trud, ili i svoje stvari radi zajedničke koristi.

§. 1176.

Razdieljenje.

Vérste ortakluka jesu različne, i prava njegova protežu se više ili manje polag ugovora medju ortacim učinjenog, po kojem ortaci ti meću u zajednicu samo pojedine stvari ili summe ili cielu vèrstu stvarih na pr. svukoliku robu, svekolike plodove, sva nepokretna dobra ili najposlie cielu svoju imovinu ništa neizuzamši.

§. 1177.

Ako je pogodba ortačka učinjena vèrhu ciele imovine, pod tom imovinom razumieva se

Digitized by Google

samo sadašnja imovina. Ali ako pogodba ta obuzima i buduću imovinu; tad pod budućom imovinom razumieva se samo imovina stečena, a ne nasliedjena; već ako su obadvie izriekom ugovorene bile.

§. 1178.

Kako se ima ustanoviti ortačka pogodba?

Pogodbe ortačke, koje se tiču samo sadašnje ili samo buduće imovine, nisu tvèrde, ako dobro, što ga je stavila u ortakluk jedna i druga strana nije bilo uredno opisano i pobilježeno.

§. 1179.

Osobiti tèrgovački i politički zakoni odredjuju, kako se ortačka pogodba medju tèrgovci ima ustanoviti, u nadležne knjige upisati i javno oglasiti. Ako se samo pojedini poslovi opravljuju zajednički; dosta je, ako pogodba učinjena o tom, upisana je u tèrgovačke knjige.

§. 1180.

Pogodba o zajednici svekolike sadašnje i buduće imovine, koja običajno čini se samo medju mužem i ženom, ima se prosudjivati po propisih, koji su dani o toj pogodbi u poglavju vèrhu ugovorah ženitbenih. Ovi propisi tiču se inih vèrstah zajednice dobarah pogodbom ustanovljene.

§. 1181.

Kakova je kriepost iz pogodbe i iz pravoga priloga u zajednicu?

Pogodba ortačka spada, istina, medju naslove, po kojih teče se vlastnost; ali samo stečenje, i zajednica dobarah ili stvarih dobiva se tek onda, kada su ta dobra ili stvari predane.

Digitized by Google

§. 1182.

Glavnica ortakluka.

Što god je izriekom odredjeno na opravljanje zajedničkog posla jest glavnica ili fond ortakluka. Ostalo što ima svaki ortak, smatra se kao razlučeno dobro.

§. 1183.

Ako se meću u zajednicu novci, stvari potrošne, a i nepotrošne kojih vriednost odredjena je u novcu; tad ne samo korist odtud izvadjena, nego i glavnica smatra se glede ortakah, koji su je sastavili, kao vlastnost zajednička. Tko obećava da će samo svoj trud uložiti na korist zajedničku, taj ima pravo na dobitak, ali neima prava na glavnicu (§. 1192).

§. 1184.

Prava i dužnosti ortakah. Prilog na glavnicu.

Svaki ortak obvezan je priložiti jednaki dio u zajedničku glavnicu, izuzamši slučaj ako je što drugo ugovoreno bilo.

§. 1185.

Sudielanje;

Redovito, svi ortaci obvezani su jednako raditi o koristi zajedničkoj, bez ikakova obzira na veći ili manji dio, što ga je svaki stavio u zajednicu.

§. 1186.

Nijedan ortak nemože povieriti sudielanje tretjemu komu, niti može primiti koga u ortakluk, niti preduzeti kakav posao pobočni, koi bi bio na štetu ortakluku.

Digitized by Google

§. 1187.

Pogodba ustanovljuje točnie dužnosti ortakah. Tko se obvezao samo da će raditi, taj nije duzan ino što priložiti. Tko je obećao jedino novčani ili ini prilog, taj niti je dèržan niti je vlastan da na drugi način pomaže tečenju zajedničkomu.

§. 1188.

Kada se vieća i odlučuje o poslovih ortačkih, imaju se uporavljivati na to propisi dani u poglavju o zajednici vlastnosti (§§. 833—842), već ako su ortaci drugačie ugovorili.

§. 1189.

Dodatak ka glavnici.

Ortaci nemogu biti natierani da prilože više nego su obećali. Ali ako svèrha ortačka zbog preinačenih okolnostih nebi se nikako postići mogla, a da se neumnoži prilog; ortak koi neće da priloži, može izstupiti iz ortakluka, ili biti natieran da izstupi.

§. 1190.

Opravljanje poslovah povierenih.

Ako je jednomu ili nekojim ortakom povièreno opravljanje poslovah; smatraju se oni kao punovlastnici. I na njihova viećanja i riešenja o poslovih ortačkih imaju se uporaviti propisi spomenuti u §§. 833—842.

§. 1191.

Odgovornost za štetu.

Svaki ortak odgovara za štetu, kojoj je kriv te je učinjena ortakluku. Ova šteta neda se nadomieriti (poravnati) s koristi, koju je or-

Digitized by Google

tak taj na drugi način možda ortakluku pribavio. Ako li je ortak,preduzevši samovlastno kakovi novi posao, prouzročio ortakluku s jedne strane štetu, a s druge korist; tad ima miesta razmiernomu poravnanju.

§. 1192.

Dieljenje dobitka.

Imovina koja preteče preko glavnice iza odbijenja sviuh troškovah i pretèrpljene štete, jest dobitak. Glavnica ostaje vlastnost onih, koji su u nju priložili; već ako je vriednost radnjih pridata glavnici, i ako je svekoliko kao dobro zajedničko proglašeno bilo.

§. 1193.

Dobitak dieli se po razmierju dielah priloženih u glavnicu, a radnje koje izvèršiše svikolici ortaci nadoknadjuju se jedno s drugim. Ako jedan ili nekoliko ortakah samo rade, ili ako uz prilaganje u glavnicu ulažu takodjer svoje radnje, tad ako ništa nije ugovoreno, i ortaci nemogu medju sobom pogodit se, valja sud da odredi za takove radnje iznosak s obzirom na važnost posla, na uloženi trud i na pribavljenu korist.

§. 1194.

Ako dobitak ne sastoji u gotovom novcu nego u koristih ine vèrste; dioba čini se po propisu sadèržanom u poglavju o zajednici vlastnosti (§§. 840—843).

Digitized by Google

§. 1195.

Ortakluk može kome ortaku radi osobitih njegovih vlastitostih ili nastojanjah odrediti veći dio dobitka, nego bi mu pripadao po njegovom dielu; samo takove iznimke nesmiu preći u protizakonite ugovore, ili u skratjenja ostalih ortakah.

§. 1196.

Takovi protizakoniti ugovor bila bi pogodba, kojom tkogod za svoj dio uloženi u glavnicu s jedne strane osigurava sebe suprot svakoj pogibelji gubitka u obziru glavnice i kamatah, i oslobodjava se od svakoga sudielanja; a s druge strane ipak ugovara dobitak prelazeći zakonite pogodbene kamatè.

§. 1197.

Dieljenje gubitka.

Ako je ortakluk izgubio uloženu glavnicu sa svim ili stranom; gubitak dieli se u istom razmierju, po kojem u protivnom slučaju bio bi se podielio dobitak. Tko u glavnicu ništa nije dao, gubi svoje trude.

§. 1198.

Polaganje računa.

Ortaci, kojima je povièreno upravljanje, valja uredno da vode i predavaju račun o zajedničkoj glavnici, i o dotičnih dohodcih i troškovih.

§. 1199.

Prie nego je dovèršen posao, nemože se iskati da se položi zaglavni račun, i da se podieli

Digitized by Google

dobitak ili gubitak. Ali ako se tiče takovih poslovah, koji imadu trajati više godinah i donositi godišnju korist; mogu ortaci zahtievati svake godine da se položi račun i da se podieli dobitak. U ostalom može svaki ortak u svako doba o svojem trošku račune prigledati.

§. 1200.

Tko je pristao na samo predloženje zaglavnog računa (bilance) ili tko se i odrekao svojeg prava iskati račune, takovi, ako prevaru dokaže ma i u jednom samo dielu od upravljanja, može zahtievati da se položi podpuni račun kako za prošasti slučaj, tako i za sve buduće slučajeve.

§. 1201.

Od nošenje prema neortacim.

Ortakluk nemože se obvezati tretjemu komu, ako ortaci ili njihovi punovlastnici izrickom ili muče nepristanu na to po zakonu. Medju térgovci, pravo oglašeno te jednomu ili nekolicini ortakah dano, da vode firmu, to jest da podpisuju na ime ortakluka svekolike izprave i spise, sadèržava već u sebi punovlastje od sviuh ortakah (§. 1028).

§. 1202.

Ortak, koi je u ortakluku samo s jednim dielom svoje imovine, može imati imovinu razlučenu od zajedničke, i ovom vlastan je po volji razredjivati. I tako treba razlikovati prava i

Digitized by Google

obveze koje tretji ima prema ortakluku, od pravah i obvezah prema pojedinim ortakom.

§. 1203.

Tko dakle ima iskati štogod od kakovog ortaka na pose a ne od ortakluka, ili ima platit mu, taj može to iskati ili platiti samo ortaku na pose, a ne ortakluku. Ali na isti način kad ortakluk ima što iskati ili komu plaćati, svaki ortak ima pravo iskati da se plati, ili ima dužnost da dug namiri ali samo za svoj dio, izuzamši slučaj koi se uzima medju tèrgovci, da su svi za jednoga a jedan za sviuh nešto obećali ili prihvatili.

§. 1204.

Tajni ortaci kakovog družtva tèrgovačkog, to jest takovi, koji su ortakluku pozajmili dio glavnice na dobitak i gubitak, ali za ortake nisu oglašeni bili, odgovaraju jedino glavnicom, što su pozajmili. Oglašeni ortaci valja s cielom svojom imovinom da odgovaraju.

§. 1205.

Ukinutje ortakluka i izstup iz njega.

Ortakluk prestaje sam po sebi kad se svèrši preduzeti posao, ili kad se nemože dalje voditi; kad je propala ciela zajednička glavnica; ili kad je minulo vrieme, kroz koje imao je trajati ortakluk.

§. 1206.

Redovito ortačka prava i obveze neprelaze na nasliednike ortakove. Ali nasliednici ortaka,

Digitized by Google

ako ortakluk nebi se s njima dalje nastavio, vlastni su iskati da se polože i namire računi do smèrti oporučiteljeve. Ali dužní su i oni u protivnom slučajû račune položiti i namiriti ih.

§. 1207.

Ako ortakluk sastoji samo od dvie osobe; prestaje čim jedna od njih umre. Ako pak sastoji od više osobah; uzima se da ostali ortaci hoće i dalje da nastave ortakluk medju sobom. U obće, glede tèrgovacah, uzima se takodjer da njihovi nasliednici žele i unapried ostati u ortakluku.

§. 1208.

Ako pogodba ortačka, sklopljena medju osobam koje nisu tèrgovci, obuzima izríekom i njihove nasliednike; dužni su ovi, ako prime nasliedstvo, pokoriti se volji oporučitelja. Ali volja ta neproteže se na nasliednike nasliednikah, a još manje može volja ta ustanoviti da ortakluk viekovito trajati ima (§. 832).

§. 1209.

Ako nasliednik nije u stanju izvèršiti službe, koje pokojnik biaše na se uzeo prema ortakluku, ima mu se odbiti od diela njemu odredjenog razmierni dio.

§. 1210.

Ortak može prie nego mine odredjeni rok izključen biti iz ortakluka ako neizpunjava bitnih uvietah pogodbenih; ako je pao pod stečaj;

Digitized by Google

ako ga je sud proglasio da je razmetnik, ili ako je u obće stavljen pod skèrbništvo; ako je radi kakovog zločinstva izgubio povierenje.

§. 1211.

Pogodba ortačka može se odkazati prie nego mine rok, ako je umro ili izstupio iz ortakluka ortak, od kojeg je navlastito zavisilo opravljanje posla.

§. 1212.

Ako vrieme, kroz koje ortakluk trajati ima, nije izriekom ustanovljeno bilo, niti se može ustanovit iz naravi posla; svaki ortak može odkazati pogodbu kad god hoće; samo da to neučini s lukavstvom ili u nevrieme.

§. 1213.

Ako bi proti izključenju kakove osobe iz ortakluka ili proti odkazu pogodbe nastale kakove razpre, ali za tim izključenje ili odkaz taj bio bi proglašen da je zakonit; tad posliedice odtud proizhodeće protežu se nazad do dana, u koi se zbilo izključenje ili odkaz.

§. 1214.

Ukinutje tèrgovačkog ortakluka, primanje i izstup njegovih javnih ortakah, ima se javno oglasiti isto tako, kao što se oglašuje njegovo ustanovljenje. Iz oglasa toga prosudjuje se takodjer kakova je moć dana u punovlastjah, i koliko ova trajati imaju.

Digitized by Google

§. 1215.

Dioba ortačke imovine.

Kada se preduzima dioba ortačke imovine iza ukinutja ortakluka; tad osim gornjih odredbah valja paziti i na one iste propise, koji su u poglavju o zajednici vlastnosti u obće postavljeni vèrhu diobe stvari zajedničke.

§. 1216.

Razredbe sadèržane u ovom poglavju imaju se uporaviti takodjer na ortakluke tèrgovačke, u koliko neobstoje osobiti propisi o tom.

Digitized by Google

Poglavje dvadeset osmo.

O ugovorih ženitbenih.

§. 1217.

Ugovori ženitbeni zovu se one pogodbe, koje radi saveza ženitbenog čine se o imovini, i imaju navlastito za predmet: miraz (dotu, pèrćiu), uzmirazje; jutrenji dar; zajednicu dobarah; upravljanje i uživanje vlastite imovine; nasliedovanje, ili za slučaj smèrti odredjeno dosmèrtno uživanje imovine, i udovičku platju. Ugovori ženitbeni.

§. 1218.

Pod mirazom razumieva se ona imovina, što žena ili za nju tretji tko daje ili obećava mužu, da bi lašnje uzdèržao troškove skopčane sa ženitbom. Miraz.

§. 1219.

Ako neviesta ima svoju vlastitu imovinu i jest punolietna; zavisi od nje i od mladoženje da se pogode medju sobom radi miraza i radi inih zamienitih davanjah. Ali ako je neviesta još malolietna; pogodbu valja da sklopi otac ili tutor, i da pristane na nju sud tutorstveni. Odredjenje miraza.

Digitized by Google

§. 1220.

Ako neviesta neima vlastite imovine, da je dovoljna za pristojni miraz; roditelji ili diedovi i babe valja u onom redu, u kojem su obvezani raniti diecu i obskèrbljivat ih, da dadu kćeram ili unukam kada se udaju, miraz prema svojem stanju i imovini, ili na taj miraz da prilože razmierno (§. 141 i 143). Kći nezakonita može samo od svoje matere zahtievati miraz.

§. 1221.

Ako roditelji ili died i baba tvérde, da nisu u stanju odrediti pristojnog miraza; sud na prošnju vierenikah, ali neiztražujuć potanko stanje imovine, valja da razvidi okolnosti, i nakon toga ili da odredi pristojni miraz, ili da oslobodi od toga roditelje, dieda i babu.

§. 1222.

Ako se je kći udala bez znanja, ili suprot volji svojih roditeljah, i sud nadje da je osnovan uzrok, s kojeg roditelji nepristaše na udatbu; tad roditelji nisu dužni dati takovoj kćeri miraza ni onda, da bi kasnie potvèrdili udatbu.

§. 1223.

Ako je kći jur primila svoj miraz, pa ga je izgubila prem da bez svoje krivine; nije više vlastna iskati novog miraza ni onda, kad se po drugi put udaje.

§. 1224.

Kada je dvojba, da li je miraz bio odre-

Digitized by Google

djen iz imovine neviestine, uzima se da je bio odredjen iz vlastite neviestine imovine. Ali ako roditelji izplatiše miraz svojoj malolietnoj kćeri, neimajuć na to dozvolenje suda tutorstvenog; tad uzima se, da su roditelji dali kćeri miraz taj iz svoje vlastite imovine.

§. 1225.

Predaja miraza,

Ako muž prie nego se sklopi ženitba nije ugovorio miraza; nije ni vlastan da ga više ište. Predaja ugovorenog miraza, ako ini rok nije ustanovljen, može se iskati odmah pošto je sklopljena ženitba.

§. 1226.

i dokaz da je miraz predan.

Ako se otvori stečaj nad muževljevom imovinom; tad pismeno ili ustmeno priznanje muža, da je primio miraz, čini dokaz suprot svakomu, ako je učinjeno bilo prie nego je otvoren stečaj. Ali ako je priznanje to učinjeno pošto je otvoren stečaj, neima ono proti vierovnikom nikakove dokazne moći.

§. 1227.

što može služiti za miraz, i kakova prava ima muž i žena glede miraza tog?

Sve što se može otudjiti i upotrebiti, može služiti za miraz. Dok traje družtvo ženitbeno, uživanje miraza i njegov napredak pripada mužu. Ako li miraz sastoji u gotovom novcu, u iskanjih ustupljenih (veresiah) ili u stvarih potrošnih, tad pristoji mužu podpuna vlastnost.

§. 1228.

Ako miraz sastoji u dobrih nepokretnih,

Digitized by Google

u pravih, ili u stvarih pokretnih, koje nekvareć sućanstva mogu se uživati, žena smatra se dotle da je vlastnica, a muž da je uživalac miraza, dok nebude dokazano, da je muž uzeo miraz za naznačenu cienu; i da se samo obvezao povratit u novcu cienu tu.

§. 1229.

Po zakonu, miraz poslie smèrti muža pripada opet ženi njegovoj, a ako bi ova prie njega umèrla, pripada njezinim nasliednikom. Ako bi žena ili njezini nasliednici imali biti izključeni od miraza, valja da to izključenje bude izriekom ugovoreno. Tko je miraz odredio dobrovoljno, može ugovoriti, da miraz poslie smèrti muževljeve njemu natrag pripadne.

§. 1230.

2. Uzmirazje. Što mladoženja ili tretji tko odredi nevièsti na umnoženje miraza, zove se uzmirazje. Uživanje ovoga, dok traje ženitba, nepristoji ženi; ali ako ona preživi muža, pripada joj i bez osobitog ugovora slobodna vlastnost uzmirazja tog, ma i nebio miraz pismeno obećan mužu za slučaj, ako bi ženu preživio.

§. 1231.

Ni mladoženja ni njegovi roditelji nisu obvezani odrediti uzmirazje. Ali onako isto, kao što su dužni roditelji nevieste odrediti joj miraz, dužnost je i roditeljah mladoženje dati mu opremu prema svojoj imovini (§§. 1220—1223).

Digitized by Google

§. 1232.

Dar, što ga muž obećava dati ženi svojoj pèrvo jutro, zove se jutrenji dar. Ako je ovi dar bio obećan; tad, ako bi dvojba nastala, uzima se da je za pèrve tri godine ženitbe jur bio predan. 3. Jutrenji dar.

§. 1233.

Savez ženitbeni sam po sebi neustanovljuje još zajednice dobarah medju mužem i ženom. Da se ustanovi zajednica ta, potrebna je tomu osobita pogodba; a polag §§. 1177 i 1178 priašnjeg poglavja valja prosudjivati, dokle se proteže takova pogodba, i kakovu pravnu formu treba ona da ima. 4. Zajednica dobarah.

§. 1234.

Redovito, zajednica dobarah izmedju muža i žene razumieva se samo za slučaj smèrti. Zajednica ta daje mužu i ženi pravo na polovinu toga, što od dobarah zamienito stavljenih u zajednicu bude se još nalazilo poslie smèrti drugog zakonitog druga.

§. 1235.

U zajednici, koja se odnosi na svukoliku imovinu, imaju se odbiti prie diobe svi dugovi bez iznimke; a u zajednici, koja obuzima samo sadašnju ili samo buduću imovinu, imaju se odbiti samo oni dugovi, koji su obraćeni bili na korist dobra zajedničkog.

§. 1236.

Ako muž ili žena ima kakovo dobro nepo-

Digitized by Google

kretno, a pravo na zajednicu drugoga zakonitog druga jest upisano u javne knjige; ovaj posliednji zakoniti drug uknjižbom tom dobiva pravo stvarno na polovinu sućanstva pomenutog dobra, po kojem pravu drugi zakoniti drug o toj polovini nikako razredjivati nemože; ali na koristi, dok traje ženitba, nedobiva on uknjižbom nikakova prava. Pošto umre muž ili žena, pristoji drugu koi ga je preživio odmah slobodna vlastnost diela svojeg. Ali takova uknjižba nemože biti na štetu vierovnikom, koji su se prie uknjižili na dobro.

§. 1237.

5. Upravljanje i uživanje imovine pèrvobitne ili stečene.

Ako muž i žena ne budu ništa osobitog ugovorili medju sobom, kako imaju upotrebljavati svoju imovinu; tad svaki ostaje pri svojem priašnjem pravu vlastnosti, i neima nikakova prava na ono što druga strana steče za ženitbe, ili dobie na koigod način. Kada je dvojba, uzima se da tečevina dolazi od muža.

§. 1238.

Dokle god žena neprotivi se, uzima se po zakonu, da je povierila mužu kao svomu zakonitomu zastupniku upravljanje svoje slobodne imovine.

§. 1239.

Glede toga upravljanja muž smatra se u obće kao svaki ini punovlašteni zastupnik; ali odgovara samo za glavni fond ili glavnicu. Od

Digitized by Google

koristih, koje je pobrao za upravljanja, nije dužan davati računa, već ako je to izriekom ugovoreno bilo; da pače ovi račun dèrži se da je bio zaključen do dana, kada se je svèršilo upravljanje.

§. 1240.

Ni žena nije dužna davati računa od uživanja što ga je ustupila mužu svomu, a pobirala ga za ženitbe sama; nego slobodno je mužu i ženi da ukinu ovakova upravljanja, što oni muče jedno drugom dopuštaju.

§. 1241.

U silnih (naglih) slučajevih, ili kada je pogibelj od kakove štete, može se oduzeti mužu upravljanje imovinom, prem da mu je upravljanje to izriekom i za uviek dano bilo. Ali i muž ima pravo ustegnuti neuredno gospodarenje svoje žene, i učiniti, da se ona pod zakonitimi propisi proglasi da je razmetnica.

§. 1242.

6. Udovička platja.

Ono što se odredjuje ženi za življenje ako obudovi, zove se udovička platja. Ova pristoji udovici odmah poslie muževlje smèrti, i valja da joj se vazda tri mieseca napried izplaćuje.

§. 1243.

Udovici pristoji jošte iz zaostavštine običajno uzdèržanje za šest nedieljah poslie muževlje smèrti, a ako je noseća, pristoji joj uzdèržanje dotle, dok ne prodju šest nedieljah iza

Digitized by Google

porodjaja njezinog. Ali dok uživa ovo uzdèržanje, nemože brati udovičke platje.

§. 1244.

Ako se uda udovica, gubi pravo na udovičku platju.

§. 1245.

Osiguranje miraza, uzmirazja i udovičke platje.

Tko daje miraz, ima pravo iskati od onoga koi ga prima, primiereno osiguranje ili u isti čas kada se daje miraz, ili poslie ako bi nastala pogibelj. Tutori i skèrbnici nevieste njihovomu staranju povierene, nemogu bez dozvolenja suda tutorstvenog oprostiti od osiguranja miraza niti od ugovorenog uzmirazja i udovičke platje.

§. 1246.

Darovanje medju mužem i ženom i vierenici.

Valjanost ili nevaljanost darovanjah medju mužem i ženom prosudjuje se po zakonih, koji o darovanjih u obće obstoje.

§. 1247.

Što je muž dao svojoj ženi za ukras u nakitu, dragom kamenju i u inih dragocienostih, uzima se, kada je dvojba, da to nije u zajam dano, nego da je darovano. Ali ako vierena strana obećava ili daruje što drugoj strani, ili ako tretji tko obećava ili daruje jednoj ili drugoj vierenoj strani štogod radi buduće ženitbe; tad darovanje može se poreći, ako ženitba nije se zbila a darodavac nije kriv tomu.

Digitized by Google

§. 1248.

Zamienite oporuke.

Mužu i ženi prosto je da postave u jednoj i istoj oporuci zamienito sebe, ili takodjer ine osobe za nasliednike Ovakova oporuka može se takodjer poreći; ali iz poreke jedne strane nemože se izvesti i poreka druge strane (§. 583).

§. 1249.

Pogodbe nasliedovne. Što je potrebno da budu tvèrde pogodbe nasliedovne?

Medju mužem i ženom može se takodjer sklopiti pogodba nasliedovna, kojom obećava se buduća zaostavština ili dio njezin, i obećanje ovo prihvatja se (§. 602.) Ali da takova pogodba bude tvèrda, nužno je da je napravljena pismeno, i da ima svekolike potrebnosti koje se ištu u oporuci pismenoj.

§. 1250.

Muž ili žena podvèržena tutorstvu ili skèrbništvu može prihvatiti neškodljivu zaostavštinu, koja joj je obećana; ali razredjenje o vlastitoj zaostavštini pomenutog muža ili žene može obstojati, a da sud nepotvèrdi, onda samo, ako razredjenje to jest tvèrda oporuka.

§. 1251.

Propis o uvietih priloženih.

Što je o uvietih pri pogodbah u obće kazano, ima se takodjer uporaviti na pogodbe nasliedovne medju mužem i ženom.

§. 1252.

Kriepost pogodbe nasliedovne.

Pogodba nasliedovna, ma bila upisana u javnih knjigah, nesmeta mužu ili ženi dok je živa, da svojom imovinom po volji razredjuje.

Digitized by Google

Pravo proizlazeće od te pogodbe počinje stopèrv od smèrti oporučitelja; i pogodbeni nasliednik ako nepreživе oporučitelja, nemože prenieti prava tog na ine, niti može iskati osiguranje budućega nasliedstva.

§. 1253.

Pogodbom nasliedovnom nemože zakoniti drug (muž ili žena) odreći se sa svim prava činiti oporuku; ali zakon dopušta mu vazda, da razredi slobodno po posliednjoj volji čistim četvèrtim dielom, i ovi četvèrti dio nemože biti obteretjen pripadajućim komu zakonitim dielom nit inim kakovim dugom. Ako oporučitelj nije razredio vèrhu toga četvèrtog diela; dio taj nezapada nasliedniku pogodbenu, prem da mu je bila obećana ciela zaostavština, nego nasliednikom zakonitim.

§. 1254.

Prestanak njezin.

Pogodba nasliedovna nemože se poreći na štetu drugoga zakonitog druga (muža ili žene) s kojim je bila sklopljena ženitba, nego može se samo učiniti po propisu zakona, da pogodba ta nije tvèrda. Nužnim nasliednikom ostaju priuzdèržana njihova prava isto tako, kao suprot inoj kakovoj razredbi posliednje volje.

§. 1255.

Uživanje smèrti radi.

Ako jedan zakoniti drug daje drugomu uživanje svoje imovine za slučaj, da bi ga ovaj preživio; davalac nebiva kroz to ograničen u

Digitized by Google

svojoj vlasti, da razredi slobodno imovinom po dielanjih medju živima; pravo uživanja (§§. 509 —520) proteže se samo na zaostavštinu, koja se može slobodno ostaviti nasliednikom.

§. 1256.

Ali ako uživanje kakovoga dobra nepokretnog jest upisano u javne knjige s privoljenjem onoga, koi ga je dao; uživanje to nemože se više skratiti u obziru dobra toga.

§. 1257.

U slučaju, ako strana koja je preživila drugu stranu opet oženi se ili uda se, ili ako bi htiela da ustupi uživanje inomu komu; dieca pokojnoga muža ili žene imaju pravo zahtievati, da uživanje to bude im pušteno uz primiereni godišnji iznosak.

§. 1258.

Muž ili žena koja ište uživanje ciele zaostavštine druga svojeg, ili jednog diela zaostavštine te, neima prava iskati dio odredjeni joj po zakonu u slučaju nasliedovanja zakonitog (§§. 757—759).

§. 1259.

Izjednačenje diece.

Izjednačenje dieče, to jest pogodba, kojom dieci iz različnih ženitbah daju se jednaka prava u nasliedovanju, neima nikakove pravne krieposti.

Digitized by Google

§. 1260.

Razlučenje imovine u slučaju: 1. stečaja;

Ako za muževlja života otvori se stečaj nad imovinom njegovom, žena neima jošte prava iskati suprot vierovnikom, da joj se povrati miraz, i da joj se dade uzmirazja; nego može zahtievati samo osiguranje za slučaj, ako bi se ukinula ženitba. Osim toga vlastna je iskati od časa, kada se je otvorio stečaj, uživanje udovičke platje, i ako ova nije ogovorena bila, uživanje miraza. Ali neima miesta ovomu pravu na jedno ili na drugo uživanje, ako se dokaže, da je žena kriva muževljom nazadku u imovini.

§. 1261.

Ako žena padne pod stečaj sa svojom imovinom; ugovori ženitbeni ostaju čitavi.

§. 1262.

Ako je medju mužem i ženom ugovorena bila zajednica dobarah; prestaje ova čim bude otvoren stečaj nad imovinom muža ili žene, i imovina medju njima zajednička dieli se isto, kao poslie smèrti.

§. 1263.

2. u slučaju svojevoljne razstave;

Ako muž i žena ugovore da će živit razstavljeni, stoji takodjer do njihovoga ugovora, koi se ima vazda učiniti u isto doba (§§. 103—105), da li njihovi ugovori ženitbeni imaju i dalje trajati, ili na koi način imaju biti preinačeni.

Digitized by Google

§. 1264.

Ako su muž i žena razstavljeni po presudi sudnoj, a nijedna strana nije kriva razstavi, ili ako obedvie budu tome krive; može muž ili žena zahtievati, da se ugovori ženitbeni proglase da su ukinuti; i na zahtievanje to treba sud vazda da nastoji skloniti strane da se pogode (§. 108). Ako jedna strana nije kriva, slobodno joj je zahtievati, da se ugovori ženitbeni produže ili ukinu, ili po okolnostih da joj se dade primiereno uzdèržanje.

ili 3. sudne razstave;

§. 1265.

Ako ženitba bude proglašena da nije tvèrda, tad prestaju i ugovori ženitbeni; a imovina, u koliko ona jošte nalazi se, povraća se u priašnje stanje. Ali strana koja je kriva, valja da naknadi štetu strani nevinoj (§. 102).

4. u slučaju da se ženitba proglasi da nije tvèrda;

§. 1266.

Ako razpust ženitbe (§§. 115 i 133) dozvoljen je na zahtievanje muža i žene, a to radi njihove nepredobljive mèržnje, tad ugovori ženitbeni, ako o ugovorih tih muž i žena ne budu se pogodili (§. 117), prestaju za obedvie strane. Ako se ženitba razpusti po izreki sudnoj, drugu zakonitomu (mužu ili ženi), koi nije kriv pristoji ne samo podpuno zadovoljenje, nego od časa kada je izrečen razpust pristoji mú i sve to, što mu u

5. za slučaj da se razpusti ženitba.

Digitized by Google

ugovorih ženitbenih obećano biaše ako bi preživio druga svojeg. Imovina, koja je bila podvèržena zajednici dobarah, dieli se isto kao poslie smèrti; a strana nevina priuzdèržava za slučaj smèrti druge strane pravo proizlazeće od pogodbe nasliedovne. Pošto je ženitba razpuštena, razpušteni muž ili žena ma i nebili on ili ona krivi razpustu tomu, nemože iskati nasliedovanja zakonitog (§§. 757—759).

Digitized by Google

Poglavje dvadeset deveto.

O pogodbah na sreću.

§. 1267.

Pogodba, kojom se obećava i prihvatja nada kakove koristi, koja se još nezna, jest pogodba na sreću. Pogodba ta spada medju pogodbe za platju ili bezplatne, kad druga strana za tu nadu zamienito nešto obećava ili neobećava. Pogodbe na sreću.

§. 1268.

U pogodbah na sreću neima miesta pravnomu sredstvu radi skratjenja preko polovine vriednosti.

§. 1269.

Pogodbe na sreću jesu: obklada, igra i ždrieb (kocka); sve kupovne pogodbe i ine pogodbe učinjene vèrhu pravah, kojima se čoviek nada, Vérste pogodbah na sreću.

Digitized by Google

ili vèrhu budućih stvarih, o kojih se još ništa nezna; dalje dosmèrtni prihodi (rente); družtvena obskérbilišta; najposlie pogodba osiguranja i pomorskih zaimovah.

§. 1270.

1. obklada; Obklada biva tad, kada o kakovom dogadjaju, koji je obojim stranam još nepoznat, strane te ugovaraju medju sobom odredjenu cienu za onoga od njih, koi u tvèrdjenju pogodi. Ako strana dobivajuća znala je napried izhod, pa je to zatajala drugoj strani; kriva je radi lukavštine, i obklada nije tvèrda. A gubeća strana, koja je izhod obklade napried znala, smatra se kao darodavac.

§. 1271.

Obklade poštene i u obće dopuštene obvežuju onda samo, kad ugovorena ciena bila je ne samo obećana, nego zaista plaćena ili dana na ostavu. Ciena sudbeno iskati se nemože.

§. 1272.

2. igra; Svaka igra jest vèrsta obklade. Prava ustanovljena za obklade valjaju i za igre. Zakoni politički odredjuju, kakove su igre zabranjene u obće, ili nekoj klassi osobah, i kako se imadu kazniti osobe, koje igraju na zabranjene igre, i njihovi zaklonjači.

§. 1273.

3. ždrieb (kocka); Ždrieb medju posebničkim osobam, ako smiera na obkladu ili na igru, prosudjuje se po

Digitized by Google

propisih, koji su dani za obklade i za igre. Ako li se ždriebom ima riešiti kakova dioba, izbor ili kakova razpra; tad imaju u tom miesta takova prava, kakova valjaju i u inih pogodbah.

§. 1274.

Dèržavne lutrie neprosudjuju se tako, kao obklade i igre; nego polag osnovah svaki put o oglašenih. 4. kupovanje stvarih nadanih (ufanih);

§. 1275.

Tko obećava razmiernu cienu za kakovu ustanovljenu kolicinu budućega dohodka; taj sklapa običajnu kupovnu pogodbu.

§. 1276.

Tko za odredjenu cienu kupuje napoprieko buduće koristi kakove stvari, ili nadu tih koristih, taj pravi pogodbu na sreću. U ovom slučaju kupac podlaže se pogibelji, da nada njegova može sa svim uništena biti; ali njemu pristoje i koristi, koje se iz stvari običajno vade.

§. 1277.

Eio u kakovom rudniku zove se kuksa. Kupovanje kukse spada medju pogodbe na sreću. Prodavalac odgovara samo za to, da pravo njegovo na kuksu jest istinito; a kupac podvèržen je zakonima o rudokopstvu. osobito kupovanje diela kakova u rudniku;

§. 1278.

Tko kupuje nasliedstvo, što ga je prodavalac primio, ili koje mu je barem pripalo, ulazi ne samo u prava, nego i u obveze prodavaoca ili kakova nasliedstva;

Digitized by Google

kao nasliednika, na koliko obveze te nisu samo osobne. Dakle i takovo kupovanje jest pogodba na sreću, već ako je po popisu učinjeno bilo.

§. 1279.

Kupac nasliedstva neima prava na stvari koje pristoje prodavaocu iz zaostavštine ne kao nasliedniku, nego po inom naslovu, na pr. kao predzapis, kao povierba, kao zamiena, kao dug, koje stvari pristojale bi prodavaocu ma i da nije on nasliednik. Nasuprot kupac dobiva sve to, što pripada nasliedstvu samomu, za to što neima zapisovnika ili sunasliednika, ili na koi mu drago ini način, u koliko bi prodavalac na to pravo imao.

§. 1280.

Što god nasliednik dobiva po pravu nasliedstva kao na pr. izvadjene plodove i pokupljene dugove, broji se k massi, a što god je potrošio iz svoje imovine da stupi u nasliedstvo ili u zaostavštinu, odbija se od masse. Amo spadaju plaćeni dugovi, izdani zapisi, danci i sudne pristojbe, i, ako izriekom nije drugačie ugovoreno bilo, i pogrebni troškovi.

§. 1281.

Ako je prodavalac zaostavštine upravljao njom prie predaje, odgovara za to kupcu kao svaki ini poslovodja.

Digitized by Google

§. 1282.

Vierovnici nasliedstva i zapisovnici mogu iskati namirenje toliko u onoga koi je kupio nasliedstvo, koliko u samoga nasliednika. Njihova prava, kao i prava dužnikah nasliedstva, nepreinačuju se prodajom nasliedstva, i ako je prodavalac stupio u nasliedstvo, to stupljenje valja i za kupca.

§. 1283.

Ako u prodaji nasliedstva strane ugovarajuće dèržahu se popisa i uzeše ga za temelj, prodavalac odgovara za popis. Ako je kupovanje učinjeno bez takova popisa; prodavalac odgovara za istinitost svojega prava nasliedstva kao što ga je očitovao, i za svaku štetu, kojoj je on kriv te je prouzročena kupcu.

§. 1284.

5 prihod dosmèrtni;

Pogodba dosmèrtnog prihoda jest ta, kada se obećava komu za novce, ili za stvar procienjenu u novcu odredjeno godišnje plaćanje u novcu dok je živa neka osoba.

§. 1285.

Vrieme za koje prihod dosmèrtni trajati ima, može zavisiti od života jedne ili druge ugovarajuće strane ili od života tretje osobe. Kada je dvojba prihod dosmèrtni plaća se tri miesеca napried; i prestaje u svih slučajevih sa životom osobe, na čiju glavu biaše postavljen.

Digitized by Google

§. 1286.

Ni vierovnici, ni dieca onoga, koi je za se ugovorio prihod dosmèrtni, neimaju prava uništiti pogodbe. Ali vierovnikom slobodno je tražiti, da budu namireni iz dosmèrtnih prihodah; a dieci prosto je iskati, da se sahrani suvišni dio prihoda na tu svèrhu, da bi nanj osigurali uzdèržanje, koje im pristoji po zakonu.

§. 1287.

6. družtvena obskèrbilišta; Pogodba, kojom kroz ulog osniva se zajednički fond obskèrbljenja za članove, njihove žene ili sirote, prosudjuje se po naravi i svèrsi takovog zavoda, i po uvietih o toj pogodbi ustanovljenih.

§. 1288.

7. pogodba osiguranja; Ako tko uzme na se pogibelj kakove štete, koja bi se mogla dogoditi drugomu bez njegove krivine, i za neku cienu obeća mu ugovorenu naknadu; postaje pogodba osiguranja. U toj pogodbi osiguralac odgovara za slučajnu štetu a osiguranik za obećanu cienu.

§. 1289.

Pogodba takova obično sklapa se o robi, koja se razvozi po vodi ili po suhu. Ali mogu se takodjer osigurati ine stvari, na pr. kuće i zemljišta od pogibeljih vatre, vode, i inih.

§. 1290.

Ako se dogodi slučajna šteta, za koju naknada biaše obećana; dužan je osiguranik, ako

Digitized by Google

medjutim nepridodje kakova nepredobljiva zaprieka, ili ako nije ino što ugovoreno bilo, javiti to osiguraocu u tri dana, ako se nalaze u istom miestu, a inače u ono vrieme, koje je odredjeno u §. 862, da se dade na znanje prihvat obećanja, što ga je učinila nepritomna osoba. Ako li osiguranik to nejavi; ako nemože dokazati nezgodu; ili ako osiguralac može dokazati, da je osiguranik kriv prouzročenoj šteti; tad osiguranik neima prava na summu osiguranu.

§. 1291.

Ako u vrieme sklopljene pogodbe osiguranik jur je znao da je stvar propala, ili ako je osiguranik jur znao da stvari toj neprieti nikakova pogibelj, pogodba nije tvèrda.

§. 1292.

8. zajmovi pomorski i osiguranja pomorska.

Ustanovljenja glede osiguranjah na moru i propisi o pogodbi pomorskog zajma, sadèržavaju se u zakonih pomorskih.

Digitized by Google

Poglavje trideseto.

O pravu naknadjenja štete i zadovoljenja.

§. 1293.

Šteta. Šteta zove se svaki kvar (nazadak) učinjen komugod u imovini, u pravih ili u njegovoj osobi. Od štete razlikuje se izmak dobitka, kojemu tko po običajnom hodu stvarih nadati se može.

§. 1294.

Izvori iz kojih proizhode oštete. Šteta proizlazi ili odtuda, ako je koja druga osoba štogod učinila ili učiniti propustila proti zakonu, ili od nenadnog slučaja. Ošteta protizakonita čini se navalice ili nehotice. Ošteta navalice osniva se stranom u zloj namisli, ako je šteta učinjena znajući i hotimice, stranom u nepažnji, ako je prouzročena po krivnom neznanstvu, ili s nedostatka nadležne pomnje, ili nadležne marljivosti. Oba ta načina oštete zovu se krivina.

Digitized by Google

§. 1295.

Svak ima pravo iskati od oštetioca da mu naknadi štetu, kojoj je on kriv te mu je učinjena; bila šteta ta prouzročena s toga, jerbo se je prekèršila kakova dužnost pogodbena, ili neodvisno od pogodbe. Obveza naknadjenja štete; 1. šteta po krivini;

§. 1296.

Kada je dvojba, uzima se da se šteta dogodila bez tudje krivine.

§. 1297.

Ali uzima se takodjer, da svak koi je zdrave pameti, sposoban je imati toliku marljivost i pomnju, koliku osoba od običajne sposobnosti u dielo staviti može. Tko ovu marljivost i pomnju nepoloži u dieljanjih, koja vredjaju tudja prava, kriv je nepažnji.

§. 1298.

Tko tvèrdi, da je bez svoje krivine bio smetan u izpunjenju kakove svoje dužnosti proizlazeće od pogodbe ili od zakona, taj valja da to dokaže.

§. 1299.

Tko javno tiera kakovi ured, kakovu umietnost, kakovi obèrt ili zanat; ili tko bez nužde prima se dobrovoljno takovog posla, koi da se izvèrši ištu se osobita umietna znanja ili neobičajna marljivost, taj pokazuje time, da on misli o sebi da ima nužnu marljivost, i potrebita neobičajna znanja; on mora dakle odgovarati ako nebi imao pomenutih vlastitostih, osobito a) po viešta-cih učinjena;

Digitized by Google

Ali ako onaj, koi mu je povierio posao, znadiaše neumietnost njegovu; ili ako je neumietnost tu, da je stavio bio običajnu pomnju, znati mogao; tad nepažnja pada i na toga.

§. 1300.

Vieštak ima odgovarati i onda, ako, primajuć nagradu, daje po nepažnji škodljiv saviet u poslovih svoje umietnosti ili znanosti. Osim toga slučaja savietnik odgovara samo za štetu, koju je savietovanjem znajući prouzročio drugomu.

§. 1301.

di *b*) od više lionikah;

Za štetu učinjenu načinom protizakonitim mogu više osobah biti odgovorne, ako su zajednički toj šteti pomogle same po sebi ili s pomoći drugih, zamamljivanjem, prietnjom, zapoviedanjem, pomaganjem, sakrivanjem i t. d. ili takodjer samim zanemarenjem svoje osobite obveze da preprieče kakovo zlo.

§. 1302.

U takovom slučaju, ako ošteta proizlazi od nepažnje, i ako se može ustanoviti koliko je štete svaki prouzročio; svaki odgovara samo za štetu, koju je učinio po svojoj nepažnji. Ali ako je šteta učinjena navlaš; ili ako se nemože odrediti, koliko je svaki pojedini dioništvovao u ošteti; odgovaraju svi za jednoga a jedan za svih; ali onomu, koi je naknadio štetu,

Digitized by Google

ostaje slobodno pravo iskati naknadu od ostalih.

§. 1303.

U koliko više sudužnikah valja da odgovaraju samo radi toga, što nisu izpunili svoje obveze, ima se prosuditi po naravi pogodbe.

§. 1304.

Ako je u kakovoj ošteti kriv takodjer oštetjenik; tad nosi i on štetu razmierno s oštetiocem; a ako se razmierje odrediti nemože, nose štetu na jednake dielove.

§. 1305.

Tko se služi svojim pravom unutar granicah pravnih, neodgovara za štetu, koja drugomu odtuda pridolazi.

2. šteta proizlazeća od upotrebljenja, svojeg prava;

§. 1306.

Redovito, nitko nije dužan naknaditi štetu, koju je prouzročio nebudući tome kriv, ili po kakovom dielanju nehotice.

3. od dielanja nevinoga ili nehotice;

§. 1307.

Ali ako je tko kriv, te je stavio sebe u prolaznu zabunu pameti, tad i šteta prouzročena u tom stanju pripisuje se njegovoj krivini. To isto valja i za tretjega, koi je svojom krivinom stavio oštetioca u to stanje.

§. 1308.

Ako ludjaci ili slaboumni, ili dieca oštete koga, koi je tomu dao sam povoda po kojoj

Digitized by Google

god krivini; takovi nemože nikakove naknade tražiti.

§. 1309.

Izvan toga slučaja, valja da mu naknade štetu one osobe, koje su zanemarile staranje njima povjereno nad pomenutim osobam, i kojima s toga zanemarenja šteta pripisati se može.

§. 1310.

Ako oštetjenik neuzmogne tim načinom zadobiti naknade; sudac razsudivši, da li oštetilac, sa svim tim što on običajno nije pri svojoj pameti, okrivljen biti može u tom posebnom slučaju; ili da l' je oštetjenik, hotiuć poštediti oštetioca zanemario obranu; ili najposlie imajuć obzir na imovinu oštetioca i oštetjenika, ima presuditi cielu naknadu ili pristojni dio njezin.

§. 1311.

4. šteta proizlazeća od nenadnog slučaja;

Sami nenadni slučaj škodi onomu, u čijega se imovini ili osobi dogodio. Ali ako je tko prouzročio slučaj nenadni po svojoj krivini; ako je prestupio zakon, koi slučajne oštete gleda da preteče; ili ako se bez nužde miešao u tudje poslove, taj odgovara za svukoliku štetu, koja inače nebi se bila dogodila.

§. 1312.

Tko je u slučaju nužde učinio komu kakovu službu (rad), taj neodgovara za štetu,

Digitized by Google

koju nije odalečio, već ako je kriv što je smetao drugoga, koi bi bio učinio još koristniu službu, da učini istu službu. Ali i u ovom slučaju može on korist istinito pribavljenu prebiti za štetu prouzročenu.

§. 1313.

Redovito, nitko neodgovara za tudja protizakonita dielanja, u kojih nije dioništvovao. I u samih slučajevih, gdi zakoni inače naredjuju, prosto je takovomu tražiti u onoga koi je kriv, da mu povrati što je dao u ime naknadjenja štete. 5. šteta učinjena po dielanju tudjem.

§. 1314.

Ako tko uzme kakovo službeno čeljade bez sviedočanstva; ili znajuć dèrži u službi osobu, koja je pogibeljna radi kakove kakvoće tiela ili pameti; ili prima očitog zločinca; taj odgovara gospodaru kuće i ukućanom za naknadu štete, koja je po pogibeljnoj kakvoći tih osobah prouzročena. Iznimke.

§. 1315.

Tako isto i onaj, koi znajuć uzeo je takovu pogibeljnu osobu, ili upotrebio je za kakav posao osobu nesposobnu, odgovara za štetu, koju je tretji kroz to pretèrpio.

§. 1316.

Kèrčmari, brodari i kiridžie odgovaraju za štetu, koju njihove vlastite ili od njih odredjene službene osobe uzrokuju kakovomu put-

Digitized by Google

niku u stvarih primljenih u njihovoj kući ili u njihovom brodu, ili u tovaru (§. 970).

§. 1317.

U koliko imaju odgovarati za štetu javne razaslaonice ustanovljuju osobiti propisi.

§. 1318.

Ako je tko oštetjen padnutjem kakove stvari obiešene ili namieštene na način pogibeljni; ili bacanjem ili prolivanjem iz kakova stana; odgovara za štetu onaj, iz čijega je stana bilo bačeno ili proliveno; ili stvar kakova pala.

§. 1319.

Prem da bi pogibelj bila vierojetna, da kakovi cimer (znak), sud, ili ina koja stvar obiešena ili namieštena nad miestom, kud ljudi prolaze može pasti, i mimohodeće oštetiti; nemože se za to jošte nitko potužiti pred sudom; ali svak ima pravo, radi obćene sigurnosti, javiti pogibelj oblasti političkoj.

§. 1320.

6. šteta prouzročena po živinčetu.

Ako je koga oštetilo kakovo živinče; odgovara za to onaj, koi je živinče na to natierao nadražio ili čuvat ga zanemario. Ako takove vérste krivina nemože se dokazati proti kojoj god osobi: ošteta dèrži se da je slučajna.

§. 1321.

Tko na svojoj zemlji nadje tudje živinče; neima zato jošte prava ubiti ga. On može ži-

Digitized by Google

vinče zgodnim načinom izagnati, ili ako mu je učinilo štete, ima pravo posebničkog zaloga na toliko komadah životinje, koliko je dosta da mu se naknadi šteta. Ali u osam danah mora on ili pogodit se s vlastnikom, ili svoju tužbu iznieti pred sudca; inače mora povratiti životinju zadèržanu u zalog.

§. 1322.

Životinja zadèržana u zalog ima se vratiti i onda; ako vlastnik daje inu primierenu sigurnost.

§. 1323.

Vèrste naknadjenja štete.

Kada se radi o naknadi prouzročene štete, mora svekoliko u priašnje stanje biti povraćeno ili ako to nemože da bude, ima se platiti vriednost izhodeća od prociene. Ako obveza naknadjenja tiče se samo pretèrpljene štete, tad jest naknada štete u pravom smislu; ako li se obveza ta proteže i na izmakli dobitak i na zagladjenje prouzročene uvrede, zove se puno zadovoljenje.

§. 1324.

Ako je komu učinjena šteta po zloj namisli, ili po velikoj nepomnji, oštetjenik ima pravo iskati puno zadovoljenje; a u ostalih slučajevih samo naknadu štete u pravom smislu. Gdi se u zakonu nalazi obćeni izraz: naknada, valja u tom slučaju prosuditi polag ovog pravila, koja vèrsta naknade ima se dati.

Digitized by Google

§. 1325.

Osobito 1. za povrede u tielu;

Tko koga ošteti u tielu, plaća troškove za liečenje osobe povredjene; naknadja joj ne same izmaklu zaslugu, nego i zaslugu, koje će so oštetjenik lišiti u napried ako za rad postane nesposoban; i suviše ako oštetjenik zahtieva, valja da mu za pretèrpljene bolove plati neku summu prema okolnostim dokazanim.

§. 1326.

Ako povredjena osoba nagèrdjena je po zlom postupanju; ima se, osobito ako je spola ženskog, gledati na ovu okolnost u toliko, u koliko bi to moglo smetati njezinom boljem napredku.

§. 1327.

Ako od tielesne povrede dogodi se smèrt; imaju se namiriti ne samo svi troškovi, nego i ostavšoj ženi i dieci ubijenoga valja naknaditi sve ono, što su s pomenute povrede izgubili.

§. 1328.

Tko žensku glavu prevari, i s njom rodi diete, valja da plati troškove porodjaja i babinah, i da izpuni ostale dužnosti očeve ustanovljene u tretjem poglavju pèrvoga diela. Zakoni kazneni odredjuju kad zamama ima se kazniti zajedno kao zločinstvo ili kao težki redarski prestupak.

§. 1329.

2. u slobodi osobnoj;

Tko koga lišava slobode nasilnom otmi-

Digitized by Google

com, posebničkim uhvatjenjem, ili navlaš protizakonitim zatvorom, taj valja da povrati povredjenoga u priašnju slobodu, i da mu da puno zadovoljenje. Ako li neuzmogne više povratit mu slobode, valja da naknadi štetu njegovoj ženi i dieci isto, kao da ga je ubio bio.

§. 1330.

3. u poštenju; Ako je tko kroz uvredu u poštenju doisto oštetjen ili dobitka lišen; uvredjenik ima pravo iskati naknadjenje štete ili puno zadovoljenje.

§. 1331.

4. u imovini; Ako je tko oštetjen u svojoj imovini navlaš ili po tudjoj očitoj nemarnosti; taj ima pravo iskati takodjer izmakli dobitak, i ako je šteta prouzročena po kakovom dielanju zabranjenom u zakonu kaznenom, ili odobiesti i zloradosti, može iskati i vriednost osobite naklonosti.

§. 1332.

Šteta učinjena po manjoj nepomnji ili nemarnosti, naknadjuje se polag običajne vriednosti, koju je stvar imala u vrieme, kada je bila oštetjena.

§. 1333.

Osobito kada tko zakasni platiti to je dužan. Kamate od zakasnjenog roka. Šteta, koju je dužnik prouzročio svome vierovniku time, što se zatezao platiti ugovorenu dužnu glavnicu, naknadjuju se kamatami, koje su u zakonu ustanovljene (§. 995).

Digitized by Google

§. 1334.

U obće, dužnik kriv je zatezanju, ako neplati u dan odredjeni zakonom ili pogodbom za platjanje; ili u slučaju, da rok platjanja nije odredjen, ako se neporavna s vierovnikom poslie dana, u koi je sudno ili vansudno bio opomenut.

§. 1335.

Ako vierovnik, neučinivši sudne opomene, pustio je da se kamate nakupe do glavnične summe; tad prestaje pravo njegovo iskati s glavnice dulje kamate. Ali od dana, kada je podigao tužbu, može na novo zahtievati kamate.

§. 1336.

Uviet naknadne pogodbe. (Ugovorena kazan.)

Strane ugovarajuće mogu osobito pogodit se, da u slučaju, ako obećanje nebi se nikako izpunilo, ili nebi se izpunilo kako treba, ili odveć kasno, ima se dati miesto naknadjenja štete, kakova odredjena summa novacah ili inih stvarih (§. 912). Ali u zajmu sudac nemože radi zakasnjenoga platjanja prisuditi summu, prelazeću najvišje zakonite kamate. U inih slučajevih, ako dužnik dokaže da naknadna summa jest prekomierna, sudac, saslušavši ako je potreba vieštake, ima obalit ju. Izplata summe ugovorene za naknadjenje štete, neoslobodjava od obveze izpuniti pogodbu, izuzamši slučaj, da je o tom osobita pogodba učinjena bila.

Digitized by Google

§. 1337.

Obveza naknaditi štetu i izmakli dobitak, ili platiti summu ugovorenu za naknadjenje štete, sadružena je s imovinom, i prelazi na nasliednike. Obveze nasliednikah oštetioca.

§. 1338.

Pravo na naknadu štete ima se, redovito, izvesti kao svako ino pravo posebničko pred urednim sudcem. Ako je oštetilac prestupio u isto vrieme kakav kazneni zakon, podvèržen je takodjer odredjenoj kazni. Ali i u ovom slučaju spada na gradjanski sud da pozna i presudi vèrhu naknadjenja štete, u koliko to uslied kaznenih zakonah nije naloženo sudu kaznenomu ili političkoj oblasti. Pravno sredstvo da se dobie naknada za štetu.

§. 1339.

Povrede tielesne, nepravedna nasèrtanja na slobodu i uvrede u poštenju, imaju se iztraživati i kazniti polag okolnostih ili kao zločinstva po sudu zločinstvenom, ili kao težki redarski prestupci, a ako nespadaju ni na jednu od tih vèrstah, kao pomanjkanja po oblasti političkoj.

§. 1340.

Ako se naknada može odmah ustanoviti, pomenuta oblast valja ončas da izreče svoj sud po propisih sadèržanih u ovom poglavju. Ako li se naknada nemože odmah ustanoviti, valja u presudi u obće izreći, da oštetje-

Digitized by Google

niku ostaje priuzdèržano pravo tražiti naknadjenje štete po pravnom putu. Ovaj pravni put priuzdèržan je oštetjeniku i u slučajevih zločinstvenih, a u inih slučajevih obojim stranam onda, ako nebi htiele pristati na naknadu, koju je odredila oblast kaznena.

§. 1341.

Proti krivini sudčevoj prosto je tužit se starijoj oblasti. Oblast ta valja službcno da iztraži stvar i da izreče sud o tom.

Digitized by Google

Obći austrianski

gradjanski zakonik

proglašen

patentom od 29. Studenoga 1852

u kraljevinah

Ugarskoj, Hèrvatskoj i Slavonii, sèrbskoj Vojvodovini i tamiškom Banatu,

ujedno

s potonjimi u dodatku sadèržanimi naredbami, koje se odnose na ovaj zakonik.

Dio tretji.

Beč, 1853.

Iz c. kr. dvorske i dèržavne štamparie.

Digitized by Google

Digitized by Google

Dio tretji

zakonika gradjanskoga.

O ustanovljenjih zajedničkih glede pravah osobah i pravah na stvari.

Poglavje pèrvo.

O utvèrdjenju pravah i obvezah.

§. 1342.

Ustanovljenja zajednička glede pravah.

Kako prava osobah, tako i prava na stvari, i obveze od njih izlazeće mogu jednakim načinom biti utvèrdjene, preinačene i dignute.

§. 1343.

Načini utvèrdjenja prava kakovog;

Pravni načini da se osigura kakova obveza i utvèrdi kakovo pravo, jesu: obvezanje tretje osobe za dužnika, i zalaganje. Ovimi načini osobi, koja ima pravo, daje se novo pravo.

Digitized by Google

§. 1344.

I. obvezanjem tretjega,

Tretja osoba može se trojakim načinom obvezati vierovniku za dužnika: pèrvo, ako pristajući na to vierovnik, prima na se dug kao jedini platac; drugo, ako pristupa k obvezi kao sudužnik; najposlie, ako se obvežuje namiriti vierovnika na slučaj, da pèrvi dužnik nebi izpunio obveze svoje.

§. 1345.

Ako tko sa privoljenjem vierovnika cio tudji dug na sebe prima; tad nebiva nikakovo utvèrdjenje, nego preinaka obveze, o čem govorit će se u sliedećem poglavju.

§. 1346.

a) kao poruka;

Tko se obvežuje namiriti vierovnika na slučaj, da pèrvi dužnik nebi izpunio svoje obveze, taj je poruk; a ugovor učinjeni medju njim i vierovnikom zove se poručna pogodba. U toj pogodbi pèrvi dužnik ostaje još jednako glavni dužnik, a poruk pridolazi samo kao padužnik.

§. 1347.

b) kao sudužnika;

Ako tko bez uvieta, koi je na korist porukom, pristupi k obvezi ine osobe kao sudužnik, tad postaje zajednica od više sudužnikah, i pravne posliedice te zajednice prosudjuju se polag propisah danih u poglavju o pogodbah u obće (§§. 880—896).

§. 1348.

Poruk za naknadjenje stete;

Tko obećava naknadu poruku na slučaj,

Digitized by Google

da bi ovaj sa svoga poručanstva imao kakovu štetu, zove se poruk naknadjenja štete.

§. 1349.

Tko se poruči može? Tudje obveze vlastan je svak bez razlike spola na se primiti, koi svojom imovinom slobodno upravljati može.

§. 1350.

Za kakove obveze? Može se tko poručiti ne samo za summe i za stvari, nego i za dopuštena dielanja i propuštanja, a to u obziru koristi ili štete, koja iz toga dielanja ili propuštanja za osobu kojoj se daje poručanstvo, proizići može.

§. 1351.

Obveze, koje nisu nigda po zakonu tvèrde bile, ili koje su jur prestale, nemogu se ni primati ni utvèrdjivati.

§. 1352.

Tko se poruči za takovu osobu, koja radi svoje osobne vlastitosti nemože sebe da obveže, taj ostaje obvezan isto kao sudužnik nerazdielni, prem da mu je vlastitost ta nepoznata bila (§. 896).

§. 1353.

Dokle se pruža poručanstvo. Poručanstvo nemože se razpružiti dalje, nego je poruk izriekom očitovao. Tko se poručio za glavnicu danu na kamatu, odgovara samo za one kamate mimošastne, koje vierovnik neimadiaše još prava iskati.

§. 1354.

Poruk nemože se služiti prigovorom, po

Digitized by Google

kojem dužnik po propisu zakonah vlastan je iskati, da može zadèržati dio svoje imovine na svoje vlastito uzdèržanje.

§. 1355.

Kriepost poručanstva.

Redovito, poruk može stopèrv tada biti pozvan na sud da plati, kada glavni dužnik, pošto ga je opomenuo vierovnik po sudu ili van suda, nije izpunio svoje obveze.

§. 1356.

Poruk može pèrvi biti pozvan na sud, makar da se izriekom poručio na taj slučaj, da glavni dužnik ne bude u stanju platiti, ako se otvori stečaj nad imovinom glavnoga dužnika, ili ako u vrieme, kad se imalo platiti, nezna se gdi boravi, a nemože se okriviti vierovnik radi nemarnosti.

§. 1357.

Tko se obvezao kao poruk i platac, odgovara za cieli dug kao sudužnik nerazdielni; vierovniku stoji na volji hoće li pognati najprie glavnoga dužnika, ili poruka, ili obadva zajedno (§. 891).

§. 1358.

Tko plati tudji dug, ulazi u prava vierovnika, i vlastan je iskati od dužnika povrat platjenoga duga. U tu svèrhu namireni vierovnik obvezan je dati platcu sva sredstva koja ima, kojimi se pravo odèržati ili osigurati može.

Digitized by Google

§. 1359.

Ako se poručilo više osobah za isti cieli iznosak, odgovara svaka za cieli iznosak. Ako je pak jedna od njih platila cieli dug; pristoji joj isto kao sudužniku (§. 896) pravo iskati povrat od ostalih.

§. 1360.

Ako je glavni dužnik, ili tretji kogod, prie nego je dano poručanstvo, ili u vrieme kada se poručanstvo to davalo, osim njega dao vierovniku i kakav zalog; slobodno je vierovniku svagda pozvati na sud poruka po redu (§. 1355), ali nemože odreći se zaloga na porukovu štetu.

§. 1361.

Ako je poruk ili platac namirio vierovnika, a nije se porazumio s glavnim dužnikom; ovaj može suprot njima iznieti sve te prigovore, koje bi bio mogao iznieti proti vierovniku.

§. 1362.

Poruk može onda samo zahtievati naknadjenje štete od onoga, koi mu se poručio za to naknadjenje, ako nije svojoj šteti sam kriv.

§. 1363.

Načini, kojimi prestaje poručanstvo.

Obveza porukova prestaje u tom istom razmierju, u kojem prestaje obveza dužnikova. Ako se poruk obvezao samo za neko odredjeno vrieme, odgovara on samo dotle, dok traje vrieme to. Oslobodjenje od poručanstva jed-

Digitized by Google

noga suporuka, služi istina ovomu prema vierovniku, ali mu nesluži prema ostalim suporukom (§. 896).

§. 1364.

Iztečenje vremena, u koje dužnik valjalo je da plati dug svoj, neoslobodjava jošte poruka od poručanstva svojeg, makar da vierovnik nije nastojao da bude namiren; ali ako se poruk poručio za dužnika s privoljenjem njegovim, vlastan je zahtievati od dužnika, da mu sigurnost dade. I vierovnik valja da odgovara poruku onda, ako zanemari iskati da mu se plati dug, pa kroz to bude štetovao poruk, neimajuć od koga iskati naknade.

§. 1365.

Ako se proti dužniku rodi temeljita sumnja, da bi mogao biti nesposoban platiti dug, ili da je naumio odalečit se iz nasliednih pokrajinah, za koje je propisan ovaj zakonik; poruk ima pravo zahtievati od dužnika da osigura dug za koi se on poručio.

§. 1366.

Kada je okončan posao, za koi se tko poručio; može se iskati, da se zaključi račun i da se ukine poručanstvo.

§. 1367.

Ako pogodba poručanstvena nije utvèr-

Digitized by Google

djena hipotekom ili pokretnim zalogom; prestaje u tri godine poslie smèrti porukove, ako je vierovnik u to medjuvrieme propustio iskati po sudu ili van suda dospieli dug od nasliednika.

§. 1368.

II. Pogodbom založnom.

Pogodba založna zove se ona pogodba, kojom dužnik ili ini tko miesto njega daje u istinu vierovniku pravo založno na kakovu stvar, a za tim predaje mu zalog, ako je pokretan; ako li je nepokretan, dopušta mu, da ga upiše u hipotečne knjige. Pogodba, kojom obećava tko dati zalog, nije još pogodba založna.

§. 1369.

Kriepost pogodbe založne.

Što zakon u obće naredjuje vèrhu pogodbah valja i za pogodbu založnu. Pogodba ta obvežuje dvostrano. Zalogoprimac treba dobro da čuva pokretni zalog, i da ga povrati založitelju, čim ovaj plati dug. Ako se tiče hipoteke, vierovnik namireni ima postavit založitelja u stanje, da može izraditi da se izbriše obveza iz knjigah hipotečnih. Prava i obveze zalogodavca i zalogoprimca skopčane s posiedom zaloga, ustanovljene su u poglavju šestom drugoga diela.

§. 1370.

Primalac pokretnog zaloga obvezan je dati zalogodavcu list založni (revers), i u tom

Digitized by Google

pismu opisati biljege, po kojih zalog razlikuje se od inih podobnih stvarih. U listu založnom mogu se naznačiti i bitni uvieti pogodbe založne.

§. 1371.

Uvieti nedopušteni.

Svi uvieti i pobočne pogodbe, protivne naravi pogodbe založne i zajma, nisu tvèrde. Takovi su ugovori: da zalog pripadne vierovniku, ako dug nebi bio plaćen u odredjeno vrieme; da vierovnik može po svojoj volji, ili po cienu napried odredjenu otudjiti zalog, ili zadèržat ga za sebe; da dužnik nemože zaloga nigda izkupiti, ili nepokretnu stvar nikomu drugomu za dug podpisati, ili da vierovnik, pošto je dospio rok izplate, nemože zahtievati da se proda zalog.

§. 1372.

Pogodba pobočna, po kojoj dopušta se vierovniku da uživa stvar založenu, neima pravne krieposti. Ako je vierovniku dozvoljena sama poraba pokretne založene stvari (§. 459), valja da je uživa načinom za dužnika neškodnim.

§. 1373.

Na koi način ima se, redovito, davati osiguranje.

Tko je obvezan dati sigurnicu, valja da izpuni obvezu ovu pokretnim zalogom ili hipotekom. Samo u slučaju, da nije u stanju dati zaloga, primaju se sposobni poruci.

Digitized by Google

§. 1374.

Nitko nije dužan primati u zalog u ime sigurnice kuću po cienu veću od polovine, niti zemljišta i pokretna dobra po cienu nadilazeću dvie tretjine prociene. Sposoban poruk jest onaj, koi ima pristojnu imovinu, i u pokrajini na sud pozvan biti može.

Digitized by Google

Poglavje drugo.

O preinaki pravah i obvezah.

§. 1375.

Preinaka pravah i obvezah.

Vierovniku i dužniku prosto je da preinače svoja zamienita prava i obveze, kojima slobodno razredjivati mogu. Preinaka može biti da ne pristupi ili da pristupi tretja koja osoba, a to da pristupi ili novi vierovnik, ili novi dužnik.

§. 1376.

1. obnovom;

Preinaka bez pristupa tretje osobe biva onda, kad se promienjuje pravni naslov, ili glavni predmet kakovog iskanja, dakle kada stara obveza prelazi u drugu novu.

§. 1377.

Takova preinaka zove se obnovna pogodba. Polag ove pogodbe prestaje priašnja glavna obveza, a nova počinje u isto vrieme.

§. 1378.

Obnovom prestaju prava poručanstva, za-

Digitized by Google

loga, i ina prava skopčana s priašnjom glavnom obvezom; samo ako dionici po osobitom ugovoru nisu ino što ugovorili vèrhu toga.

§. 1379.

Kada stranke jasnie odredjuju gdi, kada, i kojim načinom ima se izpuniti kakova obveza jur obstojeća, i kada prave ina pobočna ustanovljenja, s kojimi nečini se nikakova preinaka glede glavnog predmeta ili pravnog naslova; takovi ugovori nesmatraju se kao pogodba obnovna, a nesmatraju se ni tada, kad se samo izdaje kakova nova zadužnica ili ina koja na dug odnoseća se izprava. Takova preinaka u odredjenjih pobočnih nemožc staviti novog tereta na tretju osobu, koja na pomenutu preinaku nije prizvana bila. Kada je dvojba, uzima se da stara obveza nije ukinuta, dok s novom obvezom može zajedno obstojati.

§. 1380.

Nagodba zove se ona pogodba obnovna, kojom se prava sporna ili dvojbena tako ustanovljuju, da svaka stranka zamienito obvežuje se nešto dati, učiniti ili propustiti. Nagodba ide medju pogodbe dvostrano obvezne, i prosudjuje se polag istih načelah. 2. nagodbom;

§. 1381.

Tko obvezanoj osobi odpusti bez platje s njezinim privoljenjem kakovo pravo nepreporno ili dvojbeno, taj čini darovanje (§. 939).

Digitized by Google

§. 1382.

Kadanagodba nije tvèrda? *a*) glede stvari o kojoj se nagodba čini;

Ima dvojbenih slučajevah, koji nagodbom nemogu biti okončani. Amo spada razpra postavša izmedju muža i žene o valjanosti njihove ženitbe. Ovu razpru može prosuditi samo sudište zakonom ustanovljeno.

§. 1383.

Prie nego je oglašena razredba posliednje volje, nemože se učiniti nikakova nagodba vèrhu sadèržaja te razredbe. Obklada učinjena u toj stvari, prosudjuje se po načelih pogodbah na sreću.

§. 1384.

Nagodbe vèrhu dielanjih proti zakonu valjaju samo, ako se odnose na posebničko zadovoljenje; nagodbom može se ukloniti zakonito iztraživanje i kaznenje onda samo, ako su prestupci takovi, da oblast valja da postupa samo kada zahtievaju stranke.

§. 1385.

b) ili inih nedostatakah.

Nagodba sklopljena može biti netvèrda radi bludnje onda samo, ako bludnja tiče se sućanstva osobe, ili sućanstva stvari.

§. 1386.

Radi oštetjenja preko polovine nemože se ustati suprot nagodbi, koja je na pošteni način učinjena.

§. 1387.

Isto tako nemogu izprave novo pronadjene

Digitized by Google

oslabiti pošteno napravljenu nagodbu, baš da bi se iz tih izpravah pokazalo da jedna stranka neima nikakova prava.

§. 1388.

Očita pogrieška u računu, ili pogrieška ucinjena kada se pravi nagodba u skupljanju ili u oduzimanju, neškodi nijednoj ugovarajućoj strani.

§. 1389.

Dokle se pruža nagodba?

Nagodba učinjena vèrhu kakove osobite razpre, nepruža sé na ine slučajeve. I same obćene nagodbe, glaseće na sve razpre uobćeno, nemogu se uporavljivat na takova prava, koja su navlaš bila zatajana, ili na koja stranke čineće nagodbu nisu mogle misliti.

§. 1390.

Kriepost nagodbe glede pobočnih obvezah.

Poruci i zalozi dani u tu svèrhu, da se osigura cielo još preporno pravo, odgovaraju takodjer i za dio odredjeni nagodbom. Ali su priuzdèržani poruku i tretjemu založitelju koji na nagodbu nisu pristali, suprot vierovniku svi oni prigovori, koji mogli bi bili bit suprotstavljeni iskanju, da nagodba nije bila učinjena.

§. 1391.

Pogodba, kojom stranke radi presudjenja pravah prepornih postavljaju odabranika, ustanovljena je u sudovniku.

§. 1392.

3. Ustupom (cessiom).

Kad jedna osoba prenosi na drugu kakovo

Digitized by Google

iskanje, i ova prihvatja prienos taj; tad biva preinaka prava s pristupom novoga vierovnika. Ovakovo dielanje zove se ustup (cessia), i može se činiti za platju ili bez platje.

§. 1393.

Što se može ustupiti?

Sva prava, koja se mogu otudjiti, mogu se takodjer ustupiti. Prava, koja su spojena sa osobom, te s njom prestaju, nemogu biti ustupljena. Zadužnice izdane na donosnika, ustupaju se po samoj njihovoj predaji, i osim posieda njihova nije potrebit nikakovi ini dokaz, da su bile ustupljene.

§. 1394.

Kriepost ustupa.

Primalac stvari ustupljene ima glede iskanja ustupljenog ta ista prava, koja je imao ustupilac.

§. 1395.

Pogodbom ustupnom postaje nova obveza samo medju ustupnikom i ustupovnikom; ali ne medju ovim posliednim i dužnikom ustupljenim. S toga dužnik, dok mu ne bude poznat primalac, ima pravo platiti pèrvomu vierovniku, ili se s njim pogoditi na ini način.

§. 1396.

Ali čim je dužniku doglašen ustupovnik, nemože on platiti pèrvomu vierovniku niti se s njim pogoditi; nego ostaje mu pravo da izvede svoje prigovore proti iskanju. Ako je dužnik priznao prema poštenomu ustupovniku da je

Digitized by Google

iskanje istinito, tad valja da ga namiri kao svoga vierovnika.

§. 1397.

Odgovornost ustupnika.

Tko ustupa kakovo iskanje bez platje, te ga dariva, taj neodgovara više zanj. Ako li ga ustupi za platju; ustupnik odgovara ustupovniku kako za istinitost tako i za naplativost iskanja, ali nigda za više od onoga, što mu je dao ustupovnik.

§. 1398.

Ako je ustupovnik iz javnih hipotečnih knjigah mogao obaznati, da li je iskanje naplativo, nepristoji mu nikakovo naknadjenje štete za slučaj, da se iskanje to nebi naplatiti moglo. Ustupnik neodgovara takodjer za takovo iskanje, koje je u vrieme ustupa bilo naplativo, a za tim po nenadnom slučaju ili po krivini ustupovnika postalo nenaplativo.

§. 1399.

U takovu krivinu pada ustupovnik, ako neodkaže iskanje u vrieme, kada se odkazati može; ako poslie minuloga roka odredjenog za izplatu nepotegne iskanje; ako dužnika štedi; ako zanemari nabaviti na vrieme onu sigurnost, koja se mogla još imati, ili ako nepospieši sudnu izvèršbu.

§. 1400.

4. Uputom (asignaciom).

Pristupom novoga dužnika može se preinačiti obveza, ako dužnik stavlja miesto sebe

Digitized by Google

tretjega koga kao platca i vierovnika nanj uputi.

§. 1401.

Podpuna uputa.

Ako uputjeni vierovnik (asignatar) primi tretjega njemu odredjenoga za platca (asignata) na miesto uputjujućega dužnika (asignanta), a platac odredjeni na to pristane; uputa (asignacia) jest podpuna, i redovito uputjenik (asignatar) nemože više izvesti svojeg iskanja proti uputiocu (asignantu) (§§. 1406 i 1407).

§. 1402.

Nepodpuna.

Dokle neima gorepomenutoga trostrukog privoljenja, uputa jest nepodpuna, i obvežuje samo one strane, koje su nju medju sobom ugovorile.

§. 1403.

Ako je uputilac naložio tretjemu kome, koi njemu ništa nije dužan, da bi dug platio za njega; tad tretjemu tome stoji na volji da prihvati ili neprihvati upute. Ako je neprihvati, nepostaje nikakova nova obveza; ako li je prihvati, tad nastaje pogodba punovlastna medju njim i uputiocem, ali se nesklapa još nikakova pogodba s uputjenikom.

§. 1404.

Uputilac može poreći uputu, koju uputjenik još nije prihvatio. U ovom slučaju odredjeni platac neima prava kao punovlastnik namiriti uputjenika.

Digitized by Google

§. 1405.

Ako uputjenik neće da prihvati upute, ili ako je neprihvati odredjeni platac, ili ako se odredjenomu tome platcu, jer ga nije u miestu, uputa nebi mogla prikazati, uputjenik valja da to javi neodgodno uputiocu; inače odgovara ovomu za štetne posliedice.

§. 1406.

Ako uputjenik i odredjeni platac prihvatiše uputu, ali posliednji neplati u naznačeni rok, uputilac odgovara za to uputjeniku pod istimi ograničenji, pod kojimi ima odgovarati ustupilac ustupovniku za istinitost i naplativost ustupljenog iskanja (§§. 1397 i 1399).

§. 1407.

Ali ako je uputjenik očitovao izriekom, da prima odredjenoga platca kao jedinoga svojeg dužnika, ili ako je to očitovao muče, to jest tim načinom, jer je svome dosadanjemu dužniku dao namiru, ili mu vratio zadužnicu; u tom slučaju uputilac prost je od svake odgovornosti prema uputjeniku.

§. 1408.

Ako uputilac naloži svomu dužniku kano odredjenomu platcu platjanje, a to samo u toliko, koliko je ovaj njemu platiti imao, te uputjenika nanj uputi da dug sakupi; ova uputa valja uputjeniku kao ustupna izprava, i radi toga nastaje medju njim i odredjenim platcem

Digitized by Google

isto odnošenje, koje biva medju ustupovnikom i usutpljenim dužnikom, komu je ustupovnik bio očitovan.

§. 1409.

Ako odredjeni platac na takovu uputu, koja zajedno sadèržava u sebi ustup, neće da plati a to bez uzroka; ili ako u obće odredjeni platac, pošto je obećao da će platiti uputjeniku platjanjem zateže se, odgovara on za posliedice. Ali ako je odredjeni platac platio uredno no u većem iznosku nego je bio dužan uputiocu; tad ovaj valja da mu vrati, što je on suviše platio (§. 1014).

§. 1410.

Tèrgovci u obziru uputah dèrže se osobitih za nji ustanovljenih propisah.

Digitized by Google

Poglavje tretje.

O ukinutju pravah i obvezah.

§. 1411.

Ukinutje pravah i obvezah.

Prava i obveze tako su medju sobom svezane, da kad prestaje pravo ukida se obveza, a kad prestaje obveza ukida se pravo.

§. 1412.

1. Izplatom.

Obveza ukida se navlastito izplatom, to jest, kada se čini ono, što je tko činiti dužan (§. 469).

§. 1413.

Kako se ima platiti?

Niti vierovnik može biti natieran da proti svojoj volji prihvati ino što, nego što ima iskati, niti dužnik da čini ino što, nego što je činiti obvezan. Ovo pravilo ima se uporaviti i na vrieme, miesto i način izpunjenja obveze.

§. 1414.

Ako na miesto izplate daje se ino što a to radi toga, jer su se vierovnik i dužnik tako

Digitized by Google

porazumieli, ili s toga, jer ugovorena izplata nije možna; tad dielanje ovo smatra se kao posao za platju.

§. 1415.

Vierovnik nije obvezan primiti izplatu duga na dielove, ili na odbitak. Ali kada se različni dugovi plaćati imaju; uzima se da je namiren onaj dug, o kom se je dužnik sa privoljenjem vierovnika izjasnio izriekom, da ga platiti hoće.

§. 1416.

Ako je volja dužnikova dvojbena, ili ako joj se oprieči vierovnik; imaju se najprie platiti kamate, za tim glavnica, a izmedj više glavnicah ona, koja je već bila zaiskana ili kojoj je barem dospio rok izplate, a po tom ona, koja bi dužniku bila najtežja, kad bi on na dalje dugovao.

§. 1417.

Kada se ima platiti?

Ako rok izplate nije nikako ustanovljen, obveza platiti dug nastaje tek od onoga dneva, kada je vierovnik opomenuo dužnika da plati (§. 904).

§. 1418.

U nekih slučajevih rok izplate ustanovljuje narav iste stvari. Hrana plaća se najmanje jedan miesec napried. Ako hranjenik umre za to vrieme; njegovi nasliednici nisu obvezani povratit išto od onoga, što je napried plaćeno bilo.

Digitized by Google

§. 1419.

Ako se vierovnik zatezao primiti izplatu, štetne posliedice padaju nanj.

§. 1420.

Ako nije odredjeno miesto i način izplate; imaju se uporaviti gore (§. 905) ustanovljeni propisi. Dužnik obvezan je namiriti vierovnika samo u miestu svojeg prebivališta, izuzamši slučaj, ako je miesto, gdi se ima platiti, pogodbom ustanovljeno.

§. 1421.

Tko platiti može?

I takova osoba, koja nije sposobna upravljati svojom imovinom, može po zakonu platiti dug istiniti i dospieli, i tim načinom oprostiti se svoje obveze. Ali ako bi namirila dug dvojbeni, ili komu nije još dospio rok izplate; njezin tutor ili skèrbnik ima pravo iskati natrag što je plaćeno.

§. 1422.

Ako tretja koja osoba s privoljenjem dužnikovim može i hoće da plati za dužnika polag primljene na se obveze; vierovnik mora primiti izplatu, i platcu ustupiti svoje pravo; ali vierovnik neodgovara tad za naplatljivost ni za istinitost iskanja, već ako bi od njegove strane kakova prevara bila.

§. 1423.

Redovito (§. 462), nemože tretji tko bez privoljenja dužnikova natierati vierovnika da

Digitized by Google

primi izplatu. Ako li je vierovnik primio; platac ima pravo, i pošto je platio, zahtievati, da mu se ustupi pravo pristojeće vierovniku.

§. 1424.

Komu treba platiti?

Dug ima se platiti vierovniku ili njegovomu punovlastniku, koi je usposobljen da ga primi, ili onomu, kog je sud pripoznao za vlastnika iskanja. Tko je platio takovoj osobi, koja svojom imovinom sama upravljati nemože, taj je obvezan dug opet platiti, a to onda, ako se nenalazi ono što je plaćeno, ili ako nije na korist primaoca obraćeno bilo.

§. 1425.

Ostava duga u sud.

Ako se dug nemože platiti radi toga, jer se nezna tko je vierovnik, jer je nepritoman, ili jer onim što mu se daje nije zadovoljan, ili zbog inih važnih uzrokah, tad može dužnik položiti u sud stvar, koja se ima dati; ili ako se nebi mogla položiti, može iskati u sudca da naredi da se stvar sačuva. Svako takovo dielanje, ako je po zakonu učinjeno i vierovniku objavljeno bilo oprašta dužnika od njegove obveze, i baca pogibelj koja bi se mogla dogodit danoj stvari na vierovnika.

§. 1426.

Namirnice (kvitte).

Platac ima vazda pravo zahtievati od onoga, komu je platio, namirnicu, t. j. pismeno sviedočanstvo da je izpunio svoju obvezu. U namirnici ima se naznačiti ime i prezime

Digitized by Google

dužnika i vierovnika, takodjer miesto, vrieme i predmet namirenoga duga, i valja da ju podpiše vierovnik ili punovlastnik njegov.

§. 1427.

Namirnica vèrhu plaćene glavnice utvèrdjuje mnenje, da su i kamate od te glavnice namirene.

§. 1428.

Ako vierovnik ima od dužnika zadužnicu, obvezan je zajedno s namirnicom povratiti zadužnicu, ili ako je primio samo jedan dio duga, ima dopustiti da se dio taj na istoj zadužnici zabilježi. Zadužnica povraćena bez namirnice proizvodi za dužnika pravno mnenje da je platio dug; ali vierovnik može i protivno tome dokazati. Ako se je izgubila zadužnica, koja se ima povratiti, tad oni što plaća ima pravo iskati osiguranje ili položiti summu u sud, i zahtievati da vierovnik po sudovniku usmèrti zadužnicu.

§. 1429.

Namirnica, koju je vierovnik dao dužniku za namireni kakav novii dug, nedokazuje doduše da su bili namireni i drugi starii dugovi; ali ako se tiče stalnih dèržavnih porezab, dohodakah ili takovih izplatah, koje se osnivaju na jednom i istom naslovu, i koje valja da bivaju u neko stanovito vrieme, kao što su daćbine u novcu, zakupnine, najamnine ili kamate od

Digitized by Google

glavnicah; tad uzima se da oni, koi pokaže namirnicu od posliednjega dospielog roka, jest namirio i prie dospiele rokove.

§. 1430.

To isto razumieva se o tèrgovcih i zanatliah, koji su običajni praviti račune sa svojimi kupovnici (mušteriama) u stanovite rokove; ako su ti tèrgovci i zanatlie dali namirnicu za kasnii rok, razumieva se da su im i priašnji računi bili namireni.

§. 1431.

Platjanje onoga što nije dug.

Ako je tko s bludnje, baš da bi bila bludnja zakonom za takovu pripoznata, dao kome kakovu stvar, ili mu je učinio kakav posao, što ga ovaj nije imao pravo od njega iskati; može se redovito u pèrvom slučaju iskati stvar natrag, a u drugom zahtievati platja prema nabavljenoj koristi.

§. 1432.

Ali ako tko plati zastarieli kakav dug, ili takovi, koi samo s nedostatka formalnostih nije tvèrd, ili glede kojega zakon uzkratjuje samo pravo da se isti dug natrag uzište; tad plaćena summa nemože se natrag iskati; a nemože se iskati ni ono, što je tko platio znajući da nije dužan.

§. 1433.

Ali ovaj propis (§. 1432) nemože se uporaviti na slučaj, kada je platila osoba podvèržena skèrbništvu ili tutorstvu, ili ina osoba,

Digitized by Google

koja svojom vlastnostju slobodno upravljati nemože.

§. 1434.

Povrat plaćene summe može se i onda iskati, ako je dug na koi mu drago način jošte dvojben, ili ako izplata duga zavisi jošte od izpunjenja kakova priloženog uvieta. Ali ako je namireni dug istinit i bezuvietan; plaćena summa nemože se natrag iskati s toga, jer rok izplate još nije dospio.

§. 1435.

Tko je dao stvar kakovu, koju je on bio doisto dužan: takovi može ju natrag iskati od primaoca, ako je prestao zakoniti uzrok da se dalje zadèrži pomenuta stvar.

§. 1436.

Ako je tko bio obvezan od dvie stvari dati samo jednu po svojoj volji, pa prevarivši se dao je obedvie; zavisi od njega koju će od tih stvarih natrag iskati.

§. 1437.

Tko prima izplatu onoga što nije dug, smatra se kao pošteni ili nepošteni posiednik, a to ako je znao ili nije znao da se platilac prevario, ili ako se tome iz okolnostih mogao ili nije mogao domisliti.

§. 1438.

2. Prebojem medjusobnim.

Ako se steku zamienita iskanja, koja su istinita, jednovèrstna i takova, da stvar pri-

Digitized by Google

stojeća jednomu kao vierovniku, isti ju može i kao dužnik drugomu dati; tad ako se ta iskanja medju sobom izjednačuju, biva zamienito ukinutje obvezah (preboj), što samo po sebi jest zamienita izplata.

§. 1439.

Preboj nemože biti medju iskanjem istinitim i neistinitim, medju dospielim i nedospielim. U koliko preboju ima miesta suprot stečajnoj kakvoj massi, odredjuje se u sudovniku.

§. 1440.

Isto tako nemogu se medjusobno prebiti iskanja, koja se tiču stvarih raznovèrstnih ili stvarih stanovitih i nestanovitih. Ni stvari samovlastno prisvojene ili uzete u zajam, ili dane na ostavu nemogu se u obće prebiti.

§. 1441.

Dužnik nemože svomu vierovniku uračunati ono, što pomenuti vierovnik tretjemu, a tretji dužniku platiti ima. Ni ista summa, koju tkogod ima tražiti iz kakove dèržavne pieneznice, nemože se prebiti za dug, što ga on ima platiti inoj dèržavnoj pieneznici.

§. 1442.

Ako se kakovo iskanje prenosi po redu na više osobah; dužnik može istina prebiti iskanje to za svoje iskanje, što ga je on imao

Digitized by Google

u vrieme ustupa prema pèrvomu deržaocu kao i prema posliednjemu dèržaocu; ali ga nemože prebiti za iskanje, koje mu pristoji prema jednomu od medjudèržalacah.

§. 1443.

Glede iskanja uknjiženoga može se preboj suprotstaviti ustupovniku onda samo, ako je i iskanje druge strane uknjiženo a to uz samo pèrvo iskanje, ili ako je javljeno ustupovniku onda, kad je on iskanje to primio bio.

§. 1444.

3. Odrečenjem.

U svih slučajevih, u kojih vierovnik je vlastan otudjiti svoje pravo, može ga se i odreći na korist dužnika svojeg, i time obvezu dužnikovu ukinuti.

§. 1445.

4. Siedinjenjem.

Svaki put kada se pravo na koi mu drago način siedinjuje s obvezom u jednu osobu, prestaju obedvie; već ako bi vierovniku jošte bilo slobodno zahtievati, da se njegova prava razluče (§§. 802 i 812) ili ako bi nastupila odnošenja sa svim različne vèrste. Zato kada dužnik ulazi u zaostavštinu svojeg vierovnika, ništa se time nemienja u pravih vierovnika nasliedstva, sunasliednikah ili zapisovnikah, a nemienja se u pravih vierovnika ni tada, ako bi dužnik ili poruk zamienito medju sobom nasliedili.

Digitized by Google

§. 1446.

Prava i obveze upisane u javnih knjigah neukidaju se kroz siedinjenje u jednu osobu, dok izbrisanje iz javnih knjigah nije učinjeno (§§. 469 i 526).

§. 1447.

5. Kada stvar izgine.

Ako po nenadnom slučaju izgine sa svim kakova stanovita stvar, tad ukida se svaka obveza, i ona takodjer, da se naknadi vriednost njezina. Ovo načelo služi i za one slučajeve, kada se radi inog kojeg nenadnog slučaja nemože obveza izpuniti ili dug platiti. Ali dužnik valja svakako da povrati ili da naknadi štogod je primio u svèrhu da izpuni obvezu; a dèržan je to povratiti ili naknaditi isto kao pošteni posiednik ali tako, da se tudjom štetom neokoristi.

§. 1448.

6. Smèrtju.

Smèrt ukida samo takova prava i obveze, koje su na osobu ograničene, ili koje se tiču samo osobnih dielanjah pokojnika.

§. 1449.

7. Kada izteče naznačeno vrieme.

Prava i obveze prestaju takodjer kada prodje vrieme, na koje biahu ograničene posliednjom voljom, pogodbom, sudčevom izrekom ili zakonom. Na koi način zastara po zakonu ustanovljena ukida prava i obveze, odredjuje se u sliedećem poglavju.

Digitized by Google

§. 1450.

O povratu u priašnje stanje.

Zakoni gradjanski, polag kojih, ako nesmeta zastara, može se neposredno ustati suprot dielanjim i posłovim protizakonitim, nedopuštaju nikakova povrata u priašnje stanje. Slučajevi povrata u priašnje stanje spadujući na postupak sudni, ustanovljeni su u sudovniku.

Digitized by Google

Poglavje četvèrto.

O zastari i dosielosti.

§. 1451.

Zastara. Zastara jest gubitak prava kakovog, koje se nije izvèršivalo u vrieme zakonom ustanovljeno.

§. 1452.

Dosielost. Ako se zastarielo pravo uslied posieda zakonitog prenosi u isto vrieme na koga drugoga; zove se pravo dosiedjeno, a način taj stečenja zove se dosielost.

§. 1453.

Tko zastarom i dosielostju može steći. Tko je sposoban steći, taj može takodjer dosielostju steći vlastnost ili ina prava.

§. 1454.

Proti kome ima miesta zastari i desielosti? Zastari i dosielosti ima miesta proti svima osobama posebničkim, koje mogu same izvèršivati svoja prava. Suprot sirotama i podvèrženim skèrbništvu, suprot cèrkvama, občinama

Digitized by Google

i inim moralnim sborovom; suprot upraviteljem javne imovine, i suprot onima koji su nepritomni, a nisu tome krivi, dopušta se zastara i dosielost samo pod ograničenji nižje sliedećimi (§§. 1472, 1475 i 1494).

§. 1455.

Kakovi zastarieli predmeti mogu se dosiesti?

Sve što se može steći, može se i dosiesti. Ali stvari koje se nemogu posiedovati radi njihove sućanstvene vlastitosti, ili polag zakonah; takodjer stvari i prava, koja se nikako nemogu otudjiti, nemogu se ni dosiesti.

§. 1456.

Radi toga nemogu se dosielostju steći prava pripadajuća vladaocu kao najvišjemu dèržavnomu glavaru, kao na pr. pravo nametati carine, kovati novce, razpisivati danke, i ina prava kraljevska, niti mogu zastarieti dužnosti, koje se odnose na ova prava.

§. 1457.

Ina prava pripadajuća dèržavnomu glavaru, koja mu nisu izključivo priuzdèržana, na pr. pravo na šume, na lov, ribarstvo i. t. d. mogu istina drugi dèržavljani steći dosielostju, ali samo kroz dulje vrieme, nego je običajno propisano (§. 1472).

§. 1458.

Prava muža i žene, otca, dieteta i ina prava osobna nemogu se dosielostju steći. Ali osobama, koje pošteno izvèršuju takova prava,

Digitized by Google

ako su u neznanju nebuduć one tomu krive, neznanje to služi im, da mogu za vrieme sačuvati i izvèršivati svoja tobožna prava.

§. 1459.

Prava što svaki čoviek ima nad svojimi dielanji i nad svojom vlastnosti, nepadaju pod zastaru, na pr. kupovati kakovu robu ovde ili onde, služiti se svojimi livadami ili svojom vodom, već ako bi zakon izriekom kazao, da onaj koi se za neko odredjeno vrieme nesluži pomenutimi pravi, tim samim neuživanjem gubi ih. Ali ako je jedna osoba zabranila drugoj da izvèršuje takovo pravo, ili je nju u tome smetala; posied prava zabrane s jedne strane proti slobodi druge strane počimlje od onoga časa, kad se ova druga strana podvèrgla zabrani ili smetanju: te tim načinom ako se steku sve ostale potrebnosti, biva zastara ili dosielost (§§. 313 i 351).

§. 1460.

Što se ište da se steče kroz dosielost?

1. posied;

Da se steče kroz dosielost nije dosta da je osoba sposobna steći, a stvar da se može steći; nego je još potrebno da onaj, koi ovim načinom ima steći, doisto posieduje rečenu stvar ili pravo; uz to valja da mu je posied zakonit, pošten i istinit, i da je trajao kroz cielo vrieme zakonom odredjeno (§§. 309, 316, 326 i 345).

§. 1461.

i to:

a) posied zakonit;

Zakonit i dovoljan za dosielost jest svaki posied utemeljen na naslovu, koi bi bio dovoljan

Digitized by Google

da se zadobie vlastnost, da je ova pristojala predavaocu. Takovi su naslovi na pr. zapis, darovanje, zajam, kupovanje i prodaja, promiena, izplata i. t. d.

§. 1462.

Vierovnici, posudnici, čuvari ili uživaoci nemogu s nedostatka zakonitog naslova nigda dosiesti stvari založene, posudjene, dane na ostavu ili na uživanje. Njihovi nasliednici koji nji predstavljaju nemaju boljega naslova. Samo tretjemu zakonitomu posiedniku može pomoći vrieme dosielosti.

§. 1463.

b) posied pošten;

Posied mora biti pošten. Nepoštenje priašnjega posiednika nesmeta poštenomu nastupniku ili nasliedniku da započme dosielost od dana posieda svojeg (§. 1493).

§. 1464.

c) posied istinit.

Posied ima takodjer biti istinit. Ako tko posvoji kakovu stvar silom ili lukavstvom, ili ako se uvuče u posied potajno, ili ako posiedje stvar samo na izmoljeni način; ni on sam, ni njegovi nasliednici nemogu dosiesti takovu stvar.

§. 1465.

2. Iztečenje vremena.

Za dosielost i zastaru potrebno je takodjer da je izteklo vrieme zakonom ustanovljeno. Osim roka odredjenog u zakonu za neke osobite slučajeve, ovde se odredjuje u obće ono vrieme, koje je u svih inih slučajevih od potrebe

Digitized by Google

za dosielost ili zastaru. U tom odredjenju gleda se kako na razlikost pravah i stvarih, tako i na razlikost osobah.

§. 1466.

Vrieme dosielosti. Redno.

Pravo vlastnosti glede stvari pokretne, dosiedjuje se kroz trogodišnji pravi posied.

§. 1467.

Glede stvarih nepokretnih, dosielostju pribavlja onaj, na čije su ime te stvari upisane u javnih knjigah, nakon tri godine puno pravo proti svakomu prigovoru. Dokle se pruža dosielost, prosudjuje se polag posieda uknjiženog.

§. 1468.

U onih miestih, gdi još neima nikakovih urednih javnih knjigah i gdi stečenje stvarih nepokretnih ima se dokazati po sudnih spisih i po inih izpravah, ili ako stvar nije uknjižena na ime onoga, koi nju doisto posieduje, dosielost svèršuje se tek poslie trideset godinah.

§. 1469.

Služnosti i ina osobita prava izvèršivana na tudjem zemljištu zadobiva kroz dosielost, isto kao pravo vlastnosti, u tri godine onaj, na kojega su ime upisana u javnih knjigah.

§. 1470.

Gdi još neima nikakovih urednih javnih knjigah, ili gdi takovo pravo nije u nji upisano, pošteni posiednik može pravo to dosiesti tek poslie trideset godinah.

Digitized by Google

§. 1471.

Glede onih pravah, koja se riedko mogu izvèršivati, kao na pr. pravo dati prebendu, ili nagnati koga da priloži za opravljanje mosta, mora onaj, koi tvèrdi da je zadobio kroz dosielost, osim navèršenih trideset godinah takodjer dokazati, da se kroz to vrieme slučaj izvèršivanja pomenutog prava bar triput dogodio i da je on svaki put izveršivao pravo to.

§. 1472.

Vanredno.

Suprot fiškusu to jest, suprot upraviteljem dèržavnih dobarah i dèržavne imovine, u koliko zastari ima miesta (§§. 287, 289 i 1456—1457), takodjer suprot upraviteljem dobarah cèrkvenih, obćinskih i inih dopuštenih sborovah, nije dovoljno obće i redno vrieme dosielosti. Glede posieda stvarih pokretnih i posieda stvarih nepokretnih, ili služnostih i inih pravah na pomenutim stvarma izvèršivanih, i na ime posiednika upisanih u javne knjige, posied ima se produžiti kroz šest godinah. Prava pomenute vèrste, koja na ime posiednikovo u javne knjige upisana nisu, i sva ina prava mogu se proti fiškusu i gorenaznačenim povlaštenim osobama steći samo posiedom od četèrdeset godinah.

§. 1473.

Tko stoji u zajednici s osobom, koja je glede vremena zastare po zakonu povlaštena, dionik je iste povlastice. Povlastice duljega

Digitized by Google

vremena zastare imaju svoju kriepost i suprot inim osobama, kojima pristoji ista povlastica.

§. 1474.

Vlastnost porodične povierbe, nasliednoga zakupa i nasliedne daćevine gubi se samo slobodnim vlastitim posiedom od četèrdeset godinah.

§. 1475.

Ako vlastnik neboravi u pokrajini u kojoj se nalazi stvar, nepritomnost njegova smeta u toliko rednoj dosielosti i zastari, što se vrieme nepritomnosti zaviseće od volje njegove i kojoj on nije kriv broji samo za polovinu, dakle jedna godina samo za šest miesecih. Ali se neima nimalo gledati na kratje nepritomnosti, koje nisu punu godinu neprekidno trajale; i u obće pomenuto vrieme uzeto skupa nemože se razpružiti nigda dulje nego na trideset godinah. Nepritomnost proizhodeća od vlastite krivine neoslobodjava nigda od rednoga vremena zastare.

§. 1476.

I onaj, koi je neposredno pribavio kakovu stvar nepokretnu od neistinita ili nepoštena posiednika, ili koi nemože da pokaže od koga je pribavio stvar, taj valja da čeka da dvostruko prodje redno vrieme dosielosti.

§. 1477.

Tko dosielost svojeg posieda osniva na vrieme od trideset ili četèrdeset godinah, taj

Digitized by Google

nije dužan pokazati zakonitog naslova stečenja svojeg. Ali ako bi suprot njemu dokazano bilo nepoštenje posieda, tad nebiva dosielost ni iztečenjem pomenutog duljeg vremena.

§. 1478.

Vrieme zastare: redno;

Ako svaka dosielost sadèržava u sebi zastaru, obadvie svèršuju se u jedno isto vrieme onda samo, ako se zbudu uvieti zakonom propisani. Ali za zastaru u pravom smislu dovoljno je da se neizvèršuje kroz trideset godinah kakovo pravo, koje po sebi mogaše biti izvèršivano.

§. 1479.

Sva prava suprot tretjemu, bila upisana ili neupisana u javnih knjigah, prestaju redovito najdulje neizvèršivanjem kroz trideset godinah ili mučanjem za ovo vrieme.

§. 1480.

Iskanja glede zaostavših godišnjih danakah, daćah, prihodah ili poslugah, prestaju u tri godine; a pravo dotično zastaruje ako se neizvèršiva kroz trideset godinah.

§. 1481.

Iznimke.

Nemogu zastariti obveze, koje su utemeljene na pravu porodice i u obće na pravu osobah na pr. obveza, da se nabavi dieci neobhodno uzdèržanje, takodjer i one obveze, koje se slažu s pravom gorepomenutim (§. 1459) t. j. glede slobodnoga razredjivanja svojom imovinom,

Digitized by Google

kao na pr. obveza, da se podieli kakova zajednička stvar ili da se ustanove granice.

§. 1482.

Na isti način, ako komu na tudje zemljište pristoji pravo takovo, što ga je mogao izveršivati u obziru na cielost ili na različne načine po svojoj volji, takovi nemože biti stiešnjen u pravu svojem jedino radi toga, jer je pomenuto pravo ma kroz najdulje vrieme izvèršivao samo vèrhu jednog diela zemljišta ili na odredjeni način. Nego taj, što pomenutim načinom hoće da stiesni (ograniči) pravo drugoga, valja da stečenjem ili dosielostju zadobie pravo zabrane ili smetanja (§. 351). To isto ima se uporavljati i na slučaj, kada tko imajući pravo proti svim članom kakove obćine, izvèršivao je do tada pravo to samo suprot nekojim članom iste obćine.

§. 1483.

Dokle god vierovnik ima zalog u rukah, nemože mu se prebaciti da je propustio izvèršivanje prava zaloga, i to pravo nemože zastariti. Takodjer pravo dužnikovo da izkupi svoj zalog, ne pada pod zastaru. Ali ako je iskanje veće nego što vriedi zalog; tad iskanje to može medjutim prestati zastarom.

§. 1484.

Da mogu zastariti prava takova, koja se riedko mogu izvèršivati, ište se da je za vrieme

Digitized by Google

zastare t. j. za trideset godinah bila tri put prigoda izvèršivanja pomenutog prava, a pravo to da se nije ni jedan put izvèršivalo (§. 1471).

§. 1485.

Glede osobah, koje su u §. 1472 povlaštene, ište se za dosielost i za zastaru četèrdeset godinah.

§. 1486.

Vanredno kratje vrieme zastare.

Obće pravilo, da kakovo pravo radi toga što nije izvèršivano bilo zastaruje nakon dokončanih trideset ili četèrdeset godinah, upravlja se samo na one slučaje, za koje zakon neustanovljuje kakovo kratje vrieme.

§. 1487.

Sliedeća prava, kako: uništiti očitovanje posliednje volje; iskati dio zakoniti ili njegovo nadopunjenje; poreći darovanje radi neharnosti obdarenoga; ukinuti pogodbu za platju radi skratjenja preko polovine; ili ustati suprot preduzetoj diobi kakvoga dobra zajedničkog; isto tako iskanje radi straha ili bludnje dogodivše se u pogodbi, gdi druga ugovarajuća strana nije kriva nikakovoj prevari, imaju se izvesti u tri godine. Pošto prodje pomenuto vrieme, prava takova i iskanje zastaruju.

§. 1488.

Pravo služnosti zastaruje po neizvèršivanju, ako strana obvezana tèrpiti služnost protivi se izvèršivanju, a strana imajuća pravo

Digitized by Google

službnosti nije izvèršivala prava toga u tri godine neprekidno sliedeće.

§. 1489.

Svaka tužba o naknadi štete prestaje poslie tri godine računajuć od vremena, kada je oštetjenik obaznao za štetu. Ako nije znao da mu je učinjena šteta, ili ako je šteta postala s kakova zločinstva; pravo tužbeno zastaruje samo nakon trideset godinah.

§. 1490.

Tužbe o uvredah takovih, koje jedino sastoje u pogèrdjenjih ustmeno, pismeno ili kretanjem, pošto mine jedna godina nemogu se više podignuti. Ako pak uvreda sastoji u dielih, pravo tužbeno na zadovoljenje traje tri godine.

§. 1491.

Nekoja prava zakoni ograničuju još na kratje vrieme. Dotični propisi nalaze se na miestih, gdi se o pomenutih pravih govori.

§. 1492.

Dokle traje mienično pravo za mienice, odredjeno je u redu mieničnom.

§. 1493.

Uračunanje posieda prednikova u vrieme zastare.

Tko načinom poštenim prima kakovu stvar od zakonitoga i poštenoga posiednika; taj ima pravo kao nastupnik da uračuna sebi vrieme dosielosti svojeg prednika (§. 1463). To isto valja takodjer za vrieme zastare.

Digitized by Google

Glede dosielosti od trideset ili četèrdeset godinah, može se ovo uračunanje učiniti i bez zakonitog naslova, a glede zastare u pravom smislu može se učiniti i bez dobre viere ili nevinoga neznanja.

§. 1494.

Zaprieka zastari.

Suprot takovim osobam, koje radi slabe pameti nemogu same da brane svoja prava, kao što su sirote, ludi i slaboumni; vrieme dosielosti ili zastare nemože započeti, ako tim osobam nije postavljen zakoniti zastupnik. Vrieme dosielosti ili zastare jednom započeto, sliedi istina, ali nemože prie dokončati nego u dvie godine pošto su dignute zaprieke.

§. 1495.

I medju mužem i ženom, dok su u savezu ženitbenom, medju diecom ili malolietnici i njihovimi roditelji ili tutori, dok su pod vlastju roditeljskom ili tutorskom, dosielost ili zastara nemože se započeti niti produžiti.

§. 1496.

Ako tko nije pritoman radi službe gradjanske ili vojničke, ili ako je sa svim prestalo opravljanje pravosudja, na pr. u vrieme kuge ili rata, smeta se time ne samo početak, nego dok traje ova zaprieka, i produženje dosielosti ili zastare.

Digitized by Google

§. 1497.

Kada se prekida zastara?

Dosielost i zastara prekida se, ako onaj, koi se na nju hoće da nasloni, a to prie nego je prošlo vrieme zastare priznao je izriekom ili muče tudje pravo, ili ako ga je onaj komu pravo to pristoji pozvao na sud, i tužba bude se uredno produžila. Ali ako je tužba presudom pravomoćnom proglašena da je nevaljana, zastara dèrži se da je neprekidna.

§. 1498.

Kriepost dosielosti ili zastare.

Tko je dosielostju stekao kakovu stvar ili pravo, taj može suprot dosadanjemu vlastniku iskati u sudu da mu se prisudi vlastnost, i ako pravo prisudjeno može se upisati u javne knjige, može takodjer izraditi, da se pomenuto pravo u iste javne knjige upiše.

§. 1499.

Na isti način onaj, koi je primio na se kakovu obvezu, može pošto mine vrieme zastare iskati, da se izbriše njegova obveza, koja je upisana u javnih knjigah, ili da se uništi pravo koje je do tada drugomu pripadalo, i izprave koje su vèrhu toga prava izdane bile.

§. 1500.

Ali pravo koje je stečeno dosielostju ili zastarom, nemože biti na štetu onome, koi oslanjajuć se na javne knjige, pribavio

Digitized by Google

je sebi kakovu stvar ili pravo još prie nego je bilo uknjiženo pravo to.

§. 1501.

Na zastaru, ako ju stranke nebi suprot stavile (izvele), nemože se službeno imati nikakova obzira.

§. 1502.

Odreka ili produženje zastare.

Zastare nemože se nitko odreći napried, niti može ugovoriti vrieme zastare dulje nego je po zakonih ustanovljeno.

Digitized by Google

Digitized by Google

Abecedno kazalo

o

sadèržaju od sva tri diela

obćega austrianskoga gradjanskoga zakonika,

proglašena

patentom od 29. Studenoga 1852

u kraljevinah

Ugarskoj, Hèrvatskoj i Slavonii, sèrbskoj Vojvodovini i tamiškom Banatu.

Po broju paragrafah.

Beč, 1853.

Iz c. kr. dvorske i dèržavne štamparie.

Digitized by Google

Digitized by Google

KAZALO

o

sadèržaju triuh dielah

občenoga gradjanskoga zakonika.

(Po redu abecednom.)

A.

Adidjar malolietnikah ili skèrbništvu podvèrženih dolazi u sahranu sudnu, 229; — što se, redovito razumieva pod adidjarom, 678.

Analogia, v. spodobnost.

B.

Baba, po otcu, jest tutorka zakonita, 198; — ali pridaje joj se sututor; 211, v. sututor.

Babica, v. primalja.

Biesni i ludjaci, koji se tako zovu? 21.

Bilanca, na koliko oprašta od urednog polaganja računah, 239 i 1200.

Bludnja kada uništuje privoljenje na ženitbu, 57—59 i 95; — ili posliednju razredbu, 570—572; — ili kakovu pogodbu uobće, 870—876; — navlastito kakovu nagodbu, 1385; — iskanje radi bludnje dogodivše u pogodbi ima se izvesti u tri godine, inače iskanje takovo zastaruje, 1488.

Digitized by Google

Bogoštovje nedira u uživanje pravah posebničkih, 39; — na koliko je razlikost bogoštovja zaprieka zênitbena, 64; — u kojih godinah pristoji dietetu pravo da odabere bogoštovje, opredieljuju propisi politički, 140; — prelaz nekatoličkog vienčanog druga u cèrkvu katoličku neoduzima drugomu pravo iskati razstavu, 116; — glede prelaza židovskog vienčanog druga v. 136.

Boravište vierenikah ima se naznačiti u knjigu od vienčanih, 70, 80; — ono je takodjer miesto napoviedi i miesto platjanja, 1420; glede svečanog očitovanja saveza ženitbenog, 71, 82.

Boravljenje, neznano, glavnog dužnika, daje pravo potierati odmah poruka, 1356.

Blago; što je? 398; — dieljenje blaga, 399—401, 1143, 1147; — uživalac neima nikakva prava na blago, 511.

Bolest, primljiva, jest uzrok da se uzkrati privoljenje na ženitbu, 53.

Braća i sestre i njihova dieca; ženitba je zabranjena medju njima, 65 i 94; — iznimke glede židovah, 125; — i s bratjom i sestrami roditeljah nemože se sklopiti tvèrda ženitba, 65; — bratja i sestre nasliednika ili zapisovnika nisu sposobni sviedoci glede zaostavštine, 594; — nasliedovanje bratje i sestarah; v. nasliedovanje zakonito.

Brat, može iskati da mu se ustupi toturstvo nad svojim bratom, 259.

Brod, 24.

Brodar odgovara za tovar kano čuvar, 970, 1316.

Brodarenje, na njemu može se učiniti povlaštena posliednja razredba, 597—599; — nesmiedu se zamećati sgrade, koje mogu donieti štete brodarenja, 413.

C.

Ciena u čem se sastoji? 304; — ciena uredna i izvanredna, 305; — koja se ciena u sudnih procienah ima uzeti za pravilo, 306; — slučajevi, u kojima ima se naknaditi ciena izvanredna, 335, 378, 1331; — ni pošteni posiednik nemože iskati cicne, koju je

Digitized by Google

on za ustupljenu mu stvar dao predniku svojemu, 333; — ciena tèržišna, 1058.

Ciena tèržišna (sajamska), što se pod njom razumieva? 1058.

Cèrkvena dobra; suprot upraviteljem cèrkvenih dobarah, nije dovoljno redno vrieme dosielosti, 1472.

Čipke nespadaju medju rubinu (pèrteno), 679.

D.

Daća. Ako se daća jednako davala, nesliedi odtuda da je vlastnost podieljena, 360; — da li posiednik povierbe može podieliti zemljišta uz daću stanovitu? 633 i 634; — najamnina i zakupnina ima redovito takova biti kao i ciena kupovna, 1092; — kada se ima plaćati daća, 1100, 1102, 1132; — zakonito pravo zaloga glede daće 1101; — daća u plodovih, 1103; — dužnost da se odpusti ili popusti od daće, 1104—1108.

Dan, od kojega započimlje pravo nasliedstva i zapisa, 545, 684 i 703.

Dan, u koi je ženitba sklopljena, ima se upisati u knjigu vienčanih, 80; — dan od kojega počimlje pravo na zapis, 684; — dan platjanja, 685—687; — dan po zakonu čine 24 ure, 902; — kada se pravo steče ako je za stečenje prava toga ustanovljen naročiti dan, 903.

Danci. Pravo razpisivati danke nemože zastariti, 1456.

Darovanje; što je? 939; — na koliko odrečenje kakovo jest darovanje, 939; — darovanje nagradno, 940, 941; — darovanja zamienita, 942; — forma darovne pogodbe, 943; — miera darovanja, 944; — na koliko darovnik odgovara za darovanje? 945; — neporečenje darovanjah, 946; — iznimke, 1) radi oskudnosti, 947; — 2) radi neharnosti, 948, 949; — 3) radi oštetjenja dužnoga uzdèržanja, 950; — 4) radi oštetjenja zakonitog diela, 951, 952; — 5) radi oštetjenja vierovnikah, 953; — 6) radi poslie rodjene diece, 955; — koja darovanja neprelaze na nasliednika, 955; — darovanje za slučaj smèrti, 956; — darovanja ne idu u dio zakoniti, 791; — ištu posebnog punovlastja,

Digitized by Google

1008; — ako vierena strana obećava ili daruje što drugoj strani, ili ako tretji tko obećava ili daruje jednoj ili drugoj vierenoj strani štogod radi buduće ženitbe, tad darovanje može se poreći, 1247; — darovanja medju mužem i ženom prosudjuju se polag običenih načelah o darovanjih, 1246: — što je muž dao svojoj ženi za ukras, uzima se da je darovano, 1247; — pravo poreći darovanje radi neharnosti obdarenoga ima se izvesti u tri godine, 1487.

Darovanje radi buduće ženitbe može se poreći, ako ženitba nije se zbila, a darodavac nije kriv tomu, 1247.

Darovi. Punovlastnici neimaju prava iskati nagrade za svoj trud od koga tretjega suprot volji punovlastitelja radi opravljanja posla; primljeni darovi pripadaju pieneznici sirotinskoj, 1013.

Dèrva — siečena po propisu šumarskom pripaduju uživaocu, 511; — uporavljanje prava paše na pravo sieći dèrva, 503.

Dèržalac razlikuje se od posiednika, 309; — neima naslova da stvar uzme u posied, 318 i 319; — ohranjiva sredstva dèržaoca suprot više stičućih se stražilacah posieda, 348; — kako se dèržalac ili posiednik u tudje ime može braniti suprot tužbi o vlastnosti, 375; v. posied.

Dèržavljani, u koliko su podvèrženi zakonom dèržavnim van dèržave, 4.

Dèržavljanstvom dobiva se podpuno uživanje pravah gradjanskih, 28; — kako se steče, 28—30; gubitak njegov, 32.

Dèržavna imovina, v. imovina dèržavna.

Dèržavna pieneznica, 1441.

Dèržavne lutrie prosudjuju se polag oglašenih osnovah, 1274.

Dieca (liberi). Pod imenom diece razumievaju se svi srodnici u nizhodnoj lozi, 42; — iznimke, 681; — dieca austrianskog dèržavljanina dobivaju dèržavljanstvo rodjenjem, 28; — imaju pravo na dio zakoniti, 762; — koja su dieca zakonita, 138, 160 i 161; — njihova prava i dužnosti prema roditeljem; v. roditelji, otac, otčinska vlast; — dieca uzimaju prezime svojeg otca, njegov gèrb i sva ostala prava njegove porodice i

Digitized by Google

njegova staleža, 146; — imadu pravo na miraz, 1220, 1224, 1231; — pravo diece glede uživanja imovine, što ga je otac pustio materi, 1257: — u kojih godinah mogu dieca izabrati vierozakon i stalež, 140 i 148; — što god steku, njihova je vlasnost, 149: — u kojih slučajih mogu ma o toj vlasnosti razpolagati i sebe obvezati, 151 i 152; — dužna su pristojno uzdèržavati svoje uboge roditelje, 154; — razpre, koje postoju pri razstavi vèrhu obskèrbljenja diece, pretresaju se polag propisa danog u §. 117, 108; — ako je dvojba da je diete bilo začeto u ženitbi s pèrvim mužem, određuje mu se skerbnik, 121; — koi se stara o petoro diece može se izvaditi od tutorstva ili skèrbništva, 195, 281; neoporučno pravo nasliedstva diece zakonite, 732—734; dieca rodjena u ženitbi koja nije tvèrda ali ne u takovoj, kojoj se opiru zaprieke naznačene u §§. 62—64 dèrže se da su zakonita, ako je zaprieka ženitbena bila poslie uklonjena i t. d. 160 i 161; — i ona koja su na prošnju roditeljah milostju vladara na tu svèrhu pozakonjena, 162; — njihovo pravo nasliedstva, 752 i 753; — poslie rodjena dieca dorodavca redovito nemogu poreći darovanje, 954; — koja dieca dèrže se da su nezakonita, 155—158; — nemaju jednaka prava s diecom zakonitom, 165—171; — samo muž može ustati proti zakonitosti rodjenja dieteta u tri mieseca, 166; — ili nasliednici, koji bi kakovu štetu imali u svojih pravih, 159; — kako se ima dokazati, 157 i 158; ona uzimaju prezime matere, 165; — daje im se skèrbnik, 166; — imaju pravo iskati od svojih roditeljah i njihovih nasliednikah pristojno uzdèržanje, odgojenje i obskèrblenje, 166—171; — tko se ima dèržati da je otac dieteta nezakonitog, 163 i 164; neoporučno pravo nasliedstva diece nezakonite, 754; — neoporučno pravo nasliedstva diece pozakonjene, 752, 753; — diece uzete pod svoje, 755; — prava diece na suvišni dio prihoda dosmèrtnog, 1286; — medju diecom i njihovimi roditeiji ili tutori, dok su pod vlastju roditeljskom ili tutorskom dosielost ili zastara nemože se započeti niti produžiti,

Digitized by Google

1495; — dieca nasliednika ili zapisovnika nisu sposobni sviedoci glede zaostavštine, 594.

Dieca, po godinah (infantes) zovu se ona, koja još nisu navèršila sedmu godinu, 21; — stoje pod osobitom zaštitom zakonah, 21; — nerodjena dieca imaju od časa, kada su se začela, pravo na zaštitu zakonah, 22; — i na tu svèrhu daje im se skèrbnik, 274; diete rodjeno mèrtvo dèrži se kao da nigda nije bilo začeto, 22; — dieca zu nesposobna stvar u posied uzeti, 310; — niti obećanje učiniti ili prihvatiti, 865; — na koliko ima se naknaditi šteta od diece počinjena, 1308—1310; v. nedorasli, malolietnici.

Died, on je tutor zakoniti unuka svojeg, 198.

Dietič, u koliko obvezuje gospodara svojeg, 1027—1033.

Dio zakoniti, kojim osobama kao nužnim nasliednikom pristoji zakoniti dio, 762—764; — u kojem iznosku, 765—766; — i pod kojimi ograničenji, 767; — potrebnosti da se tko pravedno liši nasliedstva, 768—773; — kako se dio zakoniti ostaviti ima? 774; — pravno sredstvo nužnoga nasliednika: kada je nepravedno lišen nasliedstva ili skratjen u dielu zakonitom, 775; — kada je mimoidjen, 776—782; — tko ima pridodati za namirenje diela nasliednoga ili zakonitog, 783; — kako se opredieljuje i broji dio zakoniti? 784—786; — prilog k dielu zakonitom, 787—789; ili k dielu nasliednome u slučaju, nasliedovanja neoporučnog, 790—794; — pravo nužnoga nasliednika na potrebnu hranu, 795; — i muža i žene na pristojnu hranu, 796.

Dio nasliedstva. Tko ima pravo posiesti svukoliku zaostavštinu, ili gledajući na cielost stanoviti dio njezin, smatra se kao nasliednik, 532; — kako se opredieljuju dielovi nasliedstva, 554—563; v. takodjer nasliedovanje.

Djuture (napoprieko); ako se stvari prodaju napoprieko, t. j. onako kako stoje i leže, prodavalac neodgovara za nedostatke, 930; — ako su stvari pogodjene djuture, slučajno izginutje pojedinih stvarih ide na štetu primaoca, 1049, 1064; — u za-

Digitized by Google

kupih, ako je pogodba učinjena napoprieko, izuzamši uknjižene terete hipotekarne sve ostale prima na se zakupnik, 1099.

Dobitak iz rudničkih dielovah jest uživaoca, 511.

Dobro obćine i imovina obćine; pojam, 288; — suprot upraviteljem dèržavne imovine nije dovoljno obće i redno vrieme dosielosti, 1472 i 1485.

Domaći, platjeni, nisu sposobni sviedoci u posliednih razredbah, 594; — odgovornost za žtetu počinjenu po krivnji domaće čeljadi, 1318.

Doraslost nastaje s navèršenom četèrnaestom godinom, 21; — na koliko dorasli mogu izabrati sebi stalež, 148; — doraslo diete može slobodno razpolagati stvarmi, koje je svojim trudom stekao, ili koje su mu bile predane na porabu, 151, 246.

Dosielost, v. zastara.

Dosmèrtni prihodi, v. prihodi dosmèrtni.

Dragocienosti malolietnikah ili skèrbništvu podvèrženih dolaze u sahranu sudnu, 229.

Dražba. Koja pokretna imovina malolietnikova ima se prodati na dražbi? 231; — tužbi o vlastnosti neima miesta ako pošteni posiednik dokaže, da je stvar pribavio na javnoj dražbi, 367; — kakvu kriepost ima prodaja na javnoj dražbi stvari otegotjene pravom prekupa? 1076; — zaloga, i na što se ima pri tom paziti, 461—463; — obezšteti radi skratjenja preko polovine neima miesta, ako je sud prodao stvar na dražbi, 935; — svaki dionik zajedničke stvari može zahtievati dražbu, 840, 843, 1215.

Družtvo tèrgovačko. V. zajednica dobarah i uz to, 1179, 1203, 1204, 1207, 1214—1216.

Duhovnici nemogu valjano oženiti se, 63 i 94; nemogu biti prisiljeni da se prime tutorstva ili skèrbništva, 195 i 284; — zakonito nasliedovanje glede zaostavštine osobah duhovnih opredieljuju zakoni politički, 761; — u koliko su duhovnici sposobni nasliedovati, ustanovljuju propisi politički, 539.

Digitized by Google

F.

Fabrika. Tko otvori koju fabriku, ili udioništvuje u njoj, nezadobiva time dèržavljanstva austrianskog, 31; — tutor bez dopuštenja sudnoga nemože nijedne fabrike započeti, produžiti ili ukinuti, 233.

Fabrikantom pristoji za dugove, koji izlaze iz čisto tèrgovačkih poslovah, kao zakonita kamata šest na sto na godinu, 995.

Feudi, 359.

Firma, pravo podpisivanja, sadèrži u sebi punovlastje članovah, 1028, 1201.

Fiskus valja da brani ženitbu, 97 i 115; — suprot njemu kao upravitelju dèržavnih dobarah i deržavne imovine ima miesta vanrednoj zastari od 6 ili od četèrdeset godinah, 1472, 1485.

Forma unutarnja i izvanjska radi tvèrdog očitovanja posliednje volje; v. očitovanje posliednje volje; — forma pogodbah, 883—887; — plaćeni dug, koi samo s nedostatka formalnostih nije tvèrd, nemože se natrag iskati, 1432 i 1433.

G.

Gèrb muževljev pristoji ženi, 92; — i dieci zakonitoj, 146; — v. k tome §. 854.

Glavnica ortakluka, 1182, — komu pripada, 1183 i 1192; — prilog na glavnicu, 1184; — dodatak ka glavnici, 1189; — dieljenje gubitka, 1197; — dioba ortačke imovine, 1215; v. zajednica dobarah.

Glavnica, tutor nemože sam primiti niti odkazati nikakove glavnice koja je osigurana, 234; — kad se koja glavnica ima povratiti, tutor valja da nastoji da se ona opet koristno uloži, 235; — glavnica malolietnikova uložena kod njegovih roditeljah, koja ako i nije osigurana po zakonu, ali nije pogibelji za malolietnika, da će ju po svoj prilici izgubiti, nemože se odkazati, 236; — pokretnosti i zadužnice, i iste glavnice koje su na

Digitized by Google

dobru nepokretnom, spadaju pod sud tutorstveni, 227; — uživalac kakove glavnice može samo iskati kamate, 510.

Globe, da li prelaze na nasliednike, 548; — rabbini, koji nevode uredno knjige vienčanih imaju se globom kazniti, 131.

Gluhi nesposobni su sviedoci pri posliednih razredbah, 591.

Gluhoniemi, kada im se postavlja skèrbnik? 275.

Godina; 365 danah čine po zakonu jednu godinu, 902.

Godine dietinstva, nedoraslosti, malolietnosti i punolietnosti, 21; — kada se predmnieva smèrt osobe, koje je nestalo, 24; — godine muža i žene valja upisati u knjigu od vienčanih, 80; — koje se godine ištu, da se sklopi pogodba ženitbena, 48; — da se izabere vierozakon ili stalež, 140 i 148, — pri razstavi ili razpustu ženitbe, do koje godine ima se diete ostaviti materi, 142; — navèršena 60. godina ne oslobodjava od tutorstva ili skèrbništva, 195 i 281; — upliv godinah dieteta na otčinsku vlast 139 i slied. 172—175; — na posinovljenje, 180 i 181: — na skèrbništvo, 187; — na valjanost obveze malolietnika, 247 i 248; — na zadoblenje oprosta od godinah, 252; — na uzetje posieda, 310; — na očitovanje posliednje volje, 569; — na sviedočenje pri očitovanju posliednje volje, 591 i 597; — na sklapanje pogodbe, 865.

Gospodari zemlje. Osobita odnošenja izmedju njih i podanikah, 1146.

Gotovina, što se pod time razumieva, 680; — dužnost tutora glede nje, 230.

Goveda; kada se ima odgovarati ako se koje goveče razboli ili skapa, 925 i slied.

Gradja. Ako tko tudju gradju upotrebi samo na popravak koje stvari; tudja gradja pripada vlastniku poglavite stvari, 416; v. građjenje.

Gradjenje, na koliko uživalac preduzimati ima, 514—516; — ili zakupnik, 1096; — u koliko daje oblast da se odkaže najam prie vremena, 1118 i 1119; v. takodjer zgrada.

Grane tudjeg stabla, na koliko ji susied može odsieći ili uživati, 422.

Digitized by Google

Granice. Kada se razdieljuju zemljišta, treba zabilježiti zamienite granice na način razgovetan i nepromienjiv, 845; — ponovljenje granicah, 850; — razpre o granicah, 851—853; predmnievana zajednica granicah, 854—858.

Gubitak dèržavljanstva, 32; — vlasti otčinske, 172—178; — kada prestaje posied gubitkom kakove stvari, 349 i 352; — gubitak zaloga, 459 i 467.

H.

Hipoteka, u čem sastoji, 448; v. pravo zaloga i pogodba založna.

Hrana, što se pod njom razumieva? 672 i 673.

Hranitelji neimaju prava na naknadu troškovah za hranu, 186.

Hranjenici neimaju jednaka prava s posincima ili s poćerkama; prava njihova opredieljuje izbližje pogodba, 186.

I.

Jednostrano obvezne pogodbe, pojam, 864; — u tih pogodbah dèrži se u dvojbi, da je obvezanik hotio radie uzeti na se manji nego veći teret, 915.

Jemstvo. Slučajevi jemstva, 922—930; — uvieti, 931; — kriepost, 932; prestanak jemstva, 933.

Jezik. Oni, koji nerazumiu jezik oporučitelja, nisu sposobni sviedoci njegove razredbe, 591.

Igre, u koliko su dopuštene i obvezne, 1272, 1432 i 1433; — iznimke glede dèržavnih lutriah, 1272.

Imovina dèržavna, što se pod tim razumieva, 287; — u koliko se prosudjuje polag prava posebničkog, 260; — navlastito glede zastare, 1472.

Imovina, pokretna, nepokretna, v. stvar, — što je dèržavna imovina što li imovina obćine, 287 i 288; — da li se po zakonu može darovati ciela sadašnja i buduća imovina, 944.

Inventar, v. popis.

Iskanja nepretvaraju se u nepokretnu imovinu radi toga, što su osigurana na dobro nepokretno, 299; — tutor bez dopu-

Digitized by Google

štenja sudnoga nemože ustupiti nikakova iskanja, 233; — iskanja neosigurana treba po mogućnosti da osigura, 236; — iskanja mogu se takodjer predati kakovimi znaci, 427; — iskanje nedaje naslova, da se steće pravo zaloga, 449; — samo iskanja uknjižena prelaze na stecivca, 443; — kako se iskanje komu zapisati može? 663—668; — kada se dèrži, da je zapis porečen, 724 i 725; — iskanja, kojih izpunjenje naloženo je nasliednikom, 548 i 549; — za terete, koji su na stvari, treba vazda odgovarati, 928; — ustupnik odgovara za istinitost i naplativost iskanja, 1397—1399; — plaćena takova summa nemože se natrag iskati, 1432 i 1433; — iskanja zastaruju u obće u trideset godinah, 1479.

Izbrisanje iz javnih knjigah ukida posied, 350; — potrebno je radi prestanka uknjiženih pravah, 444, 469, 526, 1446, 1499 i 1500.

Izdavanje knjige, novo, može li se učiniti bez privoljenja izdavatelja, 1167—1169.

Izključenje drugoga od kupovanja, 1140 i 1141.

Izmoljena posuda; ako nije ustanovljeno trajanje, posudilac može posudjenu stvar kadgod hoće natrag iskati, 974.

Iznasliedjenje. Potrebnosti da se tko može iznasliediti po zakonu, 768—773; — tko je iznasliedjen iz pravednog uzroka, smatra se kao da nije ni živ, 767; — poreka iznasliedjenja, 772; — pravna sredstva nužnog nasliednika ako je iznasliedjen proti zakonu, 775; — nužnome nasliedniku pristoji vazda potrebno uzdèržanje, 795.

Izprava ima se dati tutoru kada se postavlja, 206 i 212; — i kada se odpušta, 262; — izprave sirotah valja hraniti u sudu, 229; — izprave zgodne da se upišu u javnu knjigu, 434 i slied.; — izprave zajedničke čuvaju se kod najstariega dionika; ostalima daju se prepisi, 844—849; — izprave novo pronadjene nemogu oslabiti pošteno napravljenu nagodbu, 1387.

Izpravnost iskanja; za nju jemči ustupilac, 1397.

Izpunjenje pogodbe; pošto je pogodba podpuno izpunjena ne-

Digitized by Google

mogu stranke, ma obadvie pristale na to, od nje više uzmaknuti, 920; — da se izpuni kakova obveza, cieli dan ustanovljeni na korist je osobi obvezanoj, 903; — da li se bližji ugovori smatrati imaju kao pogodba obnovna, 1379; — izpunjenje obveze nemože se samovlastno preinačiti, 1413.

Izrazi. Tko se služi izrazi nerazgovetnimi da drugoga prevari, dèržan je dati zadovoljenje, 869.

Izreke sudačke, neimaju obćene moći zakone, 12.

Izroci oglašuju se; ako je vienčani drug pakostno ostavio druga svojeg, 115; — kada se ima produžiti vlast otčinska i tutorstvena, 172, 251; — kada se tko ima proglasiti za luda slaboumna ili razmetnika, 273; — kada se tko ima proglasiti da je mèrtav, 113, 277; — pri nahodu stvarih, 390, 397; — nasliednik može iskati da se izda izrok da bi se saznalo koliko je duga, 813; — kriepost takovog poziva, 814; — posliedice ako se propusti ovi opaz, 815.

Izseljenici, samovlastni, gube dèržavljanstvo, 32; — izvèršenje otčinske vlasti, 176; — da li su sposobni nasliedovati, opredieljuju zakoni politički, 544 i 770.

Izstup kakvog člana iz zajednice, 830; ili družtva (ortakluka), 1205—1214.

Jutrenji dar, što je? 1232.

Izvèršilac posliednje volje, njegove dužnosti, 816 i 817.

K.

Kalfa dućanski, faktor ili dietić, na koliko poslovi njihovi obvežuju gospodara, 1027—1033.

Kamate, koje leže na kakvoj stvari odredjenoj na uživanje, treba da uživalac na se primi, 512; — kamate odredjene na porabu ili uživanje glavnice pristoje onome, koi pravo ima, 510; — miera pravih kamatah pogodbenih, 993 i 994; — vrieme kada se platjaju kamate, 997; — miera kamatah zakonitih, 995; — kamate s kamatah mesmiedu se nigda uzimati, 998; — platjaju se u istoj vriednost kano i istu glavnica,

Digitized by Google

999; — kako se s lihvarstvom postupa, opredieljuje zakon lihveni, 1000; — ako je vierovnik pustio bez sudne opomene da se kamate do iznoska glavnoga duga nakupe, tad prestaje pravo iskati s glavnice daljne kamate, 1335; — u koliko jemac odgovara za kamate, 1353; — da li izplata docnih kamatah dokazuje da su ranie kamate namirene, 1429.

Kapara, pojam i moć njezina, 908—911.

Kazan. Ako je oštetilac prestupio u isto vrieme kakav kazneni zakon, podvèržen je takodjer odredjenoj kazni, 1338.

Kèrstjanin, tko nije viere kèrstjanske, nemože posviedočiti posliednje volje kèrstjanina, 593; — kèrstjani nemogu sklopiti ženitbe s nekèrstjani, 64; — diete može biti iznasliedjeno ako je odpalo od kèrstjanstva, 768 i 769.

Kiridžie odgovaraju isto kao čuvar za stvari njima predane, 970; — odgovaraju i za njihovu službenu čeljad, 1316; — nemogu primati vriednost tovarah, koji su povierени, ako to nije naročito ustanovljeno u pismu kiridžinskom, 1031.

Koljena rodbine, v. rodbina. Do kojeg koljena može se protegnuti zamiena povierbena, 612 i 627.

Knjige javne; upisom u iste zadobiva se posied zakoniti stvarnog prava na nepokretne stvari, 321, 322 i 431—443, 445; — i gubi se onda samo, kada je izbrisana iz javnih knjigah, 444.

Knjige vienčanih, kako i o čemu imaju se voditi, 80—82, 88, 122, 128—131.

Komorska dobra, mogu zastariti samo u izvanredno vrieme zastare od šest ili četèrdeset godinah, 1472.

Koristi. Prava i dužnosti poštenoga i nepoštenoga posiednika glede koristih; 330—336; — glede prava porabe, 504—508; — glede prava uživanja, 500—512, — kome idu prie predaje u promieni ili prodaji? 1050, 1064; — u koliko pristoje zapisovniku, 686; — kako se imaju dieliti pri stvari zajedničkoj? 839 i 840; — kupovanje napoprieko buduće koristi kakove stvari, 1276; v. k tome 1068, 1071, 1085.

Korito rieke, ostavljeno, čije je? 409 i 410.

Digitized by Google

Krivina, u čem sastoji, 1294; — i malolietnik odgovara za svoju krivinu, 248.

Kućanstvo, u koliko pristoji mužu a u koliko ženi, 91 i 92; — diete dvadesetlietno izlazi izpod vlasti otčinske, ako mu sud dopusti da vodi vlastito kućanstvo, 174.

Kuga. Povlaštene razredbe posliednje koje se prave u miestih, gdie vlada kuga, 597; v. pošast.

Kupac; prodaja pod uvietom boljega kupca, 1083 i 1084; — prodavalac prosudjuje da li je bolji novi kupac, 1085.

Kupnja u tudje ime ište posebnog punovlastja, 1008; — kupnja uništuje uporabštinu, 1120 i 1121; — kada naručbina prelazi u kupovnu pogodbu, 1158.

Kupovanje nasliedstva, kada je pogodba na sreću, 1278; — prava i obveze proizlazeće odtuda, 1278—1283.

Kupovanje stvarih nadanih, 1275 i 1276; v. kuksa.

L.

Liekar, nemože za liečenje odredjenu nagradu ugovoriti, 879; — pomoću liekarah valja izviditi nemogućstvo k dužnosti ženitbenoj, 100; — zakonitost raniega ili kasniega rodjenja, 157; — takodjer ludost i slaboumnost, 273; — izliečenje njihovo, 283; — ili zdrava pamet u medjuvrieme, 567; — na liekare imaju se uporaviti propisi vèrhu posluživanjah, 1163.

Lihva, 1000.

Lov zvieradih, u koliko je način prisvojenja, 383 i 384; — pravo služnosti glede lova zvieradih prosudjuje se polag načelah prava paše, 503; v. prisvojenje.

Loze rodbine i tastbine, 41; — nasliedovanja zakonitog, 730 i. t. d.

Ludjaci stoje pod osobitom zaštitom zakonah, 21; — nemogu sklopiti ženitbe, 48; — nemogu produžiti vlast otčinsku, 176; — nemogu biti tutori ili skèrbnici, 191 i 281; — stoje pod skèrbništvom, 270; — kako prestaje skèrbništvo nad njima, 283; — nesposobni su steći posied, 310; — činiti oporuku, 566 i 567; — sviedočiti u posliednih razredbah, 591; —

Digitized by Google

zklopiti pogodbe, 865; — njihove povlastice glede zastare, 1494; — kako prestaje zamiena učinjena ludjaku, 616; — u koliko ima se naknaditi šteta po njih učinjena, 1308—1310.

Lukavstvo. Ako se tko uvlači potajno s lukavstvom u posied, posied po sebi nezakonit i nepošten postaje suviše neistinit, 345; — tko lukavim načinom govori da je sposoban praviti pogodbe, i time vara drugoga, obvezan je na zadovoljenje, 866; — tko se služi izrazi nerazgovetnimi da drugoga prevari, dèržan je dati zadovoljenje, 869; — tko je lukavstvom uzrokovao te se učinila kakova pogodba, mora svagda dati zadovoljenje za štetne posliedice, 874.

Lutrie dèržavne, v. dèržavne lutrie.

M.

Malolietnici. O njima govori se u dielu pèrvom pèrvog poglavja, 21; — u poglavju o pravu ženitbenom 49—53 i 96, 106; — u poglavju o pravih izmedju roditeljah i diece, 151, 175; — v. vlast otčinsku i skèrbništvo; — u koliko malolietnici mogu činiti oporuke, 569; — ili sviedoci biti pri posliednih razredbah, 591, 597; — u koliko mogu sklopiti pogodbu, 865 i 866; — njihova povlaštenja glede zastare, 1494 i 1495.

Mati dužna je da uzme na sebe osobito negu o tielu i zdravlju diece, 141; — ako se muž i žena razstave ili sa svim razpuste, mužku diecu do navèršene četvèrte, a žensku do navèršene sedme godine mati neguje i odgojiva, 142; — a kada otac umre mati ima u obće skèrbiti za odgojenje njihovo, 143; — ni preljubočinstvo koje je učinila mati, ni tvèrdjenje njezino da je diete nezakonito, nisu sami dovoljni oduzeti dietetu prava zakonitog rodjenja, 158; — ako je mati ili ina koja osoba ostavila malolietniku neki dio nasliedstva, i zajedno naimenovala mu tutora; ima se ovaj smatrati samo kao skèrbnik za ostavljenu imovinu, 197; — ona je tutorka po zakonu, 198; — ona nedaje obećanje, 205 i 206; — daje joj se sututor, 211, —

Digitized by Google

ako se mati opet uda, sud treba da presudi, ima li ona i unapred ostati tutorka, 255; — ona može iskati tutorstvo, 259; — ako je diete malolietno, a neima otca može se posiniti samo kada pristane mati, tutor i sud, 181; — zapisanje otčeva imena u knjigu kèrštenih ili rodjenih učinjeno po kazivanju matere kada čini podpuni dokaz? 164; — dieca nezakonita nose prezime matere, 165; — obveza matere hraniti diecu nezakonitu, 167—171.

Miesec sadèrži po zakonu 30 danah, 902.

Miera. Radi miere ima se gledati na miesto, u kojem se predaje stvar, 905. — Miera darovanjah, 944, 947, 950—954.

Mimoidjenje nužnog nasliednika; kakve ima posliedice, 776—782 i 1254; — nužnomu nasliedniku mimoidjenomu po zakonu pristoji potrebno uzdèržanje, 795.

Miraz, što je? 1218; — zapis miraza, 669—671; — uračunava se u dio zakoniti i u dio nasliedstva, 788 i 790; v. ugovori ženitbeni.

Muž. Njegova osobita prava osobah i dužnosti kao glavar porodice, 91; — on može iskati skèrbništvo nad svojom ženom, 260; — što je ženi dao za ukras dèrži se da je darovano, 1247; — kriepost stečaja nad njegovom imovinom glede ugovorah ženitbenih, 1260—1262.

Muž i žena; njihova prava i dužnosti, 89; — njihova najglavnia prava osobah, 90—92; — razstavljeni muž i žena kako se mogu opet sjediniti ili opet oženiti, 118—121; — o njihovih pravih na stvari vidi ugovore ženitbene; — njihovo pravo nasliedstva po zakonu, 757—759; — oni neimaju nikakova prava na dio zakoniti ali imaju pravo na pristojno uzdèržanje što jim nedostaje, 796; — svaki muž ili žena ima podpuno pravo vlastnosti na svoju imovinu stečenu prie ili poslie ženitbe, 1237; — kada je dvojba uzima se da je imovina muževlja stečevina, ibid.; — i da mu je žena upravljanje svojom imovinom povierila, 1238; — bez davanja računa od strane muževlje o koristih, 1239; — ili od strane ženine

Digitized by Google

vèrhu uživanja ustupljenog mužu i t. d., 1240; — ograničenje ovih pravah kada je pogibelj kakve štete ili zle uprave, 1241; — kriepost stečaja nad imovinom muža ili žene glede ugovorah ženitbenih, 1260—1262; — medj mužem i ženom, dok se nalaze u ženitbenoj obvezi, neima miesta nikakvoj dosielosti ili zastari, 1495; — zakoniti drug nasliednika ili zapisovnika nije valjani sviedok glede zaostatka, 594.

N.

Nabavljači; na nji se uporavljaju propisi o uslugah za platju, 1163; v. usluge za platju.

Načelstvo zemaljsko. Da se privoljenje na ženitbu može očitovati po punovlastniku, treba izmoliti dopuštenje u načelstva zemaljskog, 76; — ako vierenici uzkratjenjem vienčanja nadju se uvredjeni, mogu predložiti svoju tužbu načelstvu zemaljskomu, 79; — oprost od zapriekah ženitbenih može se iskati u njega, 83—87; posinjenje valja da potvèrdi načelstvo zemaljsko, 181; — odkritje blaga ima se njemu javiti, 398.

Načèrtanje je pismo vèrhu glavnih točkih pogodbe; na koliko utvèrdjuje prava i obveze? 885 i 936.

Nagodba, u čem sastoji, 1380; — nevaljanost nagodbe glede predmeta, 1382—1384; — ili inih manah, 1385—1388; — obseg nagodbe, 1389; — kriepost u obziru pobočnih obvezah, 1390; — tutor nemože samovlastno sklopiti nagodbe, 233; — da se učini nagodba u tudje ime ište se posebno punovlastje, 1008; — nagodba medju mužem i ženom kada pri razpustu ženitbe nastanu razpre, 117 i 1264.

Nagrada; tutor ima pravo na nagradu, 266 i 267; — koje su pogodbe o kakvoj nagradi nevaljane, 879, 391—393; 403, 690; — u koliko je nagrada darovanje? 490 i 941; — čuvar, redovito, nema prava na nagradu, 969; — kada punovlastniku pristoji nagrada, 1004 i 1013.

Najam, v. pogodba uporabna.

Digitized by Google

Nakit, šta se pod tim razumieva, 678; — nakit što ga muž daje ženi dèrži se da je darovan, 1247.

Naknadjenje i zadovoljenje. Što je šteta? 1293; — izvori oštete, 1294; — obveza naknaditi štetu; šteta po krivini, 1295—1298; — po vieštacih učinjena, 1299—1300; — ili od višje dionikah, 1301—1304; — šteta iz porabe prava, 1305; — iz nevinoga ili nevoljnoga dielanja, 1306 1310; — po slučaju nenadnom, 1311, 1312; — po tudjih dielanjih, 1313; — iznimke, 1314—1319; — po živinčetu, 1320—1322; — vèrste naknadjenja štete, 1323, 1324; — naročito pri pozledah na tielu, 1325—1328; — u osobnoj slobodi, 1329; — u poštenju, 1330; — u imovini, 1331—1332; — osobito po zadocnjenom platjanju; kamate zadocnjene, 1333—1335; — uviet pogodbe naknadne; ugovorena kazan, 1336; — obveza nasliednikah oštetitelja, 1337; — pravno sredstvo naknade, 1338—1341.

Naknadni poruk. Pojam, 1348; — u koliko on jamči? 1362.

Nameti dèržavni. Prilozi, koje je oporučitelj polag propisah političkih odredio u oporuci na spomoženje zavodah za uboge i t. d. namet su dèržavni, i prosudjuju se polag naredbah političkih, 694.

Namiera, očitovana, oporučitelja prigodom kakve zaostavštine kakovu ima moć? 711; — ugovarajućih stranah, na koliko ima upliva na valjanost pogodbe, 901; — huda, škoditi komu, u čem sastoji, 1294; — posliedice njezine, 1324.

Namirnica, forma njezina, 1426; — ona oprašta uputioca od svake odgovornosti, 1407; — namirnicu treba iskati zajedno s povratom zadužnice, 1428; — v. k tome, 1427, 1429 i 1430.

Namisao zla, 1294.

Naplav. Zemlja koju voda nanosi jest vlastnika obale, 411.

Napoprieko, v. djuture.

Napovied ženitbena sastoji u oglašenju ženitbe, 70; — kako ima biti učinjena, 71—74; — kako se napovied oprostiti može, 83—88; — na koliko izostavljenje napoviedi uništuje ženitbu, 74 i 94.

Digitized by Google

Nasliednik; pojam, 532; — u koliko jedan ili više nasliednikah ulaze u prava i obveze pokojnika, 547—550; — nasliednika imenuje neposredno oporučitelj, 564; — nasliednik, kao ni njegova porodica, nije sposoban sviedok glede stvari, koja mu je ostavljena, 594; — nasliednik pogodbeni može samo biti vienčani drug, 602; — u koliko oporučnim nasliednikom, negledajući na pogodbu nasliedovnu, pristoji pravo nasliedstva, 534; — u koliko pristoji nasliednikom zakonitim, 727 i 728 i 1253; — vierovnici nasliednikovi mogu još prie nego je prisudjeno nasliedniku nasliedstvo zahtievati da se osigura zaostavština, 822; — prava i obveze izlazeće od pogodbe prelaze, redovito, na nasliednike, 918; — iznimke, kada obećanje nije još prihvatjeno, 918; — iznimka u slučaju ako je darodavac obećao obdareniku kakovu pomoć u odredjene rokove, 955; — pri opunovlaštenju, 1022; — kada se stvar nazad kupuje, 1070; — kada se nazad prodaje, 1071; — u slučaju prekupa, 1073; — pri pogodbi radnje, za platju, 1162; — u slučaju pretiskanja ili izdanja kakovog, diela književnog, 1169; — pri pogodbi ortačkoj, 1207—1209, 1211; — nasliednici muževlji mogu ustati proti zakonitosti rodjenja dieteta, 159; — nasliednici roditeljah dužni su hraniti i obskèrbljivati njihovu diecu nezakonitu, 171; — da li nasliednici hranjenika dužni su povratit što od onoga, što je platjeno bilo, 1418; — pošteni nasliednici nepoštenog posiednika mogu započeti dosielost, 1463; — na koje nasliednike proteže se pravo osobne služnosti, 529; — nasliednici jamče za naknadjenje štete, 1337; — kakova sredstva osiguranja ima vierovnik nasliednikov? 822.

Nasliedna daća, v. daća.

Nasliedna daćbina. Vlastnost njezina gubi se samo slobodnim vlastitim posiedom od četèrdeset godinah, 1474.

Nasliedstvo, pojam nasliedstva, 532; — čim je nasliednik prihvatio nasliedstvo, glede toga zastupa on oporučitelja, 547; — pripadak i dioba nasliedstva ako je samo jedan nasliednik,

Digitized by Google

554; — ako ih je više bez diobe, 555; — ako svi nasliednici imaju dielove stanovite, 556; — ako neki nasliednici imaju stanovite dielove, a drugi neimaju ih, 557—559; — nitko nesmie nasliedstva samovlastno uzeti u posied, 797 i slied.; — nevalja pogodba kojom tko nasliedstvo, kojemu se nada od treće koje osobe, otudjuje još za života osobe te, 879; — tko je malolietniku ostavio kakovo nasliedstvo, taj može mu naimenovati i skèrbnika, 197; — tutor nemože samovlastno odbaciti ili bezuvietno prihvatiti nikakova nasliedstva, 233; — za prihvatiti bezuvietno ili odbaciti nasliedstvo ište se posebno punovlastje, 1008.

Nasliedni zakup jest vèrsta pogodbe uporabne; v. pogodbu uporabnu. — Može li posiednik povierbe nepokretnu povierbinu dati u nasliedni zakup, 633 i 634; — kada se gubi zastarom vlastnost nasliednog zakupa? 1474.

Nasliedovanje. Slučaji nasliedovanja zakonitog, 727 i 728; — propis za slučaj skratjenoga diela zakonitog, 729; — nasliednici zakonici jesu; 1. srodnici podriekla zakonitog, 730; — loze srodnikah sposobnih nasliedovati, 731; 1. loza, zakonita dieca, t. j. sinovi i kćeri i njihovi potomci, 732—734; — 2. loza, roditelji i njihovi potomci, 735—737; 3. loza, diedovi i babe i njihovi potomci, 738—740; — 4. loza pradiedovi i prababe i njihovi potomci, 741—743; — 5. loza, šukundied i šukunbaba i potomci njihovi, 744—747; — 6. loza, prašukundied i prašukunbaba i potomci njihovi, 748—750; — izključenje daljih srodnikah, 751; — pravo nasliedovanja neoporučnog diece pozakonjene, 752, 753; — diece nezakonite, 754; — diece uzete pod svoje, 755; — pravo nasliedovanja roditeljah u obziru diece spomenute u §§. 752—754; — muža i žene, 557—759; — iznimke glede prava uživanja, 1258; — i glede razstave ženitbe, 1266; — zaostavština ošastna, 760; — iznimke od obćenoga reda nasliedovanja, 761; — nasliedovanje u povierbah, 619—626, uračunanje u dio nasliedstva pri nasliedovanju zakonitom, 790—794.

Digitized by Google

Naslov zakonit, 316 i 317; — kriepost njegova, 320; — posiednik da li mora pokazati naslov svoj, 323—325; — sami naslov nedaje još posieda, 320; — niti vlastnosti, 425; — niti inog pravą stvarnog, 445; — naslov posieda jest slabii ili jači; kriepost ove razlike, 372—374; — naslov k vlastnosti, 380, 381 i 424; — k pravu zaloga, 449; — k služnosti, 480; — k pravu nasliedstva, 533 i 534; — u koliko je od potrebe radi zastare, 1460, 1477 i 1493.

Nastupnik, 1463, 1467, 1493, v. nasliednik.

Nazadna kupnja, u čem sastoji dotično pravo, 1068; — naknada pogoršanjah i poboljšanjah, 1069; — kada i pod kojimi ograničenji pravu tomu ima miesta, 1070.

Nazvanje ili opisanje krivo, neukida razredbu oporučiteljevu, 571.

Nedorasli zovu se oni, koji nisu navèršili četèrnaestu godinu, 21; — oni nemogu sklopiti ženitbe, 48; — mogu stvari u posied uzeti, 310; — nesposobni su činiti oporuke, 569.

Nedostatci. Tko zataji neobičajne nedostatke kokove stvari, odgovara ako se što pojavi protivno tomu, 923—932; — ako naručeno dielo nedovèršeno izpadne, naručilac ima pravo uzmaknuti od pogodbe, 1153.

Nodostatci tielesni jesu uzrok, radi kojeg može se presudom dopustiti razstava, 109; — vlast otčinska može se produžiti, ako diete, premda punolietno, radi nadostatakah tielesnih ili duševnih nije u stanju da se za svoje stvari postara, 173; — radi istih nedostatakah može produžiti i tutorstvo, 251; — takovim osobam ima se odrediti skèrbnik, 269, 273 i 275; — pomenuti nedostatci izključuju od tutorstva i skèrbništva, 191 i 281; — nedostatci s kojih nemože tko činiti oporuke, 566 i 567; — ili sviedočiti u razredbah posliednje volje, 591.

Nedostojni i nesposobni prava nasliedstva, 540—546.

Neharnost, velika, daje pravo da se poreče darovanje, 948 i 949.

Nekatoličanski; v. o tom 71, 77; 115—122.

Digitized by Google

Nekèrstjani nemogu sklopiti ženitbe s kèrstjani, 64, 94; — nemogu posviedočiti posliednju volju kèrstjanina, 593.

Nemogućstvo činiti dužnost ženitbenu, u koliko je zaprieka ženitbi, 60 i 94; — kako se ima dokazati, 99—101.

Nepokretne stvari, v. stvari.

Nepomnja. Ako je šteta učinjena po velikoj nepomnji, oštetjenik ima pravo iskati ne samo naknadu štete nego i puno zadovoljenje, 1324.

Nepomnja u čem sastoji, 1294, 1297; — šteta prouzročena po nepomnji, 1295, 1323 i 1324.

Nepritomni stoje pod osobitom zaštitom zakonah, 21; — kada se predmnieva smèrt osobah nepritomnih ili kojih nestade, 24; — kada je dulja nepritomnost muža i žene uzrok, da se ženitba dèrži da je razdriešena, 112—114; v. očitovanje smèrti; — kada gubi moć vlast otčinską pristojeća, 176; — koji nisu u pokrajini, kojoj malolietnik polag sudnosti spada, nemogu se postaviti malolietniku za tutora ili skèrbnika, 194, 281; — kada se nepritomnim daje skèrbnik, 276; — kada je predaja učinjena medju nepritomnim, 429; — kada nopritomni valja da prihvati obećanje, 862; — kako se nepritomnomu vierovniku dug izplatiti može, 1425.

Nepritomnost posiednika neukida posieda, 352; — pravo imajućega, na koliko daje oblast da se dug položi u sud, 1415; — kakovu kriepost ima nepritomnost glede zastare, 1475 i 1496; — kriepost nepritomnosti glavnog dužnika glede poruka, 1356, 1365.

Nerazgovetne rieči, 915.

Nesposobnost sklopiti tvèrdu ženitbu, v. zaprieka ženitbena, nemogućstvo; — osobama koje su nesposobne da se staraju oko svojih stvarih, i koje nisu pod vlasti otčinskom, daje se tutor ili skèrbnik, 187; — takove osobe nemogu primiti se tutorstva ili skèrbništva, 191 i 281; — i oni nemogu, koji su nesposobni, da pristojno odgoje siroče, 191; — nesposobnost k sklopljenju pogodbe, 865, v. k tome 1365.

Digitized by Google

Nevaljanost ženitbe, kada se ona službeno ili na pitanje iztražiti ima, 94; — koi vienčani drug može ustati proti valjanosti ženitbe, 95, 96; — koi sud i s kakvim opazom treba da iztraži i prosudi nevaljanost, 97—102; — nevaljanost ima se zabilježiti u knjigu od vienčanih, 122; — prava diece iz ženitbe nevaljane ali po nevinom neznanju sklopljene, 160; — posliedica proglašenja nevaljanosti obzirom na ugovore ženitbene; v. ugovore ženitbene; — razpra o nevaljanosti ženitbe nije predmet nagodbe, 1382.

Nevoljništvo nije dopušteno u ovih dèržavah, 16.

Neznanje zakona. Njime nemože se nitko izgovarati, 2.

Niemi nesposobni su sviedoci pri posliednih razredbah, 591.

Novac. Zajam u kovanom novcu u obće, 986.

Novac, gotovi, kako se ima obratiti po tutoru, 230; — tužbom o vlastnosti nemože se tražiti gotov novac, 317; — ili uživanje, 510; — ište se posebno punovlastje, ako se dižu novci ili vriednost njihova, 1008; — o novcu nesklapa se pogodba promiene, 1046; — ciena kupovna treba da sastoji u gotovom novcu, 1055; — isto tako najamnina i zakupnina, 1092; — zapis kakove summe novčane obvežuje nasliednika da ju izplati, nepazeć na to, da li u zaostavštini ima gotova novca ili neima, 658.

Nužni nasliednici, koji su? 762—764, — njihova prava glede pogodbe nasliedovne, 1254.

O.

Obala (kraj). Posiednici obale imaju pravo na otoke, na ostavljeno korito, i na naplav, 407—412; — u koliko pomenuti posiednici mogu načiniti nove sgrade, 413.

Obćenje puteno, nezakonito, kada je dokaz da je tko otac dieteta nezakonitog, 163.

Obćine, u koliko su za svoja prava podložne osobitomu staranju javne uprave sadèržava se u zakonih političkih, 21, 27; — posied obćine prosudjuje se po poštenju ili nepoštenju punovlastnikah, koji rade u ime članovah, 337; — dokle traje pravo služnosti

Digitized by Google

pristojeće občini, 529; — što se ište, da je tvèrda pogodba sklopljena s občinom, doznaje se iz njezinoga ustava i iz zakonah političkih, 867; — iznimke občinah glede zastare, 1472 i 1485; — pravo pristojeće proti svim članom kakove občine ne zastaruje radi toga, što je pravo to do tada izvèršivano suprot nekojim članom iste občine, 1482.

Obećanje tutora, u čem sastoji, i kad se oprašta, 205; — sututora, 212.

Obećanje u čem sastoji, 861; — rok da se prihvati obećanje, 862; — koje osobe nemogu obećati, 865—868; — u koliko ima miesta obećanju za tretjega koga, 881; — što biva, ako se obećavaju zajedno stvari nemogućne i mogućne, 882; — ako nji nekoliko obećavaju zajedno stvar razdielnu ili nerazdielnu, 888—896; v. pogodbu.

Obèrt. Kada se zadobiva dèržavljanstvo preduzimanjem kakvoga obèrta? 29; — tutor bez odobrenja sudnoga nemože nijednoga obèrta započeti, produžiti ili ukinuti, 233; — ako je oblast dopustila malolietniku, da vodi kakov obèrt, time se on proglašuje zajedno da je punolietan, 252; — na koliko ima miesta tužbi o vlastnosti suprot poštenomu posiedniku stvari pokretne, ako on dokaže, da je tu stvar pribavio od kojega obèrtnika? 367; — stávlja se u dio zakoniti ono, što je oporučitelj za života dao za miraz svome sinu da započme koi mu drago obèrt, 788—790; — u koliko vlastnik kakovog obèrta odgovara za poslove njegove službene čeljadi, 1027—1033; — tko tiera kakovi obèrt, koi da se izvèrši ištu se osobita umietna znanja; odgovara ako nebi imao potrebnih vlastitostih, 1299.

Običaji imadu u toliko moć zakona, na koliko se zakon na nji poziva, 10; — nalazak ima se objaviti u osam danah načinom običajnim u svakom miestu, 389—390; — vrieme paše, 501.

Objava kakve ženitbene zaprieke, gdie se ima učiniti? 70; — objavu sklopljene ženitbe dužan je namiestnik učiniti onomu župniku, koi mu je vlast dao, 82; — objava vèrhu sadruženja razstavljenog muža i žene, 110; — objava da se postavi

Digitized by Google

tutor, 189; — zloporabu vlasti očinske ili tutorske valja objaviti, 178 i 217; — objava nadjene stvari, 389—398; — kako ima objaviti zakupnik nesrećne slučaje? 1108; — a kada primalac kakvoga živinčeta za neizgubiti jemstvo? 926.

Obklada, što je, 1270; — obklada može se učiniti i vèrhu nepoznatog zadèržaja kojeg posliednjeg očitovanja, 1383; — ciena obkladna nemože se iztierati sudom; ali što je već plaćeno nemože se napried iskati, 1271, 1432 i 1433.

Obnovna pogodba; v. pogodba obnovna.

Obveze. Tko tvèrdi da je bez svoje krivine bio smetan u izpunjenju kakove svoje obveze taj valja da to dokaže, 1298; — načini kako se obveze utvèrdjuju, preinačuju ili ukidaju, 1343; — za kakove obveze može se tko poručiti, 1350—1352.

Očitovanje posliednje volje. Pojam, 552; — potrebnosti: forma unutarnja, postavljenje nasliednika; u kodicilih; ine naredbe, 553; — pripadak nasliedstva, 554—558; v. nasliedstvo — koji se nasliednici smatraju kao jedna osoba, 559; — pravo priraštaja, 560—563; — kakovo ima biti očitovanje, 564 i 565; — uzroci nesposobnosti praviti oporuku: 1) nedostatak pameti, 566 i 567; — 2) proglašenje razmetnosti: u koliko smeta činiti oporuku, 568; — 3) nezrele godine, 569; — 4) bludnja bitna, 570—572; — 5) zavieti redovnički, 573; — 6) težka kazan zločinstvena, 574; — trajanje valjanosti razredbe, 575 i 576; — forma izvanjska očitovanjah posliedne volje, 577; — 1) izvansudne pismene, 578—584; — 2) izvansudne ustmene, 585 i 586; — 3) neme, 587—590; — sviedoci nesposobni u posliednih razredbah, 591—596; — o povlaštenih razredbah posliedne volje, 597—600; — nevaljanost posliednih razredbah radi nedostatka formalnostih, 601; — pogodbe nasliedovne valjaju samo medju mužem i ženom, 602; — tko je oporučitelja prisilio, ili prevarom naveo, da očituje svoju posliednju volju, ili smetao mu da ju očituje ili da ju preinači, taj je nesposoban nasliedovati, 542; — nemože se učiniti nikakova nagodba vèrhu saderžaja posliedne razredbe, 1383; —

Digitized by Google

pravo uništiti očitovanje posliednje volje ima se izvesti u tri godine, 1487; v. ograničenje; ukinutje posliednje volje; oporuka.

Očitovanje volje u obće može biti izriekom ili muče, 863; — kakvo mora biti očitovanje za valjanost pogodbe, 869—876; — svečano očitovanje privoljenja na ženitbu bitno je, 69 i 94; — kakvo valja da bude, 75—79.

Očitovanje za nasliednika. Tko nasliedstvo hoće da uzme u posied mora izriekom očitovati da prihvatja nasliedstvo, 799; — treba da kaže da li prihvatja nasliedstvo bezuvietno ili pod priuzdèržkom pravnoga dobročinstva od popisa, 800; — kriepost očitovanja bezuvietnoga i uvietnoga, 801 i 802; — pravo stupiti u nasliedstvo pod uvietom ili bezuvietno ili ga odbaciti, 803—805; — nasliednik nemože više poreći svojeg očitovanja, 806; — posliedice kada medju više sunasliednikah neki se očituju za nasliednike bezuvietno, a neki uvietno, 807; — nasliednik po oporuci mora ili stupiti u nasliedstvo po razredbi oporučnoj ili ga se odreći sasvim, 808; — prenos prava nasliedovnog, 809; — pošto nasliednik dokaže svoje pravo nasliedovanja, ima mu se dati upravljanje i uživanje zaostavštine, 810; — ako valja kakovo nasliedstvo prihvatiti za drugoga, ili odreći se nasliedstva, za svaki ovaj posao ište se posebno punovlastje, 1008.

Odabranik, 835, 841 i 842; — da se opredieli odabranik ište se posebno punovlastje, 1008; — pogodba kojom postavlja se odabranik ustanovljena je u sudovniku, 1391.

Odbitak, na koliko ima miesta pri zapisih, 690—693; — zakoniti odbitci iz zaostavštine za javne zavode, 694.

Odgojenje sastoji u skèrbljenju za život dieteta i njegovo zdravlje, u pribavljanju pristojnog uzdèržanja, i u razvijanju njegovih tielesnih i duševnih moćih, 139; — ova je obveza zajednička roditeljem, ibid; — zakoni politički ustanovljuju, u kojoj vieri ima se odgojivati diete onih roditeljah, koji nisu iste viere, 140; — otac može svoje nedoraslo diete odgojivati

Digitized by Google

za onaj stalež, što ga on dèrži da je za njega primieren, 148; — odgojenje je podieljeno medju otcem i materom, 141; — dužnost odgojivanja diece poslie razstave i razpusta ženitbe, 142 i 143; — od dohodakah imovine imaju se namirivati troškovi odgojenja dieteta, 150; — ovi troškovi nemogu se poslie natrag iskati, 154; — komu pristoji odgojenje diece nezakonite, 166—171; — svak može javiti i zaiskati pomoć sudnu, ako je zapuštena nega i odgojenje dieteta, 178; — tutor valja da se skèrbi za odgojenje malolietnika (sirote), 216; — osoba sirote ima se povieriti osobito materi, 218; — šta sadèrži u sebi zapis odgojenja, 672 i 673.

Odgovornost nasliednikah, 550, 820 i 821; — višje dužnikah, 891; — višje povlaštenih, 892; — kriepost izplate ili oslobodjenja u slučaju odgovornosti, 893—896; odgovornost predmuieva se u tèrgovačkom družtvu, 1203; — odgovornost iz dielanjah proti zakonu, 1302.

Odrečenje nasliednikah po oporuci, 726; — oslobodjenje jednoga suobvezanika, nemože škoditi ostalim u iskanju naknade, 896; — odrečenje bezplatno ište posebnog punovlastja, 1008; — nemože niko odreći zastare napried, 1478; — odredjenje prava, kada biva, i koja je odtud posliedica, 1444.

Odrečenje prava nasliedstva, 551; — komu pripada pušteni dio nasliedstva, 560—562; — posiednik povierbe može odreći se prava svojeg, 632; — ako se tko odreče prigovorah bez naročitoge označenja, takovo odrečenje neima krieposti, 937; — kada odrečenje biva darovanje, 939, 1381; — da se tko odreče bez platje prava kakvog u tudje ime, potrebno je posebno punovlastje, 1008; — nitko nemože se napried odreći prava zastare, 1501.

Odustanak od vieritbe, njegova kriepost, 45 i 46; — od obećanja prie nego je prihvatjeno, na koliko obstoji? 862, 865 i 918; v. k tome 919 i 920.

Odustatninạ. Pojam i kriepost njezina, 909—911.

Ograničenje posliednje volje, 695; — načini ograničenja:

Digitized by Google

1) uviet, 696; — propisi: *a)* o uvietih razumljivih, 697; — *b)* o nemogućnih ili nedopuštenih, 698; — *c)* o mogućnih i dopuštenih, 699; — *d)* uviet nevienčanja, 700; — *e)* ako je uviet izpunjen još za života oporučiteljeva, 701; — da li uviet treba razpružiti i na nasliednike, 702; — kriepost mogućega odgadjajućeg uvieta, 703; — 2) vrieme ustanovljeno, 704—706; — pravno odnošenje medju nasliednikom zakonitim i postavljenim, ili medju nasliednikom i zapisovnikom glede uvieta, koi se još nije sbio, ili glede vremena, koje još nije nastalo, 707, 708; — 3) nalog 709—712; — ukinutje naredbah posliednje volje imenito: 1) pravljenjem nove naredbe, oporuke, 713; — ili zapisjem, 714, 715; — premda je nepreinačivost prie očitovana, 716; — 2) porekom, 717, 718; — *a)* naročitom, 719, 720; — *b)* mučećom, 721—723; — ili *c)* predmnievanom, 724, 725; — 3) odrečenjem nasliednikah, 726.

Okružni ured. Ako vierenici uzkratjenjem vienčanja nadju se uvredjeni, mogu predložiti svoju tužbu načelstvu zemaljskomu, a u miestih gdie ovoga neima, uredu okružnomu, 79; — kada može oprostiti od druge i tretje napoviedi, 85, 86; — vierenici židovski treba da izmole dopuštenje od ureda okružnoga, 124.

Oporuka. Što je oporuka? 553; — v. očitovanje posliednje volje. — Povlaštena oporuka, 597—600; — na koliko kasnia oporuka uništuje prednju oporuku, 713; — kako se poriče, 717—725; — ili pokvarenjem izprave uništuje, 721—723; — v. ukinutje posliednje volje. Oporuke zamienite bivaju samo medju mužem i ženom, i mogu se poreći, 583 i 1248.

Oporučitelj. Tko je uvriedio oporučitelja ili njegovu porodicu u poštenju, tielu, ili imovini, nedostojan je prava nasliedstva, 540—542; — pravo oporučitelja, da svoju posliednju volju ograniči, preinači i ukine; — v. ograničenje; ukinutje.

Oprost od napoviedih, kako se ima iskati i dati? 83—87; — kriepost oprosta, 88; — da se sklopi ženitba prie vremena zakonitog, 120; — oprost od godinah malolietstva, 252.

Digitized by Google

Opunovlaštenje i ine vèrste poslovodstva. Pogodba opunovlastna, 1002; — osobe, koje su javno postavljene da nastoje okolo nekih stanovitih poslovah dužne su očitovati da li prihvatjaju nalog ili ne, 1003; — razdieljenje opunovlaštenja na bezplatno ili za platju, 1004; — na ustmeno ili pismeno, 1005; — na obćeno ili osobito, sudbeno ili vansudbeno, 1006; — na neograničeno ili ograničeno, 1007, — poslovi koji ištu posebnog punovlastja, 1008; — prava i obveze punovlastnika, 1009—1013; prava i obveze punovlastitelja, 1014—1016; — glede tretjega, 1017—1019, — ukinutje pogodbe porekom; — odkazom, 1021; — smèrtju, 1022 i 1023 — ili stečajem, 1024; — u koliko traje obveza, 1025 i 1026; — mučeće opunovlaštenje osobah službenih, 1027—1033; sudno i zakonito opunovlaštenje, 1034; — poslovodstvo bez naloga, 1035; — kada je potreba, 1036; — ili na tudju korist, 1037—1039; — proti tudjoj volji, 1040; — upotrebljivanje stvari na tudju korist, 1041—1044; — u koliko ima miesta opunovlaštenju da se sklopi ženitba, 76; — kada ostavna pogodba postaje opunovlaštenjem, 960.

Ormari, 855.

Ortačke pogodbe sklopiti u ime tretjega, za to ište se posebno punovlastje, 1008.

Ošastna zaostavština, kada nastaje, i komu pripada, 760.

Osiguranje, kada postaje pogodba osiguranja? 1288; — predmet njezin, 1289; — njezine posliedice, 1290; — kada je nevaljana, 1291.

Oslobodjenja poslanikah, javnih poslovodjah i njihove službene čeljadi, 38.

Osoba. Svaki čoviek ima se smatrati kao osoba, 16; — bludnja uništuje privoljenje na ženitbu, ako se je dogodila u osobi, 57; — na koliko uništuje bludnja razredbu posliednje volje, 570 i 571; — ili pogodbu u obće, 873—875; — služnost osobe moralne traje dotle, dok obstoji rečena osoba moralna, 529.

Oštета. Izvori i vèrstc oštete, 1294, 1325 i slied.

Digitized by Google

Oštetjenje preko polovine vriednosti daje pravo da se ište ukinutje pogodbe, 934; — i onda kada se pusti tretjemu kome da opredieli cienu, 1060; — iznimke, 935; — osobito u pogodbah na sreću, 1268; — ili u nagodbi, 1386; — oštetjenje uzdèržanja, diela zakonitog ili vierovnikah, 950—954; — pravo, ukinuti pogodbu radi oštetjenja preko polovine prestaje u tri godine, 1487.

Otac; tko se uzima da je otac zakoniti? 138 i 156—158; — njegova prava i dužnosti glede uzdèržanja diece, 141 i 142; — dieca uzimaju prezime njegovo i prava njegova staleža, 146; — on ima otčinsku vlast, 147; — posliedice njezine; v. otčinska vlast; — može imenovati svomu dietetu tutora ili sututora, 196 i 211; — ili izključiti koga od tutorstva, 193; — kada i kako valja otac da se protivi u sudu da je on otac dieteta, 156—159; — tko se ima smatrati da je otac diece nezakonite, 163 i 164; otac je navlastito obvezan hraniti diete nezakonito, 166 i 167; — ali ako bi odgojenje materinsko bilo pogibeljno dobrostanju dieteta, otac dužan je k sebi ga uzeti, 168 i 169; — prava otčeva nad dietetom protežu se toliko, ko liko ište svèrha odgojenja, 166; — prava otčeva nisu podvèržena zastari ili dosielosti, 1458 i 1481.

Otčinska vlast u čem sastoji, 147; — osobito glede sklapanja ženitbe, 49—53; — izbora staleža, 148; — imovine, 149—151; — ili dužnosti diece, 152; — otčeva je dužnost zastupati svoju malolietnu diecu ibid.; — diete nezakonito ne stoji pod vlastju otčinskom, 166; — kako prestaje vlast otčinska, 172—177; — ova vlast može i nadalje trajati, 172; — dieca mogu izići izpod vlasti otčinske i prie nego navèrše dvadesetčetvèrtu godinu, 174; — kada se obustavlja moć otčinske vlasti, 176; — otac može za svagda izgubiti vlast otčinsku, 177; — diete može zaiskati pomoć sudnu proti zloporabi vlasti otčinske, 178; — poočim prima vlast otčinsku, 183; — a kad nestane toga odnošenja diete malolietno vratja se pod vlast otca zakonitog, 185.

Digitized by Google

Otoci. Vlastnici onih zemaljah, koja duž otoka leže na obadvie obale, imaju izključivo pravo prisvojiti postavši otok, 407 i 408.

Otudjenje. Dobro nepokretno tutor nemože otudjiti samovlastno, 232 i 233; — ni malolietnik redovito nemože otudjiti što od svoga, 244, 246 i 247; — tko je otudjio stvar u svoje ime kad još nebiaše njegova, a zatim je zadobio vlastnost njezinu, takovi nemože ju natrag iskati, 366; — otudjenje ukida pogodbu uporabnu, 1120 i 1121; — ako bi vlastnik koristovni svoju vlastnost otudjiti hotio, nije mu od potrebe da na to pristane vlastnik vèrhovni, 1140; — ako se stvari u tudje ime otudjuju ište se posebno punovlastje, 1008.

Ovce; kada se ima dati jemstvo ako se koja ovca razboli ili skapa? 925 i slied.

P.

Paduznik, 1346.

Panasliednici, v. zamienici.

Parnica izključuje od kakvoga stanovitog tutorstva, 193 i 281; — ako se medju dva ili više malolietnikah, koji imaju jednoga i istoga tutora, dogode kakove parnice, tutor ovaj nesmie zastupati nijednoga od tih malolietnikah, 272; — bez sudnoga dopuštenja tutor nemože parnicu nagoditi, 233; — da se zametne parnica u tudje ime, ište se posebno punovlastje, 1008.

Pečat; što biva ako se pokvari pečat na stvari danoj na ostavu, 966.

Pèrćia, v. miraz.

Pèrtenina nebroji se medju odielo, 679.

Pèrvorodstvo, što je? 619 i 620.

Pianstvo čini čovieka nesposobnim da pravi oporuku, 566.

Pisalac posliednje volje može sviedok biti, 581; — ali nemože biti glede nasliedstva njemu ostavljenog, 595.

Pišmanluk, v. odustatnina.

Pismeno. Pogodbe mogu se redovito sklapati pismeno ili ustmeno, 883; — iznimka kod darovanja, 943; — ili kad je

Digitized by Google

izriekom ugovorena pismena pogodba, 884; — pismom vèrhu glavnih točkah pogodbe utvèrdjuju se ona prava i obveze, koje su izrečene u njemu, 885; — tko pisati neumie, ima prizvati dva sviedoka, 886; — forma pismene, vansudbene ili sudbene posliednje razredbe, 578—584.

Platac. O njemu, v. 1345, 1357, 1358, 1361, 1407.

Platjanje u čem sastoji, 1412; — kako se ima učiniti, 1413 i 1414; — vrieme platjanja, 1417; — zakonito opredieljenje roka u koi se plaća, 1418; — posliedice zadocnjenog prihvata, 1419; — miesto platjanja, 1420; — tko može plaćati, da li i skèrbništvu podvèrženi, 1421; — u koliko tretji, 1422 i 1423; — komu se može platiti, 1424; — tutoru nemože se bez sudne dozvole platiti glavnica, 234; — kako se ima platiti založnomu vierovniku, 455; — platjanje ne-duga po bludnji može se natrag iskati, 1431—1436; — kako se postupa s primaocem, 1437; — platjanje duga ipotečnog, njegove posliedice, 469; v. k tome 1395, 1396, 1403—1409, 1425, 1426, 1427—1430.

Plemstvo pripada ženi i zakonitoj dieci, 92 i 146; — a ne i nezakonitoj, 165; — ili posinku i poćerki bez osobitog dozvolenja dèržavnog vladara, 182.

Plien ima se prosudjivati polag ratnih zakonah, 402.

Plodovi, kada se smatraju za dobro nepokretno, 295; — koji pripadaju posiedniku poštenomu, 330 i 338; — plodovi naravski, 405; — koi daje zemljište pod zakup ima pravo zaloga na orudja gospodarstvena, i na plodove nalazeće se na zakupštini, 1801; — kada je okončano uživanje, plodovi još stojeći pripadaju vlastniku, 631; — dioba njihova, 519; — može li ih posiednik povierbe založiti? 632; — ako vlastnik ustupa svoje dohro pod tim uvietom, da ga primalac obradjiva i uživa, tad je pogodba ortačka, 1103.

Plotovi, razori, živice, stobori, zidovi i drugi spodobni tini, 854.

Pobočne pristojbe, u čemu sastoje, i na koliko mogu se iskati 912 i 913.

Digitized by Google

Pobočni srodnici, kako se broje koljena medju njima, 41; — koji se nemogu uzeti, 65 i 125.
Pobočni ugovori u pogodbah, 897—913.
Početak moći občenog gradjanskog zakonika od 1. Siečnja 1812; oglasna povelja; — kakvog zakona u obće, 3; — što smeta početku zastare? 1494—1496.
Podnina, što je? 1125; — na koliko se proteže pravo iz nje proizhodeće, 1147.
Podpis potreban je u posliednoj razredbi koju je ini pisao, 578 i 587; — ili u pogodbi pismenoj, 884; — na koi način može tretji tkogod podpisati se, 580, 886.
Poduporaba, podnajam; najmitelj i zakupnik, redovito, vlastan je dati stvar u podnajam, 1098; — u koliko podnajmitelj odgovara za najamninu, 1101.
Podzalog, stečenje njegovo, 454 i 455; — odgovornost kada se daje podzalog, 460.
Pogibelj u pogodbi promiene, 1048 i 1049; — ili u pogodbi kupovnoj, 1064; — pada na vierovnika, ako je dužnik položio u sud stvar, 1425.
Poglavar dèržave, na koliko imovina njegova smatra se kao dobro posebničko, 289.
Poglavarstva, politička, 189.
Pogodba daje naslov zakoniti k stečenju stvarnih pravah na stvari; posieda, 317; — vlastnosti, 424; — prava založnog 449; — služnosti, 480; — i prava nasliedstva medju mužem i ženom, 402, 1249; — prava osobna na stvari osnivaju se na pogodbi, 859; — kako se čini pogodba, 861, 862; — razdieljenje pogodbah, 863, 864; — potrebnosti tvèrde pogodbe: 1) sposobnosti osobah, 865—868; — 2) pravo privoljenje, 869—877; — 3) mogućnost činjenja, 878—882; — način pogodbah, 883, 884; — načertanje, 885—890; — obveza nerazdieljiva, 891—896; — pobočna ustanovljenja u pogodbah; 1) uvieti, 897—900, — 2) uzrok privoljenja, 901; — 3) vrieme, miesto i način izpunjenja pogodbe, 902, 907; —

Digitized by Google

4) kapara, 908; — 5) odustatnina, 909—911; — 6) pristojbe pobočne, 912, 913; — pravila polag kojih imaju se tumačiti pogodbe, 914—916; — o prestanku pogodbah, 917—920; — obćena ustanovljenja platežnih pogodbah, 921; — jemstvo, 922; — slučajevi jemstva, 923—930; — uvieti jemstva, 931; — kriepost, 932; — prestanak prava jemstva, 933, — obeznešteta radi skratjenja preko polovine, 934, 935; — ugovor buduće pogodbe, 936; — odrečenje prigovorah, 937; — prava pogodbena prelaze redovito na nasliednike, 918; — v. k tome 1295.

Pogodba kamatna, što je, 984.

Pogodba kupovna, što je? 1053; — potrebnosti njezine. 1054; — ciena kupovna treba: *a)* da sastoji u gotovom novcu, 1055; — *b)* treba da je stanovita; — *c)* da nije proti zakonu, 1059, 1060; — dužnosti prodavaoca, 1061; — i kupca, 1062, 1063; — pogibelj i korist kupovine, 1064; — kupovanje stvari, kojoj se tko nada, 1065; — obćeni propis, 1066; — posebne vèrste ili pobočni ugovori kupovne pogodbe, 1067; — prodaja s priuzdèržanjem stvar nazad kupiti, 1068—1070; — kupovanje pod priuzdèržkom stvar nazad prodati, 1071; — prodaja s priuzdèržanim pravom prekupa, 1072—1079; — kupovanje na ogled, 1080—1082; — prodaja pod uvietom boljega kupca, 1083—1086; — nalog prodaje, 1086—1089; — prodaja sudna prosudjuje se ponajviše po sudovniku, 1089; — kada se naručbina kakvog diela ima smatrati kao kupnja, 1158; v. pogodba na sreću.

Pogodba obnovna, pojam i kriepost njezina, 1377 i 1378; — pogodbe pobočne bez obnove, 1379; — uz to, 894.

Pogodba posudna, što je ova pogodba? 971; — prava i dužnosti posudovnika: 1) glede porabe, 972; — 2) povrata, 973—977; — 3) oštete, 978—980; — 4) troškovah da se sačuva stvar, 981; — ograničenje zamietih tužabah, 982; — kad ostavna pogodba prelazi u pogodbu posudnu, 959; — stvari uzete u zajam nemogu se u obće prebiti, 1440; — posudovnik ni njegovi nasliednici nemogu dosiesti stvari posudjene, 1462.

Digitized by Google

Pogodba uporabna, nasliednozakupna i nasliednodaćna; v. uporabne, nasliednozakupne i nasliednodaćne pogodbe.

Pogodba založna u čem sastoji? 1368; — kriepost njezina, 1369 i 1370; — uvieti nedopušteni, 1371 i 1372; v. k tome, 1374.

Pogodba ženitbená; što se ugovori za nastojanje da se sklopi pogodba ženitbena neima nikakove krieposti, 879; — o pogodbi zaručnikah ili muža i žene vèrhu njihove imovine; v. ženitbu, ugovore ženitbene.

Pogodba osiguranja. Njezini predmeti i prava od nje proizlazeća, 1288—1291; — propisi vèrhu osiguranjah pomorskih sadèržavaju se u zakonih pomorskih, 1292.

Pogodba ostavna, što je? 957, 958; — kada prelazi u pogodbu zajamsku ili posudnu, 959; — ili u punovlastje, 960; — dužnosti i prava čuvara, 961—966; — i ostavljača, 967; — uzaptitelj, 968; — pristoji li čuvaru platja? 969, 970; — stvari dane na ostavu nisu predmet preboja, 1440; — nemože ih zastarom steći čuvar i njegovi nasliednici, 1462.

Pogodbe bezplatne; što su? 864.

Pogodbe na sreću. Što je pogodba na sreću, 1267; — u njih neima miesta pravnomu sredstvu radi skratjenja preko polovine vriednosti, 1268; — vèrste pogodbah na sreću, 1269; — obklada, 1270, 1271; — igra, 1272; — ždrieb (kocka) 1273; — dèržavne lutrie prosudjuju se polag osnovah o tom oglašenih, 1274; — kupovanje stvarih nadanih, 1275 i 1276; — osobito kakove kukse, 1277; — ili kakova nasliedstva, 1278—1283; — prihod dosmèrtni, 1284—1286; — družtvena obskèrbilišta, 1287; — pogodba osiguranja, 1288—1291; — zajmovi pomorski i osiguranja pomorska, 1292.

Pogodbe za platju; pojam, 864; predmeti pogodbah za platju i poslovi, 921; — slučajevi jemstva u pogodbah za platju, 923—935; — ove pogodbe ištu posebnog punovlastja, 1008.

Pokretne stvari. Pojam, 293; — pokretna imovina malolietnikova ima se redovito prodati na javnoj dražbi, 231; — prava

Digitized by Google

imaju se u obće smatrati kao stvari pokretne, tako isto i predbilježena iskanja, 298 i 299; — stoje sa osobom svojega vlastnika pod jednakimi zakoni, 300; — načini zadobiti posied njihov, 312 i 322; — tko stvar pokretnu sudno natrag ište mora ju opisati s biljezi, 370; — zamiena povierbena glede pokretnih stvarih može se protegnuti do drugoga koljena, 612; — imaju se predati na onom miestu, gdi je obećanje bilo učinjeno, 905 i 1420; — pravo jemstva glede stvarih pokretnih prestaje u šest miesecih, 933.

Pokućstvo, što se pod tim razumieva? 674; — pokućstvo malolietnikovo može se ustupiti roditeljem i sunasliednikom po procieni sudnoj, 231.

Polaganje računah vèrhu imovine diečinje, 150; — vèrhu tutorstva i skèrbništva; v. tutorstvo. O upravljanju inim tudjim ili zajedničkim dobrom, 837, 1012, 1039, 1198—1200.

Polje tudjim siemenom posiano, ili tudjim rastjem zasadjeno, 420—422.

Pomajka; v. poočim.

Poočim, pomajka zovu se oni, koji uzimlju kakvu osobu pod svoje, 179.

Popis (Inventar) što je? 223; — ima se učiniti nad imovinom sirotah (pupillah) 223—226; — takodjer nad dobrom, koje je dato na uživanje, 518; — kada se pravi povierba, 627; — kada se tko očituje za nasliednika uvietnog, 802, 803; — ili kada ga zahtieva onaj, komu zakoniti dio pristoji, 804; — kada se čini stranom zajednica dobarah, 1178; v. k tome §§. 802, 820, 821, 1109, 1110, 1178.

Poplava nepreinačuje prava vlastnikova, 408; — daje pravo na ostavljeno korito, 409; — daje pravo da se odpusti najamnina ili zakupnina, 1104.

Poraba. Stvari, koje su odredjene na stalnu porabu kakove cielosti, spadaju medju stvari nepokretne, 297; — poraba prava; tko se služi svojim pravom unutar granicah pravnih, neodgovara za štetu, koja drugomu odtuda pridolazi, 1305; —

Digitized by Google

diete malolietno može razredjivati stvarmi, koje su mu bile predane da se njimi služi, 151.

Poreka punovlastja, kada biti može, 1020 i 1021; — uporabe kada se učiniti ima, 1116; — ili kada se prie vremena učiniti može, 1117—1119.

Porodica. Tako se zovu praroditelji sa svimi svojimi potomci, 40; — služnost dana kojoj porodici, prelazi na sve članove njezine, 529.

Porodična odnošenja temelj su prava osobah, 15; — proizhode od ženitbe, 44.

Porodična prava. Osobita prava članovah porodice navedena su ondie, gdie se govori o različnih pravnih odnošenjih, u kojih im ona pripadaju, 43; — dieca zakonita uzimaju sva prava porodice otčeve i njegova staleža, 146; — dieca nezakonita izključena su od toga, 165; — posinjena osoba zadèržava prezime svoje porodice, 182 i 183; — koja u nevaljanoj ženitbi rodjena dieca isključena su od osobitih pravah porodice, 160; — pozakonjenje milostju vladaoca zemaljskog neima za ostale članove porodice nikakove krieposti, 162; — prava porodice nisu podvèržena zastari i dosielosti, 1458 i 1481.

Porodične zaklade i ina zajednička dobra i prava njihova prosudjuju se polag načelah o zajednici vlastnosti, 849.

Poručna pogodba; u čem sastoji, 1346.

Poruk, tko se ovako zove; — poruk za naknadjenje štete, 1348; — tko se poručiti može, 1349, — za kakove obveze, 1350—1352; — dokle se pruža poručanstvo, 1353 i 1354; — kriepost poručanstva i prava poruka, 1355, 1538 i 1361, 1359, 1360, 1362; — iznimke, 1356 i 1357; — tko je sposoban poruk, 1374; — načini kojima prestaje poručanstvo, 1363—1367; — da li poručanstvo prestaje obnovom, 1378; — kada dužnik ulazi u zaostavštinu svojeg vierovnika, ništa se time nemienja u pravih vierovnika nasliedstva, 1445.

Poruk naknadni; v. naknadni poruk.

Posebno punovlastje kada je od potrebe, 1008.

Digitized by Google

Posied. Koje osobe mogu posiedovati, 310; — predmeti posieda, 311; — načini steći posied, 312 i 313; — neposriedni i posriedni način posieda, 314; — koliko se kojim od tizih načinah u posied uzima, 315; — zakoniti i nezakoniti posied, 316; — glavni naslov posieda zakonitog, 317; — dèržalac neima jošte naslova, i nemože ga samovlastno pribaviti, 318; — niti uzrok svoga čuvanja promieniti, 319; — kriepost samoga naslova od posieda, 320; — što se ište za istinito pravo posieda, 321 i 322; — posiednik redovito, nemože biti pozvan da pokaže naslov svoj, 323—325; — posiednik pošteni i nepošteni, 326; — kako suposiednik postaje posiednikom nepoštenim ili nezakonitim, 327; — riešenje o tom, da li je posied pošten, 328; — trajanje posieda; prava posiednika poštenog, 329, 330, 331, 332, 333; — da li posiedniku poštenomu pristoji pravo zadèržanja? 334 i 471; — obveza posiednika nepoštenog, 335 i 336; — prosudjenje o poštenju posieda kakove obćine, 337; — u koliko tužbom posied postaje nepošten, 338; — prava posiednika kada je smetan u posiedu svojem, 339, 340—342, 343; — pravno sredstvo da se uzdèrži stanje posieda, 344, 345, 347, 348; — ohranjiva sredstva dèržaoca suprot više tražilacah posieda, 348; — prestanak posieda; stvarih tielesnih, 349; — pravah upisanih u javnih knjigah, 350; — inih pravah, 351; — ograničenje, 352; — posliedice kada tko odriče posied i. t. d. 376—378.

Posiednik, razliknje se od dèržaoca, 309; — kada je dvojba pristoji posiedniku prednost, 324 i 374; — kada pošteni posiednik steće odmah vlastnost, 367 i 368; — svaki pošteni posiednik dèrži se da je podpuni vlastnik, 360.

Posiednik pošteni, 326; — poštenje posieda predmnieva se, 328; v. posied.

Posinak je onaj, koi je uzet pod svoje, 179.

Posinitelji, što su, 179; — da li im pristoji po zakonu pravo nasliedstva, 756.

Digitized by Google

Posinjenje, 179; — što se ište? 180 i 181; — prava iz njega proizlazeća, 182 i 183; — na koliko se ta prava drugačie opredieliti mogu, 184; — prestanak njihov, 185.

Poslanici, i u službi njihovoj stojeće osobe, 38.

Posliednja volja; v. očitovanje posliednje volje.

Poslovi. Osobe; koje su javno postavljene da nastoje okolo nekih stanovitih poslovah, dužne su uslied kakvoga naloga očitovati da li prihvatjaju nalog ili ne, 1003; — poslovi koji ištu posebnog punovlastja, 1008; — ili dopuštenja sudnoga u stvarih tutorstvenih, 233; — u koliko su gospodari obvezani odgovarati za poslove što su učinile njihove službene osobe, 1027—1033; v. pogodbe na sreću.

Poslovodje, koji su javno postavljeni da nastoje okolo nekih stanovitih poslovah, dužni su očitovati da li prihvataju nalog ili ne; inače odgovaraju naložitelju za štetu, 1003; — tko bez nužde prima se dobrovoljno takovog posla, koi da se izvèrši ištu se osobita umietna znanja, taj odgovara ako nebi imao pomenutih vlastitostih, 1299.

Poslovodstvo bez naloga. Propisi o tom sadèrže se u §§. 1035—1040; v. Opunovlaštenje.

Posudna pogodba; v. pogodba posudna.

Posvetjenje, u koliko je zaprieka ženitbena, 63, 94.

Potomstvo, dobiva skèrbnika da brani prava njegova, 274.

Potvèrdnice (Gewährbriefe). Polag ovih prosudjuju se prava vlastnika vèrhovnog i koristovnog, 1128.

Povierba. Pojam, 618; — glavne vèrste povierbe, 619—620; — nasliedovanje u njih, 621—626; — uvieti da se zametne povierba, 627; — kad se može poreći zametak povierbe? 628; — načelo o pravih čekalacah i posiednika povierbe, 629; — osobita prava čekalacah, 630; — prava neograničena i obveze posiednika povierbe, 631; — prava ograničena: *a)* da se tko čega odreče i založi, 632; — *b)* da se pretvori, promieni ili dade u nasliedni zakup povierbeni, 633, 634; — *c)* da se zaduži, 635; — kako se ustanovljuje tretjina, koja

Digitized by Google

se zadužiti može, 636; — i prednost povierbine, 637; — način oddužívanja, 638, 639; — odgovornost nastupnika za dugove 640—642; — dioba plodovah posliednje lietine, 643; — razdriešaj, 644; — ili prestanak povierbe, 645; — razlika povierbe od zakladah, 646; — vlastitost porodične povierbe gubi se posiedom od četèrdeset godinah, 1474.

Povierbena zamiena, v. zamienici.

Povlastice prosudjuju se redovito kao ostala prava, 13.

Povlastne osobe glede vremena zastare 1454, 1472 i 1485; — tkò je s njima u zajednici, uzima istú povlast, 1473; — povlastne posliedne razredbe, 597—600.

Povozni tovari mogu se predati kakovimi znaci, 427; — odgovornost za primljene tovare, 970 i 1316.

Povrat u priašnje stanje nedopuštaju zakoni gradjanski, 1450.

Pozakonjenje diece nezakonite dignutjem zaprieke ženitbene ili nevinim neznanjem muža i žene, 160; — sliedećom ženitbom, 161; — milostju vladaoca, 162; — pravo nasliedovanja neoporučnog diece pozakonjene, 752 i 753, 756.

Prapradiedi. Njihovo zakonito pravo nasliedstva, 741—750.

Prava kraljevska, da li i na koliko mogu se dosiesti ili zastariti, 1456, 1457, 1472 i 1485.

Prava na stvari, stvarna, osobna, 307; — vèrste pravah stvarnih, 308; — izvori osobnih, 859; — zajednička ustanovljenja pravah osobah i pravah na stvarih jesu utvèrdjenje, preinaka i ukinutje, 1342.

Prava osobah, 15; — iz značaja osobnosti. Prava prirodjena, 16; — prava predmnieva o njih, 17; — prava steciva, 18; traženje pravah, 19, 20; — prava osobah po godinah ili po nedostatku razuma, 21—23; — po nepritomnosti, 24, 25; — po moralnoj osobi, 26; — po dèržavljanstvu, 27, 28; — kako se zadobiva dèržavljanstvo, 29—31; — kako se gubi, 32; — prava tudjinacah, 33—38; — prava osobah po bogoštovju, 39; — po porodici, rodbini i tastbini, 40—43; — prava osobah ne podleže zastari ili dosielosti, 1458, 1481; — zajed-

Digitized by Google

ničke ustanovljenja pravah osobah i pravah na stvari jesu: utvèrdjenje, preinaka i ukinutje, 1342.

Prava porodična; v. porodična prava.

Prava u obće. Glavno razdieljenje na prava osobah i prava na stvari, 15; — ova posliednja diele se na stvarna i osobna prava na stvari, 307; — vèrste pravah stvarnih, 308; — izvori pravah osobnih, 895; — prava spadaju redovito medju stvari pokretne, 298; — stečenje posieda prava kakvog; v. posied. Prava stvarna redovito teku se predajom, 425; — prava stvarna na nepokretne stvari dobivaju se uknjižbom, 321, 322, 431—445; — zajednička ustanovljenja pravah osobah i pravah na stvari jesu: utvèrdjenje, preinaka i ukinutje, 1342; — kako se dosiedjuju i zastaruju prava, koja se riedko izvèršuju, 1471, 1484; — v. o zastari pravah osobah, 1458, 1459, 1481 i 1482.

Pravdozastupnik nesmie za sebe ništa ugovoriti što će se primiti parnice, niti može kupiti stvar sebi povierenu, 879; — na njegovo pravno odnošenje s branjenici (klienti) imaju se upraviti propisi vèrhu uslugah za platju, 1163.

Pravedna obrana; tko predje granice taj odgovara, 19.

Pravo, gradjansko, što se pod tim razumieva? 1; — razdieljenje njegovo, 14.

Pravo mienično kada zastarieva, odredjuju zakoni mienični, 1492.

Pravo nasliedstva. Pojam zaoštavštine, 531; — pravo nasliedstva i nasliedstvo, 532; — naslov k pravu nasliedstva, 533 i 534; — razlika medju nasliedstvom i zapisom, 535; — vrieme od kojega počimlje nasliedstvo, 536 i 537; — sposobnost nasliediti, 538, 539; — uzroci nesposobnosti, 540—544; — od kojega vremena ima se prosudjivati sposobnost, 545, 546; — kriepost prihvata nasliedstva, 547; — odrečenje prava nasliedstva, 551; — prenos prava nasliedstva, 809.

Pravo obale. Ovome pravu neima miesta, 388.

Pravo prednosti vierovnikah opredieljuje se u postupovniku vèrhu stečajah, 470.

Digitized by Google

Pravo prekupa, što je? 1072; — redovito jest pravo osobno, 1073; — nemože se na drugog prenieti, 1074; — vrieme u koje prestaje pravo prekupa, 1075; — kriepost prava tog glede sudne dražbe, 1076; — uvieti k izvèršivanju prava prekupa, 1076—1077; — vlastnik vèrhovni neima nikakova prava da stvar pèrvi kupi, 1140 i 1141.

Pravo prozora; v. služnosti.

Pravo staze; v. služnost.

Pravo vlastnosti. Pojam vlastnosti; vlastnost u smislu predmetnom (objektionom), 553; — u podmetnom (subjektionom), 354; — predmetna i podmetna mogućnost stečenja vlastnosti, 355, 356; — razdieljenje vlastnosti na podpunu i nepodpunu, 357—360; — suvlastnost, 361; — prava vlastnikova, 362; — ograničenja tih pravah, 363—365; — tužbe iz prava vlastnosti: *a)* prava tužba o vlastnosti komu i suprot komu pristoji? 366—368; šta ima tužitelj dokazati? 369—371; — tužba o vlastnosti iz pravno predmnievane vlastnosti tužitelja. Suprot kojemu posiedniku nastaje ova predmnieva? 372—375; — posliedica zakonita: *a)* kada tko taji posied, 376; — *b)* kada tko govori da posieduje što, 377; — *c)* kada tko ostavlja posied preporne stvari, 378; — šta posiednik naknadja vlastniku, 379.

Pravo zaloga. Pojam o pravu zaloga i zalogu, 447; — vèrste zaloga, 448; — naslov prava zaloga, 449, 450; — način steći pravo zaloga: *a)* predajom u naturi; *b)* zapisom u javne knjige, 451; — *c)* predajom značnom, 452; — *d)* predbilježenjem, 453; — stečenje podzaloga, 454, 455; — zalaganje stvari tudje, 456; — obseg predmetni prava zaloga, 457; — prava i obveze vierovnika založnoga; — *a)* kada se pronadje da zalog nedostaje, 458; — *b)* prie nego rok mine, 459, 460; — *c)* po dospietku iskanja, 461—466; — kako prestaje pravo zaloga, 467—469, — o pravu pèrvenstva vierovnikah založnih, 470; — o pravu zadèržanja, 471; — u koliko sud može dati pravo zaloga, ustanovljuje sudovnik,

Digitized by Google

450; — pravo zaloga najmitelja ili onoga koi daje pod zakup glede kamatah, 1101; — kako zapisovnik zadobiva pravo zaloga, 437; — pravo dužnikovo da izkupi svoj zalog ne pada pod zastaru, 1483.

Pravičnost. Glede broja živine, koja se goni na pašu, ima se uzeti pravičan obzir na to kolika je i kakva je paša, 500; — ako se tiče kakove dužnosti osobne, koja neprelazi na nasliednike, naznačuje sudac polag pravičnosti vrieme za izpunjenje obveze, 904; — pravičnost pri opredieljenju naknade za štetu počinjenu ludjakom, 1310.

Prebivalište, kada se po prebivalištu zadobiva dèržavljanstvo, 29; — sposobnost osobna prosudjuje se polag zakonah prebivališta, a gdie neima ovih, polag miesta rodjenja, 34; — žena je dužna ići za mužem u njegovo prebivalište, 92.

Preboj, u koliko ima miesta, i glede kojih iskanjah, 1438—1440 i 1443; — medju kojim vierovnikom i dužnikom, 1441 i 1442; uporaboprimac nemože se osloboditi da nepovrati stvar, ma i govorio da ima pravo preboja, 1109.

Predaja jest način stečenja posredni, 423; — naslov stečenja, 424; — sami naslov nedaje još nikakove vlastnosti, 425; — načini predaje: 1.) kod stvarih pokretnih: *a)* predaja u naturi, 426; — *b)* predaja po znacih, 427; — *c)* predaja očitovanjem, 428; — posliedice glede stvarih poslanih, 429; — ili stvarih otudjenih nekolicini osobah, 430; — 2.) predaja stvarih nepokretnih upisom u javne knjige; 431; — uvieti njezini, 432; — osobito u stečenju: *a)* pogodbom, 433—435; — *b)* presudom i inimi izpravami sudnimi, 436; — ili *c)* zapisom, 437; — upis uvietni u javnu knjigu ili predbilježenje, 438, 439; — propis kada se sukobe upisi, 440; — posliedica stečenja: *a)* glede posieda, 441; *b)* glede pravah s njim skopčanih, 442; — *c)* teretah, 443; — prestanak prava vlastnosti; — pružanje ovih propisah na ina prava stvarna, 445; — način i opazi pri uknjižbah, 446; — gdie se imadu predati stvari nepokretne a gdie pokretne, 905 i 1420; — pre-

Digitized by Google

daja nekolicini osobah, kojoj od tih daje pravo posieda, 322; — komu se ima predati stvar, ako je više tražilacah kojega posieda, 348.

Predaja značna, 427 i 452.

Predbilježenje u javne knjige što je? potrebnosti i kriepost predbilježenja, 438, 439, 445.

Predzapis za kojeg nasliednika, 648.

Predmet. Što je sa svim nemoguće ili nedopušteno, o tom nemože se ni tvèrda pogodba učiniti, 878; — predmeti pogodbah za platju, 921; — ako je stvar, o kojoj je učinjena pogodba uzeta iz prometa prie nego je bila predana, pogodba dèrži se kao da nije bila sklopljena, 880.

Preinaka pravah i obvezah, od koga zavisi? i kako može biti? 1375; — obnovom, 1376—1381; — nagodbom, 1380 i 1381; — ustupom, 1392—1399; — uputom, 1400—1410.

Prekinutje zastare, 1497.

Preljubočinstvo, uništuje ženitbu, 67; — uzrok je razstave od tèrpeze i postelje medju osobama katoličkim, i razpusta medju nekatoličkim, 109—136.

Prestanak pravosudja smeta zastaru, 1496.

Prestanak vlasti otčinske, 172—178; — tutorstva i skèrbništva, 249—260 i 283; — posieda, 349—352; — prava vlastnosti, 444; — prava zaloga, 467—469; — služnostih, 524—529; — pravah i obvezah u obće; v. ukinutje, vrieme, rok; — prestanak obećanja, koje nije prihvatjeno u vrieme ugovoreno, 862; — pogodbah u obće, 917—920; — poručanstva, 1363—1367; — ako pravo zaloga prestaje, dug ostaje i nadalje, 467.

Preštampanje knjigah; o tome obstoje propisi politički, 1171.

Prestupci zakona karnog na što obvežuju? 1338; — u koliko mogu biti predmet nagodbe, 1384; — prestupak kakove pogodbe ne daje drugoj strani pravo da ište ukinutje, 919.

Presušenje vode nepreinačuje prava vlastnikova, 498.

Pretiskanje knjigah predmet je političkih zakonah, 1171.

Digitized by Google

Prevara. Tko je oporučitelja prisilio, ili prevarom naveo da očituje svoju posliednju volju, ili smetao mu da ju očituje ili da ju preinači, izključen je od prava nasliedstva, 542, 770.

Prezime; žena uzima prezime muža svojeg, 92; — dieca zakonita uzimaju prezime svojeg otca, 146; — a nezakonita prezime svoje matere, 165; — posinci prezime poočima ili pomajke, 182.

Prezime vierenikah ima se naznačiti u napovicdi, 70; — muža i žene, njihovih roditeljah, sviedokah i župnikah ima se upisati u knjigu vienčanih, 80.

Prigovor; tko se u obče i bez naročitoga označenja odriče prigovorah proti valjanosti pogodbe, takovo odrečenje neima krieposti, 937; — ako je poruk ili platac namirio vierovnika, a nije se porazumio s glavnim dužnikom; ovaj može suprot njima iznieti sve te prigovore, koji bi bio mogao iznieti proti vierovniku, 1361; — prigovor zastare valja da podigne (učini) stranka, 1501.

Prihvat obećanja čini pogodbu, 861; — rok da se primi obećanje, 862; — da li za to vrieme pravo prihvata prelazi na nasliednika? 918; — koje su osobe nesposobne prihvatiti obećanje, 865; — kako, kada jedan od više obećalacah istu stvar prihvati, ili kad više njih stvar od jednoga obećaoca prihvataju, 888—896.

Prihodi dosmèrtni, pojam, 1284; — koliko traju, 1285; — vierovnici nemogu uništiti pogodbe glede prihoda dosmèrtnog, 1286.

Prilozi. U koliko ortaci mogu biti natierani da prilože više nego su obećali, 1189.

Primalja. Nemogućstvo činiti dužnost ženitbenu ima se dokazati i po primaljah, 100.

Pripadnost, što je? 294; — osobito kod zemljištah, ribnjakah, 295, 296; — i sgradah, 297.

Priraštaj, što je, 404; — I. priraštaj naravski: *a)* u proizvodih naravskih; — *b)* u kotenju živine, 405, 406; — *c)* u oto-

Digitized by Google

cih; 407, 408; — *d)* u koritu ostavljenomu, 409, 410; — *e)* u naplavu, 411; — *f)* u odkinutju zemlje, 412, 413; — II. priraštaj umietni preradjenjem ili sjedinjenjem u obće, 414—416; — osobito pri gradjenju, 417—419; — III. priraštaj pomiešani 420—422.

Prisvojenje, predmeti prisvojenja, 382; — 1.) lovom zvieradih, 383, 384; — 2.) nahodjenjem stvarih koje nisu ničije, 385—387; — propisi o nalazku: *a)* stvarih izgubljenih, 388—394; — *b)* stvarih sakrivenih, 395—397; — *c)* blaga, 398—401; — 3.) o plienu; — o pravu iz izbavljenja tudje pokretne stvari, 403.

Privoljenje utemeljuje pogodbu, 861; — ište se privoljenja tutora ili skèrbnika da se malolietnik ili skèrbništvu podvèržen obvezati može, 49—51, 244—248, 282, 805, 865—867; — kakovo ima biti privoljenje za valjanost pogodbe, 865—877; — osobito u pogodbi ženitbenoj, 48—59, 75 i. t. d.; — na koliko privoljenje može ukinuti pogodbu, 920; — nije potrebno privoljenje vèrhovnog vlastnika da se otudji vlastnost koristovna, 1140.

Priznanje ustupljenog duga obvežuje na izplatu, 1396.

Prociena imovine sirotinske, 222—226; — prociena sudbena, 303—306; — prociena glede opredieljenja diela zakonitog, 784.

Proglašenje smèrti, kada biva? 24; — kako ima biti? 277; — njegova kriepost, 278; — da li proglašenje smèrti daje pravo k sklopljenju nove ženitbe, 112—114.

Promet, vriednost stvarih procienjivih ustanovljuje se prometom, 303; — posied jest predmet posieda pravnog, 311; — promet glede vlastnosti, 355; — prava zaloga, 448; — zapisa, 653; — pogodbe, 878 i 880.

Promiena. Što je promiena? 1045 i 1046; — prava i dužnosti promienilacah, 1047; — navlastito glede pogibeli, 1048 i 1049; — i glede koristih prie predaje, 1050—1052.

Prostor zračni koi je nad sgradom pripadnost je njezina,

Digitized by Google

297; — grane, koje vise nad prostorom zračnim, mogu se odsjeći ili upotrebiti na ini način, 422.

Punolietnost nastaje kada se navèršila 24. godina, 21; — s njom prestaje redovito vlast otčinska i tutorstvo, 172 i 251; — punolietnici, koji za koje mu drago uzroke nemogu sami po sebi valjano obvezati se, nesposobni su takodjer bez privoljenja svoga zakonitoga otca valjano oženiti se, 49.

Punovlastje, što je? 1005; — obćeno i osobito, 1066; — neograničeno i ograničeno, 1007; — poslovi, koji ištu posebnog punovlastja, 1008; — osobito glede privoljenja na ženitbu, 76; — tajno punovlastje neima nikakova upliva na prava tretjega, 1017; — unutar granicah punovlastja pristoje punovlastniku prava i obveze, 1017—1019; — prestanak punovlastja porekom, smèrtju ili stečajem, 1020—1026; — mučeće punovlastje, 1027—1033; — sudno i zakonito punovlastje, 1034; v. opunovlaštenje.

Putnici. Njihova prava prema kèrčmarom, brodarom ili kiridžiam radi pretèrpljene štete, 970 i 1316.

R.

Rabbini ili židovski zakonoučitelji kako imaju preduzimati vienčanje židovah, 127—129; — kazan ako to propuste, 130 i 131; — sviedočanstvo rabbinsko što ga donieti imaju muž i žena, koji se žele razstaviti, 132.

Radnici, koji slučajno nadju blago, imaju pravo na njegov tretji dio, 401.

Radnja; v. služnosti. — Radnje spadaju medju stvari procienjive, 303.

Rat; nepritomni dèrži se da je umro, ako bivši težko ranjen u ratu neima ga od toga vremena za tri godine, 24; — da li što smeta zastari? 1496.

Razlučenje imovine muža i žene kada se otvori stecište, kada se razstavi, razpusti ili proglasi ženitba da nevalja; v. ugovori ženitbeni.

Digitized by Google

Razmetnik, tko se tako zove, 21; — tko se za takova proglasiti ima, 273; — kada skèrbništvo nad njim prestaje, 283; — produženje vlasti otčinske i skèrbništva nad diecom razmetnom, 176; — da li razmetnik može činiti oporuke, 568; — da li svoju posliednju volju poreći može, 718; — u koliko razmetni nužni nasliednici mogu biti lišeni nasliedstva, 773; — u koliko razmetnik pogodbu sklopiti može, 865 i 866; — sudom proglašeni razmetnik može iz ortakluka izključen biti, 1210; — muž ima pravo svoju ženu pod zakonitimi opazi razmetnicom proglasiti dati, 1241.

Razpust ženitbe, što je? 62, 93; — kako on kod osobah katoličkih biti može, 111; — kada biva razpust proglašenjem smèrti, 112—114; — na koi način biva kod nekatolikah, 115, 116; — kako se razpre pri razpustu o imovini diece svèršiti imaju, 117; — na koi način biva opet njihovo sjedinjenje, 118; — s kojim ograničenjem mogu razpušteni muž i žena u drugu ženitbu stupiti, 119 i 120; — razpust ima se zabilježiti u knjigu od vienčanih, 122; — skèrb za odgojenje diece poslie razpusta, 142.

Razpustno pismo židovah, kada i kako se ima dati? 133—136.

Razstava ženitbe, što je? 93; — na koi način biva s privoljenjem muža i žene, 103—106; — a na koi način bez privoljenja drugoga vienčanog druga, 107; — radi kojih uzrokah, 109; — kako se muž i žena opet sjediniti ili opet razstaviti mogu, 110; — kako se svèršuju razpre pri razstavi o imovini i o uzdèržanju diece, 108; — kako se o odgojenju diece poslie razstave skèrbiti treba, 142.

Redovničke osobe nemogu sklopiti valjane ženitbe, 63, 94; — izključeni su od tutorstva i skèrbništva, 192, 281; — u koliko nemogu činiti oporuke, 573; — ili posviedočiti posliednju volju, 591—597.

Regres poštenih članovah kakove obćine proti nepoštenim, 337; — suobveznikah medju sobom, 896; — suporukah, 1359; — dionikah u kakvom oštetjenju, 1302.

Digitized by Google

Ribe u ribnjaku dèrže se za stvari nepokretne, 295.
Rieka. Otoci na riekah ladjonosnih ostaju za dèržavu, 407; — u koliko smiedu se zamećati sgrade na riekah, 413.
Robstvo nije dopušteno u ovih dèržavah, 16.
Rodbina, u čem sastoji, 40; — kako se broje koljena rodbine, 41; — u koliko je zaprieka ženitbena, 65 i 94; — iznimke glede židovah, 125; — dieca nezakonita izključena su od pravah rodbine, 165.
Roditelji. Pod ovim imenom razumievaju se, redovito, svi srodnici u lozi uzhodnoj, 42; — o pravih izmedju roditeljah i djece govori se u poglavju trećem, dielu I. — Izvor pravnoga odnošenja izmedju zakonitih roditeljah i diece, 137; — opredieljenje po zakonu rodjenja zakonitog, 138; — zajednička prava i dužnosti roditeljah glede odgojenja diece, 139; — bogoštovja, 140; — uzdèržanja, 141—143; — rukovodjenja, 144; — nadzora i kaznjenja, 145. — Osobita otčeva prava: vlast otčinska, 147; — njezine posliedice, 148—154, v. otčinska vlast. — Pravno odnošenje izmedj zakonitih roditeljah i diece; bližje opredjeljenje nezakonite diece, 160—162, v. pozakonjenje. — Dokaz da je tko otac nezakonitog dieteta, 163 i 164; — kakovo je pravno odnošenje izmedju nezakonitih roditeljah i diece, 165 i 166; — osobita prava nezakonitog otca i matere, 167—170; — obveza obskèrbljivanja prelazi na nasliednike roditeljah, 171; — prestanak pravnoga odnošenja obzirom na otčinsku vlast, 172—178. — Sadruženja shodna pravnomu odnošenju izmedju roditeljah i diece: 1.) posinjenje, 179—185, v. ovu rieč, — 2.) uzimanje za odhranjenje, 186. — Roditeljem ima se pokućstvo sirote prosto ustupiti, 231; — i sirotinska glavnica bez vierojetne pogibelji neima se odkazati, 236; — zakonito pravo nasliedovanja roditeljah, 735 i 737; — roditeljah diece nezakonite, pozakonjene ili posinjene, 756; — zakoniti dio roditeljah, 766—795, v. zakoniti dio. — Dužnost roditeljah dati miraz, 1220—1225; — i opremu, 1231. — Roditelji nasliednika i zapisovnici nisu valjani sviedoci

Digitized by Google

glede nasliedstva, 594; — Izmedju roditeljah i diece, dokle ova stoje pod vlasti otčinskom, neima miesta nikakvoj izsielosti ili zastari, 1495.

Rodjenje. Diete austrianskog gradjanina dobiva rodjenjem dèržavljanstvo, 28; — koje je rodjenje zakonito? 138; — tko može ustati proti rodjenju, kada i kako? 156—159; — nezakonito, 155; v. dieca, pozakonjenje.

Rodoskvèrnost, u koliko čini koga nesposobnim da nasliedje, 543.

Rojevi pčelah u koliko mogu se prisvojiti? 384.

Rok, 687; — ako je darodavac obećao obdareniku kakovu pomoć u odredjene rokove, takovo darovanje neprelazi na nasliednike, 955.

Rubina; v. pèrtenina.

S.

Savez ženitbeni; v. ženitbeni savez.

Seljačka dobra, kako se pogodbom mogu steći, 433 i 434; — zakoni politički opredielju zakonito nasliedovanje glede istih dobarah, 761.

Siedinjenje; — tko tudje stvari sa svojimi siedinjuje, nedobiva time nikakova prava na tudju vlastnost, 414—419; — ako se vlastnost zemljišta služnoga i gospodujućega siedini u jednoj osobi, služnost prestaje sama od sebe, 526; — kada se pravo na koi mu drago način siedinjuje s obvezom u jednu osobu, prestaju obedvie, 1446.

Sin, da li izlazi izpod vlasti otčinske, ako mu otac dopusti da vodi vlastito kućanstvo, 174; — ima pravo na opremu, 1231.

Sgrada. Kada susiedni posiednik može zabraniti podizanje ili rušenje kakve sgrade, 340—342; — kada se može zahtievati osiguranje s toga, jer je pogibelj da će se sgrada srušiti, 343; — gradjenje s tudjim gradivom na svojem zemljištu, 417; — sa svojim gradivom na tudjem zemljištu, 418; — s tudjim gradivom na tudjem zemljištu.

Digitized by Google

Sinagoga. U njoj imaju se napoviedati ženitbe židovske, 126.

Siromaštvo. Ako roditelji osiromaše, dieca dužna su pristojno ji uzdèržavati, 154; — u koliko siromaštvo daje pravo darodavcu prema obdareniku? 947.

Skèrbnik postavlja se da nastoji o poslovih onih osobah, koje iz uzroka inoga nego je malolietnost nisu sposobne starat se same o istih poslovih, 188, 269; — razlika izmedju skèrbnika i tutora, 188; — kada postavlja se skèrbnik, 113, 121, 270—279, 690, 871; — kako se postavlja? 280; — uzroci da se tko izvadi od skèrbništva, 281; — prava i obveze skèrbnikah, 282; — prestanak skèrbništva, 283; — valja postaviti skèrbnika da zastupa povierbu i potomstvo, 630; — tko je stavljen pod skèrbništvo može biti izključen is ortakluka, 1210.

Skratjenje preko polovine, v. oštetjenje.

Sliepa vrata kada se mogu napraviti u zajedničkom zidu, 855.

Slaboumnici, koji sè tako zovu, 21; — nemogu sklopiti tvèrde ženitbe, 48; — stoje pod skèrbništvom, 270.

Sliepci nesposobni su sviedoci u razdredbah posliednje volje, 591.

Služba. Ako tko nije pritoman radi službe gradjanske ili vojničke, smeta se time ne samo početak, nego dok traje ova zaprieka i produženje dosielosti ili zastare, 1496; — u kojih slučajevih može malolietnik obvezati se a da tutor ne pristane, 246.

Službene osobe. Koje su te osobe u zapisu, 683; — u koliko mogu one obvezati svoje gospodare, 1027—1033; — u koliko odgovarati treba za njihovu krivinu, 1314—1318.

Službena čeljad. Prava i dužnosti izmedju gospodarah i službene čeljadi sadèržavaju se u osobitih propisih, 1172.

Službeno, kada se nevaljanost ženitbe službeno iztraživati ima, 94; — sud ima službeno postaviti tutora, 190; — ili odpustiti nesposobna, 254—256.

Digitized by Google

Služnosti. Pojam prava služnosti, 472; — razdieljenje služnostih u služnosti zemljišne i osobne, 473; — u služnosti poljske i kućne, 474; — vèrste običnie: *a)* služnostih kućnih 475, 476; — *b)* služnostih poljskih, 477; — vèrste služnostih osobnih, 478; — služnosti nepravilne i prividne, 479; — stečenje prava služnosti. Naslov da se steče, 480; — način stečenja, 481; — odnošenje pravno pri služnostih. Obćeni propisi o pravu služnosti, 482—486; — uporavljivanje na služnosti zemljišne; osobito na pravo dèržati teret, gredu na tudjoj sgradi, ili provoditi dim, 487; — pravo prozora, 488; — pravo kapnice, 489; — pravo odvoditi kišnicu, 490—491; — pravo staze. Pravo progona živine i kolnika, 492—494; — prostor k tomu, 495; — pravo cèrpsti vodu, 496; — pravo vodovoda, 497; — pravo paše, 498; — propisi: *a)* o vèrsti živine koja se goni na pašu, 499; — *b)* o broju njezinom, 500; — *c)* o vremenu paše, 501; — *d)* dokle se proteže uživanje? 502; — uporavljivanje ovih ustanovljenjah na ine služnosti, 503; — osobne služnosti, osobito: 1.) pravo porabe, 504; — ustanovljenje glede koristih, 505, 506; — glede sućahstva, 507; — glede teretah, 508; — 2.) pravo uživanja, 509; — u koliko se pravo to može protegnuti na stvari potrošne, 510; — prava i obveze uživaoca, 511; — osobito; *a)* u obziru teretah, koji su na stvarih, 512; — *b)* sadèržanja stvarih, 513; — *c)* gradjenja, 514—516; — *d)* troškovah popravnih, 517; — sredstva to dokazati, 518; — čije su koristi, kada prestaje uživanje? 519; — na koliko je porabovnik ili uživalac obvezan dati osiguranje, 520; — 3.) služnost stana, 521, 522; — pravo tužbeno glede služnostih, 523; — prestanak služnostih, u obće, 524; — osobita naredba kad prestaju služnosti: *a)* propastju zemljišta služnoga ili gospodujućega, 525; — *b)* siedinjenjem, 526; — *c)* iztečenjem vremena, 527, 528; — prestanak služnostih osobnih na pose, 529; — gornji propis neuporavlja se na stalne prihode (rente), 530.

Smèrt, kada se predmnieva smèrt onoga, koi je nestao, 24; — kada je dvojba, koja je od dvie ili više pokojnih osobah prie

Digitized by Google

preminula, uzima se da su obadvie u isto vrieme umèrle, 25; — smèrtju prestaje tutorstvo, 249; — služnost osobna, 529; — punovlastje, 1022; — priuzdèržano pravo stvar nazad kupiti, 1070; — ili nazad prodati, 1071; — pravo prekupa, 1074; — u koliko smèrtju prestaje pogodba radnje za plaću, 1162; — pogodba izdavanja knjigah, 1169; — pogodba ortačka, 1207—1209 i 1211; — u koliko smèrtju prestaju prava i obveze u obće, 1448; — slučajevi jemstva ako se koje živinče razboli ili skapa, 924—927.

Smetanje posieda, čemu daje pravo? 339.

Spodobnost (analogia) služi k riešenju pravnih slučajevah, 7.

Sposobnost dèržavljanina u preduzimanju pravnih poslovah izvan dèržave prosudjuje se po zakonih dèržavnih, 4; — sposobnost steći u obće, 18; — sposobnost da se steče posied, 310; — vlastnost, 355 i 356; — pravo nasliedstva, 538—546; — komu pripada dio nasliedstva nesposobnoga, 560—562; — sposobnost da se sklopi pogodba, 861; — tko lukavim načinom govori da je sposoban praviti pogodbe obvezan je na zadovoljenje, 866; — sposobnost steći zastarom i dosielostju, 1453; v. nesposobnost.

Spol. Tudje obveze vlastan je svak bez razlike spola na se primiti, koi svojom imovinom slobodno upravljati može, 1349.

Sprave spadajuće na zemljište dèrže se da su stvari nepokretne, 296; — koi daje zemljište pod zakup ima pravo zaloga na sprave gospodarstvene, 1101.

Srebro; zapis srebra što sadèržava u sebi? 679.

Srodnici kakvog malolietnika mogu zaiskati pomoć sudnu ako se otac služi vlastju otčinskom na način, da se time dietetu čini uvreda u svojih pravih i t. d., 178, 217; — oni su dužni skèrbiti, da se odredi tutor ili skèrbnik, 189; — najbližji mužki srodnici jesu zakoniti tutori, 198; — imadu pravo na sututorstvo, 211; — da im se ustupi tutorstvo, 259; — sud tutorstveni ima skloniti srodnike na obskèrbljivanje malolietnikah, 221; — sud tutorstveni može na molbu tutora, ili

Digitized by Google

pošto sasluša tutora i srodnike, produljiti tutorstvo, 251 i 252; — koji se imaju dèržati za srodnike u jednom zapisu, 682; — kojima pristoji pravo nasliedstva, 738—751.

Srodnici u lozi uzhodnoj i nizhodnoj; ženitba je medju njima zabranjena, 65; — njihovo nasliedovanje, 735 i slied.

Stablo, kako se vlastnost njegova prosudjuje medju susiedom, 421, v. grane.

Staléž osobah, v. pravo osobah. Staléž vierenikah ima se naznačiti u napoviedi, 70; — a staléž muža i žene, njihovih roditeljah i sviedokah u knjigu vienčanih, 80.

Stan, smatran kao služnost što u sebi sadèrži, 521, 522, v služnosti.

Stanovita stvar, zapis njezin, 660, 661, 685, 686.

Starešine obćinah, duhovni i svietovni poglavari, imaju nastojati da se postavi tutor ili skèrbnik, 189.

Stariešinstvo. Što je? 619; da li se predmnieva? 620.

Stečaj. Punovlastje prestaje samo od sebe, ako se oglasi stečaj nad imovinom punovlastnika, 1024; — ortak može prie nego mine odredjeni rok izključen biti iz ortakluka ako je pao pod stečaj, 1210; — ako je priznanje muža, da je primio miraz, učinjeno pošto je otvoren stečaj, neima ono nikakove dokazne moći, 1226; — ako je medju mužem i ženom ugovorena bila zajednica dobarah; prestaje ova čim bude otvoren stečaj nad imovinom muža ili žene, 1262; — ako za muževlja života otvori se stečaj nad imovinom njegovom, žena može zahtievati samo da joj se osigura miraz za slučaj, ako bi se ukinula ženitba, 1260; — ako žena padne pod stečaj sa svojom imovinom; ugovori ženitbeni ostaju čitavi, 1261; — ako se otvori stečaj nad imovinom glavnoga dužnika, poruk može pèrvi pozvan biti na sud da plati, 1356; — u koliko preboju ima miesta suprot stečajnoj kakovoj massi, odredjuje se u sudovniku, 1439.

Stečenje. Za ženitbe uzima se da tečevina dolazi od muža, 1237; — vienčanomu drugu pristoji štagod je stekao za

Digitized by Google

ženitbe, 1237; — obćena sposobnost steći prava, 18; — žena dužna je pomagati mužu u stečenju, 92; — ako je za stečenje kojega prava ustanovljen naročiti dan, pravo se steče s početkom toga dana, 903; — stečenje pošieda; v. posied; — bez naslova i bez pravnoga načina stečenja nemože se steći nikakova vlastnost, 380; v. prisvojenje; priraštaj; predaja; pravo nasliedstva; zastara.

Strah, da li je temeljit, prosudjuje se po okolnostih, 55; — kada strana čini ženitbu nevaljanom, 55 i 95; — kada strah uništuje pogodbu u obće, 870, 874 i 875; — iskanje radi straha dogodivšeg se u pogodbi ima se izvesti u tri godine, 1487.

Stric. S njime nemoće se sklopiti tvèrda ženitba, 65.

Stvari. Pojam njihov, 285; — razdieljenje, 286; — stvari ničije, javno dobro i dèržavna imovina, 287; — dobro vladaoca, 289; — obćeni propis o tih različnih vèrstih dobarah, 290; — razdieljenje stvarih polag njihove kakvosti, 291; — tielesne i netielesne, 292; — pokretne i nepokretne, 293; — pripadnost u obće, 294; — kod zemljištah i ribnjakah, 295, 296; — kod sgradah, 297; — prava smatraju se kao stvari nepokretne, 298; — i predbeležena iskanja, 299; — po kojih zakonih prosudjuju se stvari nepokretne, a po kojih pokretne, 300; — stvari potrošne i nepotrošne, 301; — skupnost stvarih, 302; — procienjive i neprocienjive, 303; — po čem mieri se pročiena sudna, 304; — ciena običajna i vanobičajna, 305, 306; — pojam o pravih stvarnih i osobnih na stvari, 307, 308.

Stvar nerazdielna, 888—890.

Stvari nepotrošne, 301.

Stvari ničije, 287; — kako se mogu steći? 381.

Stvari potrošne, 301; — u koliko su predmet uživanja ili porabe, 510, i zajma, 983.

Stvari procienjive, 303.

Sud tutorstveni jeste onaj, kojega vlasti sudnoj podvèržen je malolietnik, 189; — on skèrbi službeno da se postavi tutor, 189, 190, 199 i 209; — on prosudjuje da li je tutor sposo-

Digitized by Google

ban ili nesposoban i t. d., 191—195, — njemu je podvèržen svaki tutor, 200; — on nalaže da se primi tutorstvo, 204; — prima obećanje o tom i daje izpravu, 205 i 206; — skèrbi da od nekoliko tutorah jedan samo primi odgojenje, i vodjenje poslovah, 210; — prosudjuje vèrhu troškovah uzdèržanja, 219—221; — razvidjuje imovinu sirotah zapečatjenjem, popisom i procienom, 222—227; — bdie nad upravljanjem tutorstvenim, i odlučuje u svih važniih poslovih, glede kojih valja tutor da ište odobrenje, 216, 231—235; — prima i riešava račune, 238—241, 262; — može ustupiti malolietniku, koi je navèršio dvadesetu godinu, čisti suvišak dohodakah, 247; — prosudjuje vèrhu odpusta tutora, 253—260; — može narediti produženje tutorstva i nakon punolietstva, 251; — ili proglasiti malolietnika punolietnim prie vremena, 252; — odgovornost njegova glede uprave, 265; — odlučuje vèrhu nagrade pristojeće tutoru, 266 i 267; — presudjuje vèrhu zamienitih tužabah tutora i malolietnika, 217, 268; — vodi knjigu sirotinsku o poslovih sirotah, 207 i 208; — on skèrbi za skèrbništvo kao i za tutorstvo, 269, 283.

Sudačke naredbe neimaju nigda moć zakona, 12.

Sudužnici, kako imaju platiti kad je stvar razdieljiva, a kako kad je stvar nerazdieljiva? 880, 890; — obveza sudužnika, 1347.

Sukrivci, na koliko su obvezani da naknade štetu, 1301—1304.

Sunasliednici. Pokućstvo može se njima ustupiti po procieni sudnoj, 231; — razdieljenje nasliedstva medju njima, 560—563; — na koliko oni odgovaraju za terete nasliedstva 550, 820 i 821; — kada dužnik ulazi u zaostavštinu svojeg vierovnika, ništa se time nemienja u pravih sunasliednikah, 1445.

Suporuci, odgovara svaki za cieli iznosak, 1359; — oslobodjenje od poručanstva jednoga suporuka nesluži mu prema ostalim suporukom, 1363.

Susiedi. Prava njihova glede ponovljenja granicah, 850—858.

Suvierovnici, kakovo je njihovo pravo kad je stvar razdieljiva, a kakovo kad je nerazdieljiva? 888, 890.

Digitized by Google

Sututor pridaje se materi ili babi, 211; — dužnosti i prava njegova, 212—215, 255; — kad izstupi tutorka, obično postavlja se on za tutora, 215.

Svečanosti, bitne, pri sklapanju ženitbe, 69 i slied; — pri očitovanju posliednje volje, 577—600 i 1249.

Svećenici svietovni nemogu biti prisiljeni primit se tutorstva, 195.

Sviedočanstva, koja se imadu donieti prie vienčanja, 78; — ili k razstavi, 104, 105, 107, 133 i 134.

Sviedoci. Treba da su prisutni pri sklapanju ženitbe, 75; — tako isto pri posliednjih očitovanjih volje, 579—598; — kada se podpisuje kakva izprava o zadruženju, 434; — nesposobni sviedoci pri posl. razredbah, 591—598; — pogodbe mogu redovito sklapati se sa sviedocih ili bez sviedokah, 883; — iznimka u pogodbi nasliedovnoj, 1249; — u koliko dva sviedoka mogu zamieniti miesto podpisa, 580 i 586.

Svinje, kada se ima odgovarati ako se razbolu ili skapaju, 925 i slied.

Sudac. Proti krivini njegovoj prosto je tužit se starijoj oblasti, 1341.

Š.

Šegèrt, v. dietić.

Šteta, v. naknadjenje i zadovoljenje.

T.

Tamnica. Zločinac osudjeni na tamnicu najtežju ili težku nemože od dana kada mu je oglašena osuda, pa dok traje vrieme kazni njegove valjano oženiti se, 61; — njega zastupa skèrbnik, 279.

Tastbina, u čem sastoje, 40; — kako se broje koljena tastbine, 41; — u koliko je tastbina zaprieka ženitbena, 66 i 94; — iznimka glede židovah, 125; — tastbina glede sviedočanstva pri posliednih razredbah, 594.

Tereti. Sa vlastnostju stvarih nepokretnih primaju se takodjer tereti njihovi, koji su zabilježeni u javnih knjigah, 443; — tko zadobie pušteni dio nasliedstva, uzima na se i tereta koji su na

Digitized by Google

njemu, 563, 606; — uživalac prima dakle na se sve terete, koji su bili skopčani sa služnom stvarju u vrieme, kad mu bi dozvoljeno uživanje, 512, 631; — tko zataji terete koji su na stvari, taj odgovara, ako se što pojavi protivno tomu, 923.

Tèrgovci. Medju povlašteniimi tèrgovci plaća se dugove, koji izlaze iz čisto tèrgovačkih poslovah kao zakonita kamata šest na sto na godinu, 995; — ako su tèrgovci dali namirnicu za kasnii rok, razumieva se da su im i priašnji računi bili namireni, 1430; — tèrgovci u obziru uputah dèrže se osobitih za nji ustanovljenih propisah, 1410; — u koliko odgovaraju za poslove svoje službene čeljadi, 1027—1033. Obèrtnik.

Tèrgovina. Tko otvori koju tèrgovinu, taj nezadobiva time dèržavljanstva austrianskog, 31; — tutor bez dopuštenja sudnoga nemože nijedne tèrgovine započeti, produžiti ili ukinuti, 233; — ako se u imovini malolietnikovoj nalazi koja tèrgovina, dovoljno je da se predloži bilanca, 239; — ako je oblast dopustila malolietniku da tiera koju tèrgovinu, tim se on proglašuje zajedno da je punolietan, 252.

Tetka. S njom nemože se sklopiti tvèrda ženitba, 65.

Trošak nužni, koristni, ili na zabavu, u koliko ima biti naknadjen poštenomu ili nepoštenomu posiedniku, 331—336; — ili nalazniku, 391—396; — ili onomu, koi je stvar sačuvao, 403; — na uzdèržanje kakve služnosti tko da podnosi? 483 i 487 i slied; — trošak na povierbu, 641; — na nasliedstvo, 690 i 824; — na zajedničku vlastnost, 837.

Troškovi pogrebni. Plaća jih nasliedstvo, 549; — kupac nasliedstva valja da jih namiri, 1280.

Truhlost (bredjstvo) kada uništuje ženitbu, 68, 94 i 121; — truhlost udoviče ili razpuštene žene kada smete sklopljenju nove ženitbe, 120 i 121; — prava prevarene ženske glave, 1328; v. k tome, 1243.

Trup. Po njemu prosudjuje se vlastnost dèrveta, 421.

Tudja stvar, da li se može komu zapisati, 662; — založiti,

Digitized by Google

456; — ili otudjiti, 366—368; — kada se ima odgovarati za to, 923 i 945; — tko tudju stvar od propasti sačuva, ima pravo iskati naknadu troška i nagradu, 403, 1036—1044.

Tudje obveze vlastan je svak bez razlike spola na se primiti, koi svojom imovinom slobodno upravljati može, 1349.

Tudjinci, kako dobivaju dèržavljanstvo? 29—31; — uživaju, redovito, ista prava kao i dèržavljani, 33; — po kojih zakonih prosudjuje se njihova sposobnost, i poslovi njihovi, 34—37; — opaznost kada tudjinci malolietni sklapaju ženitbu, 51; — podanici tudjih dèržavah nemogu biti tutori ili skèrbnici, 192 i 281.

Tumačenja pravila pri zakonih, 6—8; — služnostih, 484; — zapisih, 655 i slied; — pri zamienah, 614; — pogodbah, 914—916.

Tumačenje. Samo zakonotvorcu pristoji vlast tumačiti zakon na način, koi svakoga jednako obvežuje, 8.

Tutor, v. tutorstvo.

Tutorstvo. Označenje tutorstva i skèrbništva, 187; — razlika medju tutorstvom i skèrbništvom, 188; — 1) o tutorstvu. Povod odrediti tutora, 189; — tko pèrvo odredjuje tutora, 190; — potrebni izgovor da se tko izvadi od tutorstva u obće, 191, 192; — ili od kakvoga stanovitog tutorstva, 193, 194; — uzroci svojevoljni da se tko izvadi, 195; — načini po kojih se tko poziva na tutorstvo: 1) oporukom, 196, 197; — 2) zakonom, 198; — 3) sudom, 199; — način pravoga odredjenja tutora, 200; — način primit se tutorstva, 201; — odgovornost tutora i suda glede toga predmeta, 202, 203; — primanje tutorstva, 204; — obećanje, 205; — izprava o tom, 206; — izvèršivanje tutorstva. Predhodni opaz sudni, 207, 208; — sjedinjenje u jednoj osobi poglavitih tutorskih dužnostih odgojenja i uprave imovinom, 209, 210; — podpora tutorke po sututoru, 211; — dužnosti i prava sututora, 212—215; — osobite dužnosti i prava tutora: *a)* u obziru odgojenja osobe; 216; — odgovarajuća obveza mololietnika, 217; — tko najpèrvo treba da se skèrbi za odgojenje, 218; — odredba koliko i

Digitized by Google

odkuda da se troši na odgojenje, 219—221; — osobite dužnosti tutorstva: *b)* u obziru upravljanja imovinom. Razvidjenje i osiguranje imovine, 222; — zapečatjenjem i popisom, 223; — zatim procienom imovine ili neposredno po sudu tutorstvenom, 224; — ili po sudu onoga miesta, u kojem se nalazi stvar, 225, 226; — kamo spada imovina nepokretna, 227; — obćeni propis glede upravljanja imovinom, 228; — osobiti propisi za neposredno upravljanje imovinom, osobito glede dragocienostih, 229; — gotova novca, 230; — ostale imovine pokretne, 231; — nepokretne, 232; — kada se preduzimaju važne preinake, 233; — kada se diže glavno, 234; — kada se ulaže nadalje, 235; — da se osiguraju iskanja neosigurana, 236; — sigurnica (kaucia) 237; — obveza polagati račune, 238; — vrieme kada se polaže račun, 239; — miesto gdie se račun ima polagati, 240; — način riešiti računodavanje, 241, 242; — osobiti propisi za tutora u upravljanju posrednom imovine. Osobito u zastupanjih, 243; — u pogodbah malolietnika, 244—245; — u kojih slučajevih može malolietnik obvezati se a da tutor ne pristane, 246—248; — svèršetak tutorstva; *a)* smèrtju, 249; — *b)* kada je uklonjena zaprieka u izvèršivanju vlasti otčinske, 250; — *c)* kada malolietnik postane doisto punolietan, 251; — *d)* kada se malolietniku oprosti malolietstvo, 252; — *e)* kad se odpusti tutor službeno ili na njegovu molbu, 253; — slučajevi odpusta službenoga, 244—256; — slučajevi odpusta što ga tutor pravno ište, 257, 258; — ili od inih pravno iskanoga odpusta, 259, 260; — uvieti da se odpusti tutor: *a)* običajno vrieme, 261; — *b)* zaključni račun, 262; — *c)* predaja imovine, 263; — odgovornost tutora za tudju krivnju, 264; — odgovornost pomoćna suda tutorstvenog, 265; — nagrada tutora: *a)* godišnja, 266; — *b)* ili kada izstupi, 267; — pravno sredstvo tutora da se potuži, 268; — skèrbništvo. Pojam skèrbništva, 269; — slučajevi skèrbništva, 270; — *a)* za malolietne, 271, 272; — *b)* za lude ili slaboumne; — *c)* za razmetnike,

Digitized by Google

273; — *d)* za nerodjene, 274; — *e)* za gluhonieme, 275; — *f)* za nepritomne i nepoznate dionike u kojem poslu, 276—278; — za osudjenike, 279; — odredjenje skèrbništva, 280; — uzroci da se tko izvadi od skèrbništva, 281; — prava i obveze, 282; — prestanak skèrbništva, 283; — iznimke u obziru seljakah, 284.

Tuzemci; v. dèržavljani.

Tužbe radi povriedjenja pravah prosto je svakomu iznieti pred nadležnu oblast, 19; — tužbe tutora proti tutorstvenom sudu, 268; — proti pomanjkanju sudčevom prosto je tužit se višjoj oblasti, 1341.

Tvorivo. Kada poslenik odgovara za nedostatak tvoriva, 1157.

U.

Udatba dèržavljanke za inozemca; njezine posliedice, 32; — udatba malolietke, da li ukida otčinsku vlast ili tutorstvo, 175 i 260; — udatba ili ženitba roditeljah dieteta nezakonitog, 161; — uviet da se tko neuda ili neoženi, 700; v. ženitba.

Udovica ili udovac moraju najprie dokazati da je razdriešenja pèrva ženitba, inače nemogu biti vienčani, 62; — do kojeg vremena može se udovac opet oženiti, 120 i 121. O udovici v. k tome 1243.

Udovička platja, što je? kada i dokle pristoji udovici? 1242—1244; — opaz kada se osigurava, 1245; — glede stečaja otvorenog nad imovinom muževljom, 1260.

Ugovori ženitbeni. Pojam i predmeti njihovi, 1217; — miraz, 1218; — odredjenje miraza, 1219—1224; — predaja miraza, 1225; — i dokaz da je miraz predan, 1226; — što može služiti za miraz, i kakova prava ima muž i žena glede miraza tog? 1227—1229; — uzmirazje, 1230, 1231; — jutrenji dar, 1232; — zajednica dobarah, 1233—1236; — upravljanje i uživanje imovine pèrvobitne ili stečene, 1237—1241; — udovička platja, 1242—1244; — osiguranje miraza, uzmi-

Digitized by Google

razja i udovičke platje, 1245; — darovanje medju mužem i ženom i vierenici, 1246, 1247; — zamienite oporuke, 1248; — pogodbe nasliedovne. Što je potrebno da budu tvèrde pogodbe nasliedovne? 1249, 1250; — propis o uvietih priloženih, 1251; — kriepost pogodbe nasliedovne, 1252, 1253; — prestanak njezin, 1254; — uživanje smèrti radi, 1255—1258; izjednačenje diece, 1259; — razlučenje imovine u slučaju; 1) stečaja, 1260—1262; — 2) svojevoljne razstave, 1263; — ili 3) sudne razstave, 1264; — 4) u slučaju da se ženitba proglasi da nije tvèrda, 1265; — 5) za slučaj da se razpusti ženitba, 1266.

Ujak; v. stric.

Ukinutje zajednice ženitbene nemože biti samovlastno, 93; — ukinutje posliednje volje i to: 1) pravljenjem ine razredbe, oporuke, 713; — ili zapisja, 714 i 715; — premda je nepreinačivost prie očitovana, 716; — 2) porekom, 714 i 718; — *a)* naročitom, 719 i 720; — *b)* muče, 721—723; — *c)* predmnievanom, 724 i 725; — 3) odrečenjem nasliednikah, 726; — tko zahtieva ukinutje kakove pogodbe radi nestašice privoljenja, mora da povrati i svukoliku korist, 877; — koji nedostatci kakove stvari ukidaju pogodbu, 932; — staria obveza postoji dotle, dokle s noviom još obstati može, 1379; — kada je okončan posao, može se iskati, da se zaključi račun i da se ukine poručanstvo, 1366; — kako prava i obveze uobće prestaju, 1411; — osobite vèrste: 1) izplata, 1412; — kako biva izplata, 1413—1416; — kada? 1417—1420; — od koga? 1421—1423; — komu? 1424; — ostava duga u sud, 1425; — namirnice, 1426—1430; — platjanje onoga što nije dug, 1431—1437; — 2) preboj, 1438—1443; — 3) odrečenje, 1444; — 4) siedinjenje, 1445 i 1446; — 5) izginutje stvari, 1447; — 6) smèrt, 1448; — 7) iztečenje vremena, 1449; — povrát u priašnje stanje, 1450.

Uknjižba (uknjiženje) nužno je kod stvarih nepokretnih za stečenje vlastnosti i inih pravih stvarnih, 431—439, 445, 446,

Digitized by Google

1498—1500; — propis kada se sukobe više uknjižbah, 440; — posliedica uknjižbe: *a)* glede posieda, 441; — *b)* glede pravah s njim skopčanih, 442; — *c)* teretah, 433; — prestanak prava vlastnosti, 444; — pružanje ovih propisah na ina prava stvarna, 445; — način i opazi pri uknjižbah, 446; — u koliko ima miesta preboju glede duga uknjiženog, 1443; — prava i obveze uknjižene neukidaju se kroz siedinjenje u jednu osobu, dok izbrisanje iz javnih knjigah nije učinjeno, 1446.

Ukras, što se pod tim razumieva? 678; — što je muž dao ženi za ukras, drži se da je darovano, 1247.

Ukupnost stvarih. Skup više posebnih stvarih, koje se običavaju smatrati kao jedna stvar, čini jednu ukupnu stvar, i smatra se kao cielost, 302; — može se predati i po znacih, 427.

Umietnici za platju prosudjuju se polag propisah pogodbe od radnje za platju, 1163.

Umietnost. Tko javno tiera kakovu umietnost, odgovara ako nebi imao potrebnih vlastitostih, 1299.

Upis u javne knjige biva uknjižbom ili predbilježenjem, 431—439 i 446.

Uporaboprimac, redovito, valja da ustupi novomu posiedniku, 1120 i 1121.

Uporabne, nasliedno zakupne i nasliednodaćne pogodbe. Pojam uporabne pogodbe, 1090; — I. pogodba o najmu i zakupu, 1091; — potrebnosti, 1092 i 1093; — kriepost, 1094; — kako osobno pravo uporaboprimca postaje pravom stvarnim, 1095; — zamienita prava: 1) glede ustupljenja, sačuvanja i uživanja, 1096—1098; — 2) glede teretah, 1099; — 3) glede najamnine, 1100—1102; — daća u plodovih, 1103; — slučajevi u kojih, i uvieti pod kojimi može se odpustiti najamnina ili zakupnina, 1104—1108; — 4) glede povrata, 1109—1111; — 5) prestanak uporabne pogodbe: *a)* kada stvar sa svim propadne, 1112; — *b)* kada mine vrieme uporabno, 1113; — ako se pogodba neponovi, 1114 i 1115; — *c)* kada se pogodba odkaže, 1116, 1117, 1118 i

Digitized by Google

1119; — *d)* kad se stvar otudjiva drugome, 1120 i 1121; — tutor nemože sklopiti uporabnu pogodbu bez dozvole suda, 233. — II. Nasliedni zakupi što je? 1122. — III. Nasliednodaćna pogodba, 1123; — kako se ima riešiti ako je dvojba, da li vlastnost koristovna jest nasliedna zakupština ili nasliedna daćevina, 1124. — IV. Podnina, 1125; — stečenje vlastnosti koristovne, 1126; — zajednička prava vlastnika vèrhovnog i koristovnog, 1127 i 1128; — posebna prava i dužnosti vlastnika vèrhovnoga, 1129; — 1) glede sačuvanja, obradjivanja dobra i preinakah u njemu, 1130; — 2) glede nasliedne daće, 1131; — kada se daća ima namirivati, 1132; — kad se može odpustiti daća? 1133 i 1134; — pravo nastaje kada se zakasni platjanje daće, 1135 i 1136; — 3) glede teretah i popravakah, 1137 i 1138; — prava i obveze vlastnika koristovnog, 1139; — osobito: 1) glede otudjenja, 1140—1142; — 2) glede blaga i umaljenja sućanstva, 1143; — 3) glede teretah, 1144; — 4) glede potvèrdnice, 1145; — prava izhodeća iz podnine, 1147; — prestanak vlastnosti koristovne, 1148—1150.

Uporavljenje zakonah na pravne slučaje, kako se ima učiniti? 6—8.

Upravitelj dobra zajedničkog ima prava i dužnosti punovlastnika, 837, 838; — otac je upravitelj po zakonu imovine svoje diece, 149 i 150; — tutori i skèrbnici imovine skèrbi njihovej podvèrženih, 188; — kako više tutorah imadu upravljati imovinom, 210.

Uputa kako biva? 1400; — kada je podpuna ili nepodpuna, 1401 i 1402; — kriepost upute prie i poslie prihvata upućene ili odredjene stvari, 1403—1409; — iznimka kod tèrgovacah, 1410.

Uračunanje u zakoniti dio, 787—789; — ili u nasliedni dio pri zakonitom nasliedovanju, 790—794; v. takodjer preboj.

Urèd, javni, utemeljuje dèržavljanstvo, 29; — oslobodjava od tutorstva i skèrbništva, 195 i 281; — gube ured i proglašuju se za nesposobne rabbini, koji knjige od vienčanih ne

Digitized by Google

vode po propisu zakonah, 131; — što je komu dano da stupi u službu, uračunava se u zakoniti i nasliedni dio, 780—790; — tko tiera javno kakav ured, koi osobitu umietnost iziskuje, mora odgovarati ako neima te vlastitosti, 1299.

Uskoci, da li su sposobni nasliedovati, opredieljuju zakoni politički, 544 i 770.

Usluge spadaju medju stvari procienjive, 303; — pogodbe vèrhu uslugah za platju; 1) pogodba radnje za platju, 1151; — mučeća pogodba radnje za platju, 1152; — prava izhodeća iz pogodbe od radnje za platju, 1153, 1157; — kada naručbina prelazi u kupovnu pogodbu, 1158, 1159; — prestanak pogodbe radnje za platju, 1160—1162; — razpruženje tih propisah na pravdozastupnike, liekare i spodobne, 1163; — 2) Pogodba izdavanja knjigah, 1164; — prava i dužnosti izmedju spisatelja i izdavatelja, 1165—1171; — 3) pogodba izmedju gospodarah i čeljadi službene, 1172; — Ine pogodbe za platju o uslugah, 1173, 1174.

Usmèrtćenje zadužnice; kada se može zahtievati, 1428.

Ustanove pojedinih pokrajinah u koliko imadu moć zakona, 11.

Ustav zemaljski; njegova moć glede pristojbah radi preinake u imovini, 1142; — glede odnošenjah izmedju gospodarah od zemlje i podanikah, 1146.

Ustup iskanja malolietnikova nemože ga tutor samovlastno učiniti, 233; — iskanja kakovog, u čem sastoji, 1392; — predmeti njegovi, 1393; — moć njegova, 1394—1396; — jamčenje onoga, koi prenosi iskanje, 1397—1399; — iznimke pri nužnom ustupu, 1422 i 1423; — na koliko ima mjesta prebojnom pravu suprot primaocu iskanja, 1442; — pravdozastupniku nemože valjano ustupljena biti stvar sporna, koja je njemu povierena bila, 879.

Utvèrdjenje pravah i obvezah. Zajednička ustanovljenja glede pravah, 1342; — načini utvèrdjenja; 1) obvezanjem tretjega, 1343, 1344; — *a)* kao sudužnik, ili *b)* kao poruk, 1346 i 1347; — 2) pogodbom založnom, 1368—1374; v. ovu rieč.

Digitized by Google

Utvèrdjivanje rieke proti uronu (plahosti), 413.
Uvieti nemogućni ili nedopušteni pri očitovanjih posliednje volje, 698; — što je nemogućno ili nedopušteno, o tome nemože se sklopiti tvèrda pogodba, 878, 882, 897 i 898.
Uvieti nerazumljivi smatraju se kao da nisu stavljeni, 691; — ako se očitovanje privoljenja na pogodbu nemože razumieti, nebiva nikakova pogodba, 869.
Uzaptitelj, tko je? prava i dužnosti njegove, 968.
Uzdèržanje. Što je? 672; — muž dužan je svoju ženu pristojno uzdèržavati, 91; — kada se muž i žena razstavljaju ili razpuštaju, 105, 106, 117; — roditelji dužni su svoju diecu uzdèržavati, dok nebudu u stanju da se sami hrane, 139, 141—143, 150, 166—171; — dužnost diece prema ubogim roditeljem glede uzdèržanja, 154; — uzdèržanje sirotah, 219—221; — zapis uzdèržanja, 672, 673 i 691; — potrebno uzdèržanje nužnih nasliednikah, koji su izključeni od diela zakonitog, 795; — pristojno uzdèržanje preživšega vienčanog druga, 796; — zbog okèrnutja uzdèržanja može se poreći darovanje, 950 i 954; v. k tomu §§. 1354, 1418.
Uzetje nasliedstva u posied. Uvieti da se uzme nasliedstvo u pravni posied, 797 i 798; — dokazanje naslova zakonitog; očitovanje za nasliednika, 799, 800; — kriepost očitovanja bezuvietnog, 801; — i uvietnoga, 802; — pravo stupiti u nasliedstvo pod uvietom ili bezuvietno ili ga odbaciti, 803—808; — razredjenja prie predaje nasliedstva: *a)* upravljanje zaostavštinom, 810; — *b)* osiguranje ili namirenje vierovnikah, 811; — *c)* razlučenje zaostavštine od imovine nasliednikove, 812; *d)* sazvanje vierovnikah zaostavštine, 813; — kriepost sazvanja vierovnikah, 814; ili nesazvanja, 815; — *e)* dokazanje po izveršiocu da je izpunjena posliednja volja, 816; — ili po nasliedniku, 817 i 818; — kad se nasliedstvo ima predati, 819; — odgovornost nasliednikah zajedničkih, 820 i 821; — kakova sredstva osiguranja ima vierovnik nasliednikov? 822; — tužbe o nasliedstvu, 823; — kriepost tih tuž-

Digitized by Google

bih, 824; — kada dužnik ulazi u zaostavštinu svojeg vierovnika, ništa se time ne mienja u pravih vierovnika nasliedstva, sunasliednikah ili zapisovnikah, 1445; — vierovnici nasliedstva i zapisovnici mogu iskati namirenje toliko u onoga, koi je kupio nasliedstvo, koliko u samoga nasliednika, 1282.

Uzmirazje, 1230; v. pogodbeni ugovori.

Uživanje jest služnost osobna, 478; — pojam uživanja, 509; — u koliko se uživanje može protegnuti na stvari potrošne, 510; — prava i obveze uživaoca, 511; — *a)* u obziru teretah, koji su na stvarih, 512; — *b)* sadržanja stvari, 513; — *c)* gradjenja, 514—516; — *d)* troškovah popravnih, 517; — sredstva to dokazati, 518; — čije su koristi, kada prestaje uživanje? 519; — na koliko je porabovnik ili uživalac obvezan dati osiguranje, 520; — uživanje stana, 521 i 522; — nasliedniku pristoji uživanje još prie predaje nasliedstva, 810; — muž je učivalac miraza sastojećeg u stvarih nepotrošnih, 1228; — žena nije dužna davati računa od uživanja što ga je ustupila mužu svomu, a pobirala ga za ženitbe sama, 1240; — uživanje medju mužem i ženom smèrti radi, 1255—1258; — uživaoci nemogu s nedostatka zakonitog naslova nigda dosiesti stvari dane na uživanje, 1462; — ako je onaj, koi je dietetu dao imovinu, dopustio otcu da ju uživa, dohodke nemogu na štetu dieteta uzaptiti otčevi vierovnici, 150.

V.

Vaga. Radi vage ima se gledati na miesto, u kojem se predaje stvar, 905.

Vid, služnost dotična, 488.

Vidar, što se po njemu dokazuje, 100; — nemože ništa tvèrdo ugovoriti za liečenje, 879; — nanj uporavljaju se propisi o uslugah za platju, 1163.

Vienčanje, kako i pod kojimi opazi ima biti, 75—82; — kada i kako ima se ponoviti, 88.

Digitized by Google

Viera (veresia). Ako je prodavalac predao kupcu stvar, a nije primio kupovne ciene, stvar je prodana na vieru, i vlastnost njezina prelazi odmah na kupca, 1063; — gospodari i domaćini nisu obvezani platiti to, što su njihove osobe službene ili ini domaći uzeli na vieru u njihovo ime, 1032 i 1033.

Vierenici, gdie se imaju napovieditи, 71 i 72; — imaju pod kazan skèrbiti da se uredno napoviede, 74; — nemogu biti vienčani bez propisah sviedočanstvah, 78; — mogu se potužiti, ako jim se uzkrati vienčanje, 79; — redovito valja sami da traže oprost od zaprieke ženitbene, 84.

Vieritba, da li i u koliko ima pravnu kriepost, 45 i 46.

Viernost, zamienita, jest osobita dužnost muža i žene, 90.

Vierovnici nasliedstva. Za osiguranje ili namirenje vierovnikah oporučiteljevih, sud neskèrbi više nego zahtievaju vierovnici, 811; — oni mogu iskati razlučenje zaostavštine od imovine nasliednikove, 812; — ulazkom dužnika u zaostavštinu svojeg vierovnika nemienja se ništa u pravih vierovnika nasliedstva, 1445; — mogu se dèržati i kupca nasliedstva, 1282.

Vierovnik. Mogu se natrag iskati i oni darovi, kojimi su skratjeni vierovnici, koji su se jur nalazili, kad je učinjeno darovanje, 953; — ni vierovnici ni dieca onoga, koi je za se ugovorio prihod dosmèrtni neimaju prava uništiti pogodbe, 1286; — vierovnici povierbeni, 642; — vierovnici nasliednika; koja prava pristoje jim na imovinu dužnika svojeg, 822; — osiguranje ili namirenje vierovnikah glede zaostavštine, 811 i 812; — sazvanje vierovnikah zaostavštine, 813.

Vierovne hartie, koje u prometu prolaze za gotov novac, spadaju na gotovinu, 680.

Viešanje ili namieštanje pogibeljno kakove stvari čemu daje pravo? 1318 i 1319.

Vieštaci; nemogućstvo činiti dužnost ženitbenu ima se dokazati po vieštacih, 100; — isto tako rodjenje nezakonito, 157 i 158; — ludost ili slabоumnost, 273, 283 i 567; — bolest u životinji, 926; — odgovornost vieštakah, 1300.

Digitized by Google

Vladalac državni, 20; — u koliko pristojeća njemu prava mogu zastariti, 1456 i 1457, 1472, 1485.
Vladanje, zlo, uzrok je da se uzkrati privoljenje na ženitbu, 53; — kada se radi zlog vladanja ženitba razstaviti može? 109; — ili da se tko iznasliedi? 768 i 769.
Vlast muževlja, 91; — otčeva; v. vlast otčinska; — materina, v. mati.
Vlastnost; v. pravo vlastnosti.
Vlastnost koristovna je onoga koi posieduje povierbu, 629.
Vlastnost vrhovna kakove povierbe razdieljena je medju čekaoci i posiednikom iste povierbe, 629.
Vlast sudna. Tutor je podvržen sudu tutorstvenomu za sve one poslove, koji spadaju na taj ured, 200.
Vojničke oporuke, povlaštenja njihova sadrže se u zakonih vojničkih, 600.
Vojničke osobe nemogu sklopiti valjane ženitbe bez dopuštenja svojih starešinah, 54, 94; — nemogu biti prisiljene da se prime tutorstva ili skrbništva, 195, 281.
Vrieme izpunjenja pogodbe; propisi o tom, 902—904.

Z.

Zabrana kakove stvari prie predaje uništuje pogodbu, 880; — zabrana otudjiti stvar neizključuje pravo o njoj razpolagati po oporuci, 610.
Zadovoljenje, podpuno, razlikuje se od naknadjenja štete; — kada je naknada u pravom smislu, a kada je puno zadovoljenje, 1324.
Zadužnice. Forme njihove, 1001; — zadužnice sirotah dolaze u sahranu sudnu, 229; — zadužnice na donosnika glaseće nemogu se tužbom o vlastnosti tražiti, 371; — zadužnice izdane na donosnika ustupaju se po samoj njihovoj predaji, 1393; — kada zadužnice spadaju u zapis, 677; — javne zadužnice predmet su zajma, 985, 991; — zajmovi u javnih zadužnicah kako se imaju valjano sklopiti? 990; — kad se izdaje kakova nova zadužnica,

Digitized by Google

takovi ugovor nesmatra se kao pogodba obnovna, 1379; — kada se plaća dug, ima se zadužnica natrag iskati, 1428.

Zaklade u čem sastoje polag kojih propisah prosudjuju se? 646.

Zajam pomorski; dotična pogodba jest predmet pomorskih zakonah, 1292.

Zajamska pogodba; zajam u novcu, 985; — *a)* u kovanom ili u papirnom novcu, 986—989; — *b)* u zadužnicah, 990 i 991; — zajam u inih potrošnih stvarih, 992; — kamate, 993—1000; — forma zadužnice, 1001.

Zajednica dobarah. Kako postaje družtvo stecivno? 1175; — razdieljenje, 1176 i 1177; — kako se ima ustanoviti ortačka pogodba, 1178—1180; — kakova je kriepost iz pogodbe i iz pravoga priloga u zajednicu? 1181; — glavnica ortakluka, 1182—1183; — prava i dužnosti ortakah. Prilog na glavnicu, 1184; — sudielanje, 1185—1188; — dodatak ka glavnici, 1189; — opravljanje poslovah povierenih, 1190; — odgovornost za štetu, 1191; — dieljenje dobitka, 1192—1196; — dieljenje gubitka, 1197; — polaganje računa, 1198—1200; — odnošenje prema neortakom, 1201—1204; — ukinutje ortakluka i izstup iz njega, 1205—1214; — dioba ortačke imovine, 1215, 1216; → uporavljanje na tèrgovačka družtva, 1216.

Zajednica vlastnosti. Postanak zajednice, 825—827; — zajednička prava dionikah, 828; — prava dionikah na svoj dio, 829—832; — prava dionikah u stvari zajedničkoj: *a)* u obziru glavne stvari, 833—838; — *b)* koristih i teretah, 839, 840; — *c)* diobe, 841—849; — ponovljenje granicah, 850—853; — zajednica predmnievana, 854—858; — zajednica vlastnosti stvarih siedinjenih, 415; — zajednica stabla u zemljištu graničnom, 421; — pravo ustati suprot preduzetoj diobi kakvoga dobra zajedničkog, ima se izvesti u tri godine, 1487; — nemože zastariti obveza, da se podieli kakova stvar zajednička, 1481.

Zajednička prava i obveze, 888—890; — ako dvie ili više

Digitized by Google

osobah obećavaju komu isto pravo ka kojoj stvari, ili ga prihvatjaju od njega; iskanje i dug razdieljuje se polag načelah o zajednici vlastnosti, 888 i 889; — ako li se radi o stvarih nerazdielivih, vierovnik, ako je on jedini, može ih iskati od svakoga sudužnika, 890.

Zajednička ustanovljenja pravah osobah i na stvari; v. zajednica vlastnosti; zajednica doborah.

Zakletva. Vierenici valja da ju polože pri oprostu od sve tri napoviedi, 86 i 87; — muž i žena nemogu potvèrditi zakletvom da jim ženitba nevalja, 99; — ište se osobito punovlastje za prihvatiti, dati ili odrinuti zakletvu, 1008.

Zaključni račun, kada ga ima predati tutor? 262.

Zakon, gradjanski. — Pojam prava gradjanskog, 1; — početak moći zakona, 2 i 3; — moć zakonah neproteže se nazad, 5; — obseg zakonah, 4; — tumačenje zakona, 6—8; — trajanje zakona, 9; — ine vèrste propisah, kao: *a*) običaji, 10; — *b*) pokrajinske ustanove, 11; — *c*) sudačke izreke, 12; — *d*) povlastice, 13; — koje osobe stoje pod osobitom zaštitom zakonah, 21; — polag kojih zakonah prosudjuje se osobna sposobnost tudjinacah i njihovi pravni poslovi, 34—37; — mnogih slučajih naslov osniva se u zakonu, 317; — naslov posrednoga stečenja osniva se u naredbi zakona, 424; — takodjer naslov prava zaloga, 449; — prava nasliedovnog, 533; — i osobnih pravah na stvari, 859 i 860.

Zalog što je? 447; — ako se daje zalog, može se pogodbam ugovoriti sa svakim pet, a bez zaloga šest po sto na godinu, 994; — vierovnik nemože odreći se zaloga na porukovu štetu, 1360; — u koliko zalogi dani u tu svèrhu, da se osigura cielo još preporno pravo, odgovoraju i za dio odredjeni nagodbom, 1390; — da li je zalog podvèržen zastari ili dosielosti? 1462, 1483.

Zalog nepokretni; v. hipoteka.

Zalog pokretni, što je? 448; v. zalog.

Zametnik povierbe, 619—628.

Digitized by Google

Zamiena povierbena, v. zamienici.
Zamienici. Zamiena običajna, 604, 605; — prava iz nje izlazeća, 606, 607; — zamiena povierbena, 608; — u koliko roditelji mogu svojoj dieci postaviti zamienika? 609; — mučeća povierbena zamiena, 610; — ograničenje zamiene povierbene, 611, 612; — prava nasliednikova u zamieni povierbenoj, 613; — tumačenje zamienah, 614, — načini prestanka običajne povierbene zamiene, 615—617; — da li uviet naložen nasliedniku proteže se i na njegove zamienike? 702.
Zanatlie. Ako su zanatlie dali namirnicu za kasnii rok, razumieva se da su im i priašnji računi bili namireni, 1430.
Zaostavština, što je? 531; v. pravo nasliedstva; — ako svi zapisovnici nemogu biti namireni iz zaostavštine, što se ima činiti? 691, 692; — prilozi iz zaostavštine na javne zavode, 694; — ošasna zaostavština komu pripada? 760.
Zapečatjenje, sudno, radi osiguranja imovine sirotah, 222 i 223.
Zapis, od koga, kako i komu se zapisati može, 64, 644; — tko se izdanjem zapisa otegotiti može, 649, 650, 651; — povierbe u zapisih, 652; — predmeti zapisa, 653, 654; — obćeno pravilo tumačenja pri zapisih, 655; — posebni propisi o zapisu, 656—683; — dan od koga pravo na zapis započinje, 684; — dan izplate, 685—687; — pravo zapisovnika na osiguranje, 688; — komu pušteni zapis pripada? 689; — pravo nasliednika kada tereti izprazne massu, 690, 691; — ili kada ju nadilaze, 692, 693; — o zakonitih prilozih na javne zavode, 694; — uračunanje zapisa u dio zakoniti, 787; — zapis tretje koje još živeće osobe nemože se otudjiti, 879.
Zapisje (kodicil), što je? 553.
Zapisovnik, što je? 535; — on i njegova obitelj nisu sposobni sviedoci glede stvari koja im je ostavljena, 594; — on može zahtievati da se razluči zaostavština od imovine nasliednikove, 812; — može iskati namirenje u onoga koi je kupio nasliedstvo,

Digitized by Google

1282; — kada dužnik ulazi u zaostavštinu svojeg vierovnika, ništa se time nemienja u pravih zapisovnika, 1445.

Zaruke, v. vieritba.

Zasiede pogibeljne zdravlju druga vienčanog uzrok su da se razstavi ženitba, 109; — v. k tome, 115 i 116.

Zastara i dosielost. Što je zastara? 1451; — što je dosielost? 1452; — tko zastarom ili dosielosti steći može, 1453; — proti komu? 1452; — koji predmeti podvèrženi su zastari ili dosielosti, 1455—1459; — potrebnosti za dosielost: 1) posied, 1460; — zakonit, 1461, 1462; — pošten, 1463; — istinit, 1462; — 2) iztečenje vremena, 1465; — vrieme dosielosti; redno, 1466—1477; — vrieme zastare; redno, 1478—1480; — iznimke, 1481—1485; — vanredno kratje vrieme zastare, 1486—1492; — uračunanje posieda prednikova u vrieme zastare, 1493; — zaprieka zastari, 1494—1496; — kada se prekida zastara? 1497; — kriepost dosielosti ili zastare, 1498—1501; — odreka ili produženje zastare, 1502.

Zatajenje posliednje volje izključuje od prava nasliedstva, 542.

Zavieti, svečani, bezženstva jesu zaprieka ženitbi, 63 i 94.

Zlato. Zapis zlata šta sadèrži u sebi? 679.

Zločinci, koji nemogu sklopiti tvèrde ženitbe, 61 i 94; — ako je tko radi zločinstva osudjen na tamnicu duže od godine danah, obustavljamu se moć otčinske vlasti, 176; — zločinci izključeni su od tutorstva i skèrbništva, 191 i 281; — u koliko su nesposobni činiti oporuke, 574; — ili sviedočiti pri posliednih razredbah, 592; — na koliko mogu sklapati pogodbe opredieljuje kazneni zakon o sločinstvih, 868; — ortak može izključen biti iz ortakluka ako je radi kakvog zločinstva izgubio povierenje, 1210; — tko prima očitog zločinca, taj odgovara za naknadu štete, 1314, 1315.

Zločinstva smetaju stečenje dèržavljanstva, 29; — zbog zločinstvah može se iskati razstava, 109; — ili razpust ženitbe kod kèrstjanah nekatoličkih, 115 i 116; — kada se može tko iznaslièditi radi zločinstva, 768 i 769; — v. k tome 1210.

Digitized by Google

Zloporaba vlasti otčinske ili tutorstvene, 178, 217.
Zlostavljenja, težka, jesv uzrok da se razstavi muž i žena, 109; — a kod nekatolikah da se razpusti ženitba, 115, 116.
Znaci, kako po njima biva predaja, 427, 452.
Zvier, pitoma ili pripitomljena, nemože se prisvojiti, 384; — koristi iz kakove zvieri jesu priraštaj, 405 i 406; — u koliko treba odgovarati za štetu, koju počini zvier kakova, 1320—1322.

Ž.

Žalosti, težke, uzrok su da se razstavi ženitba, 109.
Ždrieb sredstvo je da se uklone razpre u diobah, 835, 841; — polag kojih pravilah ima se prosudjivati? 1273.
Žena. Njezina osobita prava osobah i dužnosti, 91, 92; — o pristojnom uzdèržanju njezinom, 117; — kada se žena razstavljena opet udati može, 120 i 121; — krjepost stečaja nad njizinom imovinom, 1262.
Ženitba. Pojam ženitbe, 44; — i vieritbe, 45; — pravna krjepost odustanka od ženitbe, 46; — pravila sposobnosti oženiti se (ili udati se), 47; — zaprieka ženitbe: I. kada neima privoljenja, 48; *a*) radi nemogućstva dati privoljenje, 49—54; — *b*) kada neima pravoga privoljenja, 55—59; — II. nemogućstvo izpuniti svèrhu ženitbenu; *a*) nemogućstvo naravsko, 60; — *b*) nemogućstvo ćudoredno; radi osude na težku kazan zločinstvenu, 61; — radi saveza ženitbenog, 62, — radi posvetjenjah ili zavieta, 63; — razlika bogoštovja, 64; — rodbina, 65; — ili tastbina, 66; — radi preljubočinstva, 67; — ili radi kèrvništva muža ili žene, 68; — III. kada neima svečanostih bitnih, 69; — takove su, napovied, 70—82; — oprost od zapriekah ženitbenih, 83—88; — krjepost tvèrde ženitbe; prava i obveze muža i žene, 89; — zajedničke, 90; — posebne muža, 91; — žene, 92; — ukinutje zajednice ženitbene, 93; — I. prividno, očitovanjem pèrvobitne nevaljanosti. Način uvoda,

Digitized by Google

94—96; — i razprave, 97—99; — osobito radi nemogućstva, 100—102; — II. Pravo ukinutje: *a*) vremenita razstava s porazumljenjem, 103—106; — bez porazumljenja, 107—109; — način sjedinjenja s nova, 110; — *b*) konačni razpust; kod katolikah smèrtju, 111; — i proglašenjem smèrti, 112—114; — kod kèrstjanah nekatoličanskih, 115, 116; — razlučenje imovine, 117; — način sjedinjenja na novo, 118; — ograničenje i opazi u obziru ženitbe s nova, 119—122; — iznimke za židove, 123; — *a*) glede zapriekah ženitbenih, 124, 125; — *b*) napoviedi, 126; — *c*) vienčanja, 127—131; — *d*) razstave, 132; — *e*) razpusta, 133—136; — ako se kćer uda bez ili proti volji roditeljah, i sud nadje da roditelji imadu pravo uzkratiti joj privoljenje, onda kćer neima prava na miraz, 1222; — razpra o valjanosti ženitbe nije predmet tvèrde nagodbe, 1382.

Ženitbena pogodba, v. pogodba ženitbena.

Ženitbeni savez nerazdriešiv je kod osobah katoličkih, 111; — zaprieka je, da se sklopi druga ženitba, 62, 94.

Ženitbeni ugovori, v. ugovori ženitbeni.

Ženske osobe, redovito, nemogu primit se tutorstva ili skèrbništva, 192—281; — nemogu biti sviedoci u razredbah posliednje volje, 591 i 597; — mogu se poručiti, 1349.

Židovi nemogu s kèrstjani sklopiti tvèrde ženitbe, 64 i 94; — iznimke glede židovah u obziru prava ženitbenog, 123; — zapriekah ženitbenih, 124, 125; — napoviedi, 126; — svečanoga očitovanja i vienčanja, 127—131; — razstave, 132; — ili razpusta ženitbe, 133—136.

Život. Pogibeljne zasiede učinjene životu uzrok su da se presudom dopusti razstava, 109; — a kod nekatolikah da se razpusti ženitba, 115 i 116.

Župnik. Njegove dužnosti pri napoviedi ženitbah, oprostah, vienčanja i razstavah, 70—78, 80—82, 84, 87 i 88, 104 i 107.

Digitized by Google

Digitized by Google

Niekolicina pogriešakah.

u §	*štampano:*	*čitaj:*
na str. VII.	čl. VII. točka 2. Imadu svakako	Imadu se svakako
„ 7	*izpuštene* je u 4 vèrsti:	kao i na razloge drugih s njim srodnih zakonah.
„ 21	„ „ 8 „	mahniti, slaboumni,
„ 22	smèrti,	života,
„ 27	*marginale treba da dodje* na 28 §.	
„ 30	prodju	prodje
„ 39	bogoštovja	u bogoštovju
„ 46	odutsanka.	odustanka.
„ 49	za valjano stženitbe	za valjanost ženitbe
„ 51	prebivalištu,	boravljenju,
„ 60	ženitbe,	ženitbi,
„ 113	i inostranske,	i u inostranske,
„ 115	na	u
„ 150	nemogu ga	nemogu ih
„ 189	obćinh	obćinah
„ 229	pisma	izprave
„ 367	promet,	obèrt,
„ 506	potanje	potonje
„ 540	iz zlobne namisli u imovini tako uvredio	iz zlobne namisli u poštenju, tielu ili imovini tako uvredio
„ 558	vrèhu	vèrhu
„ 585	valju	valja
„ 598	koih	kojih
„ 623	ago	ako
„ 677	dokaznice,	izprave,

Digitized by Google

u §	*štampano:*	*čitaj :*
„ 694	posebničnog,	posebničkog,
„ 695	*izpušteno*: A može on i oporuku svoju	preinačit, ili sasvim ukinut ili zapisje svoje.
„ 757	vlastost	vlastnost
„ 767	izključen prava	izključen od prava
„ 786	ištete,	i štete,
„ 819	nasliednika zakonitog	nasliednika,
„ 854	spodobnini	spodobni tini.
„ 885	točkih	točkah
„ 933	ako su stvari nepokretne,	ako su stvari pokretne,
„ 1274	o	o tom
„ 1277	Eio	dio
„ 1379	nemožc	nemože
„ 1422	naplatljivost	naplativost
„ 1462	posudnici,	posudovnici,
„ 1474	vlastnost	vlastitost

Digitized by Google

Dodatak

k

obćemu gradjanskomu zakoniku

z a

Ugarsku, Hèrvatsku, Slavoniu, sèrbsku Vojvodovinu i tamiški Banat.

Digitized by Google

Digitized by Google

Br. 1.

Na koi način treba da se proglašuju zakoni; zatim od kojega roka počamši ima se zakon koi smatrat kao proglašen svuda kakono valja, i od kojega roka ima se kriepost zakona kojega i pravnih posliedicah, izvirućih iz istoga, započet u slučaju onom, ako o tom nebude u samom zakonu naročito ništa naredjeno: ustanovljuje se sve to u propisih o dèržavo- i zemaljsko-zakonskom listu. K §. 3.

Br. 2.

Na koliko je ministarstvo pravosudja opunomoćeno naredjivat da višnje sudište izdaje tumačenja zakonah: ustanovljuje §. 36 patenta od 7. Kolovoza 1850, br. 325 dèržavo-zakonskoga lista o ustrojstvu višnjega sudišta. K §. 8.

Br. 3.

Svaki rob postaje slobodan u onaj čas, kako stupi nogom na zemlju cesarsko-austrian- K § 16.

Digitized by Google

sku, ili makar i na koi brod austrianski. Istim načinom postaje svaki rob slobodan i u zemlji inostranoj onaj čas, kako bude, kojim mu drago naslovom, prepušten kao rob kojemu podložniku austrianskomu. (Previšnja odluka od 25. Lipnja, dvorski dekret od 25. Kolovoza 1826, §. 1, br. 2215, sbirka pravosudnih zakonah).

Br. 4.

K §. 20. Odreći se puta pravde u ugovorih izmedju vlastih i privatnih ljudih o prodaji ili zakupu dobarah i dohodakah ili o nabavah: uvietu takovu neima miesta. (Previšnja odluka od 27. Kolovoza, dvorski dekret od 10. Prosinca 1819, br. 1635, sb. pravos. zak.)

Br. 5.

K §§. 29 i 30. Pod javnom službom, po kojoj inozemci, nastupivši ju, dobivaju dèržavljanstvo austrianskо, razumieva se samo prava služba dèržavna; a neima se poda tim razumievat ni privremena ili ina javna služba, ni sama podiela dostojanstva tajnoga savietnika ili komornika. (Previšnja odluka od 15. Ožujka, dvorski dekret od 15. Travnja 1828, br. 2338, sb. pravos. zak., previšnja odluka od 2. Ožujka,

Digitized by Google

dvorski dekret od 6. Travnja 1833, br. 2598, sb. pravos. zak.)

Br. 6.

Inozemci, koji u c. kr. vojsci obnašaju makar koliko vremena karakter častnika, nisu, istina, izključeni od koristih dèržavljanstva austrianskoga, ali, osim dužnostih vojničkih, još neuzimaju oni po karakteru častničkom na se ostalih dužnostih dèržavljanstva austrianskoga. Dvorski dekret od 29. Rujna 1818, br. 1503, sb. pr. zak.)

Br. 7.

Tako isto nedobiva se dèržavljanstvo austriansko ni službom momčadi budi u vojsci budi u straži pograničnoj. (Naredba dvorskoga bojnoga vieća od 4. Ožujka 1812, K. 820, dekret dvorske kancelarie od 13. Siečnja 1831, sb. političkih zak. svezak 59.)

Br. 8.

Nastupom kojega obèrta nedobivaju inozemci u slobodnih lukah dèržavljanstva austrianskoga. (Dvorski dekret od 9. Studenoga 1816, br. 1295 sb. pr. zak.)

Digitized by Google

Br. 9.

Samim tieranjem slobodnoga kojega zanata, ili arendom točionice nedobiva se još dèržavljanstvo austriansko, budući da se isto steći može samo nastupom obèrta takova, za kojega je tieranje potriebna prava nastanjenost; slobodni se pako zanati mogu svaki čas opet ostavit i ugovori uporabni odpoviediti; nastanjenost dakle nije potriebna ni u jednom slučaju ni u drugom. (Dvorski dekret od 16. Siečnja 1817, sb. pol. zak. svezak 45.)

Br. 10.

Nepretèrgnutim desetogodišnjim prebivanjem u dèržavi austrianskoj dobiva se dèržavljanstvo onda samo, ako inozemac to dokaže kod političke zemaljske vlasti, te ako na naredbu iste vlasti položi podložničku prisegu budi pred njom samom, budi pred nadležnom vlasti političkom, i ako o tom dobije izpravu vierodajnu. Nego na položenje prisege takove neima se inozemac pustit prie, dok se zemaljska vlast neosviedoči podpuno, da isti za sve pomenuto vrieme nesamo nije se kazni dobavio zaradi zločinstva kakova,

Digitized by Google

nego da se je i svagda vladao mirno, zakonom i naredbam vlastih zakonitih pokorno i ćudoredno, i da ponašanjem svojim i posviedočenim načinom mišljenja nije nikada povoda dao sumnji ili temeljitoj tužbi. (Previšnja odluka od 5. Veljače, dekret dvorske kancelarie od 1. Ožujka 1833, br. 2597, sb. pr. zak.)

Br. 11.

Inozemkinja dobiva dèržavljanstvo austriansko i onda, kada se udade za dèržavljanina austrianskoga. (Previšnja odluka od 26. Siečnja, dekret dvorske kancelarie od 23. Veljače 1833, br. 2595, sb. pr. zak.)

Br. 12.

Zadobljenje dèržavljanstva austrianskoga neima u slučajevih §§. 29 i 30 obćega gradj. zak. posliedice te, da bi dèržavljanstvo stekla i ona dieca inozemca, postavšega dèržavljaninom austrianskim, koja su u vrieme zadobljenja jurve punolietna bila. (Dekret dvorske kancelarie od 30. Kolovoza 1832, br. 2573, sb. pr. zak.)

Digitized by Google

Br. 13.

K §. 32. **Mi Franjo Pèrvi,**

po božjoj milosti cesar austrianski; kralj jeruzolimski, ugarski, českí, lombardezki i mlietački, dalmatinski, hèrvatski, slavonski, galički, vladimirski i ilirski; arkivojvoda austrianski; vojvoda lotarinžki, solnogradski, štajerski, koruški, kranjski, gornjo- i dolnjo-slezki; veliki knez erdeljski; markgrov moravski; pokneženi grof habsburžki, tirolski itd. itd. itd.

Da se u niemačkih Naših dèržavah i u kraljevini Našoj lombardezkoj i mlietačkoj, u Dalmacii, Galicii i Vladimirii ustanovi razmierjem primieren jednak zakon o izseljivanju i o nepovladjenoj odsutnosti podložnikah Naših: obnašli smo narediti, kako sliedi:

Digitized by Google

Poglavje pèrvo.

O izseljivanju.

§. 1.

Kao izseljenik ima se smatrat onaj od podložnikah Naših, koi iz Naših dèržavah otidje u dèržavu koju inostranu, s nakanom, da se neće vratiti natrag.

Izseljenje ili je zakonito ili nepovla-djeno.

Poglavje drugo.

O izseljenju zakonitom.

§. 2.

Koi je rad izselit se, mora dozvolu, da bude odpušten iz dèržavljanstva austrianskoga, zaiskat kod vlasti zemaljske ili po miestnom poglavarstvu i uredu okružnom, ili po delegacii, kamo prebivalište njegovo spada.

U glavnih gradovih, kojih magistrati stoje nèposredno pod vlasti zemaljskom, ima se prošnja podniet po magistratu.

Digitized by Google

§. 3.

Prošnja treba da sadèržaje:

a) dokaz, da je prositelj samostalan, i da je u slobodnom izvèršivanju pravah svojih; a osim toga ima se prošnja predat po zakonitom zastupniku;

b) ako prositelj ima obitelj, koju želi povest sobom, naznaku članovah od obitelji obojega spola i dobe njihove, koji će se š njime izseliti;

c) dokaz, da je kako on, tako i osobe od obitelji, koju povest kani, ako su podvèržene dužnosti vojničkoj, zadovoljile dužnostim u tom obziru;

d) ako je ili prositelj ili tkogod od obitelji njegove, koju povest misli, još u osobitih obvezah budi stališa budi javnoga kojega ureda, ili ako su istom u obvezah takovih bili, ima prošnja sadèržavat i dokaz, da od strane tih obvezah neima proti prošnji zaprekah nikakovih.

Digitized by Google

§. 4.

U slučaju, ako bude zadovoljeno svim u §. 3 naznačenim uvietom, zemaljska će vlast prošnju istim putem, kojim biaše podnešena, dozvolit, ili, ako uviet jedan ili drugi bude manjkao, naznačiv razloge, odbiti. U ovom drugom slučaju dopušten je stranki utok na političku vlast dvorsku.

§. 5.

Nego pri okolnostih, osobito vriednih obzira, prosto je vlasti zemaljskoj, da se za osobe, koje su još podvèržene dužnosti vojničkoj, po poprednjem dogovoru sa zapoviedničtvom vojničkim, i sama obrati na vlast dvorsku radi dozvole za izseljenje.

Poglavje tretje.

O izseljenju nepovladjenom.

§. 6.

Koji bez dozvole goripomenute otidju u inozemstvo, s nakanom budi naročito izjavljenom, budi drugimi čini očitovanom, da se

Digitized by Google

neće više povratiti: imadu se smatrat kao izseljenici nepovladjeni.

§. 7.

Kao čini, kojimi se očituje nakana izseljenja, proglašuju se:

a) kad tko primi inozemsko dèržavljanstvo, ili službu inozemsku budi gradjansku budi vojenu, nedobivši za to osobite dozvole;

b) kad tko stupi u koi inozemski vierozakonski zavod ili u makar kakovu izvan cesarevine postojeću skupštinu, koja zahtieva da je stupivši u nju glavom ondi pritoman;

c) kad tko pet godinah neprekidno boravi u inozemstvu, neimajući ondi ni dobarah ni zavodah za tèrgovinu ili obèrtnost, ako bude sa sobom ponio i obitelj i ili svukoliku imovinu ili stranu od iste, prodavši ju budi već prie budi kašnje. Petgodišnja odsutnost ima se računat od dana, kojega se je dogodio nepovla-

Digitized by Google

djeni izstup iz cesarevine austrianske, ili kojega je dospio putni list;

d) kad je tko odsutan deset godinah, ako neima uvietah, navedenih u predjašnjoj točki sl. *c)*; a i ova odsutnost ima se računat na isti način, kao i ona prie pomenuta;

e) kad se tko nepokori pozivu, što ga u osobitih slučajevih radi povratka u dèržave austrianske izdadu dotične zemaljske vlasti budi izrokom obćenitim, odnosećim se na stanovite dèržave, budi dekretom osobnim i proglašenim, uz naredjenje zapornoga roka i uz zaprietjenje posliedicami, sadèržanimi u ovom zakonu. U ovom obziru neima razlike izmedju odsutnosti povladjene i nepovladjene.

§. 8.

Nego rokovi, ustanovljeni u prediućem paragrafu pod sl. *c)* i *d)*, neuporavljuju se na podložnike Naše, stanujuće u dèržavi takovoj,

Digitized by Google

s kojom postoje ili pogodbe o slobodnom seljenju osobah ili ine ovovèrstne ugovorne ustanove, kojimi smo se Mi izriekom obvezali, da podložnikom Našim dopuštamo prebivanje ili boravljenje u dèržavi tudjoj.

Poglavje četvèrto.

O posliedicah izseljenja.

§. 9.

Koji se izsele, imajući dopuštenje za to, gube vlastitost dèržavljanah austrianskih, i smatraju se kao inostranci u svih odnošajih gradjanskih i političkih.

§. 10.

Koji se izsele bez dopuštenja i koji uslied toga budu obnadjeni da su krivi nepovladjenomu izseljenju, gube

a) pravo dèržavljanstva, i podvèrženi su svim zakonitim posliedicam, koje odtuda izviru;

Digitized by Google

b) gube čin i preimućtva, koja su posiedovali u dotičnih dèržavah austrianskih, i imadu se izbrisat iz maticah, budi staliških, budi sveučilištnih ili licejskih;

c) izjavljuju se za nesposobne, u zemljah, za koje je zakon ovaj izdan, steći ili odsvojiti vlastničtvo pod naslovom, kojim mu drago.

A i svaka oporučna naredba, učinjena odprie, postaje nevaljana u obziru imietka njihova, koi se u zemljah ovih nalazi. Nasliedstva, na koja bi isti zvani bili budi oporukom budi zakonom, prelaze na one osobe, koje u pomanjkanju njihovu pravo na ista imadu budi kao zakoniti nasliednici ostavnika, budi po oporučnom nasliedju ili pak po pravu ošastnosti.

§. 11.

Imietak (§. 28) takovih, koji su se nepovladjeno izselili, uzima se za života njihova svakako pod sekvestar, nego bez uvriede

Digitized by Google

pravah i dugovah, koji na imietku takovu leže, a tako i bez uvriede pravah na oskèrbe, koje je izseljenik dužan davati.

§. 12.

Ako od takovih izseljenikah ima diece, koja prebivaju u dèržavi, daje im se za života izselivših se roditeljah iz dohodakah imietka, pod sekvestar uzetoga, samo uzdèržavanje, stališu njihovu primiereno.

§. 13.

I u jednom i u drugom slučaju smatraju se stalni čisti dohodci medjuto kao priraštaj imietka; na način, koliko moguće najbolji, ulažu se plodonosno s dovoljnom sigurnosti, i dèrže se, baš i kao glavno, pod sekvestrom.

§. 14.

Poslie naravske smèrti izseljenikah takovih izdaje se imietak, pod sekvestrom bivši, zakonitim njihovim nasliednikom.

§. 15.

Ako ima diece, koja u dèržavi prebivaju, dopušta se vlastim u slučajevih, osobito

Digitized by Google

dostojnih obzira, da, navedši razloge, izhode u Nas putem milosti dozvolu, da se istoj dieci izda imietak sekvestrirani.

Poglavje peto.

O dieci onih, koji su se nepovladjeno izselili.

§. 16.

Dieca nepovladjeno izselivših se, koja su rodjena u dèržavi austrianskoj, a i ona, koja su rodjena u inostranstvu još prie, nego što bieše izrečena osuda proti otcu kao izseljeniku, baš ako i prebivaju š njime u inostranstvu, negube za malolietnosti svoje ni prava dèržavljanstva austrianskoga ni razmierjah nasliednoga svoga čina i stališa.

A priuzdèržana su im ova prava još punih deset godinah po dostignutoj punolietnosti, dokle otac živi, pak još i godinu danah poslie smèrti njegove, ako umre prie rečenih

Digitized by Google

10 godinah, ili tri godine danah po dostignutoj punolietnosti, ako je otac preminuo prie iste; i dieca ulaze u podpuno izvèršivanje tih pravah, ako se za ustanovljenih ovih rokovah povrate u dèržave austrianske, za koje je zakon ovaj izdan, ako uredno izjave, da su voljna odabrat si u istih prebivalište, i ako ga doista odaberu.

§. 17.

Uz obdèržavanje zakonah o tutorstvih, o javnoj nastavi i o dužnosti vojničkoj daje se ovo dobročinstvo i dieci onoga podložnika, koi za se prebiva u ovih zemljah, ali je diecu svoju poslao u inostranstvo, da tamo prebivaju, ako ondie budu ostala do smèrti otčine.

§. 18.

Oni, o kojih se govori u prediduća dva paragrafa, smatraju se kao inostranci, ako dèržavljanstvo zadobiju u inostranstvu, ili ako

Digitized by Google

se u ustanovljenih rokovih neposluže pravi, koja su im priuzdèržana.

Poglavje šesto.

O podložnicah, udatih za inostranca.

§. 19.

Ženske glave, koje uživaju pravo dèržavljansko, i koje se udadu za inostranca, gube time, budući da prelaze u stališ muža svoga, vlastitost podložnicah austrianskih.

§. 20.

Ako se obudove, mogu dèržavljanstvo opet zadobit samo onako, kao i druga inostranka.

Poglavje sedmo.

O po-usposobljenju.

§. 21.

Koji su se izselili bez dopuštenja, pak su osudjeni kao izseljenici nepovladjeni, mogu

Digitized by Google

dèržavljanstvo opet zadobit samo uslied milostive Naše dozvole.

§. 22.

Oni pako, koji su se s propisanim dopuštenjem izselili, mogu opet zadobit dèržavljanstvo austriansko na način, propisani u §§. 29 i 30 obćega gradjanskoga zakonika.

§. 23.

Oni, koji u slučajevih, navedenih u prediduća dva paragrafa, dèržavljanstvo opet zadobiju budi s Našom dozvolom, budi po naredbi zakona, mogu se istim poslužit naprema tretjim osobam samo onda, ako zadovolje propisanim uvietom, i samo u obziru onih pravah, koja su kašnje stekli.

Digitized by Google

Poglavje osmo.

O odsutnosti nepovladjenoj.

§. 24.

Svaki podložnik, koi otidje iz dèržave, a neima ni običnoga putnoga lista, uredjenoga po propisih redarstvenih, ni dozvole; ili koi se bavi u inostranstvu preko vremena, ustanovljena u putnom mu listu, smatra se da je u stanju nepovladjene odsutnosti.

§. 25.

Podložnici, koji se učine krivci odsutnosti takove, pak nisu kadri opravdat se o tom ni osobitimi okolnostmi ni takovimi zaprekami povratka, koje nevise od volje njihove, osudjuju se, negledeć na ine razredbe i kazni, kojim su po zakonih i uredbah podvèrženi u svih inih odnošajih, već zarad jedinoga čina nepovladjene odsutnosti na kazan od 5 do

Digitized by Google

50 forintih, koja se i podvostručava, ako nepovladjena odsutnost traje preko tri mieseca.

U slučaju neimućnosti kazne se isti zatvorom od 3 do 14 danah, koi se pooštrit ima postom jedanput do dvaputa na tjedanj, ako je odsutnost trajala preko tri mieseca.

Poglavje deveto.

O postupku proti takovim, koji su se nepovladjeno izselili.

§. 26.

Svaku osudu radi izseljenja ima predteći pozivni izrok na odsutnika, da dodje i da povratak svoj u dèržave austrianske posviedoči uz godinu danah, budući da će ga u protivnom slučaju postići kazni u zakonu ovom odredjene. Ako vlast zemaljska bude po §. 7 naredila jurve posebni ili osobni poziv, ustanovivši rok osobiti, imat će poziv takovi valjat umiesto izroka ovdi naredjena.

Digitized by Google

§. 27.

Osobni poziv izdaje se triput izasebice, svakiput posebnim izrokom po dotičnom uredu okružnom ili po dotičnoj delegacii, ili u glavnih gradovih, kojih magistrati stoje neposredno pod vlasti zemaljskom, po istoj vlasti zemaljskoj, pak uvèršťuje se triput i u novine pokrajinskoga glavnoga grada, a k tomu i u uredovni list Bečkih Novinah; osim toga pako obznanjuje se još i pribija i kod okružnoga ureda i u obćini, u koju je pozvanik spadao.

Rok poziva počima s onim danom, kojega pèrvi izrok bude uvèršten u novine pokrajinskoga glavnoga grada.

§. 28.

Na isti način ima se postupat s obznanjivanjem pozivnih dekretah, glasećih na osobu, koje izdaju zemaljske vlasti u osobitih slučajevih i s ustanovom osobitoga roka zapornoga (§. 7, sl. *e*).

Digitized by Google

Pri občenitih pozivnih izrocih, koje u ovom obziru izdadu vlasti zemaljske, dovoljno je, ako se isti uvèrste triputa u uredovne listove dotičnih pokrajinskih glavnih gradovah i u uredovni list Novinah Bečkih, i nije potriebno obznanjivat ih još i u okružjih i u občinah.

§. 29.

Kada minu rokovi, ustanovljeni u pozivnih izrocih ili dekretih, postupaju na zahtievanje fiska, opunomoćenoga za to po guberniu, gradjanske sudbene vlasti pèrvih molbah u pokrajinskih glavnih gradovih proti odsutnikom nedošavšim, kao i u svakom drugom pravnom slučaju, polag občenitih propisih parnice gradjanske.

U isto doba, kada gubernii i uredi okružni izdadu pozivne izroke, propisane u §§. 7 i 26, imadu isti takodjer iskat od vlasti sudbene, da se odmah sekvestrira gibivi i negibivi imietak, koi je odsutnik posiedovao u vrieme svoga udaljenja, ili koi mu je medjuto pripao, i koi nije bio nikakovom izpravom, koja bi utemeljivala i podpun dokaz prema

Digitized by Google

tretjim osobam, odsvojen zakonito i u istinu prie obznane izročnoga poziva, naredjene po guberniih ili po uredih okružnih.

U ostalom priuzdèržane ostaju fisku sve tužbe, koje mu pristoje, da pobija valjanost takovih činah, i da po ustanovi zakonah ište sredstva od opreznosti.

Nego sekvestar ovaj uslied izroka od gubernia po §. 7 imat će miesta onda samo, ako poziv bude učinjen na osobe, i samo na imietak osobah, u izroku pojedince imenovanih.

Ako izrok glasi u obće glede stanovitih zemaljah, dosudit će se sekvestar stopram na goripomenuto zahtievanje, po fisku učinjeno.

§. 30.

Osude sudištah imat će podpunu moć i na korist tretjih osobah radi postignutja namieravane posliedice.

Digitized by Google

Poglavje deseto.

O postupku proti onim, koji su nepovladjeno odsutni.

§. 31.

Osuda proti odsutnikom nepovladjenim i dosudjivanje kazni po §. 25 pripada izvan glavnih gradovah, kojih magistrati podredjeni su neposredno vlasti zemaljskoj, uredom okružnim ili delegaciam. U pomenutih glavnih gradovih izriče osudu sama vlast zemaljska.

§. 32.

Odsutnik poziva se ponajprie izrokom, da polag okolnostih poznatoga svoga ili nepoznatoga boravljenja u inostranstvu, za vrieme od 3 do 6 miesecih dodje i da se opravda radi prekèršaja, kojim se okrivljuje.

Ovaj poziv ima se činit na način, propisani u §. 27, nego s tom razlikom, što se izdaje samo jedan jedini izrok.

Digitized by Google

§. 33.

Uz ustanovljeni rok prosto je kako odsutniku, tako i rodjakom njegovim ili tutorom, podnieti potriebita opravdanja.

§. 34.

Kada rok mine, izriče presudu ured okružni ili delegacia, ili pako vlast zemaljska u glavnih gradovih, koji su joj neposredno podredjeni.

Proti osudam ureda okružnoga ili delegacie slobodno je uteći se na vlast zemaljsku, ali ne dalje, a proti osudam vlasti zemaljske na sjedinjenu dvorsku kancelariu.

Na isti način dopuštene su i prošnje za pomilovanje.

§. 35.

Višja vlast može osude, koje joj dodju putem utoka ili putem milosti, samo potvèrdit ili ublažit, ili i odpustit kazan sasvime; pooštrenje neima miesta.

§. 36.

Ako odsutnik dokaže, da se je u austrianske dèržave povratio još prie poziva, ima se obustavit dalnji postupak.

Digitized by Google

Poglavje jedànaesto.

Razredbe, koje su iste pri postupku jednom i drugom.

§. 37.

Ako se oglušni odsutnik, ili izseljenik okrivljuje još i drugimi čini, koje zakon izjavljuje za zločinstva: imadu se isti odmah prijavit nadležnomu sudu kriminalnomu, koi će postupat po svom dielokrugu; a medjutim ima se obustavit postupak gradjanski i politički.

§. 38.

Sud kriminalni, dovèršivši svoj postupak, predat će spise gradjansko-sudbenoj ili političkoj molbi, za da se sudi o osobitih posliedicah odsutnosti ili izseljenja.

§. 39.

Nego u slučajevih, gdie se zakonom ovim naredjuje sekvestar imietka izseljenikova, ima i za kriminalnoga postupka u krie-

Digitized by Google

posti ostat dotični dekret, koi se je medjutim izdao, i gdie još isti nebude imao uspieha, imadu se učinit potriebite miere, za da se uspieh taj postigne.

Poglavje dvanaesto.

Minuće naredbe.

§. 40.

Izseljenja, proizhodeća iz dielah, koja su patent ovaj predtekla, i koja se nastavljaju, za koja je i u istom patentu naredba učinjena, i glede kojih nepostoji još osuda pravomoćna, prosudjuju se po propisih ovoga patenta, a ako i u koliko prie postojavši zakoni sadèržaju blažjih ustanovah, prosudjuju se po tih zakonih.

Osude o slučajevih izseljenja, koje su pravomoćne postale još prie proglašenja ovoga zakona, ostaju u podpunoj svojoj krieposti.

Digitized by Google

§. 41.

S toga parnice o priašnjih slučajevih izseljenja, koje prigodom uvedenja ovoga zakona nebudu još dovèršene, imadu se, akoprem je postupak jurve zaglavljen, i akoprem je osuda jurve izrečena, nego ista nebude još pravomoćna postala, odpraviti vlasti sudbenoj, za da ih ista, uzdèržavajuć obznanjeni jurve pozivni izrok i dosudjenu sekvestraciu, iznova razpravi onako, kao što red propisuje.

§. 42.

S proglašenjem ovoga patenta ukidaju se svikoliki zakoni i svekolike naredbe, koje su u osvojenih opet pokrajinah u obziru izseljenikah i odsutnikah izdane ili po Nas, ili po predšastnicih Naših ili po vladah priašnjih; nego naredbe obćega gradjanskoga zakonika glede odsutnikah, a tako i svi vojničko-popisni i redarstveni zakoni, koji se uporavljivat mogu na odsutnike ili izseljenike, uzdèržaju se na-

Digitized by Google

ročito u svoj svojoj snazi i valjanosti. (Patent od 24. Ožujka 1832, br. 2557, sb. pr. zak.)

Br. 14.

Budući da pismo, jednostrano obvežuju- K §. 35.
će, izdato po kojem inostrancu u jeziku židovskom, nije naredbom od 22. Listopada 1814, br. 1106 *) izjavljeno kao nevaljano: s toga nemože sudac zabacit pisma takova, navedena na svoju korist po kojem podložniku austrianskom. (Dvorski dekret od 19. Sèrpnja 1816, br, 1266, sb. pr. zak.

Br. 15.

Budući da §. 34 obćega gradjanskoga K §. 51.
zakonika ustanovljuje izriekom, da se osobna sposobnost tudjinacah: preduzimat pravne poslove, prosudjivat ima po zakonih miesta, pod kojimi tudjinac po svojem prebivalištu ili po svojem rodjenju kao podložnik stoji, ako za pojedine slučajeve u zakonu nije drugo što naredjeno: s toga dostojalo je Nj. Veličanstvo zaključit, da svaki inostranac, želeći se oženit u dèržavi austrianskoj, dèržan bude, pri vienčanju, kao što treba, izkazat osobnu

*) Vidi br. 52 i 53 k §§. 580, 883 i 886.

Digitized by Google

svoju sposobnost za sklopljenje valjana ženitbena ugovora. (Dvorski dekret od 22. Prosinca 1814, br. 1118, sb. pr. zak.)

Br. 16.

Na zahtievanje vlade slobodne dèržave i helvetičko-saveznoga kantona Grizie (Graubündena), obznanila je tajna dvorska i dèržavna kancelaria sjedinjenoj dvorskoj kancelarii ovovèrstnu postojeću zakonitu ustanovu, po kojoj u inostranstvu obavljeno vienčanje prinadležnikah grizianskih nepriznaje se za valjano, ako se nebude najprie zadobilo privoljenje vlade kantónske. (Dvorski dekret od 3. Listopada 1836).

Br. 17.

Po priobćenju c. kr. tajne kućne, dvorske i dèržavne kancelarie izdao je kr. bavarski poslanik kod niemačkoga saveza na svakolika poslanstva u Frankfurtu pismenu u izvadku priklopljenu okružnicu, u kojoj razlaže on zakonotvorstvo bavarsko u obziru ženitbah, sklopljenih po podložnicih bavarskih u inostranstvu i po podložnicih inostranih u Bavarskoj, i izjavljuje želju, da se ovostrane usta-

Digitized by Google

nove ostalim vladam dostave do znanja, a podjedno da opet te vlade ubavieste vladu bavarsku o onih naredbah, koje u ostalih saveznih dèržavah za prepriečenje nedopuštenih vienčanjah inostranih podložnikah jurve postoje, ili koje se uslied goripomenuta priobćenja izdadu.

U prilikah dakle, kad se takovo što dogodi, treba se vladat po nazočnih ustanovah kr. bavarske vlade.

Prepis

okružnoga očitovanja kr. bavarskoga poslanika pri saboru niemačkoga saveza na štovane poslanike pri istom saboru.

Zakonotvorstva od velikoga diela dèržavah niemačkih priznaju, kakono je poznato, ženitbe, sklopljene po vlastitih podložnicih u inostranstvu, kao valjane samo u toliko, ako je muž za sklopljenje ženitbe dobio naročitu dozvolu od svoga zavičajnoga poglavarstva. Tako to biva navlastito i u Bavarskoj, i po tom ženitba svaka, koju Bavarac bez dopu-

Digitized by Google

štenja dotičnoga poglavarstva gradjanskoga sklopi u inostranstvu, se nesamo smatra kao sasvim nevaljana u obziru dèržavo-pravnom, nego se, ako je potriebno, i razpušta poglavarstva radi, i to tako, da niti ženi, ako je inostranka, ni dieci njezinoj nemogu odtuda proizticati prava prinadležnikah bavarskih. A nasuprot učinjene su i u Bavarskoj jednake miere za prepriečenje nedopuštenih ženitbah inostranacah, i zabranjeno je duhovnikom svih vieroizpoviedanjah, preduzimat ikoje vienčanje inostranca, ako onaj, koi bi se imao vienčat, neprinese nesamo ženitbene dozvole, izdate po predpostavljenoj mu inostranoj vlasti službenoj ili zavičajnoj, nego i primierene župničke sviedočbe o tom, da namieravane ženitbe u obziru ustanovah cèrkveno-pravnih nesmeta nikakova zaprieka. (Dekret dvorske kanc. od 31. Ožujka 1842, sb. pol. zak. svezak 70).

Br. 18.

K §. 71. Pri ženitbah izmedj sliedbenikah vierozakona kèrstjanskoga ne-katoličkoga ima

Digitized by Google

navieštivanje iliti napovied bivat samo u bogoslužnih skupštinah vierenikah, a pri ženitbah izmedj sliedbenikah vierozakona katoličkoga i ne-katoličkoga u cèrkvi jednoga i drugoga, i u tom obziru stavlja se izvan krieposti §. 71 obćega gradjanskoga zakonika. (Previšnja odluka od 26. Prosinca 1848, ministarska naredba od 30. Siečnja 1849, §. 6 dèrž. zak. lista br. 106.)

Br. 19.

U slučajevih, gdi je dvojbeno, dà li je osoba, koja u ženitbu stupit želi, malolietna ili punolietna, ima joj se naložit, da od svoje vlasti sudbene donese ili dozvolu ženitbenu ili očitovanje (sviedočbu uredovnu), da je dostigla punolietnost, ili da se po zakonih smatrat ima kao punolietna. (Dvorski dekret od 22. Veljače 1817, br. 1319 sb. pr. zak.) K §. 78.

Br. 20.

Da bi se u obziru oprostah od prinešenja kèrštenicah pri ženitbah, koje oproste podie-

Digitized by Google

ljivat imaju vlasti političke, obdèržavao postupak jednak, bì naredjeno kako sliedi:

Pèrvo. Oprost od prinešenja kèršteni-ce, što ga tko zaradi namieravane ženitbe traži, smije podielit po pravilu samo vlast zemaljska; i jedino, ako potvèrdjena pogibelj skorašnje smèrti odgoda nedopušta, smije ga podielit ured okružni, ili pako i miestno poglavarstvo (vlast kotarska), ako već nije moguće bilo ni od okružnoga ureda iskat oprosta.

Drugo. Ovaj oprost ima se podielit onda samo, kada ili u obće ili barem uz vrieme, preko kojega se sklopljenje ženitbe odgodit neda, nemoguće bude, priniet kèršte-nice.

Tretje. Oprost od prinešenja kèršte-nice ima se i u ovih slučajevih podielit onda samo, kada se vlast drugimi načini podpuno osviedoči o onom, što se u obziru valjane ženitbe dokazat ima kèršténicom, kao: o narodnosti, dobi, vierozakonu.

Digitized by Google

Četvèrto. Koje su izprave potriebne, koje se vlasti imadu upitat i koji sviedoci preslušat, za da se pomenuto osviedočenje zadobije, ostavlja se to mudromu razsudu one vlasti, koja podielit ima oprost od prinešenja kèrštenice, nego s obzirom na osobite okolnosti, koje su sa svakim slučajem skopčane.

Peto. Prošnje, u kojih se ište oprost od prinešenja kèrštenice, imadu se uzet u razpravu, bile one predane ili vlasti zemaljskoj ili makar i vlasti kojoj podredjenoj, uredu okružnomu, poglavarstvu miestnomu. U posliednjih slučajevih imadu ove vlasti odmah činit shodna izvidjenja, i ako po smislu §. 1 nebudu same zvane izreć presudu o oprostu od prinešenja kèrštenice, imadu stvar sa mnienjem svojim podniet višjemu riešenju.

Šesto. Ako dotičnim političkim vlastim nije moguće, pri pomanjkanju kèrštenice, koja se dobavit nemože, osviedočit se o obstanku zakonitoga kojega uvieta za ženitbu, koi slučaj nastat može u obziru punolietnosti: imadu se stranke odpravit radi uredovnoga

Digitized by Google

dielovanja na dotičnu vlast sudbenu. (Previšnja odluka od 5. Prosinca, dvorski dekret od 22. Prosinca 1826, br. 2242, sb. pravos. zakon.)

Br. 21.

K §§. 86 i 87. U §§. 86 i 87 obćega gradjanskoga zakonika sadèržani oprez, po kojem se od stranakah ište prisega, da im nije poznata nikakova zapreka, koja bi smetala ženitbi njihovoj, imadu vlasti obdèržavat u svih slučajevih i pod svojom odgovornosti, pak u oprostu od napoviedi, što će ga podielit, imadu i napomenut, da je prisega u istinu položena; u protivnom slučaju, ako se zapriseženje ovo propusti, neće, istina, radi toga samo bezkriepostan bit oprost od napoviedi, ali će se propuštenje takovo imat što najkriepčie kaznit u vlastih i u duhovnih pastirih, koji, neglededeć na ovu očevidnu nestašicu u oprostu, vienčanje ipak obave. (Dvorski dekret od 23. Rujna 1817, br. 1372, sb. pr. zak.)

Br. 22.

K §. 96. U §. 96 obćega gradjanskoga zakonika sadèržani izraz „tutorstvo“ neima se protezat

Digitized by Google

na vlast tutorstvenu. (Dvorski dekret od 17. Lipnja 1825, br. 2112, sb. pr. zak.)

Br. 23.

Za branjenje ženitbe u slučajevih §§. 97, 114, 115 općega gradjanskoga zakonika imadu sudovi naredit, ne fiskalnoga ureda, nego drugoga kojega poštena i viešta čovieka. (Previšnja odluka od 21. Prosinca 1850, ministarska naredba od 13. Kolovoza 1851, br. 188, i od 2. Listopada 1851, br. 251 dèrž. zak. lista). K §§. 97, 114, 115.

Br. 24.

a) Budući da se poziv sredstvom inostranskih novinah u smislu §. 113 općega gradjanskoga zakonika odredit ima samo po okolnostih, s toga imadu u svakom pojedinom slučaju sudovi svagda prosudit potrieboću i vierojatnost uspieha. K §. 113.

b) Troškove za uvèrstbe takove u novine javne, koje neimaju se nikad činit više nego triputa izasebice, platjat će svagda i jedino stranke, nikad pako blagajnica dèržavna; s toga i imadu se kako stranke tako

Digitized by Google

i isti skèrbnici neposredno uputit, neka učine što je potriebno, da se što uvèrsti u novine dèržavah inostranih.

c) Gdi se radi o osobah neimućnih, pak se uvèrštenje nemože zadobit zamanično, a ni *erga reciprocum*, slobodno je iznosak taj namirit iz komorskoga taksovnoga fonda; ali da se troškovi umale, imade se više takovih neimućnih osobah podjedno uzet u jedan poziv.

d) Ako nebi bilo drugoga kratjega puta, nego što je ministarsko dopisivanje s inostranimi dèržavami, to će onda tajna dvorska i dèržavna kancelaria, na zahtievanje vèrhovne vlasti pravosudne, kao što se je obdèržavalo dosad, naredit potrebita, da se po ces. kr. austrianskih poslanstvih izhodi uvèrštenje u inostrane novine. (Dvorski dekret od 27. Kolovoza 1817, br. 367, sb. pr. zak.)

Br. 25.

K §. 114. Višnjemu sudištu dopušta se, da, nemorajući tražit previšnjega odobrenja, neposredno

Digitized by Google

samo dozvoljivat može, po poprednjoj zakonitoj razpravi, proglašenja smèrti glede odsutnih ili nestalih suprugah. (Previšnje kabinetno pismo od 25. Veljače 1818.)

Br. 26.

O pitanju, kako se nevaljanost ženitbe židovske, sklopljene bez dozvole ureda okružnoga, koja je nevaljanost zakonom u obće proglašena, oživotvorit ima u pojedinih sbivših se slučajevih: obnašło je Njegovo Veličanstvo previšnjom odlukom od 5. Prosinca 1826 izjavit iz razlogah: K §. 124.

Pèrvo. Što je u §. 124 obćega gradjanskoga zakonika kao potriebština propisano, da se za sklopljenje valjane ženitbe židovske izmolit mora dozvola ureda okružnoga.

Drugo. Što se u §. 129 židovska ženitba, koja bude sklopljena bez obdèržavanja propisah zakonskih, izjavljuje za nevaljanu, i

Tretje. Što je u §. 130 naredjeno, da se oni, koji uzrade proti tim propisom, kaznit imadu po kaznenih zakonih o težkih

Digitized by Google

redarstvenih prestupcih, — da je židovska ženitba, sklopljena bez obdèržavanja propisah zakonskih, *ipso facto* nevaljana, budući da upravo nije ni u život stupila, i da dakle pri takovih ženitbah nije potrieban postupak, koi je u obće propisan za ženitbe, koje su sa zapriekom kakovom skopčane; i da uslied toga propisi ovi i imenito §§. 94 i 97 obćega gradjanskoga zakonika nemogu se uporavljivat na ženitbe židovske. (Dvorski dekret od 13. Siečnja 1827, br. 2250, sb. pr. zak.)

Br. 27.

K §§. 132—135 Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je, na predlog vèrhovne vlasti pravosudne, u obziru razpusta i razstave ženitbah židovskih, kada jedna ili obie stranke predju na vieru kèrstjansku, ustanovit previšnjom odlukom od 21. Sèrpnja 1821: da kako prie razpusta tako i prie razstave suprugah židovskih, od kojih je jedna stranka prešla na vieru kèrstjansku, nadležni kèrstjanski duhovni pastir i vieroučitelj svagda najprie primiereno opomenut ima o tom ženitbenu stranku, koja se je pokèrstila; pri čem ostaje mu takodjer

Digitized by Google

prosto, isto tako opomenut i onu ženitbenu stranku, koja je u židovskoj vieri ostala, ako ista na poziv njegov dobrovoljno dodje. Ako opomene kèrstjanskoga vieroučitelja budu u zalud, ima dotični sud pokušat nagodu izmedj oba ženitbena drúga, i onda stopram, kad ni ovaj pokušaj nepodje za rukom, činit uredovno dalje, što zakoni propisuju.

Ako pak oba židovska ženitbena drúga predju na vieru kèrstjansku, ostavlja im se na volju, hoće li tražit, da im ženitbu duhovničkim blagoslovom posveti novi njihov pastir duhovni. (Dvorski dekret od 10. Kolovoza 1821, br. 1789, sb. pr. zak.)

Br. 28.

Po smislu i po riečih §§. 76 i 123 ne- K §§. 76 i 123.
može se židovska ženitba, bez osobite dozvole vlasti zemaljske, sklopit po punomoćnicih. (Dvorski dekret od 11. Lipnja 1813, br. 1053, sb. pr. zak.)

Digitized by Google

Br. 29.

K §§. 134 i 135. O nastavšoj sumnji, kako treba vladat se u slučaju, kada pèrvobitno židovski ženitbeni drugovi, od kojih je jedan prešò na vieru kèrstjansku, drugi pak ostao u krivovierju, posluže se pravom, koje im je u §. 136 obćega gradjanskoga zakonika podieljeno, te žele izhodit razvèrgnutje ženitbe svoje; a navlastito, dà li se pismo razpustno, koje se napominje u §§. 134 i 135 obćega gradjanskoga zakonika, može predat i prihvatit i po punomoćnicih; i napokon kojih formalnostih ima se dèržat na kèrstjansku vieru prešavši ženitbeni drúg pri naredjivanju punomoćnika, pri izdatbi, predatbi ili prihvatu pisma razpustnoga, dostojalo je Nj. Veličanstvo izjavit previšnjom odlukom od 11. Svibnja 1827:

1. Predatba i prihvat pisma razpustnoga može se učinit po punomoćnicih;

2. ženitbeni drúg, prešavši na vieru katoličku ili drugu kèrstjansku, kad naredit želi

Digitized by Google

punomoćnika, ima svagda odabrat za to osobu vieri židovskoj privèrženu, a punomoćje izdat tako, da u istom nebude sadèržano ništa, što bi protivno bilo načelom i propisom viere katoličke ili druge kèrstjanske, koju izpovieda; u ostalom pak da se, u koliko je po tom moguće, uklone i sve duševne sumnje, utemeljene u židovskih vierozakonskih običajih, koje bi možebit imao ženitbeni drúg, koi je u židovskoj vieri ostao, te da tako nebude ni ovaj mogao imat temeljita razloga, nesmatrat ženitbu kao podpuno razvèrgnutu. (Dvorski dekret od 19. Svibnja 1827, br. 2277, sb. pr. zak.)

Br. 30.

Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 20. Svibnja 1835 ustanovit sliedeća: K §. 138.

Dieca, koju rodi supruga, razstavljena od stola i postelje, desetoga mieseca poslie sudbene razstave, imadu se smatrat kao zakonita onda samo, kada se proti mužu matere navede dokaz, koi se zahtieva u §. 163 obćega gradjanskoga zakonika, ili kad se inako

Digitized by Google

dokaže, da su za vremena, uz koje se je po §. 138 začetje dogodit moglo, u pèrvašnju zajednicu povratili se muž i mati, premda nebiehu toga prijavili sudu.

Ovaj propis ima se upoaravljivat i na sve slučajeve, koji ili nisu još pravomoćno riešeni, ili se još sudbeno riešit imaju.

Nego sudbene riešitbe, koje su prie proglašenja propisa ovoga jurve pravomoćne postale, ostaju u podpunoj krieposti. (Dvorski dekret od 15. Lipnja 1835, br. 39, sb. pr. zakon.)

Br. 31.

K §. 148. Dobrovoljno stupljenje malolietnika u službu vojničku može se primit samo s poprednjom privolom otca mu, ili uslied odluke suda, a ako je malolietnik pod tutorstvom, samo s poprednjom privolom vlasti tutorstvene. Nego nije za to potrebito, da bi se od strane vojničtva u svakom pojedinom slučaju iskat morali dokazi o postignutoj punolietnosti ili o dobivenoj privoli otčinskoj i odnosno tutor-

Digitized by Google

stvenoj, i s toga moć je i unapredak u vojsku primit malolietnoga dobrovoljca, ako postoje uvieti ini.

Nego ako malolietnici, povriedivši zakonitu vlast otčinsku, stanu u vojsku, dostojalo je zapoviedit Njegovo Veličanstvo: da u slučaju, ako je malolietnik dobrovoljno stupio u stalež vojnički bez poprednje privole otca mu ili bez odluke suda, ili, ako je pod tutorstvom, bez poprednje privole vlasti tutorstvene, takovi se uvèršteni malolietnik na zahtievanje otca ili tutora uslied riešitbe suda odpustit ima odmah. (Previšnja odluka od 4. Travnja i 30. Svibnja, dekret dvorske kancelarie od 16. Sèrpnja 1835, br. 60, sb. pr. zak.)

Br. 32.

Ova naredba ima se protezat i na dobrovoljno stupljenje u stražu medjašnu. (Pre-

Digitized by Google

višnja odluka od 31. Listopada 1837, dekret dvorske kancelarie od 8. Studenoga 1837, br. 242, sb. pr. zak.)

Br. 33.

U ostalom 1. pravo reklamacie, koje pripada otcem ili tutorom, utèrnjuje se stopram po izmaku jedne podpune godine danah, računajuć od dana onoga, kojega im putem poglavarstvah rodnoga miesta uz naročito naznačenje zapornoga onoga roka obznanjeno bude, da su im sinovi ili pupili dobrovoljno stali u vojsku; a da je otcem ili tutorom obznana ova učinjena, imadu oni to pismeno potvèrdit poglavarstvu.

2. Putem vlasti, koja je za to zvana, ima se učinit potrebita odredba, za da se obavieštuju poglavarstva od rodnoga miesta o svakom dobrovoljnom stupljenju u vojsku.

3. U slučaju, ako se odpusti koi reklamovani malolietnik, ima otac ili tutor njegov naknadit jedino kaparu, koju onaj biaše primio; nego poradi ove naknade nesmije se nikada zatezat sám odpust. (Previšnja odluka od 22. Prosinca 1837, dekret dvorske kance-

Digitized by Google

larie od 5. Veljače 1838, br. 252, sb. prav. zakon.)

Br. 34.

Kako se ima postupat s prošnjami, u kojih se ište obzakonjenje diece nezakonite milostju vladaoca i uzetje dieteta pod svoje: ustanovljuje se ministarskom naredbom od 29. Lipnja 1850, br. 257 dèrž. zak. lista. K §§. 162 i 174.

Br. 35.

Ministarstvu unutarnjih posalah daje se punomoćje, da samo može riešivat prošnje, u kojih se ište dozvola za preinačenje imena. (Cesarska naredba od 20. Prosinca 1848, br. 39 dèrž. zak. lista.) K §. 165.

Br. 36.

Ni za to, da se diete s odobrenjem suda odpusti iz otčinske vlasti, ni za podieljivanje obèrta malolietnikom, bili ovi pod vlasti otčinskom ili pod tutorstvom, nije po smislu §§. 174 i 252 obćega gradjanskoga zakonika prevaljena dvadeseta godina života propisana kao uviet neobhodni. K §§. 174 i 252.

Digitized by Google

Ali vlasti davat će takove dozvole malolietnikom, koji još nisu navèršili dvadesete godine, samo onda, pošto su se najprie brižljivo osviedočile o primierenih vlastitostih njihovih, i samo u slučajevih obzira osobito dostojnih. (Previšnja odluka od 3. Lipnja, dvorski dekret od 15. Lipnja 1835, br. 38, sb. pr. zak.)

Br. 37.

A i upravne vlasti imadu u svih slučajevih, gdie se radi o podieljenju povlasticah obèrtovnih ili tèrgovnih malolietnikom, najprie porazumiet se s tutorstvenom vlasti prositeljevom. (Dvorski dekret od 27. Rujna 1815, br. 1174, sb. pr. zak.)

Br. 38.

K §. 179. Na diecu nezakonitu mogu se uporavljivat u obziru roditeljah njihovih samo zakonite vèrste pozakonjenja (§§. 160—162), ali nemogu propisi o uzimanju tudje diece pod svoju (§§. 179—185); s toga dakle ni nemogu roditelji nikada posinit nezakonite

Digitized by Google

svoje diece. (Dvorski dekret od 28. Siečnja 1816, br. 1206, sb. pr. zak.)

Br. 39.

a) Posinjenje od strane jednoga samo ženitbenoga drúga dopušta se dà kako, budući da zakon nepropisuje nigdie, da bi se posinjenje u isto doba učinit moralo po obojici ženitbenih drugovah, i budući da §. 755 obćega gradjanskoga zakonika, koi govori o nasliednom pravu posinakah, još i izriekom napominje slučaj, gdie se je posinjenje učinilo bez dozvole jednoga ženitbenoga drúga. Isto tako

b) dovoljno je po ustanovah obćega gradjanskoga zakonika, da je stranka, koja posinjuje, navèršila dobu zakonitu, i da u vrieme namieravana posinjenja neima diece zakonite; ali i radi toga, što bi stranka takova mogla još morda dobit i vlastite diece, nemože se posinjenje uzkratit, budući da se je, premda je nakana zakonotvorstva poglavito smierala na to, da se štite prava vlastite diece, ipak pri utvèrdjivanju obćenitih ustanovah o tom gledalo samo na ono, što po naravskom tečaju stvarih biva, a nisu mogli uvažavat se mogući

Digitized by Google

slučajevi riedkih iznimakah. (Dekret dvorske kancelarie od 21. Travnja 1820, br. 1659, sb. pr. zak.)

Br. 40.

K §. 252. Ustanova §. 252 obć. gradj. zakonika, da se malolietnik, kojemu vlast dozvoli da vodi koju tèrgovinu ili kakov obèrt, proglašuje time za punolietna, neima se protezat na rukovanje gospodarstva. (Dvorski dekret od 28. Listopada 1829, br. 2437, sb. pr. zak.)

Br. 41.

Glede pitanja, dà li malolietnik smije bez dozvole nadtutorstva zanimat se slobodnim kojim obèrtom, bì zaključeno po c. kr. vèrhovnoj vlasti pravosudnoj u porazumljenju s c. kr. sjedinjenom dvorskom kancelariom, s c. kr. obćenitom dvorskom komorom i s c. kr. dvorskim povierenstvom u stvarih, tičućih se zakonah pravosudnih: da u takovih prigodah netreba ni izpitivat dobe onih osobah, koje žele zanimat se obèrtom slobodnim, ni, ako su malolietne, prie vadjenja lista o

Digitized by Google

tečevnini iskat očitovanja od vlasti tutorstvene ili skèrbstvene. (Dekret dvorske kancelarie od 19. Veljače 1833.)

Br. 42.

Zakriljenici iliti pupili, kada postanu punolietni ili kad se proglase za punolietne, mogu oprostit tutore svoje, da nepredaju sudu zaključnoga računa. (Previšnja odluka od 11. Studenoga 1826 i 19. Lipnja 1835, dvorski dekret od 1. Sèrpnja 1835, br. 48 sb. pr. zak.) K §. 262.

Br. 43.

Nj. Veličanstvo dostojalo je, s obzirom na pitanje: u koliko su dopuštene uknjižbe i zabilježenja na vodenice? zaključit: da vodenice, budući stvari pokretne, nespadaju u gruntovnice, i da se ni založna prava na iste zadobit nemogu upisom tražbinah u gruntovnicu. Što se tiče pravicah, skopčanih s vodenicom, imadu se iste prosudjivat po posto- K §. 293.

Digitized by Google

jećih zakonih obèrtnih. (Dvorski dekret od 29. Svibnja 1824, br. 2011, sb. pr. zak.)

Br. 44.

K §. 295. U koliko s posiedom dobra nepokretna može bit skopčano pravo lova i ribarenja, ima se to prosudjivat po zakonih o lovu.

Br. 45.

K §. 355. Supruge podložnikah turskih nisu, kao ni supruzi njihovi, po postojećih zakonih sposobne posiedovat dobarah nepokretnih, baš ako su prie udaje i spadale za osobu svoju medju podložnike austrianske. (Dvorski dekret od 24. Veljače 1816, br. 1214, sb. pr. zakon.)

Br. 46.

K §. 389. O pitanju: dà li i na koliko se ustanove obć. gradj. zakonika, u obziru pravah, koja pristoje nalaznikom stvarih izgubljenih, uporavljivat imaju i na nalaznike javnih zadužnicah, glasećih na stanovito ime, daje se naputak sliedeći:

Digitized by Google

Budući da javne zadužnice, glaseće na stanovito ime, dovoljnimi biljezi označuju vlastnika istih, s toga u slučaju nalaza može odlučivat samo §. 389 obć. gradj. zakonika i to pèrva točka toga paragrafa, po kojoj je nalaznik obvezan povratit stvar vlastniku; zato javne takove zadužnice, ako glase i na ime izmišljeno, imadu se svagda po nalazniku ili povratit vlastniku, ili ako isti poznat nebude, dati zanj na ostavu kod suda; i u slučaju takovu neimaju se uporavljivat ni ostali paragrafi obć. gradj. zakonika, tičući se nahodjenja stvarih izgubljenih, ni glede uživanja probitakah, ni glede traženja nalježbe, niti glede zagode, nego nalazniku kao opravniku bez naloga (negotiorum gestor) prosto je samo iskat od vlastnika, da mu naknadi troškove, koje je možebit uložio. (Dvorski dekret od 24. Siečnja 1818, br. 1410, sb. pr. zakon.)

Digitized by Google

Br. 47.

K §. 399. Da se doskoči težkoćam, koje su se po izkustvu radjale, kad su se uporavljivali propisi, postojeći o postupanju s nalazi archäologičnimi, a tako i u namieri, da se u interessu umietnosti i znanosti čim bolje doznadu i sačuvaju numismatični i drugi antikvarni nalazi: dostojalo je Nj. Veličanstvo po sadèržaju previšnje odluke od 31. Ožujka 1846, izdate na dvorsku komissiu u stvarih zakonah pravosudnih, i priobćene po kancelarii dvorskoj, naredit ustanove sliedeće:

1. U obziru blaga u obće, dakle i u obziru nalazah archäologičnih ukida se od sada tretjina, koja po §. 399 obćega gradj. zakonika pripada imovini dèržavnoj; ima se dakle blago bez odbitka ove tretjine razpolovit na jednake dielove izmedju nalaznika i vlastnika zemljišta, a ako je vlastničtvo zemlje razdieljeno, ima se onaj dio, koi pripada vlastniku

Digitized by Google

zemljišta, razdielit izmedju vlastnika vèrhovnoga i koristovnoga.

2. Ustanove §§. 395, 396, 397 i 400 obćega gradjanskoga zakonika ostaju, istina, u krieposti i glede blaga i archäologičnih nalazah, ali prestat ima, što se je dosadanjimi propisi naredjivalo, da se t. j. takovi za znanost važni predmeti šalju u javne sbirke, a prestat ima i svako pravo prekupa.

3. Dužnost je vlastih političkih, o nalazih predmetah numismatičnih i archäologičnih, koji važni mogu bit za znanost i umietnost, izvieštjivat političku vlast zemaljsku, za da ova učini što je potriebno, da se obavieste javni zavodi ili družtva, postojeća za predmete takove.

4. U propisih u obziru izvoženja predmetah umietnosti a navlastito u previšnjih odlukah od 19. Rujna i 23. Prosinca 1818, koje su izdate dekretom dvorske kancelarie od 28. Prosinca 1818, br. 30182, i okružnicom gubernialnom od 2. Veljače 1819,

Digitized by Google

br. 5181, ovim se zakonom ništa nepreinačuje. (Dekret dvorske kancelarie od 16. Lipnja 1846.)

Br. 48.

K §. 477. Br. 5. Na koliko je slobodno izvèršivat pravo: lovit, ribu i ptice hvatat na tudjem zemljištu, ustanovljuju to zakoni o lovu.

Br. 49.

K §. 538. Turski podložnici izključeni su *jure reciproci* sasvime od svakoga nasliedja i zapisa podložnikah cesarsko-austrianskih. (Dvorski dekret od 23. Prosinca 1775 i 3. Siečnja 1776.)

Br. 50.

Podložnici moldavski imadu se u dèržavah austrianskih priznavat kao sposobni za nasliedje dotle, doklegod vlada u Moldavii dèržala se bude istoga postupka prema podložnikom ovih dèržavah. (Previšnja odluka od 23. Listopada 1820, br. 246, sb. pr. zak.)

Digitized by Google

Br. 51.

Njegovo c. kr. Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 14. Prosinca 1833 uslišat prošnju bratovštine otmanskih podložnikah u Beču, da im se dopusti vlastovit posied kuće pod br. 713, gdie im se sada cèrkva nalazi, zatim da im se dozvoli primat darove i zapise za cèrkvu od svojih jednovieracah, makar da su i c. kr. austrianski podložnici. (Dekret dvorske kancelarie od 11. Siečnja 1834).

Br. 52.

Budući rabinski sudovi, odprie obstojavši za Izraelitjane, posvuda ukinuti, i budući za izraelitske jednovierce odredjeno, da ondi, gdie i kèrstjanski podložnici, pravicu traže i pravicu primaju: dostojalo je Nj. Veličanstvo zapovieditи, da se i poraba hebrejskoga i tako zvanoga židovskoga jezika i pisma ukine u svih javnih dielih kako sudbenih tako i izvansudbenih, a namiesto istih da se unapredak upotrebljuje jezik zemaljski; zatim da se poslie proglašenja previšnje ove zapoviesti K §§. 580, 883, 886.

Digitized by Google

kao nevaljana i ništetna smatrat ima svaka izprava, pisana u jeziku hebrejskom, ili makar samo slovi hebrejskimi i židovskimi. (Dekret dvorske kancelarie od 22. Listopada 1814, br. 1106, sb. pr. zak.)

Br. 53.

Na pitanje, dà li se previšnji propis, sadèržan u dvorskom dekretu od 22. Listopada 1814, br. 1106, sb. pr. zak., uporavljat ima i na podpise imena u pismu židovskom ili hebrejskom, koji se nalaze na privatnoj izpravi, izdatoj u ovozemstvu u jeziku zemaljskom? — izjavljuje se uslied previšnje odluke od 14. Veljače 1846, da se takovi podpisi imena smatrat imaju samo kao rukoznaci, i s toga da se pisma, na ovi način podpisana, prosudjivat imaju po propisih, valjanih za izprave, koje su providjene rukoznakom izdatnika. (Dekret dvorske kancel. od 4. Ožujka 1846).

Br. 54.

K §. 612. U obziru naredabah posliednje volje, u kojih se osobe još nerodjene za slučaj, ako

Digitized by Google

se rode, neposredno postavljaju za nasliednike, ili obdaruju zapisi, dostojalo je Nj. Veličanstvo previšnjim ručnim pismom od 24. Svibnja 1845 premilostivo odobrit razjašnjenje sliedeće:

Naredbe posliednje volje, kojimi se osobam, koje prigodom smèrti ostavnikove još rodjene nisu pak se zakonito nemogu ni smatrat kao rodjene, za slučaj, ako se rode, neposredno namienjuje nasliedstvo ili zapis, valjane su samo u toliko, u koliko je ostavnik za zvane nasliednike po ustanovah §. 612 obć. gradj. zakonika valjano pobrinut se mogao povierbinskom zamienom, ustanovljenom na korist njihovu u linii silaznoj. Do narodjenja postavljenoga nasliednika ili zapisovnika pripada medjutomno posiedovanje i uživanje namienjenoga imietka, ako ostavnik nebude u tom učinio druge razredbe, onim osobam, koje na imietak pravo imaju, ako se naredba izvèršit nemože s toga, što se zvani nasliednik ili zapisovnik nije rodio. (§. 707 obć. gradj. zakonika). Za sigurnost pravah onih, koji još rodjeni nisu, imadu vlasti sud-

Digitized by Google

bene skèrbit po obćenitih zakonitih naredbah. (Dekret dv. kanc. od 30. Lipnja 1845).

Br. 55.

K §. 627. Nj. Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 6. Sèrpnja 1832 zapoviedit, da u svih slučajevih, gdie se ište poprednja dozvola za ustanovljenje povierbinah, naznačit treba od prilike novčanu vriednost imovine, koja će imat postojati kao povierbina, a tako isto da navest treba, dà li u osobnih ili obiteljskih razmierjih prositeljevih ima kakovih, ili kojih na poznate okolnosti utemeljenih razlogah, koji dozvolu prieče. (Dvorski dekret od 13. Sèrpnja 1832.)

Br. 56.

K §. 651. Propis §. 651 uporavljuje se na zapise za siromake ili na ine bogumile svèrhe samo u toliko, ako o načinu, kako da se zapisi ti izpune, nebudu ni po ostavniku, ni političkimi ili drugimi osobitimi naredbami učinjene pobližje ustanove.

Digitized by Google

Br. 57.

Neuporavljuje se §. 700 obćega gradj. zakonika na one naredbe posliednje volje, kojimi ostavnik namienjuje svojoj supruzi uživanje svega kolikoga nasliedstva, ili porazmiernoga diela od istoga, ili napokon kojega zapisa s ograničenjem, dok živila bude u stališu udovičkom; a isto tako neuporavljuje se pomenuti §. ni na one naredbe posliednje volje, kojimi ostavnik skèrbi na isti način za tretju koju osobu do onoga časa, dok se neoženi ili neudade. (Previšnja odluka od 4. Svibnja, dvorski dekret od 2. Rujna 1844). K §. 700.

Br. 58.

Ako propisani javni poziv nasliednikah bude bez uspieha, i ako mine izrečeni rok, ustanovljeni za prijavu pravah nasliednih, može fisk odmah posvojit zaostavštine ošastne. K §. 760.

Nasliednikom ostaje prosto, još i poslie posvojenja zaostavštine potierat prava svoja na istu dotle, doklegod se prava ta zagodom neutèrnu.

Digitized by Google

Kako u obziru plodovah od posvojenih ošastnih zaostavštinah, tako i u obziru slobodnoga razredjivanja sa imovinom nasliedstvenom, ima fisk sva prava posiednika poštena (dobre viere). Ovi propisi valjaju i za one ošastne zaostavštine, koje po zakonu pripadu zakladu dohodah invalidskih ili krajišničkih. (Previšnja odluka od 20. Lipnja, dvorski dekret od 12. Listopada 1835, br. 90, sb. pr. zak.)

Br. 59.

K §. 763. Da se doskoči pobudjenoj dvojbi, dà li po propisih obć. gradj. zakonika posinjenoj dieci (posinkom, pokćerkam) pripada zakoniti dio od ostavštine onih osobah, koje su ih posinile, izjavljuje se ovim uslied previšnje odluke od 4. Svibnja 1833, da posinci i pokćerke takodjer spadaju medju diecu, koju po §. 763 obć. gradj. zakonika ide zakonit dio. (Dvorski dekret od 10. Svibnja 1833, br. 2610, sb. pr. zak.)

Br. 60.

K §. 784. Na pitanje: dà li nužni nasliednik može iz predmetah ostavštine iskat svoj dio *in natura*, dostojalo je Nj. c. kr. Veličanstvo pre-

Digitized by Google

višnjom odlukom od 2. Siečnja t. g. odobrit sliedeće razjašnjenje:

Nužni nasliednik neima po §. 784 obć. gradj. zakonika nikakova prava na porazmierni dio od pojedinih pokretnih i nepokretnih stvarih, koje u zaostavštinu spadaju, nego samo na vriednost svoga nasliednoga diela, proračunanu sudbenom procienom. (Dvorski dekret od 7. Veljače 1844).

Br. 61.

Da se razjasni §. 786 obć. gradj. zakonika, dostojalo je Nj. c. kr. Veličanstvo previšnjom odlukom od 30. Siečnja 1847 izjavit: da je nužni nasliednik po §§. 786, 830 i 837 obć. gradj. zakonika vlastan, iskat račun o porazmiernom onom dielu u dobitku i šteti, a tako i u plodovih nasliedja, koi mu pripada od smèrti ostavnikove pak do onoga časa, kojega mu se zakoniti dio u istinu prisudi. (Dvorski dekret od 10. Travnja 1847). K §. 786.

Br. 62.

Ako prie, nego se svèrši razprava stiečajna, dopade kridatara koje nasliedje ili zapis koi, imade tad upravljatelj imovine, K §. 805.

Digitized by Google

dok vierovnici stiečajni sa tražbinami svojimi nebudu namireni, s privoljenjem odbora vierovnikah pravo, za massu stiečajnu, s priuzdèržajem pravnoga dobročinstva inventure, nastupit nasliedje i primit zapis. (Previšnja odluka od 27. Travnja, dvorski dekret od 8. Svibnja 1835, br. 19, sb. pr. zak.)

Br. 63.

K §. 878 i 1174.

Da se uklone štetna dogovaranja prigodom javnih dražbah, izjavljuju se sliedeća:

Pogodbe, kojimi tko obeća, da na javnu dražbu, naredjenu po vlasti makar kojoj, neće doći da bude sudražbenik, ili da će pri istoj nadmetat se samo do stanovite koje ciene, ili inako po datom samo niekom mierilu, ili da se ni neće nadmetati, neimaju valjanosti nikakove, i na svote, darove ili ine koristi, obrečene ako se obećanje to izpuni, neima miesta pravu tužbenomu.

Glede onoga, što je za to u istinu platjeno ili predano, ima se uporavljat naredba §. 1174 obć. gradj. zakonika. A ni valjanost

Digitized by Google

dražbe nemože se pobijat s razloga nedopuštena takova dogovora. (Previšnja odluka od 28. Travnja, dvorski dekret od 6. Lipnja 1838, br. 277, sb. pr. zak.)

Br. 64.

K §. 986.

Premda je austrianska narodna banka učinila kriepke naredbe, da se note njezine zamienjuju neprekidno, i premda se do skora očekiva umnožanje zalihah novčanih, ipak su dogadjaji najnovijega vremena prouzročili nenadanu, i tako silnu navalu kod pieneznicah promienovnih, pak i tako naglo, svaki račun nadilazeće izticanje kovanih novacah, da je vieće ministarsko, zrelo prosudivši sva razmierja, uvidilo bezuslovnu potrieboću, učinit minuću naredbu, za da se doskoči pogibeljnoj smetnji u okolovanju novacah. Uslied toga dato je punomoćje narodnoj banki, da za niekoje vrieme ograniči zamienjivanje notah svojih, i to:

Digitized by Google

1. da kod bankalnih pieneznicah zamienjivanje novacah za mali promet stegne na svotu od 25 for. za svaku stranku, i
2. da za polašticu izjednačivanja izda što skorie banknotah od 1 for. i od 2 for.

Ustanovljeno je ujedno, da je svatko dèržan, note povlaštene narodne banke austrianske primat kod svih platjanjah po podpunoj njihovoj vriednosti imenovnoj. Ako platjanje ide u zlatu ili u inostranom novcu srebèrnom, ima se isto učinit po volji dužnikovoj ili u ugovorenoj vèrsti novčanoj, ili po vriednosti njezinoj u vrieme plateža u banknotah. (Ministarski razpis od 22. Svibnja 1848).

Br. 65.

U dodatak k okružnici od današnjega dana, kako se imaju zamienjivat note austrianske narodne banke i kako uporavljivat kao platilo, zaključilo je vieće ministarsko, da ustanova, po kojoj se platjanja, iduća u stanovitoj vèrsti novčanoj, činit imadu po volji dužnikovoj ili u istoj vèrsti novčanoj ili pak po vriednosti njezinoj u vrieme platjanja u

Digitized by Google

banknotah, protezat se ima samo na platjanja ona, koja idu u zlatu ili u inostranom novcu srebèrnom.

Za sva ostala platjanja valja načelo, izrečeno glede primanja banknotah po podpunoj njihovoj vriednosti imenovnoj. (Okružnica od 22. Svibnja 1848).

Digitized by Google

Br. 66.

Mi Ferdinand Pèrvi,

po božjoj milosti cesar austrianski; kralj ugarski i češki ovoga imena Peti, kralj lombardezki i mlietački, dalmatinski, hèrvatski, slavonski, galički, vladimirski i ilirski; arkivojvoda austrianski; vojvoda lotarinžki, solnogradski, štajerski, koruški, kranjski, gornjo- i dolnjoslezki; veliki knez erdeljski; markgrov moravski; pokneženi grof habsburžki, tirolski itd. itd. itd.

Uvažavajući silne okolnosti, kojimi je vieće Naše ministarsko prinudjeno bilo, učinit medjutomne, u okružnicah dolnjo-austrianske Naše zemaljske vlade od 22. Svibnja 1848 sadèržane naredbe o zamienjivanju notah austrianske narodne banke i o uporavljivanju istih kao platilo, našli smo se pobudjeni, ovim naredbam naknadno podielit vladarsko Naše odobrenje.

Digitized by Google

Uslied toga vlastna je narodna banka osim ograničenja, koje je nastalo u zamienjivanju notah njezinih u novac srebèrni, izdat i notah od jedne i od dvie forinte. Zatim dèržan je svatko, note povlaštene austrianske narodne banke primat kod svih platjanjah po podpunoj njihovoj vriednosti imenovnoj. Nego ako platjanje pristoji u zlatu ili u inostranom novcu srebèrnom, tad se isto učinit ima po volji dužnikovoj ili u tom novcu, ili po vriednosti istoga, kao što u vrieme platjanja postoji, u banknotah.

Ustanove o ograničenju zamienjivanja notah za srebèrni novac, i o uporavljivanju banknotah za platjanja, imadu valjat samo za vrieme, i dok traju sadašnje izvanredne okolnosti. (Patent od 2. Lipnja 1848.)

Br. 67.

Za da se ustanovi iznimka za Tèrst i Rieku u obziru veličine kamatah glavničnih, obnašlo je Nj. Veličanstvo izjavit: da u Tèrstu i Rieci nesamo vierovnik pri zajmu, baš ako se i zalog dade, s pravnom moći K §. 994, 995.

Digitized by Google

ugovorit može šest postotakah kao kamatah godišnjih, nego da se i zakonite odocne kamate u oba pomenuta grada prisudjivat imaju sa šest postotakah. (Dvorski dekret od 21. Studenoga 1818, br. 1520, sb. pr. zak.)

Br. 68.

K §. 1001. Da se predusretne štetam, koje se radjati mogu pri privatnih zajmih koji se čine sredstvom parcialnih zadužnicah, i koji u novie doba svedj obćenitii bivaju, dostojalo je Nj. Veličanstvo naredit osobito viećanje, za da se sastave zakonotvorne ustanove glede istih, pak podjedno i zapoviedit, da se, dok pomenute ustanove konačno izradjene nebudu, učini naredba privremena. Ova privremena naredba dostavlja se, kako niže sliedi, do znanja obćenita. (Dekret predsiedničtva dvorske komore od 17. Prosinca 1847).

Prilog.

Dok se konačno neutvèrde zakonite ustanove o uzimanju privatnih zajmah u slici parcialnih zadužnicah, izdaje uslied previšnje

Digitized by Google

odluke Nj. Veličanstva od 19. Lipnja 1847 obća dvorska komora, u porazumljenju s višnjim sudištem, kako u interessu vierovnikah, koji u istib udioničtvuju, tako i radi osiguranja previšnjega prava loterijskoga, i napokon iz obzira, da se parcialni ovi poslovi u sklad dovedu s ustanovami §. 1001 obć. gradj. zakonika i §. 12 previšnje odluke od 19. Listopada 1843 o izdavanju dionicah, sliedeću privremenu naredbu:

Pèrvo. Kao najmanji prinosak, na koi se parcialna zadužnica u poslovih privatnozajmovnih izdavat može unapredak, ima valjat svota od 100 for. novca konvencionalnoga.

Drugo. Svekolike parcialne zadužnice ove vèrste imadu glasit na stanovita imena, i zabranjuje se odsele izdavat ih na donosnika.

Br. 69.

Budući §. 1101 obćega gradj. zakonika pokretne stvari u istom imenovane, koje se u K §. 1101.

Digitized by Google

vrieme tužbe nalaze u stanu, datom u najam, ili na zemlji, datoj u zakup, izjavljuje da su zalozi najmo- ili zakupodavca; s toga podieljuje mu isti paragraf i pravo, da se pomenute stvari po predatoj tužbi na zahtievanje njegovo odmah opišu sudbeno, i zato, osim ako postoje osobiti razlozi, ročišta k tomu netreba. (Dvorski dekret od 3. Studenoga 1819, br. 1621, sb. pr. zak.)

Br. 70.

Previšnjom odlukom od 1. Travnja 1837 data je obaviest, da u §. 1101 obć. gradj. zakonika najmodavcu podieljeno zakonito pravo zaloga u pokućtvo i stvari gibive utemeljuje se već unešenjem istih stvarih u stan, dati u najam, s toga da se isto, kao kriepostno od toga časa, potierat može i proti onim vierovnikom ukućanina, koji su u unešene predmete dobili pravo zaloga prie, nego što je najmodavac predao tužbu radi najmo-

Digitized by Google

vine, ili prie, nego što je zaiskao opis pokućtva i stvarih pokretnih.

Br. 71.

Budući nastala dvojba o tom, dà li se sudbena odpovied prebivalištah u najam datih i drugih sastavnih dielovah od sgradah dostavit ima uz izviestni rok, il dà li je dovoljno predat ju uz taj rok sudu, ili dati ju u zapisnik; zatim dà li se takova odpovied onomu, proti komu je upravljena, dostavit ima u vlastite ruke: s toga naredjuju se ovim sliedeća: K §. 1116.

1. Odpovied nije kriepostna od dana onoga, kojega se predade sudu ili dade u zapisnik, nego od dana onoga, kojega je u istinu dostavljena stranki; ima se dakle dostava učinit prie, nego što izteče rok, koi je u patentih o seobi, u gradjanskom zakoniku ili u pogodbi najamskoj ustanovljen za odpovied-anje. Ima dakle stranka, koja sudbeno odpovieda, pobrinut se, da se obrati na sud u

Digitized by Google

takovo doba, gdie se dostava još lako obavit može prie, nego što izteče rok. Sudovi imadu, koliko moguće više, uskorit ovu dostavu.

2. Sudbena odpovied ima se, ako se odpovieda ukućaninu, dostavit njemu samomu, i predati u ruke. Ako je ukućanin odsutan, ili nije moguće nać ga, ima poslužitelj suda, izaslan da dostavu obavi, odpovied odmah, pred kućani, koji su možebit pritomni, i pred dvojicom sviedokah, pribit unutri u stanu, ili ako je stan zaključan, a ono izvana na ulazu. Ako se odpovied čini vlastniku kuće, ima se ista dostavit ili samomu njemu, ili, ako on nije pritoman, ili nije moć nać ga u prebivalištu njegovu, onomu, koi kuću nadgleda. Ako se nenadje nitko, komu bi se dostavit mogla odpovied, upravljena proti vlastniku kuće, ima tad pribit odpovied u kući pred dvojicom sviedokah. Pribitje odpoviedi valja u svih ovih slučajevih toliko, koliko dostava.

Po okolnostih može se i za odsutne osobe, kojim se odpovieda, postavit po sudu

Digitized by Google

skèrbnik, komu će se odpovied predati. (Previšnja odluka od 26. Siečnja 1833, dvorski dekret od 8. Veljače 1833, br. 2592 sb. pr. zakon.)

Digitized by Google

Br. 72.

Mi Ferdinand Pèrvi,

po božjoj milosti cesar austrianski; kralj ugarski i českí ovoga imena Peti, kralj lombardezki i mlietački, dalmatinski, hèrvatski, slavonski, galički, vladimirski i ilirski; arkivojvoda austrianski; vojvoda lotarinžki, solnogradski, štajerski, koruški, kranjski, gornjo- i dolnjoslezki; veliki knez erdeljski; markgrov moravski; pokneženi grof habsburžki, tirolski itd. itd. itd.

K §§. 1164 do 1171.

Da se zaštita književnoga i umietničkoga vlastničtva, koliko moguće, razprostrani proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju, zaključili smo, da se uvedu sliedeće zakonite ustanove, i zapoviedamo ovim, da se zakon ovaj odmah obznani i uporavljuje u svih onih pokrajinah cesarevine Naše, u kojih je u krieposti obći gradjanski zakonik od 1. Lipnja 1811 i kazneni zakon o zločinstvih i težkih redarstvenih prekèršajih od 3. Rujna 1803. — A ima isti zakon i za c. kr. vojničku Krajinu i za osobe, podčinjene sudbenosti vojničkoj, valjat uz slično uporav-

Digitized by Google

ljenje vojničkih zakonah kaznenih, o čem će se dalnja naredba obznanit kašnje.

Dato u cesarskom Našem glavnom i prestolnom gradu Beču dne devetnaestoga Listopada, godine hiljadu osamsto četèrdeset i šeste, vladanja Našega godine dvanaeste.

Ferdinand. (LS)

Grof Karlo Inzaghy,
vèrhovni kancelar.

Baron Franjo Pillersdorf,
dvorski kancelar.

Baron Ivan Krticzka Jadenski,
pod-kancelar.

Po previšnjoj zapoviedi Nj. c. kr. apost. Veličanstva:

Vitez Franjo Nadherny,
c kr. dvorski savietnik.

Digitized by Google

Zakon

za zaštitu književnoga i umietničkoga vlastničtva proti nepovladjenomu izdavanju, patisku i spotvaranju.

Odsiek I.

O pravih autorah glede svojih dielah književnih i umietničkih.

§. 1.

Proizvodi književni i tvorine umietnosti vlastničtvo su njihovoga začetnika (autora), t. j. onoga, koi ih pèrvobitno sastavi ili sačini.

U obziru zaštite, koju zakon ovaj podieljuje, uzporedjuje se začetniku, ako nesmetaju osobite pogodbe:

a) naručnik diela, koi izradjenje i izvedenje istoga po datoj osnovi i o svom trošku povieri komu drugomu;

Digitized by Google

b) izdatnik ili poduzetnik diela, koje se sačinja samostalnimi prinosci od više suradnikah;

c) izdatnik diela bez imena ili pod imenom izmišljenim (§. 14, *a*), *b*).

§. 2.

Začetniku kojega književnoga ili umietničkoga diela pripada pod uvieti, ustanovljenimi u ovom zakonu, izklopno pravo, razpolagat po volji s proizvodom svojim, i umnožavat i izdavat ga na svietlo u slici, kako mu se uzhtije.

A može on pravo ovo preniet i na druge ili sasvim ili stranom.

§. 3.

Svako umnoženje književnoga diela, izišavšega pod zakonitimi uvieti i formalnostmi, koje se putem mehaničnim poduzme bez dozvole začetnika ili njegovoga u pravu nasliednika, proglašuje se za zabranjen patisak, i to bez razlike, dà li se je tú uporavio

Digitized by Google

isti ili drugi postupak, nego pri proizvodjenju diela izvornoga.

Ova zabrana umnožavanja putem mehaničnim valja i o tvorinah umietnosti.

Osim pèrvobitnih proizvodah znanosti ili umietnosti, smatra sè kao dielo izvorno takodjer i svaki od istih učinjeni odtisak i svako spotvorenje, koje ili začetnik ili njegov u pravu nasliednik naredi uslied autorskoga prava, koje mu pripada (§. 1).

Iznimke od gorirečenih ustanovah ovoga paragrafa sadèržaju sliedeći paragrafi 5—9.

§. 4.

Zabranjenomu patisku uzporedjuju se:

a) bez dozvole autora ili njegova u pravu nasliednika poduzeto štampanje rukopisah svake vèrste; tako isto

b) bez rečene dozvole poduzeto štampanje govorah, dèržanih u svèrhu pobudjivanja

Digitized by Google

na pobožnost, u svèrhu podučavanja ili zabave. U oba slučaja (*a* i *b*) ima se dozvola posviedočit i onda, kada je poduzetnik zakonit posiednik budi izvornoga rukopisa, budi prepisa ili makar kakove spotvore od istoga.

U ostalom, što je gori pod *a)* rečeno o rukopisih, valja takodjer i o zemljopisnih i miestopisnih kartah, o narisih, slikah itd. naravo - znanstvenih, graditeljstvenih i spodobnih, koje po svèrsi svojoj neimaju se smatrat kao samostalna diela umietna, nego su namienjene za razjašnjivanje predmetah znanstvenih.

c) Izvadci iz diela drugoga kojega autora, s preinakami ili bez istih, ako izidju na svietlo kao pisma osobita budi s naslovom budi bez naslova diela izvornoga.

d) Preïnake u prilozih kojega diela, imenito: dodavanje, izpuštanje ili promienjivanje bilježakah, slikah, karatah, registarah itd., neriešavaju štampanja ko-

Digitized by Google

jega diela ili izvadka iz istoga od zabrane patiska.

e) Od dva diela, izdata pod istim ili makar i pod različitim naslovom, koja rade o istom predmetu u istom redu i s istim razdieljenjem, ima se kašnje izišavše dielo smatrat kao zabranjeni patisak onda, ako opažene u istom umnožbe ili ine preinake u sadèržaju nebudu priznate za tako bitne i pretežne, da se dielo smatrat mora kao novi samostalan proizvod uma.

§. 5.

Nasuprot neima se smatrat kao patisak, i s toga dopušteno je:

a) navodit od rieči do rieči pojedina miesta iz dielah, izdatih jurve na svietlo;

b) pojedine sastavke, piesme itd., izvadjene iz povećega diela, iz časopisa ili iz drugoga povremenoga lista, primat u dielo, po svom glavnom sadèržaju novo, samostalno, a navlastito u dielo kritično i literarno-historično, ili u sbirku izva-

Digitized by Google

dakah iz dielah od više pisacah, izradjenu za osobitu svèrhu literarnu, a tako i za porabu cèrkvenu, školsku i naukovnu, ili napokon u časopise i povremene listove; nego ima se izvor izriekom naznačit, i izvadjeni sastavak nesmije nadilazit jednoga štampanoga arka od diela, iz kojega je uzet, a nesmije se ni izdat kao letipis samostalan; tako isto kod časopisah i inih povremenih listovah nesmiju izvadci u godini danah, ukupno uzeti, iznosit više od dva štampana arka; prave političke novine dèržane su jedino imenovat izvor, odkuda je članak izvadjen;

c) prevodit književno dielo, koje je jur na svietlo izišlo, i to bez razlike jezika; nego izuzima se slučaj, ako ovlaštenik (§. 1) na naslovnom listu ili u predgovoru izvornoga diela bude naročito

Digitized by Google

priuzdèržò sebi pravo prevoda budi u obće budi u izviestnom kojem jeziku, u ovom bo slučaju ima se svaki prevod, izdan bez privole autora ili njegovoga u pravu nasliednika, uz godinu danah, računajuć od izdatbe diela izvornoga, smatrat kao patisak zabranjen.

Ako je autor svoje dielo izdao u isto doba u više jezikah, ima se svako tih izdanjah smatrat kao izvornik.

Svaki prevod, zakonito na svietlo izišavši, zaštitjuje se proti patisku, i od više prevodah smatrat će se kao patisak prevod kašnje izišavši, ako se od priašnjih nerazlikuje ni u čem, ili se razlikuje neznatnimi samo promienami;

d) upotrebljivat za novie dielo nepromienjen naslov od diela prie izišavšega i po drugom autoru sačinjena. Nego poraba istoga naslova može u slučaju, ako isti nebude neobhodno potrieban za

Digitized by Google

označenje predmeta, o kom se piše, i ako bi osim toga mogao občinstvo u bludnju zavest o istovetnosti diela, dati pravo na odštetu onomu, koi time bude oštetjen.

Ako tú nije bilo namiere, zakonu protivne, ima o tom riešivat sudac gradjanski.

§. 6.

U obziru glasbenih skladakah (kompoziciah) smatra se takodjer kao patisak zabranjeni štampanje rukopisah, učinjeno bez dozvole skladatelja (kompozitura) ili njegova u pravu nasliednika.

Nasuprot nesmatra se kao zabranjen patisak ili paurezak, i s toga dopušteno je:

a) primat pojedine theme glasbenih skladakah u diela, povremeno izlazeća;

b) upotrebljivat koi skladak za takozvane variacie, fantazie, etude, potpourris itd. itd., koja se smatraju kao samostalni umotvori;

c) prenapravljat ili priredjivat koje glasbeno dielo na druge intrumente ili na manje

Digitized by Google

instrumenatah, nego što je izvorno složeno.

Ako je skladatelj na naslovnom listu svoga izdatoga diela priuzdèržò sebi pravo priredjenja budi u obće, budi na stanovite instrumente: ima se svako priredjenje, izdato bez privole skladatelja ili njegova u pravu nasliednika, prie nego izteče godina danah, računajuć od godine izdatbe skladka izvornoga, smatrat kao patisak zabranjen;

d) ako se za kašnje glasbeno ili dramatično dielo upotrebi nepromienjen naslov prie izišavšega diela iste vèrste: uporavljuje se tad ustanova §. 5, pod *d)*.

§. 7.

Rieči (tekst) od piesme, koje spadaju k dielu glasbenomu, smatraju se kao dodatak skladku, i s toga može ih skladatelj, ako nebude pogodbom što inako ustanovljeno, štampat zajedno sa svojim dielom ili skladkom.

Digitized by Google

Za štampanje teksta bez glasbe (muzike) potriebna je privola piesnikova; nego ako je glasbeno dielo odredjeno za javnu predstavu, predmnieva se ta privola tako, da onaj, koi je dobio povlasticu za predstavljanje, i tekst štampat može, za da se upotriebi pri predstavi diela glasbenoga, nego ima se to odredjenje naznačit na samom tekstu.

§. 8.

U pravo izklopno autora diela glasbenoga ili dramatičnoga (§. 2) spada i pravo javnoga predstavljanja (produkcie), i s toga, dok neizteče zakoniti rok zaštitni (§§. 23 i 24), zabranjeno je takovo predstavljanje kako u cielom, tako i s prekratami ili s nebitnimi preinakami bez privole autora ili njegova u pravu nasliednika dotle, dok dielo nebude štampom ili uriezom na svietlo izdato.

Nego nesmatra se, da je dielo koje u ovom smislu na svietlo izišlo, ako autor pojedine primierke izda kao rukopis i ako se to naročito naznači na primiercih.

Digitized by Google

Povlastica, dobivena od autora za predstavu, daje takodjer i pravo ponavljat predstavu po volji, ako nebude priuzdèržano ograničenje kakovo.

Izmedj više zajedničkih autorah dramatičnoga kojega diela dèrži se u slučaju dvojbe, da je svaki od njih vlastan dozvolit predstavljanje.

§. 9.

Što se tiče narisah, slikah, bakro-, nado-, kameno- i dèrvorezah, i drugih dielah umietnosti risanja, a tako i plastičnih dielah umietnih, nesmatra se kao spotvaranje zabranjeno:

a) kada se spotvaranje svake vèrste razlikuje od izvornika nesamo u materialu, u slici ili veličini, nego takovimi bitnimi promienami u predstavi, da se po istih smatrat može kao samostalan proizvod umietnosti;

b) kada je umietno koje dielo kao izgled upotriebljeno bilo u rukotvornicah, fabrikah i obèrtovnicah za proizvode, koji su za pravu, materialnu porabu;

Digitized by Google

c) kada se proizvod umietnosti risanja, štampom na svietlo izdani, predstavi u slici plastičnoj, ili

d) kada se proizvod plastike, koi je namienjen nesamo za gledanje, nego za pravu materialnu porabu, ili koi služi samo za ures kojemu proizvodu obèrtnosti, spotvori umietnostju risanja budi s bojami budi bez istih.

§. 10.

Nego da se u slučajevih, u kojih nesmetaju ustanove predidućega paragrafa, autor kojega savèršenoga diela od umietnosti ili njegov u pravu nasliednik uzmognu poslužit izklopnim pravom spotvaranja i umnožavanja, imadu isti, kad dielo takovo na svietlo izdadu, izriekom priuzdèržat si pravo umnožavanja, pak i izvèršit to pravo uz dvie godine danah, iza kako je iztekla godina, koje je dielo na svietlo izišlo; u protivnom bo slučaju prosto će bit bez svakoga ograničenja spotvarati dielo takovo.

Digitized by Google

§. 11.

Ako se ustupi pravo umnožavanja diela kojega umietnosti risarske ili plastične, negubi, istina, time autor ili njegov u pravu nasliednik vlastničtva glede izvornika; ali ako izvorno dielo predje u vlastničtvo koga drugoga, tad prelazi ujedno na stečevnika i izklopno pravo poduzimat ili dopuštat umnožavanje, ako nebude što protivno ugovoreno.

§. 12.

Tèrgovanje s proizvodi budi u ovozemstvu budi u inozemstvu priredjenoga patiska, koi je zakonom ovim zabranjen, a tako i tèrgovanje s proizvodi svakoga drugoga umnožavanja, patisku uzporedjenoga, proglašuje se takodjer da je zabranjeno, pri čem je svejedno ili se dao na to knjižar, ili tèrgujući s predmeti umietničkimi i glasbenimi, ili štampar, ili nakladnik, ili ma tko drugi, koi to uztiera kao zanat.

Digitized by Google

Odsiek II.

O zaštitnih rokovih za vlastničtvo književno i umietničko.

§. 13.

Izklopno pravo izdavanja, spotvaranja i umnožavanja (pravo nakladno), podieljeno zakonom ovim autoru književnoga ili umietničkoga kojega diela, proteže se u pravilu nesamo na sve vrieme života njegova, nego pripada još za trideset godinah po smèrti njegovoj i onomu, na koga je po njem prenešeno, ili ako on u tom inako naredio nebude, njegovim baštinikom i ovih u pravu nasliednikom. Neračuna se u to godina, koje je autor preminuo.

Neima miesta pravu ošastnosti ni na korist fiska ni na korist inih osobah.

§. 14.

Ista zaštita od trideset godinah, i to računajuć od izmaka one godine, koje je dielo pèrviput na svietlo izišlo, dozvoljava se:

Digitized by Google

a) za diela, kod kojih nevidi se ni na naslovu, ni pod posvetom (dedikaciom), ni na koncu predgovora ime autora (diela anonymna);

b) za diela, izišavša pod drugim, a ne pod pravim imenom autora (diela pseudonymna); nego uzima se ovdi, kao i u točki predidućoj, da na naslovu, pod posvetom ili na koncu predgovora nije imenovan ni izdatnik, ni poduzetnik, ni naručnik (§. 1), koi ulazi u podpuno pravo autora.

U ostalom branjenje pravah diela anonymnoga ili pseudonymnoga autora pripada nakladniku diela kao zastupniku;

c) za dielo, sastavljeno po više imenovanih autorah, ako nebude naznačen izdatnik na način, ustanovljen u predidućoj točki ovoga paragrafa;

d) za diela, koja budu na svietlo izašla stopram po smèrti autora (diela posmèrtna), i napokon

Digitized by Google

e) za nastavu po autoru započetoga izdanja svoga diela, koju prirede njegovi baštinici ili drugi u pravu nasliednici.

§. 15.

Kod dielah, koja izdadu akademie, sveučilišta i ini znanstveni ili umietni pod osobitom obrambom dèržave stojeći zavodi i družtva, proteže se zakonita zaštita proti patisku i umnožavanju na produljen rok od 50 godinah.

Kod dielah, izdatih po družtvih inih, valja rok zaštitni, ustanovljen u predjašnjem paragrafu.

Ako pisac kojega prineska, datoga u takovo dielo, priredi umnožano ili popravljeno i za se postojeće izdanje svoga prineska, valja za isto zaštitni rok, podieljen u §. 13.

§. 16.

Kod dielah, sastavljenih iz više knjigah, ili kod takovih, koja izlaze na komade ili inako na svezke, ima se, u koliko se različiti razdieli ukupno smatrat mogu kao cielost, rok zaštitni, ustanovljen u §§. 13 do 15,

Digitized by Google

računat za svekoliko dielo od izdatbe posliednje knjige ili posliednjega svezka. Samo ako je izmedju izdatbe pojedinih razdielah prošlo vrieme barem od tri godine danah, imadu se knjige, svezci itd., odprie na svietlo izišavši, smatrat kao dielo za se postojeće, a isto tako i dalnje nastave, koje izidju po izmaku od tri godine danah, smatrat će se kao dielo novo.

Pri tekućih sbirkah od dielah, razpravah itd. o predmetih različitih, smatra se svako dielo kao cielost za se, pak makar koliko u njem bilo knjigah, svezakah itd.

§. 17.

U slučajevih osobito vriednih obzira, zatim na korist autorah, izdatnikah ili nakladnikah od velikih dielah znanstvenih i umietničkih, koja su skopčana s znamenitimi troškovi, može dèržavna uprava zaštitne rokove, u zakonu ovom podieljene autoru, njegovim baštinikom i inim u pravu nasliednikom, u slici povlastice (privilegia) produljit

Digitized by Google

još i iznad zakonitoga roka na dalji stanoviti broj godinah.

Nego povlastica ova treba da je izhodjena još prie, nego što se dovèrši izdanje diela, i da je trajanje njezino ili naznačeno na listu naslovom, ili, gdie to po naravi predmeta biti nemože, obznanjeno u javnih novinah one c. kr. pokrajine, u kojoj dielo na svietlo izlazi.

§. 19.

Spisi, izišavši neposredno od dèržavne uprave, uživaju, iza kako budu na svietlo izdati, zaštitu zabrane proti patisku dotle, dok to neukine ista dèržavna uprava.

Jednaka produljena zaštita iznad zakonitoga roka ima valjat i za diela ona, iz kojih se po sebi vidi, da su izišla na zapovied vlade i s priuzdèržajem produljene te zaštite.

§. 19.

Kada minu zakoniti ili produljeni rokovi zaštitni, ili još i prie, kada već od autora,

Digitized by Google

neima ni baštinika ni kojega u pravu nasliednika, slobodno je diela književnosti i umietnosti prenatisnut i spotvorit u slici makar kakovoj; nego dok vrieme to nenastane, zabranjeno je svako poprednje navieštivanje, koje bi na to smieralo.

§. 20.

Drugo izdanje (§. 1168 obć. gradj. zak.) diela kojega uživa onu istu zakonitu zaštitu proti patisku, koju uživa izdanje pèrvo, nego bez uštèrba prava: prenatiskat pèrvo izdanje, ako bude minulo zakonito vrieme, odkako je na svietlo izišlo.

To isto valja i o svih sliedećih izdanjih u razmierju naprema priašnjim.

§. 21.

Dozvola cenzure, dobivena za štampanje ili ino umnožavanje kojega diela, nesluži za opravdanje, ako se pokaže, da se je pri tom učinio zabranjeni patisak ili zabranjena spotvora.

Digitized by Google

§. 22.

Izklopno pravo na javno predstavljanje kojega glasbenoga ili dramatičnoga diela (§. 8) neproteže se samo na vas život autora, nego pripada još na deset godinah poslie godine, koje je autor preminuo, i onomu, kojemu je on isto pravo ustupio, ili, ako u tom nebude ništa osobito naredio, njegovim baštinikom i ovih u pravu nasliednikom.

§. 23.

Ista zaštita na vrieme od deset godinah, nego računajuć od dana pèrve javne predstave, ima miesta:

a) ako dotično dielo ima više autorah imenovanih;

b) kod dielah anonymnih i pseudonymnih, bez razlike, bilo ili nebilo obznanjeno pravo ime autora ili skladatelja poslie javne, makar i jedne samo predstave;

c) kod dielah posmèrtnih, t. j. takovih, koja stopram poslie smèrti autora nje-

Digitized by Google

govi baštinici ili ini u pravu nasliednici predstave pèrviput.

§. 24.

Propis §. 21 valja i glede dozvole cenzure, dobivene za predstavljanje kojega diela budi glasbenoga budi dramatičnoga.

Odsiek III.

Ustanove o kaznih i o pravu na odštetu.

§. 25.

Nepovladjeni patisak i svako umnožavanje ili spotvaranje, patisku nepovladjenomu uzporedjeno, ima se u onom, koi to priredi ili koi znajući sudieluje u izvedenju toga, kaznit ne samo gubitkom (konfiskaciom) nadjenih primierakah, odtisakah, slievakah itd., razloženjem sloga, a kod dielah od umietnosti, u koliko nebude miesta u §§. 29 i 30 pomenutomu preuzetju od strane oštetjenika, i razorenjem pločah, kamenah, foramah i inih predmetah, koji su izklopno služili za izvedenje toga umnožavanja, nego i globom od 25 do 1000 forintih, koja se u slučaju, ako se obnadje nemogućnost platjanja, pretvorit ima

Digitized by Google

u porazmiernu kazan zatvora (§. 26); a izvan toga, ako je tko radi takova prestupka barem dvaput već kažnjen bio, može se proti njemu po mieri okolnostih dosudit i gubitak obèrta.

§. 26.

U obziru razmierja globe naprema kazni zatvora ima valjat kao mierilo, da se iznosak kazneni od 25 do 100 forintih uzporedjuje kazni zatvora od jednoga tjednja do jednoga mieseca, iznosak pak od više nego 100 do 400 for. zatvoru od jednoga do tri mieseca, a iznosak od više nego 400 do 1000 forintih zatvoru od tri mieseca do šest miesecih danah.

§. 27.

Autoru diela, zabranjenim umnožavanjem oštetjenomu, a tako i njegovim baštinikom i inim u pravu nasliednikom pripada još osim toga pravo na odštetu, i ima im se kao takova dosudit u prodajnoj cieni od izvornika vriednost primierakah, manjkajućih od nepo-

Digitized by Google

vladjena umnožavanja; nego prosto im je tražit odštetu još i veću.

Ako se neda pronać veličina nepovladjenoga umnoženja, ima se tad broj manjkajućih primierakah po naravi okolnostih i s uvažavanjem nalaza vieštačkoga ustanovit po vlasti od 25 do 1000 forintih.

Na isti način postupa se u pravilu pri proračunavanju štete, koja se naknadit ima, i onda, kada još nebude poduzeto zakonito izdanje diela izvorno (§. 4, *a* i *b*), i nebude za rukom pošla prijateljska nagoda, priuzdèržana u drugoj točki §. 29.

§. 28.

Nakladniku diela pripada odšteta po ustanovah prediućega paragrafa samo u toliko, u koliko broj primierakah, zabranjenim umnoženjem proizvedenih i manjkajućih, ne-

Digitized by Google

nadilazi broja primierakah od izvornoga diela, koji su zališni na prodaju.

Odšteta, koja se dat ima glede izviška, pripada autoru i njegovim u pravu nasliednikom.

U svakom slučaju ima nakladnik toliko izvornih primierakah, koliko njemu samomu naknadjeno bude, ustupit zamaničnо autoru, ili pak poravnat se š njim u tom na drugi način. U ostalom zamienita prava autora i nakladnika ustanovljena su u pogodbi nakladnoj.

§. 29.

Primierci i ini predmeti obustavljeni (§. 25) imadu se uništit, čim presuda pravnu moć zadobije, ako ih oštetjenik nepreuzme na račun odštete, koja ga ide; nego naknadit se imadu patiskaru potriebni troškovi, za koje dokaže da ih je imao u materialnom nabavljanju pomenutih primierakah i predmetah. A prosto je takodjer oštetjeniku ugovorit s patiskarom platju ili honorar u slučaju, ako patisak kojega rukopisa ili koje spotvore (§. 4, *a* i *b*) biaše učinjen prie, nego što izidje zakonito izdanje izvorno; nego utemeljuje se time pogodba nakladna takova, koja ukida istina obustavu

Digitized by Google

(konfiskaciu), ali neukida ni nastavljanja započete iztrage ni kazni zakonite.

§. 30.

Koi znajući uztèrguje s proizvodi patiska ili kojega umnoženja, patisku uzporedjena, (§. 12), ima se kaznit nesamo gubitkom zatečenih primierakah, nego i globom od 25 do 1000 forintih, ili, ako se obnadje nemogućnost platjanja, porazmiernom kazni zatvora (§. 26), a u slučajevih, ako se to višeput ponovi, po okolnostih baš i gubitkom obèrta.

U obziru odštete obvezan je ovaj nerazdieljeno s onim, koi je priredio umnoženje zabranjeno. Obustavljeni primierci imadu se uništit, ako ih oštetjenik neuzhtie primit na račun tražbine svoje.

Digitized by Google

§. 31.

Proti izklopnomu pravu autora ili njegovih u pravu nasliednikah priredjena javna predstava kojega dramatičnoga ili glasbenoga diela, budi u cielosti, budi s prekratami ili neznatnimi promienami, ima se kaznit nesamo konfiskaciom nezakonito upotrebljenih rukopisah (tekstovnih knjigah, partiturah, rolah itd.), nego i globom od 10 do 200 forintih, ili, ako se obnadje nemogućnost platjenja globe, porazmiernom kazni zatvora.

§. 32.

Autoru, oštetjenomu po nepovladjenoj predstavi, ili njegovim u pravu nasliednikom pripada pravo na podpunu odštetu; a kao odšteta takova, nego s priuzdèržajem prava, da mogu potražit odštetu i veću, ima im se dosudit vaskoliki prijetak od svake predstave, koi bude obustavljen ili kašnje pronadjen, i to bez odbitka troškovah, u istu uloženih, i bez razlike, dà li je dielo bilo predstavljeno samo ili u savezu s drugim.

Digitized by Google

Odsiek IV.

O vlasti iztražujućoj i postupku.

§. 33.

Prestupke ovoga zakona, smierajućega na zaštitu vlastničtva književnoga i umietničkoga, imadu vlasti političke iztraživat i kaznit kao težke prestupke redarstvene; i u obziru postupka, a tako i zagode i inih ustanovah, koje se tiču iztrage, dokazah, kazni u odštete, uporavljuju se propisi II. diela zakona kaznenoga od 3. Rujna 1803, u koliko u ovom zakonu nije što inako naredjeno.

Ako je potrieban nalaz vieštački, imadu se vieštaci kod dielah književnih izabrat izmedj pisacah, učenih ljudih i knjižarah; a kod dielah umietničkih izmedj umietnikah, ljudih, koji poznaju umietnosti, i tèrgovacah od predmetah umietničkih ili glasbenih.

§. 34.

Vlast iztražujuća nepostupa ureda radi,

Digitized by Google

nego samo na zahtievanje oštetjenoga autora ili njegovih u pravu nasliednikah.

Opoziv tegobe, iza kako jurve povedena bude iztraga, ima pravnu moć samo glede odštetnih pravah tegobnikovih, ali neima je ni glede same iztrage ni glede kazni zakonite.

§. 35.

Obustava predmetah, prikladnih za konfiskaciu, ima se na zahtievanje tegobnika naredit odmah, čim se vlastitost autora (naručnika, poduzetnika, izdatnika) diela kojega dokaže u smislu §. 1, a tako isto čim se dokaže, ako je potriebno, doba, kada je dielo izvorno izišlo na svietlo.

Pri ovom dokazivanju nije izključeno nijedno pravno-valjano sredstvo dokazno. Navlastito imade kod dielah književnih valjat kao dokazno sredstvo i uredovna svièdočba, izdata po c. kr. knjižnom preglednom uredu one pokrajine, u kojoj je dielo na svietlo izišlo; a kod dielah umietničkih vierodostojno posviedočenje, da je dovèršeno umietničko dielo obznanjeno sredstvom novinah pokrajinskih,

Digitized by Google

ili u vierodostojnoj slici sačinjena potvèrda takovoga zavoda umietničkoga, koi je pod nadzorom uprave dèržavne.

Ako bi tko, za dokazat pèrvu predstavu kojega dramatičnoga ili glasbenoga diela, upotrebit hotio navadni štampani oglas, ima se istomu priklopit uredovna potvèrda od strane političke ili redarstvene miestne vlasti, da se je pomenuto dielo u istinu predstavilo.

Odsiek V.

O početku i o obsegu krieposti ovoga zakona.

§. 36.

Ovaj zakon stupa u život od dana proglašenja njegova u obziru svih dielah, izlazećih na svietlo uz obdèržavanje propisanih uvietah, i to bez razlike narodnosti autora. Stavljaju se time izvan krieposti svi priašnji propisi, koji su zakonu ovomu protivni ili koji od istoga odstupljuju.

§. 37.

To isto ima se takodjer i na korist svih jurve postojećih i zakonito na svietlo izdatih

Digitized by Google

izvornih dielah uporavljat u toliko, da se time književno i umietničko vlastničtvo glede istih zaštitjuje na deset godinah od dana proglašenja ovoga zakona, ako isto nebude jurve dosadanjimi zakoni osigurano na vrieme dulje.

Samo prenatiskanje, koje je prie proglašenja ovoga zakona dopuštenim načinom jurve započeto ili barem na predplatu obznanjeno, a i umnoženje patisku uzporedjeno, nije podvèrženo ustanovam zakona ovoga.

§. 38.

Zaštita, koja se podieljuje zakonom ovim proti patisku i proti svakomu drugomu nepovladjenomu umnožavanju putem mehaničkim, daje se i svim u području niemačkoga saveza izlazećim dielom književnim i umietničkim; nego da se tko uzmogne koristit zaštitom ovom, ima se dokazat, da je zadovoljeno uvietom i formalnostim, zakonito propisanim u onoj dèržavi saveznoj, u kojoj je izvorno dielo na svietlo izišlo.

Digitized by Google

§. 39.

Dielom, izišavšim na svietlo u inostranstvu izvan područja saveza niemačkoga, podieljuje se zaštita u zakonu ovom izrečena u toliko, u koliko zakoni inostrane dèržave daju ista prava dielom, izišavšim u c. kr. dèržavah austrianskih.

Digitized by Google

Pregled

sadèržaja po odsiecih i paragrafih.

Odsiek I.

Oznaka i obseg prava autorskoga.

§. 1. Oznaka začetnika (autora) kojega diela književnoga ili umietničkoga.
§. 2. Prava autora glede izdavanja i umnožavanja svoga diela.
§. 3. Zabranjeni patisak i zabranjeno umnožavanje u obće.
§. 4. Navlastite kod dielah književnih.
§. 5. Iznimke.
§. 6. Kod glasbenih skladakah. Iznimke.
§. 7. Rieči od piesme (tekst).
§. 8. Pravo javnoga predstavljanja dielah glasbenih i dramatičnih. Iznimke.
§. 9. Kod dielah umietnosti risarske i plastične.
§. 10. Priuzdèržaj izdanja kojega diela umietničkoga.
§. 11. Pravo umnožavanja s prenosom vlastničtva ili bez toga.
§. 12. Tèrgovanje s patiskom zabranjenim.

Odsiek II.

Zaštitni rokovi za vlastničtvo i književno i umietničko.

§. 13. Trajanje zaštitnoga roka, 30 godinah poslie smèrti autora.
§. 14. Nadalje. 30 godinah poslie izdatbe.
§. 15. Nadalje. 50 godinah poslie izdatbe.
§. 16. Nadalje. Kod dielah u razdielih. Sbirke.
§. 17. Povlastica na produljen rok zaštitni.
§. 18. Diela, izdata po dèržavnoj upravi ili po naredbi iste.
§. 19. Prestanak prava nakladnoga po izminutju roka zakonitoga.
§. 20. Zaštita za drugo i za sliedeća izdanja kojega diela.
§. 21. Dobivena dozvola cenzure za štampanje kojega diela neizpričava zabranjenoga patiska.

Digitized by Google

§. 22. Trajanje prava za predstavljanja glasbenih i dramatičnih dielah. 10 godinah poslie smèrti autora.
§. 23. Nadalje. 10 godinah poslie pèrve javne predstáve.
§. 24. Uporava §. 21, u obziru predstavljanja glasbenih i dramatičnih dielah.

Odsiek III.

Ustanove o kazni i o prava na odštetu.

§. 25. Kazan zabranjenoga patiska itd.
§ 26. Razmierje globe naprema kazni zatvora.
§. 27. Odšteta onom, koi bude patiskom itd. oštetjen.
§. 28. Nadalje. Udioničtvo nakladnika.
§. 29. Uništenje primierakah obustavljenih, ili preuzetje istih po oštetjeniku.
§. 30. Kazan za razpačavanje. Prava oštetjenika.
§. 31. Kazan za nepovladjeno predstavljanje kojega diela dramatičnoga ili glasbenoga.
§. 32. Naknada onomu, koi time bude oštetjen.

Odsiek IV.

O vlasti iztražujućoj i o postupku.

§. 33. Vlast iztražujuća i pravilo postupka.
§. 34. Iztraga nečini se ureda radi.
§. 35. Uvieti za neposrednu obustavu, i vèrsta sredstvah dokaznih.

Odsiek V.

O početku i o obsegu krieposti ovoga zakona.

§. 36. Početak krieposti ovoga zakona.
§. 37. Povratna moć na diela prie izišavša.
§. 38. Uzporedjenje podložnikah dèržavah niemačkoga saveza.
§. 39. Zamienitost glede dielah, koja na svietlo izadju u drugih dèržavah inostranih.

Digitized by Google

Br. 73.

Pogodba nasliedna, kojom buduća ostavština ili niekolicina od iste bude obećana, a obećanje bude prihvatjeno, može se sklopit (§. 1249) izmedj ženitbenih drugovah (§. 602), dakle i izmedj vierenikah, ako medju sobom sklope ženitbu. (Dvorski dekret od 25. Lipnja 1817, br. 134, sb. pr. zak.) K §. 1249.

Br. 74.

Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je ustanovit previšnjom odlukom od 12. Rujna 1840, da suprugu, obostranom krivnjom razstavljenu, u pravilu neide pravo na pristojno uzdèržavanje, nego se ostavlja sudcu, da na prošnju njezinu od sgode do sgode, s obzirom na sva razmierja i na razloge pravičnosti, koji za nju sviedoče, iznimice pridèržava supruga, da daje pristojno uzdèržavanje supruzi svojoj. (Dvorski dekret od 4. Svibnja 1841). K §. 1264.

Br. 75.

O pitanju, dà li se uporava §. 1333 obć. gradj. zakonika neima protezat i na zakašnjena podavanja predmetah, o kojih se doka- K §. 1333.

Digitized by Google

zat može, da imadu vriednost novčanu, dostojalo je Nj. c. kr. Veličanstvo na predlog vèrhovne vlasti pravosudne od 18. Listopada 1841 previšnjom odlukom od 11. Prosinca 1841 odobrit sliedeće razjašnjenje:

Propis §. 1333 obć. gradj. zak. ima se uporavljat na sve tražbine u novcu, proizticale iste budi iz zajma budi iz drugoga pravnoga naslova, ali se neima uporavljat na tražbine takove, kojim nije predmet svota novčana, nego druga kakova stvar ili drugo podavanje, makar baš i zajam naslov bio. (Dvorski dekret od 18. Siečnja 1842.)

Br. 76.

K §. 1336. O pitanju: dà li po §. 1336 obć. gradj. zakonika pri zajmih, osim ugovorenih ili zadocnih kamatah, ima miesta još i ugovorenoj svoti odštetnoj za platež zadocnjeni? daje se,

Digitized by Google

s obzirom na §§. 1333 i 1336 obć. gradj. zakonika zaiskana obaviest u sliedećem:

Svota odštetna, koju po §. 1336 obć. gradj. zakonika sudac dosudi pri zajmih, nesmije, ako bude dat zalog, nadilazit šest postotakah na godinu, uklopno s kamatami zakonitimi ili ugovorenimi. (Dvorski dekret od 13. Lipnja 1828, br. 2347 sb. pr. zak.)

Br. 77.

Koje vlasti imadu iztraživat i kaznit tielesne ozlede, protu-pravne uvriede u slobodi i uvriede u poštenju; na koliko vlasti ove imadu ujedno sudit o naknadi štete, i na koliko je strankam, premda bude po vlastih izrečena presuda, o naknadi štete još dopušten put pravde, ustanovljuju to zakoni kazneni. K §. 1339.

Br. 78.

Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 19. Kolovoza 1837 o nastavšoj dvojbi izjavit: da se propis §. 1367 obć. gradj. zakonika, uslied kojega poručan- K §. 1367.

Digitized by Google

stvene pogodbe, neutvèrdjene ni hipotekom ni zalogom pokretnim, u slučaju neučinjene opomene radi duga utèrnjuju za 3 godine danah poslie smèrti poruka, neuporavljuje na baštinike onih, koji su se obvezali kao poruci i platci ili kao poruci *in solidum*. (Dvorski dekret od 19. Rujna 1837, br. 229 sb. pr. zak.)

Br. 79.

K §. 1393. Tražbina po vierovniku odpuštena, makar da odreknutje bude učinjeno u slici darovnice, nemože bit predmet ustupa; s toga neima miesta ni uknjižbi ustupa takova. (Dvorski dekret od 22. Travnja 1825, br. 2090 sb. pr. zak.)

Br. 80.

K §. 1480. Povodom pitanja, predložena višnjoj riešitbi, dà li se u §. 1480 obć. gradj. zakonika pod riečjom: daće *(Zinsen)* razumievat imaju i probitci glavnični ili kamate, i kako se tad ovaj paragraf u sklad dovest može

Digitized by Google

s §. 1335 obć. gradj. zakonika? daje se sliedeće razjašnjenje:

U §. 1480 imadu se pod općenitim izrazom: daće, svakako razumievat i probitci glavnični; s toga tražbina zaostavših (još neizplatjenih) probitakah glavničnih zagodit može u pravilu za tri godine danah, od česa su poznijim dekretom dvorske komore od 25. Ožujka 1812, s osobitoga obzira izuzeti jedino probitci od javnih zadužnicah.

Nego premda tražbina neizplatjenih probitakah glavničnih zagodi u pravilu po §. 1480 za tri godine danah, zato se ipak tražbina neizplatjenih probitakah glavničnih do svote glavnične, o kojoj govori §. 1335, umnožat može ne samo u slučajevih, gdie se po §§. 1494 i 1496 zagoda obustavlja u obće, nego i u slučaju onom, kada vierovnik izvansudbeno opomene dužnika poradi probitakah barem svake tretje godine, a dužnik izpričavanjem, prošnjami za poček ili produljenje duga svoga itd. budi izriekom budi mučeć prizna pravo vierovnika, tražit probitakah, budući da na ovi način po §. 1497 prekida

Digitized by Google

se zagoda probitakah još neizplatjenih, dakle i neizplatjeni probitci teći mogu do svote glavnične. (Dvorski dekret od 21. Studenoga 1812, br. 1016, sb. pr. zak.)

Br. 81.

Iz osobitoga obzira za vierovnike dèržavne dostojalo je naredit Nj. Veličanstvo: da na probitke od javnih zadužnicah, koji su dospieli od 1. Siečnja 1812 i koji dospievali budu unapredak, neima se uporavljat §. 1480 obć. gradj. zakonika; nego da u obziru probitakah od kamatonosnih papirah dèržavnih, kao i u obziru glavna samoga, zagoda nastupit ima stopram, pošto mine rok od trideset godinah. (Dvorski dekret od 25. Ožujka 1812, br. 982, sb. pr. zak.)

Br. 82.

Glede zagode probitakah od javnih zakladnih obveznicah dostojalo je naredit Nj. Veličanstvo: Da se doskoči svakoj pometnji

Digitized by Google

glede višnje odluke, obznanjene naredbom od 25. Ožujka 1812, br. 982, i da se neizvèrgavaju opasnosti oni, koji imadu javnih dèržavnih papirah, ukida se okružnica, izdata u ovom obziru dne 23. Travnja 1812, i podjedno izjavljuje se ovim: da se je samo glede pojedinih kamatnih ratah na korist vierovnikah dèržavnih, trogodišnji rok zagode, ustanovljeni u §. 1480 obć. grädj. zakonika, produljio na rok od trideset godinah, računajuć od krieposti novoga zakonika; sva ostala pak pravna razmierja vierovnikah dèržavnih da se prosudjivat imaju po zakonih postojećih. (Previšnja odluka od 5. Travnja 1815, br. 1149, sb. pr. zak.)

Br. 83.

Buduć da se i nadalje obdèržavat ima višnja odluka od 5. Travnja 1815, br. 1149, po kojoj kod dèržavnih dugovah, dok je izplatjivanje istih obustavljeno, nemože ni u obziru same glavnice, ni u obziru prava: tražit tekuće probitke, bit miesta zagodi s toga, što je minulo trideset godinah: zato se za

Digitized by Google

slučajeve, u kojih bi pitanje bilo o uporavljivosti zagodnoga prava na zaostatke kamatne iz naslova, što je minulo vrieme od trideset godinah, ili iz naslova nedignutoga kamatnoga priraštaja, koi je jednak samoj glavnici, ustanovljuje sliedeće: da samo pojedine dospiele kamatne rate, proračunane svaka za se, zagodit mogu za trideset godinah, odkuda sliedi, da pravo, zahtievat nove probitke, svagda ostaje prosto, baš i onda, ako su zaostatci po §. 1335 gradj. zakonika, koi se svakako u obziru ukupnoga iznoska zaostavših probitakah uporavljat može i kod vierovnikah državnih, postigli jurve veličinu glavnice. (Dvorski dekret od 20. Kolovoza 1817 br. 469, sb. pr. zak.)

Br. 84.

Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je previšnjom odlukom od 9. Kolovoza 1836 izjavit: da zagodni rok, ustanovljen u §. 1480 obć. gradj. zakonika, valjat ima i za zakupnine ili ciene zakupne i za probitke zadocne. (Dvorski dekret od 22. Kolovoza 1836, br. 151, sb. pr. zak.)

Digitized by Google

Br. 85.

Nj. c. kr. Veličanstvo dostojalo je previšnjim kabinetnim pismom od 22. Siečnja 1839 potvèrdit sliedeće ustanove:

Trogodišnja zagoda, ustanovljena u §. 1480 obć. gradj. zakonika, neuporavljuje se na platju, koja pripada služinčadi.

Nego, počamši od dana proglašenja ove naredbe, ima valjat zakonita predmnieva, da je rečena platja namirena, ako je po dospietnom roku platje, dužne čeljadetu, minuo rok od tri godine danah, i ako vierovnik nije kadar dokazat propisanim putem, da platja namirena nije. Ovaj propis valja i za platju prie već dospielu, ako je poslie proglašenja minuo rok od tri godine danah. (Dvorski dekret od 10. Travnja 1839.)

Br. 86.

O pitanju: dà li se dopustit mogu prošnje za produljenje roka u svèrhu pobijanja oporukah i uknjiženih izpravah? dostojalo je Nj. Veličanstvo zaključit: da se u zagodnih K §. 1497.

Digitized by Google

slučajevih prekida zagoda samo tužbom u istinu podnešenom; s toga da gola rokovnica radi podnešenja takove tužbe, koja pokazuje samo volju tuženja, nikada moći ove imat nemože, i da dakle ni sudac neima dozvolit produljenja roka u tu svèrhu. (Dvorski dekret od 30. Siečnja 1819, br. 154, sb. pr. zak.)

Pogrieske tiska u dodatku.

Na str. 24, §. 29 red. 7 *um.*: propisih *pop.*: propisah
„ „ 106, „ 33 „ 6 i 7 „ u odštete „ i odštete

Digitized by Google

Digitized by Google

$ 1,34

Digitized by Google

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
A 000 053 958 5

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google